Riksdagens protokoll 2026/27:7

Onsdagen den 14 oktober 2026

Kl. 09.00–18.09

SVERIGES RIKSDAG

§ 1 Förnyad bordläggning av talmannens förslag till statsminister

Talmannens förslag om att riksdagen till statsminister skulle utse *Magdalena Andersson* (S) föredrogs och bordlades åter.

§ 2 Anmälan om ersättare

Andre vice talmannen anmälde att *Sara Fladje* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för Helena Storckenfeldt (M) under tiden för hennes ledighet den 15 oktober 2026–28 maj 2027.

§ 3 Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade
att *Hawar Asaiesh* (V) avsagt sig uppdragen som suppleant i skatteutskottet, i civilutskottet och i socialutskottet,
att *Nadja Awad* (V) avsagt sig uppdragen som suppleant i skatteutskottet och i miljö- och jordbruksutskottet,
att *Tobias Smedberg* (V) avsagt sig uppdragen som suppleant i utrikesutskottet och i arbetsmarknadsutskottet,
att *Birger Lahti* (V) avsagt sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet,
att *Agnes Hultén* (V) avsagt sig uppdraget som suppleant i kulturutskottet samt
att *Jennifer Merelaid Hankins* (V) avsagt sig uppdraget som suppleant i trafikutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 4 Anmälan om efterträdare

Andre vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets partigrupp anmält Malin Östh som suppleant i skatteutskottet, i civilutskottet och i socialutskottet, Andrea Andersson Tay som suppleant i skatteutskottet, Hanna Gunnarsson som suppleant i utrikesutskottet, Banesa Martinez Roldán

som suppleant i utrikesutskottet, Birger Lahti som suppleant i kulturutskottet och i miljö- och jordbruksutskottet, Ciczie Weidby som suppleant i trafikutskottet samt Umihana Rasovic som suppleant i arbetsmarknadsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleanter i skatteutskottet
Malin Östh (V)
Andrea Andersson Tay (V)

suppleant i civilutskottet
Malin Östh (V)

suppleanter i utrikesutskottet
Hanna Gunnarsson (V)
Banesa Martinez Roldán (V)

suppleant i socialutskottet
Malin Östh (V)

suppleant i kulturutskottet
Birger Lahti (V)

suppleant i trafikutskottet
Ciczie Weidby (V)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Birger Lahti (V)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Umihana Rasovic (V)

§ 5 Anmälan om ersättare för gruppledare för partigrupp

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält *Jörgen Berglund* som förste ersättare för gruppledare för partigrupp från och med den 6 oktober och *Noria Manouchi* som andre ersättare för gruppledare för partigrupp från och med den 6 oktober.

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till justitieutskottet:
RiR 2026:24 Nämndemän i domstolar – sammansättning, utbildning och kontroll

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2026/27:4 till skatteutskottet
2026/27:6 till försvarsutskottet

Motion
2026/27:7 till utrikesutskottet

§ 8 Allmänpolitisk debatt

Demokrati och mänskliga rättigheter

Anf. 1 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Demokratin är aldrig färdigbyggd. Den behöver försvaras, utvecklas och förtjänas av varje generation. Vi lever i en tid då mänskliga rättigheter ifrågasätts på många håll, rättsstatens institutioner utsätts för påtryckningar, fria medier begränsas och ökad korruption riskerar att undergräva människors förtroende för samhällssystemet. Detta sker inte bara långt borta, utan det är en utveckling som också angår Sverige och Europa.

Jag vill i sammanhanget fästa uppmärksamhet på tre nyligen framlagda rapporter som får betraktas som varningssignaler.

International IDEA visar i sin demokratirapport från 2026 att den demokratiska tillbakagången fortsätter i ett globalt perspektiv. Yttrandefriheten, pressfriheten och tillgången till rättvisa försvagas i många länder.

Transparency Internationals korruptionsindex för 2025 visar att Sverige fortfarande tillhör världens minst korrupta länder, vilket är glädjande. Sveriges resultat har dock försämrats över tid. Detta bekräftas också av en granskning som Dagens Nyheter så sent som i dagarna berättade om, som baserar sig på Sveriges Kommuner och Regioners sammanställning av de kommunala revisionsorganens arbete. Den vittnar om bristande demokratisk kontroll, flera privata utförare som har vinst i välfärden som drivkraft och att otillbörlig påverkan kan drabba enskilda tjänstemän och beslutsfattare i vardagen. Detta är ett område där åtgärder krävs. Tillit till vår samhällsmodell – till att välfärden fungerar när vi behöver den – är grunden i vår demokrati.

Den tredje rapport som jag vill fästa uppmärksamhet på är Institutet för mänskliga rättigheters årsrapport 2026, som pekar på brister i rättighetsskyddet och lagstiftningsprocessen samt på att människors möjligheter att få upprättelse har försämrats.

Fru talman! För mig som socialdemokrat är mänskliga rättigheter och rättsstatens principer inte något som kan ställas åt sidan när politiken möter svåra utmaningar. Därför var det betydelsefullt att den socialdemokratiskt ledda regeringen tog initiativ till Institutet för mänskliga rättigheter, som inledde sitt arbete 2022. Institutets oberoende behöver värnas och dess verksamhet ges långsiktiga förutsättningar. Dess rekommendationer behöver tas på allvar. Det stärker kvaliteten i lagstiftningsarbetet och säkerställer att människor kan få sina rättigheter prövade.

Sverige ska vara en pådrivande kraft i dessa frågor i Europeiska unionen och i andra internationella sammanhang. EU:s årliga rättsstatsgranskningar är viktiga. Det är också viktigt att EU kan vara pådrivande när det gäller ekonomiska och rättsliga verktyg om medlemsländer åsidosätter rättsstatens principer.

Jag vill även framhålla Raoul Wallenberg-institutet, med säte i Lund, som bedriver ett betydelsefullt arbete för mänskliga rättigheter, folkrättens ställning och rättsstatens principer genom forskning, utbildning och internationellt samarbete. Detta är en verksamhet som Sverige ska vara stolt över och ta ansvar för. Jag har själv varit engagerad för att institutet ska få en långsiktig statlig grundfinansiering. Nyligen påbörjades en satsning i Ukraina för att på plats medverka till demokratisk utveckling och det EU-medlemskap som finns i sikte.

När demokratiska institutioner pressas tillbaka ska Sverige inte minska sitt engagemang utan i stället stärka det.
(Applåder)

Anf. 2 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Den 24 februari 2022 gick ryska styrkor till oprovocerat och fullskaligt angrepp mot Ukraina. Rysslands krig är ett krig mot inte bara Ukraina och deras vilja att leva i fred och frihet, med demokrati och marknadsekonomi. Det är också ett krig riktat mot väst och mot den liberala demokrati vi har tagit för given.

Den 7 oktober 2023 begick terrorister från Hamas den största massakern på judar sedan andra världskriget. Bland de mördade fanns kvinnor, barn och åldringar. Där fanns fredsaktivister, förintelseöverlevare och besökare på en musikfestival.

Antisemitismen blev i ett slag synlig i inte bara Mellanöstern. Den blev också synlig i Sverige. Antisemitiska slagord har ropats på demonstrationer och uttryckts i sociala medier. Det är kommentarer som till och med har gillats av svenska riksdagsledamöter.

Inför höstens val uteslöts politiska kandidater i ett sent skede för att de hade gett uttryck för antisemitism, romantiserat terror och uppmuntrat till politiskt och religiöst våld. De hade inte blivit utslängda av sitt parti utan blev avslöjade av medierna.

Fru talman! De senaste åren har varit dramatiska. Men aldrig under de åtta år som jag har suttit i riksdagen har jag oroat mig för den svenska demokratin, för att vi i Sverige inte skulle kunna upprätthålla allmän och lika rösträtt eller för att vårt valsystem skulle kunna vara korrumperat – inte förrän nu.

Den 21 september briserade nyheten att åklagare utredde misstänkt valfusk i Borlänge. Men fallet i Borlänge visade sig vara bara toppen av ett isberg. Ledarskribenten Peter Wennblad skrev den 26 september i Svenska Dagbladet om systematiska problem med otillbörlig valpåverkan i Järva i Stockholm. Och den 28 september rapporterade Aftonbladet att polisen fått in 76 anmälningar om misstänkt valfusk i hela landet. I går kom nyheten att en person blivit delgiven misstanke om brott med koppling till valfusk i just Järva.

Fru talman! Jag vill betona att ingen är dömd. Men situationen är allvarlig som den är. Bara att vi har en diskussion om valfusk och att personer blir delgivna misstanke om brott gör att valets legitimitet naggas i kanten. Det är en situation som jag inte såg som möjlig när jag valdes in i riksdagen 2018.

Fru talman! När jag var ung diskuterades antisemitism och nationalsocialism mycket i den svenska skolan efter att den dåvarande socialdemokratiske statsministern Göran Persson hade initierat kampanjen Levande historia och låtit ge ut boken *Om detta må ni berätta*. En bärande fråga var hur man själv skulle ha agerat om man hade levt på 1930-talet. Jag funderade mycket på det. Det gör jag inte längre. Svaret finns i hur man väljer att agera nu.

Alla partier har ett ansvar för att inte släppa in religiös och politisk extremism i de folkvalda församlingarna. Alla har ett ansvar för att respektera den allmänna och lika rösträtten och för att inte acceptera terrorromantik, våldsbejakande tendenser eller antisemitism – vare sig i de egna leden eller i partier man väljer att samarbeta med.

Fru talman! Vi får inte förlora det som Ukraina kämpar för att försvara. (Applåder)

Anf. 3 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! I dagens allmänpolitiska debatt vill jag lyfta upp några delar av den svenska valprocessen. Man kan nämligen lite enkelt påstå att det här valet avgjordes av 50 000 väljare och att det förra valet avgjordes av 46 000 väljare. Det är alltså skillnaden mellan blocken i svensk politik. Om man hade halverat det antalet och om det antalet hade gått till den andra sidan, det andra blocket, hade vi haft en helt annan majoritet i Sveriges riksdag efter både förra valet och det här valet.

Detta visar att det verkligen är svårt att säga att inte varje röst räknas. Den person som går och lägger sin röst i valet har en stor möjlighet att i slutänden faktiskt påverka vilken konstellation som ska styra landet.

Det sätter också fingret på hur oerhört viktigt det är att vårt svenska valsystem fungerar bra fullt ut. När det gäller hur det fungerar i en vallokal tycker jag att det finns en del saker som man borde titta närmare på. Det handlar bland annat om kontrollen av valsedelsställen. I dag finns det inte några tydliga riktlinjer för hur ofta valsedelsställen ska kontrolleras. Valmyndigheten har överlämnat till kommunerna att ansvara för det. Jag menar att det är viktigt att det finns tydliga regler för hur den kontrollen ska ske, för att valsedlar inte ska försvinna eller gömmas där bakom.

En annan sak är hur man legitimerar sig när man ska gå och rösta. I dag finns det tre sätt: att väljaren identifierar sig själv med legitimation, att någon annan intygar väljarens identitet eller att röstmottagaren känner igen väljaren. Jag kan tycka att vi har ett lite väl frikostigt system i Sverige i dag när en annan person ska kunna intyga en persons identitet eller att en röstmottagare ska kunna godkänna att personen är igenkänd. Det öppnar tyvärr för att det faktiskt går att släppa in personer för att rösta som egentligen inte har rösträtt eller som röstar i en annan persons namn.

Jag menar att vi behöver strama upp möjligheten för hur man ska kunna identifiera sig när man ska rösta. En röstmottagare som har dåliga intentioner, när det gäller att jobba med röstfusk, kan trots allt bygga upp ett system för hur väljare identifieras. Det finns tyvärr möjligheter i Sverige

i dag för att ett sådant system skulle kunna utvecklas. Jag inledde mitt anförande i dag med att säga att varje röst räknas och att läget är oerhört jämnt. Det kan vara tajt, och detta sätter återigen fingret på vilka möjligheter som finns för den som vill jobba med den typen av ovärdiga metoder i ett svenskt demokratiskt samhälle.

Om vi ska upprätthålla förtroendet för det svenska valsystemet behöver vi se till att det fungerar rakt av. Vi vet också att det finns många väljare – man kan alltid definiera vad många innebär – som har gått för att rösta men som redan kryssats av i röstlängden på grund av att en valförrättare kryssat på fel rad för en tidigare röstande person i vallokalen. Det har inneburit att den här väljaren inte fått rösta, eftersom den redan hade kryssats av i röstlängden.

Vi behöver strama upp det svenska systemet på olika sätt och vis, så att sådana saker inte kan hända i Sverige i dag, och se till att säkra våra demokratiska system i Sverige.

Anf. 4 LINNEA BENGTSSON (V):

Fru talman! Jag har valt att ägna detta anförande åt det absolut viktigaste vi har: barnen. Varenda unge är vår framtid men till lika stor del också vår samtid. Barn är egna rättighetsbärare som vi ömmar särskilt för.

I alla beslut som fattas ska barnets bästa beaktas, och barnet ska få komma till tals. Detta klubbade vi gemensamt igenom den dag barnkonventionen blev svensk lag. Det må vara några år sedan, men jag minns det särskilt tydligt.

Tillåt mig att bli något personlig i mitt anförande. Jag hade då påbörjat mina studier för att bli en fullfjädrad socionom. På den tiden fanns det en tydlig och uttalad ambition om att Sverige skulle vara ett föregångsland när det gäller just barns rättigheter. Döm om min förvåning när jag nu hör det oerhört höga tonläget, som har präglat de senaste årens debatter, och vad som närmast är en besatthet av vem som kan komma med de mest barbariska och avhumaniserade förslagen mot den grupp vi säger oss värna allra mest.

Som skolkurator hade jag förmånen att träffa denna grupp dagligen. Kloka, uppfinningsrika och spralliga är bara några av de epitet jag gärna tillskriver femteklassarna, men tyvärr går det inte att bortse från det faktum att det även krävs benämningar som hungriga, utmattade och fattiga.

Fru talman! Vad behövs då för att barn ska få en trygg uppväxt? Är det isoleringsceller, elektriska fotbojor och övervakningskameror som är mirakelkuren? Naturligtvis inte. Det som barn behöver är en skola där det finns tid och resurser – en plats där någon upptäcker när läsningen inte fungerar eller allt inte står rätt till där hemma.

Barn behöver en elevhälsa som har möjlighet att arbeta förebyggande, inte bara släcka bränder. Framför allt behöver barn få lov att vara just precis barn och få möjlighet att utvecklas, göra misstag och börja om. Allt detta behöver få lov att ske samtidigt som en trygg vuxenvärld står bakom, beredd att fånga upp om och när det behövs. Barnen behöver få känna att vi vuxna faktiskt tror på dem och att de är kapabla att lyckas, i stället för att bli utmålade som potentiella gärningsmän. Här har vi alla ett gemensamt ansvar.

Innan jag avrundar mitt anförande vill jag betona att jag känner en oerhörd stolthet över den politik som Vänsterpartiet driver för barns trygghet, med allt från mindre barngrupper i förskolan och en starkare elevhälsa till ökad översyn av tvångsåtgärder.

För Vänsterpartiet handlar det om framtidstro, för varenda unge.
(Applåder)

Anf. 5 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Var den vidriga antisemitismen än sticker upp sitt fula tryne ska den bemötas öppet, tydligt och utan kompromisser.

Antisemitismen i vår samtid gör mig inte bara oroad utan också sorgsen. Den 7 oktober 2023 ägde den värsta massakern på judar sedan andra världskriget rum. Över 1 200 barn, kvinnor och män blev offer för ett urskillningslöst mördande av terrororganisationen Hamas.

Jag minns den dagen och hur chocken men också äcklet spred sig till varje cell i kroppen när jag såg bilderna från massakern. Men än värre blev det på kvällen när jag fick uppleva hur det urskillningslösa mördandet firades på svenska gator och torg. Det är sjukt, och det är omöjligt att ursäkta. I min bok har de människor som gör så i vårt land förverkat varje uns av rättighet att få vara kvar, om de inte är svenska medborgare. De har ingenting här att göra.

Under mina år som präst och församlingsherde hemma i Örebro tog jag varje år mina konfirmander till Auschwitz-Birkenau. Det var kostsamt för församlingen, men vi var och är övertygade om att det var värt att göra det och att prioritera just en sådan resa. Syftet var att visa på vad som händer när vi delar upp oss i ett vi och dom och när vi omfamnar uppfattningen att vissa människor inte har lika värde.

Genom resan blev det här med kristen människosyn, alltså att alla människor har ett unikt, okränkbart och lika värde, inte bara teori utan något som man bär med sig. Under åren som gått därefter, då många av konfirmanderna blivit vuxna, har jag kunnat konstatera att resan gjorde och gör skillnad. Man faller inte för lockelsen när det gäller antisemitism.

Fru talman! Israel måste göra allt som står i dess makt för att undvika att oskyldiga människor dör. Det är en humanitär tragedi. Vi kristdemokrater har sett till att det humanitära biståndet kommer det palestinska folket till del samtidigt som vi försöker säkerställa att inte en enda svensk skattekrona ska finansiera terrorism eller propaganda som planterar hat och göder motsättningar.

Antisemitism har alltid funnits i Sverige. Det är ingen ny företeelse, men omfattningen är ny. Det är hög tid att vi alla inser att hotet inte kommer från nyssnazister utan från nunazister. Det finns inget bättre sätt att beskriva det vi ser, för det finns ett judehat som bär på många likheter med det som nazismen försökte tuta i sin samtid.

Engagemanget mot antisemitism måste vi alla omfamna. I FN konstaterar den särskilda rapportören att antisemitism, om den lämnas okontrollerad av regeringar, utgör en risk inte bara för judar utan också för medlemmar av andra minoritetsgrupper.

Jag tror inte att det är dialogpoliser, fiffiga armband eller kurser i svensk värdegrund som kommer att vara svaret, utan svaret är vår bestämda signal om att hatbrott aldrig tolereras i Sverige. För detta – att vi ska

vara tydliga – vilar det ett avgjort tungt ansvar på samtliga politiker här i riksdagen, för att i både ord och handling markera att det är detta och ingenting annat som gäller i Sverige.
(Applåder)

Anf. 6 BASSEM NASR (MP):

Fru talman! En oktoberkväll för 39 år sedan kom min familj till Sverige. Vi kom som statslösa palestinier till ett främmande land i norra Europa. Här fick vi utbildning, bostad och jobb. Vi välkomnades av svenskar med värme och nyfikenhet.

Jag och många andra har mycket att tacka Sverige för, men tacksamhet får aldrig förväxlas med att man är foglig eller underordnad. Vi som har invandrat till Sverige har precis samma rätt att höja våra röster mot olika orättvisor. Sverige är även vårt land, och det är som starkast när vi gemensamt står upp för tolerans, öppenhet och solidaritet.

I våras var vi många som såg fram emot valrörelsen, med utspel, debatter och samtal, men en hel del svenska muslimer berättade för mig att de var oroliga och rädda för vad valrörelsen skulle medföra. De var rädda för att kollektivt skuldbeläggas, rädda för ett ensidigt negativt fokus, rädda för några av ledamöterna i Sveriges riksdag. De vet nämligen att när politiska ledare sprider rasism kommer hatet att sippra ned i samhället och påverka deras vardag.

När vi nu blickar tillbaka mot valrörelsen är det uppenbart att svenska muslimers farhågor har besannats. Vi fick en smutsig valrörelse där man hetsade mot en religiös minoritet. Det är polariserande, ovärdigt och farligt. Miljöpartiet vill bekämpa islamofobin. Sverige kan bättre.

En annan fråga som tyvärr aktualiserats är denna: Varför utsätts svensksomalier för så mycket hat? Det är för att de utsätts för flera sorters rasism samtidigt: rasism utifrån invandrarbakgrund, rasism utifrån hudfärg och rasism utifrån religion. I den skärningspunkten multipliceras rasismen och blir ännu farligare.

Till svensksomalier som lyssnar på den här debatten vill jag säga följande: Ni är inte ensamma. Miljöpartiet och många andra står på er sida. Vi antirasister är i majoritet.

Vid sidan om den aggressiva rasismen, som hetsar mot invandrare, finns den tysta rasismen. Den begås av politiker som i sina partiprogram skriver jättefint om allas lika värde men som när vissa grupper utsätts för rasism inte säger ett ord. En koran med kulhål i utanför en moské – tystnad. En afrofobisk attack mot barn som väntar på tåget – tystnad. En lärare som utsätts för ett främlingsfientligt drev av sina elever – tystnad. För oss som utsätts är denna rasism inte tyst. På högsta volym hör vi sveket, fegheten och hyckleriet.

Miljöpartiet står för en annan sorts antirasism. Vi höjer våra röster oavsett om det är svenska muslimer, judar, romer eller någon annan grupp som utsätts. Det är en konsekvent antirasism, och det är den enda antirasism som är värd sitt namn.
(Applåder)

Anf. 7 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Jag ska erkänna en sak: Jag börjar bli ganska trött på försök till politiska samtal i sociala medier.

Ja, jag använder sociala medier dagligen. För politiker är det viktigt att finnas där människor finns. Men allt oftare undrar jag om sociala medier är en bra plats för politiska samtal, för politik fungerar egentligen ganska långsamt. Man lyssnar. Man argumenterar. Man förhandlar. Man kompromissar. Man ändrar sig ibland. Det kan vara frustrerande, men det är också demokratins styrka.

Sociala medier fungerar på ett helt annat sätt. På sociala medier premieras det som väcker starka känslor – ilska, rädsla, upprördhet. Ett nyanserat resonemang eller en genomtänkt kompromiss kan passera helt obemärkt. Ett riktigt argt eller giftigt inlägg kan få stor spridning. Här tror jag att det grundläggande problemet ligger. Vad händer med det politiska samtalet när den digitala infrastrukturen premierar konflikt framför kompromiss och känslor framför eftertanke? Och vad händer när den dessutom kan utnyttjas av dem som vill Sverige illa?

Vi vet att det förekommer organiserade påverkanskampanjer. Myndigheten för psykologiskt försvar har bland annat kartlagt nätverk med automatiserade konton. Härtill avbröt Säpo i augusti en rysk underrättelseoperation som skulle påverka beslutsfattande och polariserande frågor.

I Bibelns berättelse om Gideon tänder en liten styrka facklor för att fienden ska tro att de är många fler än de faktiskt är. I dag kan tekniken göra precis samma sak. Det behöver inte ens handla om vad vi tycker, utan det handlar om att skildra konflikten som mycket större än den är, få oss att misstro varandra – misstro din journalist, misstro din närmaste politiker – och få alla människor att sluta lita på sitt eget samhälle.

Det här kan också drabba enskilda människor – en politiker, en journalist, en forskare, en tjänsteperson. Om koordinerade konton används för att skrämma eller tysta, ja, då förlorar demokratin, för demokratin bygger inte bara på rätten att tala. Den bygger också på att människor vågar tala.

Fru talman! Därför måste vi börja se sociala medier som något annat än en ny kanal för politiska samtal. Dessa kanaler kontrolleras till stor del av globala privata företag, vars affärsmodell bygger på vår uppmärksamhet.

Vi socialdemokrater har lagt fram flera förslag om att begränsa det här, till exempel om skydd mot AI-genererade förfalskningar, en nationell nätpolis och större ansvar för plattformar. Frågan är också större. Hur skyddar vi demokratin från en digital miljö som belönar det som sliter oss isär?

Jag vet inte om det går att göra sociala medier till en demokratisk samlingsplats, som många av oss trodde. Men vi kan inte låta algoritmerna bestämma hur vår demokrati ska fungera. Låt oss göra sociala medier mer förenliga med vår demokrati, för demokratin måste vara betydligt starkare än algoritmerna!
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Lantz (S).

Anf. 8 KATARINA STENSTRÖM ROS (M):

Fru talman! Valet den 13 september kanske kommer att gå till historien inte bara för den komplicerade regeringsbildning vi nu ser utan också för

den mängd anmälningar om misstänkt valfusk som har framkommit i olika delar av Sverige.

Det började med misstankar om valfusk i min hemstad Borlänge, i min valkrets i Dalarna. Sedan har det tillkommit misstankar på Järvafältet i norra Stockholm, i Norrbotten, i Västmanland och i Skåne, och i dag pågår 17 olika förundersökningar om misstänkt valfusk vid Riksenheten mot korruption.

Valmyndigheten har tagit emot 5 200 incidentrapporter efter höstens val från vallokaler, valförrättare och rösträknare. Man har även tagit emot 3 400 anmälningar från allmänheten.

Jag är ny riksdagsledamot, och till vardags är jag åklagare. Jag har arbetat på Riksenheten mot korruption, men jag har inte jobbat med utredningar om misstänkt valfusk.

Det är viktigt att vi har ett väl fungerande valsystem eftersom det är en absolut grundbult i en fungerande demokrati. De pågående förundersökningarna om misstänkt valfusk och mängden incidentrapporter och anmälningar från allmänheten gör att det finns anledning att reflektera över om vårt valsystem fungerar på bästa sätt.

Jag tänker på fyra områden. Hur bra fungerar dagens valsedelssystem? Är vi nöjda med straffskalan för valfusk, ifall någon skulle dömas för det efter höstens val? Är vi nöjda med själva röstningsprocessen? Och är vi nöjda med hur rösträkningen går till?

När det gäller våra valsedlar utreder nu den så kallade Valsedelskommittén om vi ska ha kvar dagens system eller om vi i stället ska ha partigemensamma valsedlar eller kanske till och med helt neutrala valsedlar. Kommittén kommer att redovisa sitt uppdrag i augusti 2027.

Valfusk har i dag två brottsbenämningar: otillbörligt verkande vid röstning och tagande av otillbörlig förmån vid röstning. Båda dessa brott har en straffskala på böter eller fängelse i högst sex månader. Det motsvarar ringa stöld, eller snatteri som det hette tidigare. Den straffskalan är alldeles för låg och bör höjas.

Nästa fråga man bör ställa sig handlar om själva röstningsproceduren. Där tycker jag att riksdagsledamoten Hedlund tog upp ett par exempel på brister i röstningsproceduren, bland annat identifiering av röstberättigade. Ett annat exempel är hur vi bevarar röstningshemligheten, det vill säga att ingen ska få reda på vad någon annan röstar på. Fungerar det bra som det gör i dag, eller ska vi ha det på något annat sätt?

Den sista frågan handlar om rösträkning. Fungerar det bra i dag, eller kan man till exempel använda artificiell intelligens till rösträkning?

Fria och oberoende val är en absolut grundbult för en fungerande demokrati. Med anledning av pågående förundersökningar om misstänkt valfusk och antalet incidentrapporter bör det göras en översyn av straffskalan för valfusk, röstningsprocessen och rösträkningssystemet.
(Applåder)

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Anf. 9 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Sverige har åter gått till val, och en ny riksdag är nu vald. Även om det parlamentariska läget är fortsatt oklart är det med liten marginal som de partier som inte tillhörde den styrande koalitionen under förra

mandatperioden fått majoritet i Sveriges riksdag. Det är så läget ser ut när folket har fått säga sitt.

Något som blivit allt tydligare under senare val är förekomsten av klanröstning samt mobilisering i moskéer och bland personer som står långt utanför det svenska samhället men som trots allt i vissa fall är svenska medborgare. Det är en trend som vi inte bara ser i Sverige utan även i andra västländer som haft en hög invandring från avlägsna kulturer, och detta är i hög grad verklighet i såväl nya demokratier som semidemokratier runt om i världen.

Det är alldeles uppenbart att klanröstning, bussning av etniska grupper och – som i misstänkta fall – mutor skadar Sveriges anseende på den internationella arenan. Om detta tillåts fortsätta eller intensifieras är Sveriges demokrati i gungning.

Desinformation som LVU-kampanjen eller om att man ska rösta på ett visst parti för att inte riskera att bli utvisad från Sverige är bara två exempel på hur den typen av falska anklagelser kan se ut. Det är därför vissa partier predikar sitt budskap i moskéer och sprider valinformation på andra språk samt sprider falsk information om sina politiska motståndare. De skyr inga medel för att vinna val, och det är inget annat än en skam för den svenska demokratin.

Sverige är vårt hem, och vårt hem och den svenska demokratin är värda att bevara. Vår kultur är värd att bevara, och västerlandet är värt att bevara, men den utveckling vi sett i väst under de senaste decennierna leder vårt land och många av länderna i vårt närområde helt fel.

Svenskarna har inget annat hemland än just Sverige, och vi älskar vårt land – inte för att det skulle vara bättre än något annat land utan för att det är vårt. Det är också just svenskarna som ska avgöra Sveriges framtid.

I höstens val hade närmare 600 000 icke-medborgare rösträtt i kommun- och regionvalen, och det är klart att det påverkar valresultatet. Under den förra mandatperioden debatterade jag denna fråga med civilministern, och det stod då alldeles klart att Sverigedemokraterna står ensamma i frågan om att rösträtten i Sverige i alla val ska gälla enbart svenska medborgare.

Under förra mandatperioden gjorde vi det svårare att bli medborgare i Sverige. Det krävs nu en vistelsetid på minst åtta år, prov i svenska och samhällskunskap och att man ska vara självförsörjande och ostraffad. Detta gör Sverige till det land i EU som det är svårast att bli medborgare i. På lång sikt är det sannolikt en av de viktigaste demokratiska förändringar som skedde under den gångna mandatperioden.

Min förhoppning är att fler europeiska och västerländska nationer följer i Sveriges fotspår och att man uppvärderar sina respektive medborgarskap, begränsar migrationen och skyddar sina länder mot det som på sikt kan få den västerländska civilisationen att förvandlas till oigenkännlighet.

Sverige och väst ska försvaras till varje pris, och det är vår plikt som politiker att se till att det är vårt hem som vi fortfarande försvarar.

Anf. 10 BANESA MARTINEZ ROLDÁN (V):

Fru talman! Medmänniskor! Det svenska guldet är inte kantarellerna utan Sveriges strukturerade data om oss invånare. Vår välfärd har möjliggjort denna guldåder, och den måste vi demokratiskt värna om. Det är vår skyldighet som folkvalda.

Detta kräver insyn och en transparens som säkerställer att dataskyddslagar följs av företag som hanterar vårt svenska guld. Vi måste ha insyn i vad prediktion inom till exempel övervakning baseras på för att säkerställa att invånare inte blir misstänkliggjorda i onödan och för att ett segregerat leverne i välbärgade områden inte ska innebära blinda fläckar i kriminalitetsbekämpningen.

Problemet liknar teorin om Schrödingers katt: Vi kan inte veta hur algoritmerna är uppbyggda, vilka data som används eller hur de viktas. Detta är nämligen en del av det som företag inom prediktiv dataanalys, som amerikanska Palantir, kallar affärshemligheter.

Utan att öppna lådan och döda katten kan vi alltså inte garantera att katten lever, det vill säga att persondata hanteras lagenligt och rättssäkert. Vi kan inte heller säkerställa att algoritmerna inte baseras på felaktiga antaganden och så kallade AI-hallucinationer, för om vi kräver att få se hur algoritmerna jobbar gömmer sig företagen bakom ursäkten att det är affärshemligheter.

Den digitala suveräniteten glider oss ur händerna.

Det uppstår en juridisk kollision när vårt svenska guld hanteras under EU:s GDPR-lagstiftning men mjukvaran och algoritmerna styrs av lagar i tredjeland. EU försöker säkerställa transparens via AI-förordningen, men krocken mot amerikansk övervakning kvarstår.

Mitt i stormen står den svenska välfärden. Vänsterpartiet ser positivt på teknik som kan ge vårdpersonal och socialsekreterare mer tid till patienter och klienter, men det får inte ske till vilket pris som helst. Om nya lagar lägger ett större juridiskt ansvar på kommuner och regioner måste statliga medel och tekniskt stöd ligga i nivå med ansvaret. Annars får det direkta konsekvenser för kärnverksamheten.

Fru talman! Det är vi folkvalda som har ansvaret att parera riskerna de tekniska möjligheterna medför för mänskliga rättigheter, integritet och landets suveränitet. Vi kan inte lägga vårt guld i händerna på en extremrik tech-elit vars system samtidigt används i krigszoner och understöder folkmord.

En extrem maktkoncentration till ett fåtal individer försvagar vår nationella suveränitet och berövar oss full insyn och transparens, och det är vår demokrati som bär bördan.
(Applåder)

Anf. 11 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag har arbetat länge med hbtqi-personers rättigheter, både som vald politiker i riksdagen och tidigare i civilsamhället.

Jag var ordförande för RFSL 2010 till 2016. Under den tiden förekom hot mot RFSL och diverse hatmeddelanden, men det var inte något som präglade hela verksamheten. Jag var 2017 särskild utredare för en statlig utredning som handlade om transpersoners rättigheter. Vi ordnade offentliga hearingar och hade en öppen sajt dit transpersoner kunde skicka in sina berättelser om att leva som transperson i Sverige i dag. Arbetet flöt på utan några större störningar att tala om.

I dag, har RFSL berättat för mig, har som exempel RFSL Jämtland Härjedalen närmare 50 säkerhetsincidenter per år. Betydande resurser läggs av organisationen på att hantera hatet som flödar in i sociala medier. Skillnaden mot hur det var för ett decennium sedan är brutal.

Den försämrade situationen för hbtqi-personer är inte unik för Sverige. Hbtqi-personer blir allt oftare slagpåsar i den politiska debatten, och hbtqi-politiska frågor används som material för negativt kampanjande. Som exempel kan nämnas att det förekom i 51 av 60 val under det så kallade supervalåret 2024, enligt Outright International. Kanske ännu allvarligare är att det här är en spegling av utvecklingen för demokratin i stort.

V-Dem, som är ett institut vid Göteborgs universitet, fastslog i årets rapport om demokratin i världen att för medelvärldsmedborgaren är demokratin nu tillbaka på 1978 års nivå. Av världens befolkning lever 74 procent i autokratier och bara 7 procent i liberala demokratier. Det är en förskräckande utveckling.

Takten på autokratiseringen har aldrig tidigare varit så hög. Vi ser dessutom att detta pågår i vårt närområde, i EU. De vanligaste inslagen i autokratiseringen gäller censur av medier och repression av civilsamhället.

Vi i Sverige har förmånen att tillhöra de 7 procent som lever i en liberal demokrati. Men det är inget konstant tillstånd som just vi för alltid kan räkna med att befinna oss i. Under den senaste mandatperioden har utvecklingen lett till kraftiga reaktioner och protester från civilsamhället.

Civil Rights Defenders har dragit igång kampanjen Backa demokratin, där alla som vill kan skriva upp sig för att få nyhetsbrev och granskningar av politiska förslag och beslut som står i konflikt med våra demokratiska rättigheter. Man kan också få ett mejl varje gång organisationen behöver agera mot något – vilket händer ofta just nu, skriver de på sin sajt.

Ett annat initiativ från civilsamhället är jutoo. Drygt 2 000 jurister protesterar mot att centrala rättsstatliga principer försvagas i snabb takt, med konsekvenser som riskerar att undergräva den demokratiska rättsstatens grundvalar samtidigt som de mekanismer och organ som ska fungera som skyddsnät misstänkliggörs och försvagas.

I mars i år var jag i Budapest på konferens om feministiska perspektiv på demokrati. De ungerska deltagarna hade självklart det egna kommande valet i fokus, och deras budskap till oss andra var tydligt: Vi måste bevaka vår demokrati och rättsstat innan det är för sent. De trodde inte heller att det skulle gå så långt i Ungern. En av talarna sa: ”Somna inte. Ni kan vakna upp i Ungern.”

Nu vet vi hur det gick. Ungern lyckades mobilisera och rösta bort Orbán. Senast i går kom ett mycket glädjande besked som konsekvens av detta, nämligen att anti-hbtqi-lagen är bortröstad.

Här i Sverige har väljarna röstat bort Tidöregeringen. Det är glädjande. Men ansvaret för att värna vår rättsstat och demokrati fortsätter att vila på oss alla, såväl i majoritet som i opposition.
(Applåder)

Anf. 12 KARIN SUNDIN (S):

Ärade talman, ledamöter och åhörare! All offentlig makt i Sverige utgår från folket, och nu har svenska folket sagt sitt. Det är ett stort och viktigt förtroende att få företräda Socialdemokraterna och örebroarna i Sveriges riksdag. Det är att vara del av den svenska demokratins historia.

Den svenska demokratins historia är närvarande här i riksdagen i kammarsalarna, genom porträtten och bysterna av tidigare talmän och statsministrar, i Kvinnorummet och i alla utställningsmontrar.

Sverige som land har gjort en lång demokratisk resa. Gustav Vasa, som vi ju ofta sätter som startpunkt för vårt moderna Sverige, hade som sitt valspråk: ”All makt är av Gud” – alltså inte av folket, utan av Gud. Det svenska rikets regenter hade Gud i ryggen och i sina valspråk ända fram till Gustav IV Adolf avsattes vid en statskupp 1809. Det blev starten på ett annat Sverige. En ny regeringsform skrevs, och den har senare reviderats. Perspektiven har ändrats. Pyramiderna har vänts.

All offentlig makt utgår från folket – fast inte helt och hållet. Det finns ett undantag. Vi utser fortfarande vår statschef enligt samma fördemokratiska principer som man gjorde på Gustav Vasas tid, det vill säga genom successionsordningen i en utvald familj. Det sker inte genom demokratiska val och görs inte av folket utan genom samlag.

Vi är många genom historien som har påtalat att arvsmonarkin som idé inte är förenlig med de demokratiska principerna om alla människors lika värde, fria val, valbarhet, representativitet, förtroende och ansvarsutkrävande.

Vi lever kvar med ett fördemokratiskt statsskick, av tradition och gammal vana. Men tradition och gammal vana är inte en ordning som är given av Gud. Det är en ordning och ett statsskick som vi kan fatta demokratiska beslut om.

Vår nuvarande kung och statschef har ett betydligt modernare valspråk än Vasas ”All makt är av Gud”. Carl XVI Gustaf har valt ”För Sverige – i tiden”. Jag anser att det är dags att vi i Sveriges riksdag tar vår statschefs valspråk på allvar. Ett statsskick för Sverige i tiden bör utgå från regeringsformens portalparagraf om att all offentlig makt i Sverige utgår från folket.

Ett statsskick för Sverige i tiden borde innebära att statschefen utses genom demokratiska processer och inte, som i dag, genom samlag, födsel och arv inom en viss familj. Ett statsskick i tiden bör vila på principen att alla människor är lika mycket värda och ska behandlas därefter. Det gäller alla människor, också i frågor om arvsprivilegier, religionsfrihet och åtalsimmunitet.

Det är dags att vi i Sverige tar nästa steg i vår demokratiska utveckling. Det är dags att utreda hur ett modernt statsskick borde se ut. Det är dags att göra Sverige till en modern republik.
(Applåder)

Anf. 13 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Andra länders politiker och anonyma byråkrater, som vi varken kan välja eller avsätta, styr genom en organisation en stor del av det svenska samhället. Denna överstatliga organisation växer konstant. Den tar sig allt fler befogenheter. Den organisationen är Europeiska unionen.

Nu i början av mandatperioden kan vi påminna oss att riksdagsvalet även avgör Sveriges förhållningssätt till EU. Vi kan också påminna oss vad EU innebär i praktiken. Låt mig vara tydlig: Jag välkomnar de ömsesidiga ekonomiska fördelar som den inre marknaden, den gemensamma marknaden, medför. Men inga marknadsmässiga fördelar kan väga tyngre än nationell suveränitet. Inga marknadsmässiga fördelar kan rättfärdiga toleransen mot det som alltmer liknar ett auktoritärt styrelseskick – framför allt inte när man ju kan ha det ena utan det andra.

Fru talman! Jag ber att få notera att de största utgiftsposterna i EU inte är marknad och innovation. De är ”sammanhållning, resiliens och värden”. Samtidigt betalar vi mellan 25 och 30 miljarder kronor netto till EU. Jag vill göra några nedslag för att exemplifiera det jag pratar om här.

Mitt första exempel gäller chat control. Det är ett förslag som i princip skulle omöjliggöra anonym och säker kommunikation för vanliga medborgare. Man gick till och med så långt att man föreslog att skanna meddelanden innan de skickades. Nu går man mer mot att prata om åldersverifiering.

Mitt andra exempel handlar om Digital Services Act och den så kallade demokratiskölden. Man är helt öppen med att man vill begränsa spridningen av egentligen helt lagliga yttranden på internet. Man vill ge EU mer makt över valadministration och göra personer utan demokratiskt mandat till något slags sanningsgranskare.

Exempel 3, exempel 4 och exempel 5 – listan kan göras lång: svensk skog, våra bilar och minimilöner i medlemsländerna, till exempel.

Inför kommande budget presenterar man också en ny version av krismekanismen där kvalificerad majoritet ska gälla för gemensamma lån. Det innebär i praktiken att Sverige mot sin vilja kan behöva gå i borgen för andra länders statsskuld. Samtidigt röstar Sverige ja till lagändringar i cirka 97 procent av fallen. Det är vi inte ensamma om, men det är en anmärkningsvärt hög siffra.

Fortsätter det i den här riktningen fortsätter också Sverigedemokraternas gamla EU-kritiska valaffisch att vara sann, nämligen att vi fick behålla snuset men inte friheten.

Fru talman! Överstatlighet och auktoritära tendenser blir inte något gott bara för att man lindar in dem i en EU-flagga. Nej! Europasamarbetet ska handla om just handel och ömsesidigt fördelaktiga avtal, inte om överstatlighet och kontroll av kontinentens fria nationer.
(Applåder)

Anf. 14 HANNA LINDQVIST (MP):

Fru talman! Hela min livstid har vi pratat om jämställdhet. Ändå hör vi i dag, allt oftare, att feminismen har gått för långt. Men då undrar jag: för långt i förhållande till vad? Vi lever i ett samhälle där kvinnor fortfarande mördas av män de är eller har varit i en relation med. Unga tjejer sexualiseras, och kvinnor utsätts för hot, hat och diskriminering. Och alldeles för många känner sig fortfarande inte trygga i sitt eget hem.

Så länge kvinnor utsätts för våld och förtryck på grund av sitt kön har feminismen inte gått för långt. Då har vi fortfarande en lång väg kvar.

Fru talman! Ett jämställt samhälle måste också vara det samhälle som skyddar den som utsätts för våld. Under de senaste åren har 37 skyddade boenden med koppling till kvinnojoursrörelsen stängt. Det handlar inte bara om verksamheter som försvinner, utan det är också fråga om en förlust av erfarenhet, kompetens och platser dit kvinnor kan vända sig när de behöver lämna våld och hot.

Vi måste kunna ställa krav på kvalitet och säkerhet på våra skyddade boenden, men vi måste också ge verksamheterna förutsättningar att möta de krav vi ställer.

Vi behöver en långsiktig och förutsägbar finansiering av kvinnojourerna och ett bredare arbete mot mäns våld mot kvinnor. När en kvinna till slut samlar modet att lämna en våldsam relation är det just då som samhäl-

let behöver finnas där. Hennes möjlighet att leva ett liv i trygghet, utan våld, utan hot och utan trakasserier, ska aldrig få avgöras av var hon bor eller om det råkar finnas pengar kvar i kommunens budget. Samma princip måste gälla bortom Sveriges gränser. Det kan inte vara så att det ska bero på var du bor.

På 1960-talet reste svenska kvinnor till Polen. Då kunde Polen erbjuda den möjlighet som den svenska lagstiftningen förvägrade kvinnor. I dag ser situationen helt annorlunda ut. Kvinnor från Polen tvingas söka sig över gränserna för att få tillgång till säker och trygg abortvård. Därför är initiativ som My Voice, My Choice så viktiga. Över 1,2 miljoner människor har skrivit under för rätten till säker abort inom EU.

Nu finns möjligheten att använda våra EU-medel för att faktiskt säkerställa kvinnors trygghet. Men det räcker inte. Det räcker inte med högtidliga deklarationer och vackra ord på ett papper, utan vi måste se till att omsätta dem i praktiken. Sverige ska vara det land som tar ansvar. Vi ska vara beredda att erbjuda säker och trygg abortvård för kvinnor från andra länder.

Abort är sjukvård. Rätten till sin egen kropp ska aldrig vara beroende av vilket land du råkar födas i eller hur mycket pengar du har. Sverige ska vara och förbli ett föregångsland i kampen för jämställdhet. Så länge det finns kvinnor som inte kan leva i trygghet, bestämma över sina egna kroppar eller forma sina egna liv har vi inte gjort tillräckligt. Det är inte feminismen som har gått för långt, utan det är jämställdheten som har gått för kort.

(Applåder)

Anf. 15 DANIEL VENCU ÖHRLUND CASTRO (S):

Fru talman! Under förra mandatperioden såg vi hur stödet för demokratiutvecklingen runt om i världen minskade. Det gäller också stödet från Sverige. Jag kommer ihåg att det under valrörelsen var många från dåvarande majoriteten som hånade oss för att vi ville stärka arbetet för demokrati runt om i världen. Det är fine; man får tycka olika. Men jag är mycket stolt över att mitt parti står upp för att stärka de demokratiska värden vi värnar så hårt här hemma också i världen.

Att främja demokrati kräver tålamod, vilja och motståndskraft. Världen över finns stater som inget hellre vill än att länder som Sverige ska minska stödet till civilsamhället, det vill säga minska stödet för dem som varje dag kämpar för ett lika fritt land som det vi bor i.

Fru talman! Ett av dessa länder är Turkiet. Det finns mycket att säga om landet och fängslandet av oppositionella, men jag kommer att uppehålla mig vid de senaste veckornas rättsvidriga fängslanden av hbtqi-aktivister.

Över 200 personer sitter i dag fängslade efter en koordinerad attack från den turkiska staten mot hbtqi-organisationer. Många sociala mediekonton har blockerats. Det är inte första gången som jag i den här talarstolen har pratat om just hbtqi-aktivister i Turkiet, och det kommer säkerligen inte att vara den sista.

Många svenskar delar min uppfattning – och många andras – att alla världen över ska kunna leva fria liv. Var du är född ska inte diktera villkoren för hur du kan leva ditt liv. Just därför har vi i Sverige under lång tid åtagit oss att avsätta en del av vårt välstånd för att stärka människors möj-

ligheter runt om i världen. Det demokratiarbete som görs i Turkiet och i andra länder är beroende av långsiktigt och motståndskraftigt stöd, och det är något som den förra regeringen totalt fallerade i. Den borgerliga regeringen gjorde det borgerligheten alltid gör, nämligen försvagar Sveriges röst internationellt och försämrar därmed demokratiarbetet runt om i världen.

Det var anmärkningsvärt under förra mandatperioden, särskilt under valrörelsen, hur man hånade biståndsprojekt som har inrättats för att hitta vägar för människor att leva det fria liv som alla åtminstone säger sig vilja underlätta. Vår internationella röst har blivit svagare, fru talman, och det märks inte minst i Turkiet. Antalet bilaterala avtal med civilsamhället, också hbtqi-organisationer i Turkiet, gick under förra mandatperioden från 20 till sju på ett år.

Jag kan inte nog betona hur allvarlig situationen i Turkiet är. En vän till mig i Turkiet har sagt: Hela samhället är ett fängelse, och jag vill bara ha frihet.

Om vi i Sverige kan göra något för att göra samhället till mindre av ett fängelse för hbtqi-personer är det vår plikt att göra något. Det var därför, fru talman, som vi socialdemokrater i valrörelsen gick till val på att tillsätta ett hbtqi-sändebud vid Utrikesdepartementet som ska jobba strategiskt och koordinerat för att stötta hbtqi-personers mänskliga rättigheter runt om i världen.

Jag vet att Sverige måste vara en röst runt om i världen som inte bara försvarar hbtqi-personers mänskliga rättigheter utan också tar strid för dem. Det är det enda rätta, och det är också att stå upp för en regelbaserad världsordning och bygga demokratisk motståndskraft.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides och Therese Kristiansson (båda S).

Anf. 16 PETER SÖDERSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att få göra ett anförande här i dag, och jag har en del tankar och uppslag på ämnen: bostadspolitik, arbetsmarknadspolitik och politik som rör energitillgång och infrastruktur, för att nämna några exempel.

Men, fru talman, jag ska i stället ta tillfället i akt att prata om och reflektera en stund över något annat, nämligen framtidstro. Måhända är det ett lite abstrakt ämne, men jag menar och vågar faktiskt till och med påstå att detta att få människor att känna en tydligare framtidstro är något av vår tids stora utmaning. Kanske gäller detta framför allt den unga generationen, den som kommer sedan. Mätningar från bland annat Ungdomsbarometern styrker detta påstående. Andelen unga som tror på samhällets framtid har halverats de senaste tio åren.

Vi präglas av en omvärld som meddelar oss mängder med information i realtid. Det är ett ständigt flöde att processa, där oro ofta får större plats än framsteg. Det är en stadigt återkommande rapportering om konflikter, kriser och problem eftersom det fångar vår uppmärksamhet.

Endast var fjärde ung i Sverige upplever att de har ganska stora eller stora möjligheter att påverka samhället, visar en studie från Ungdomsbarometern 2025. År 2019 var siffran drygt 50 procent. Samtidigt växer oron

för demokratins framtid, och fler unga ifrågasätter demokratins förmåga att hantera dagens samhällsutmaningar.

Varför det i dag saknas en tro och en nyfikenhet på framtiden är en flerbottnad fråga, och jag vill hävda att det är vårt gemensamma ansvar att ta detta perspektiv på allvar och använda oss av ett språkbruk som bidrar till att skapa den så viktiga tron på framtiden och att vi alla har möjlighet att forma den.

Jag ser och hör tyvärr tendenser till att människor i dag inte har den känslan. Det är sannolikt en utmaning vi delar med andra länder, men det gör den icke desto mindre viktig. Även i ett beredskapshänseende torde det vara viktigt med en stark tro på samhällets förmåga.

Vi lever i ett bra land, och vi behöver tro på och känna att det finns möjlighet att påverka riktningen. Det finns fortfarande sådant som kan bli bättre, men det blir inte bättre av sig självt. Budskapet att förmedla blir då att vi tillsammans kan bygga en framtid värd att se fram emot.

Fru talman! Frågorna som följer för mig av detta blir: Hur kan jag förvalta min tid som förtroendevald och i min egen retorik bidra till att bygga en tillit så att mina medmänniskor ska känna sig trygga, nyfikna och hoppfulla inför framtiden? Hur använder vi politiken för att förmedla budskapet att det faktiskt finns en möjlighet att morgondagens samhälle blir lite bättre än gårdagens? Hur kan vi tillsammans skapa ett samhälle där människor vill sätta barn till världen och känna trygghet inför ålderdomen? Svaren har vi bara själva, och de varierar såklart oss emellan, även utanför denna kammare.

Det känns bra att ges möjlighet att belysa frågeställningen här i dag. Även om jag kanske till viss del generaliserar när det gäller att så många i vår nutid känner en vikande framtidstro gnager denna fråga ändå inom mig. Frågan är inte heller applicerbar på en höger-vänsterskala utan är mer allomfattande.

Vår ambition borde således vara att vid varje givet tillfälle försöka lyfta upp detta perspektiv i debatter och inlägg i sakpolitiska frågor. Vi minns alla att Karin Boye skrev:

> Nog finns det mål och mening i vår färd –
> men det är vägen, som är mödan värd.

(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides och Therese Kristiansson (båda S).

Anf. 17 THERESE KRISTIANSSON (S):

Fru talman! Klockan 01.42 skickades ett meddelande i en grupp på Snapchat om att en ung kvinnas kropp fanns tillgänglig för vem som helst att utnyttja. 57 unga män fanns i gruppchatten den natten. Ingen slog larm. Ingen sa ifrån. Ingen stoppade det.

Fru talman! Många är överens om att mer måste göras för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Samtidigt är det något som skaver. Om vi nu är så överens om allvaret, varför tar frågan inte större plats på den politiska dagordningen? Varför är de politiska presskonferenserna så få och rubrikerna likaså?

Fru talman! Var tredje vecka mördas en kvinna i Sverige av en man hon har eller har haft en relation med. Men vi vet att våldet sällan börjar där. Våldet finns i skolor, på arbetsplatser, i hem och på nätet. Sexuella trakasserier normaliseras, svartsjuka blir kontroll, kontroll blir hot och hot övergår i våld.

Men detta handlar inte bara om de män som utövar våldet. Det handlar också om dem som ser vad som händer men väljer att inte agera.

Fru talman! Tidöregeringen har under fyra år talat sig varm om att stå på brottsoffrens sida. Samtidigt har minst 37 ideella skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor tvingats stänga efter att nya lagkrav införts utan tillräcklig finansiering. Nu varnar kvinnojourerna för att platserna kan bli för få och för att kvinnor och barn som flyr från våld inte kan få det skydd de behöver.

Placering av barn i skyddat boende har också minskat de senaste åren, trots att det 2021 blev brottsligt att låta barn bevittna våld i hemmet. En ny rapport från Brottsförebyggande rådet visar att 72 procent av de barn som utsatts för just detta fortfarande bor med den misstänkta förövaren.

Fru talman! Det duger inte att säga att man står på brottsoffrens sida om man samtidigt inte ger dem som skyddar brottsoffren förutsättningar att göra sitt jobb. Nu finns det äntligen en majoritet i Sveriges riksdag för att kraftigt öka stödet till landets tjej- och kvinnojourer och införa en placeringspeng. Det är viktigt.

Vi måste förebygga våldet bland unga. Vi måste stärka skyddet för utsatta kvinnor och se till att förövarnas frihet begränsas, inte kvinnornas. Mäns våld mot kvinnor är ett av våra största samhällsproblem, och det måste behandlas därefter.

Fru talman! Jag tänker på alla de 57 unga männen i Snapchatgruppen den natten. Jag tänker på tystnaden och på alla dem som inte sa ifrån. Vi kan inte förändra det som hände den natten. Men vi kan bestämma vilket samhälle vi vill vara. Vill vi vara ett samhälle som tittar bort eller ett samhälle som agerar? För oss som sitter i denna kammare är det vår plikt att aldrig bli ännu en grupp människor som såg vad som hände men inte gjorde tillräckligt för att stoppa det.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides (S).

Internationella frågor och utrikespolitik

Anf. 18 AZRA MURANOVIC (S):

Fru talman! Vi lever i historiska tider och befinner oss mitt i en geopolitisk maktförskjutning där den internationella rättsordningen utmanas och kampen om inflytande hårdnar. Detta är en maktkamp som inte bara utspelas på slagfälten. Även handelsvägar, energiförsörjning, strategiska naturresurser och teknologiska beroenden har blivit maktmedel.

Stormakter flyttar också fram sina positioner. Auktoritära regimer använder ekonomiskt beroende för att utöva politiska påtryckningar, och internationella institutioner som har byggts för att upprätta fred och säkerhet försvagas kontinuerligt. Det vi bevittnar är inte bara en förändrad maktbalans; det är en kamp om vilka principer som ska styra den internationella

världsordningen. Ska det vara folkrätten och gemensamma spelregler, eller ska det vara den starkes rätt?

I detta läge är det ett allvarligt strategiskt misstag att dra slutsatsen att Sveriges säkerhet bäst värnas genom att vi begränsar vårt internationella engagemang. När demokratier drar sig tillbaka uppstår nämligen inte ett neutralt tomrum, utan platsen fylls av andra aktörer med andra intressen.

Det här är en av de viktigaste utrikespolitiska slutsatser vi behöver dra efter utvecklingen den här sommaren. Sveriges säkerhet avgörs inte enbart vid våra egna gränser utan påverkas också av vilka makter som vinner inflytande, vilka institutioner som överlever och vilka samhällen som förmår stå emot förtryck och konflikter.

Sverige behöver en utrikespolitik som är närvarande, strategisk och långsiktig – en utrikespolitik som bygger allianser med demokratiska krafter, försvarar folkrätten även när det är obekvämt och använder både EU:s samlade styrkor och FN:s internationella legitimitet för att förebygga konflikter och säkra fred. Om vi inte är med och formar den världsordning som nu växer fram kommer andra att forma den åt oss, och vi kommer att behöva böja oss för den.

Fru talman! Jag vill ta upp en annan dimension som får alldeles för lite utrymme när det gäller långsiktigt strategiskt tänkande i utrikes- och säkerhetspolitiken, och det är barnen. Bara under september har vi fått förödande rapporter från Jemen, Ukraina, Sudan, Darfur och Gaza. Vi pratar om hundratals miljoner barn som lever i krigszoner.

Fru talman! Vi räknar de döda, vi räknar de skadade och vi räknar antalet människor på flykt. Men det finns något som är betydligt svårare att mäta, och det är vad som händer med de barn som överlever. Vad händer med en generation som växer upp med krigets våld som vardag? Vad händer med barn som har sett sina föräldrar dödas, förlorat sin skolgång eller själva tvingats begå övergrepp för att överleva?

Vi vet att långvarig utsatthet för våld och traumatiska upplevelser påverkar barns utveckling. Det påverkar deras förmåga att lära, skapa relationer och känna tillit till andra människor. Konsekvenserna stannar inte heller vid det.

Fru talman! För Socialdemokraterna handlar internationell solidaritet inte om välgörenhet. Det handlar om alla människors lika värde och om insikten att fattigdom, ojämlikhet, förtryck och instabilitet inte upphör vid nationsgränser. Därför bör barns rättigheter framför allt vara en central del av hur vi bedömer biståndets långsiktiga betydelse. Det behöver också vara en central del i vår utrikes- och säkerhetspolitik, för om vi satsar på barnen bygger vi framtidens fred.
(Applåder)

Anf. 19 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Det är lätt att tala om frihet. Det är svårare att betala för den – att stå fast vid den när det kostar.

Ukraina går in i sin femte krigsvinter. I natt attackerade Ryssland Ukraina med 39 ballistiska robotar och 120 drönare. Energiförsörjningen slogs ut, vattenförsörjningen likaså, och i morse vaknade 600 000 ukrainare utan el. Men vad värre är: Det finns familjer som har förlorat sina nära och kära. Mitt varmaste deltagande går till dem.

Det här var en rysk ballistisk attack riktad specifikt mot energisektorn, för vilken USA:s president hade utlyst vapenvila. Attacken var avsiktlig och demonstrativ. Ryssland har aldrig förr visat en sådan respektlöshet gentemot USA. Det var en tydlig signal om att Ryssland inte kan tänka sig fred. Nu är det därför dags att reagera kraftfullt. Ryssland har slösat bort möjligheten till nedtrappning och har tydligt valt att fortsätta sitt vansinniga förintelsekrig.

Fru talman! Regeringens tvåpunktsplan är tydlig: mer stöd till Ukraina och hårdare press på Ryssland. Vi ska strypa Rysslands oljeintäkter, för Ryssland måste få betala ett verkligt pris för sin aggression.

USA är fortfarande avgörande för Europas säkerhet och välstånd, och därför måste vi nu våga ställa frågor till det amerikanska folket. Vad betyder frihet om Ukraina inte får bestämma över sin framtid? Vad betyder moraliskt ledarskap om angriparen belönas medan den angripne tvingas till eftergifter? Fred genom styrka måste betyda att angriparen pressas, inte att offret överges.

Fru talman! Statens främsta uppgift är att skydda sina medborgare och värna Sveriges säkerhet. När Ryssland nu trappar upp sitt risktagande och bedriver hybridkrigföring mot Europa måste vår säkerhetspolitiska kurs vara glasklar. Vi ska stärka samarbetet med våra allierade, fördjupa vårt engagemang i Nato och öka vår förmåga att försvara vårt närområde – inte minska den.

Därför var det ytterst förvånande att läsa Magdalena Anderssons budskap i Politico, där hon kritiserade regeringen för att lägga för mycket fokus på närområdet. Hon önskade i stället mer fokus på det globala syd och benämnde strategin ”Sweden is Back”. Min ytterst ödmjuka fråga blir: Tillbaka till vad? Om Sverige flyttar fokus från vårt närområde och flyttar ned betydelsen av Europas säkerhet går vi tillbaka till en farligare tid.

Frågan blir än mer relevant med tanke på att Vänsterpartiet kan få inflytande över en framtida regering. Partiet motsatte sig Sveriges Natomedlemskap och vill lämna DCA-avtalet med USA. Det går på tvärs med behovet av ett starkt försvar och ett nära samarbete med våra allierade. Hur ska Socialdemokraterna kunna garantera Sveriges säkerhet om deras regeringsunderlag vill gå i motsatt riktning?

Fru talman! När hotet växer måste våra försvarssamarbeten stärkas, inte försvagas. Friheten försvarar nämligen inte sig själv. Sveriges säkerhet börjar i ett fritt Ukraina och ett starkare Europa.
(Applåder)

Anf. 20 AZRA MURANOVIC (S) replik:

Fru talman! Moderaterna pratar om det globala syd som om det vore en konkurrent till Europas säkerhet. Vi vet dock att vi kan hålla två tankar i huvudet samtidigt; det har vi gjort förr. Geopolitik funkar inte så att man ställer olika delar av världen mot varandra. När Sverige drar sig tillbaka från länder och regioner där fattigdom, konflikter och instabilitet ökar uppstår nämligen inte ett vakuum, utan andra aktörer flyttar fram sina positioner för att stärka sina krig – bland annat Kina och Ryssland.

Jag vill därför fråga Moderaterna: Hur stärker det Sveriges och Europas säkerhet att vi minskar vårt långsiktiga inflytande i delar av världen där den geopolitiska konkurrensen blir allt hårdare?

Anf. 21 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Azra för frågan.

Det är en berättigad fråga, men det var verkligen inte det min kritik gick ut på. Min kritik gick ut på att Socialdemokraterna, genom Magdalena Andersson i artikeln i Politico, pratar om att vi har haft för mycket resurser i vårt närområde i stället för att tillbringa mer tid i det globala syd, som jag förstod att Magdalena Andersson vill göra. Det är detta min kritik går ut på.

Du säger det själv, Azra: Det går att hålla två tankar i huvudet samtidigt, och det är precis det vi måste göra. Det är självklart att vi ska ha goda relationer med Asien, Afrika och Latinamerika, men i det här säkerhetspolitiska läget måste vi prioritera. Att prioritera vårt närområde och prioritera stödet till Ukraina är det som ger trygghet och säkerhet för Sverige och Sveriges invånare.

Anf. 22 AZRA MURANOVIC (S) replik:

Fru talman! Det låter som att man började rusta upp Sverige när Tidöregeringen tillträdde, men det är ju inte sant. Redan år 2014 började Socialdemokraterna bygga upp försvaret igen, eftersom man under Reinfeldtregeringen glömde bort den uppgiften eller valde att trappa ned.

Det finns ingen motsättning mellan att stå upp för Ukraina och att förstå att Europas säkerhet avgörs av andra länder. Frågan är varför Moderaterna anser att Sverige ska minska sin närvaro just när stormakterna ökar sin rivalitet i världen.

(Applåder)

Anf. 23 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja berätta om ett scenario som just nu pågår i Ukraina. Det går inte att få ut någon som helst spannmål från hamnarna i Ukraina, eftersom Ryssland attackerar så pass hårt.

Fru talman! Jag skulle vilja gå vidare i det scenariot och be ledamoten fundera på hur det skulle vara om vi inte prioriterade stödet till Ukraina utan lät Ryssland förstöra de här utgångarna till Afrika. Detta betyder att maten inte kommer fram, och det innebär en större katastrof än vad vi kan överblicka.

Anf. 24 MALIN BJÖRK (V) replik:

Fru talman! Jag måste understryka att det finns en oerhört stor samsyn vad gäller stödet till Ukraina. Alla riksdagens partier, Vänsterpartiet inkluderat, står fast vid det stödet, och där finns det ingen anledning att misstänkliggöra något av partierna. Liksom ledamoten har jag varit i Ukraina och sett hur landet med mod och beslutsamhet står emot Putins anfallskrig. Det är oerhört viktigt att vi fortsätter att stödja det.

När vår statsministerkandidat Magdalena Andersson säger att vi också måste ha det globala perspektivet handlar det naturligtvis om att Tidöregeringen har abdikerat vad gäller såväl internationell lag och rätt som behovet av att bidra på ett aktivt sätt till en världsordning där små stater har möjlighet att göra sin röst hörd, vilket inte går i en världsordning där man låter den starkes rätt dominera.

Anf. 25 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Björk för frågan. Jag har inte ifrågasatt Vänsterpartiets ambitioner och vilja att stödja Ukraina. Jag ifrågasatte Vänsterpartiets politik gällande Nato och vår säkerhet där. Ni vill verka för att gå ur Nato. Ni vill motverka DCA-avtalen, som är helt avgörande för att vi ska få hjälp från USA. Det var det som var min kritik.

Jag vill även nämna situationen i Sudan. Det är den horriblaste katastrof man kan tänka sig. Detta är något som regeringen, med Maria Malmer Stenergard i spetsen, verkligen har försökt att lyfta fram, även om det samtidigt varit kris i Gaza och Ukraina. Det går absolut att hålla flera tankar i huvudet.

Anf. 26 MALIN BJÖRK (V) replik:

Fru talman! Återigen: Det är ingen hemlighet att vi i Vänsterpartiet inte var en stark förespråkare för Nato och inte tycker att vi ska ha de här avtalen med en helt oberäknelig president i USA. Vi ser hellre starka samarbeten i närområdet med de nordiska och europeiska demokratierna. Men det är ingenting vårt parti driver i dag på det sättet.

Vi i Sverige ska se till att vi har ett starkt försvar. Men vi ska också vara en försvarare av folkrätten internationellt, och där har den här regeringen faktiskt misslyckats.

Anf. 27 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Jag är helt övertygad om att de som lyssnar vet att den här regeringen står upp för folkrätten i alla lägen. Jag hoppas att ledamoten inte önskade förmedla att vi gör någonting annat.

Jag är väldigt tacksam för det hundraprocentiga stöd för Ukraina som finns här i kammaren. Det är en existentiell fråga även för oss att Ukraina står fritt och självständigt.

Anf. 28 MALIN BJÖRK (V):

Fru talman! Ledamöter! Vi lever i en orolig omvärld, med despoter och maktfullkomliga män. Jag tänker såklart på Putin, men också på Trump, som är oförutsägbar men samtidigt konsekvent – konsekvent i att undergräva internationell rätt till förmån för den starkes rätt. För små stater som Sverige finns det ingen framtid i en sådan världsordning. Vi måste stå upp för folkrätten och stå upp för internationella regelverk som är framförhandlade med stor möda och med vetskap om allvaret. Många av de här regelverken, såsom Genèvekonventionen för flyktingars rättigheter, kom till i efterdyningarna av andra världskriget. Andra är nyare, såsom FN:s konvention för bevarande av den biologiska mångfalden. Alla handlar på olika sätt om vår fortsatta existens.

Men för Kristerssons regering har talet om att följa och försvara internationell rätt varit en läpparnas bekännelse. Det håller inte. Den beslutsamhet som alla svenska partier har visat i fråga om Ukrainas suveränitet och Putins anfallskrig måste råda överallt. Man kan inte ha olika måttstockar vad gäller folkrätt och internationell lag.

Fru talman! Ledamöter! Kommer ni ihåg vad den här regeringen gjorde nästan först av allt? Jo, den avskaffade den feministiska utrikespolitiken, dansande efter Sverigedemokraternas pipa. Tydligen stack kvinnors rättig-

heter och hbtqi-personers rättigheter i ögonen på hela Tidö. Just dessa rättigheter attackeras allt brutalare. Jag tycker att det här är skamligt.

Vidare får vi ofta höra från regeringen att man ska agera via EU. Jag måste vara ärlig: EU är inte en institution man kan gömma sig bakom. EU är en institution man måste vara aktiv medlem i för att forma vad EU gör och vad EU inte gör. Här har regeringen misslyckats. Inga åtgärder har vidtagits för att stoppa folkmordet på palestinier. Vad gäller klimatpolitiken har man varit en bromskloss.

En ny regering, där vi i Vänsterpartiet är med, kommer att återupprätta Sveriges trovärdighet i internationella sammanhang. Vi måste se till att Sverige återigen blir en självständig röst som står upp för internationell lag och rätt och aktivt stöder internationella institutioner, inte minst FN, i en tid när de angrips och undergrävs. Vi måste se till att Sverige i EU-sammanhang blir en kraft som gasar och inte bromsar. Och, mina vänner, vi måste se till att återinföra den feministiska utrikespolitiken.

En annan grundtanke i den internationella politiken handlar naturligtvis om biståndet. Även om vi måste ha fler strukturella åtgärder för att minska den globala ojämlikheten är biståndet en viktig pusselbit. Även här har Kristerssons och Sverigedemokraternas politik varit en fullständig katastrof. Det gäller både nivån på biståndet och inriktningen. Tidö har som ni vet prioriterat att sänka skatterna för de rikaste i stället för att satsa på mycket annat här i samhället, inte minst biståndet. Vi har aldrig varit längre från att uppnå enprocentsmålet. Dessutom har man övergett de internationella principerna för biståndspolitiken.

En ny regering måste ändra biståndets inriktning och anslag och satsa på att vi ska nå enprocentsmålet. Det kommer vi att se till. Vi kommer att satsa på den feministiska utrikespolitiken, på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och på hbtqi-personers rättigheter. Vi kommer återigen att bli en global röst för internationell rätt.
(Applåder)

I detta anförande instämde Daniel Bernmar (V).

Anf. 29 MARTIN HALLANDER (KD):

Fru talman! I dag är det 290 dagar sedan de stora protesterna i Iran påbörjades. Miljontals iranier stod upp mot en misskött ekonomi. De ställde sig upp och protesterade mot en brutal och vidrig våldsmakt. Ett folk reste sig för att stå upp för sin frihet – sin frihet att få bestämma sitt eget öde. Det är samma frihet som vi, varenda en i denna kammare, räknar med och som gör det möjligt för oss att stå här i dag. Det handlar om ett hopp och en dröm för en ny generation om en bättre framtid.

Vi vet dock alla vad svaret blev. Svaret blev terror – ett extremt och urskillningslöst våld mot den egna befolkningen. Tiotusentals män och kvinnor, pojkar och flickor mördades av den iranska terrorregimen. Det är tiotusentals mammor, pappor, systrar, bröder, söner och döttrar som aldrig kommer att få se sitt land bli fritt. Och än i dag, här och nu när vi står här, fortsätter Iran med avrättningar av människor som legitimt protesterar för sin frihet. Det är vår skyldighet att stå upp för dem.

Det iranska folkets kamp är också vår. När det iranska folket ropar efter frihet måste vi stå upp och säga: Vi står bakom er! Vi måste agera. Vi måste agera med kraftfulla sanktioner, ge internationell legitimitet till

oppositionen och samarbeta med de krafter och stater som kämpar för ett demokratiskt skifte.

Fru talman! Det är inte upp till oss eller mig att bestämma vem som ska styra Iran eller hur landets statsskick ska se ut; den rätten har Irans befolkning och endast den. Men det vore likväl förmätet av oss att ignorera de miljontals iranier som på gator och torg runt om i världen pekar på kronprins Reza Pahlavi som den man under en övergångsperiod vill se leda landet till demokrati och fria val. Det bör vi stödja och lyssna på.

Till dem som inte tror att denna konflikt berör oss här i Sverige vill jag säga två saker.

För det första: Ett folks frihet är vårt gemensamma ansvar.

För det andra: Irans terrorregim hotar inte bara landets egen befolkning. Det är en regim som stöttar Rysslands vidriga anfallskrig mot Ukraina, som stöttar och sponsrar terrororganisationer som Hamas och Hizbollah och som har en mycket aktiv underrättelsetjänst här i Sverige, där man hotar och till och med har försökt mörda svenska medborgare med iransk bakgrund. Om inte detta är ett hot mot oss undrar jag vad som är det.

Låt mig därför avsluta med orden: Länge leve friheten i Iran! Må den islamiska republiken falla och förpassas till historiens sopkorg som en fotnot och en hemsk tid för en helt fantastisk civilisation!
(Applåder)

Anf. 30 BASSEM NASR (MP) replik:

Fru talman! Martin Hallander höll ett anförande som jag till stora delar instämmer i, inte minst när det gäller terrorregimen och dess övergrepp på den iranska befolkningen.

En annan sak, som inte nämndes men som jag vet att Hallander håller med om, är att det förekommer många försvinnanden. Folk försvinner, och man vågar inte ens fråga vad som har hänt med dem.

Hallander pratar om att det här påverkar oss i Sverige på två sätt. Det handlar om att ett folks frihet är allas frihet, och det handlar om terrorregimens tentakler och aktivitet i Sverige. Men det påverkar oss i Sverige också på ett tredje sätt, nämligen genom att vi utvisar människor till Iran. Människor som har kommit hit som tonåringar har sedan utvisats.

Jag vill därför fråga Hallander om han utifrån det som han nu berättade om terrorregimen i Iran och den fruktansvärda situationen där kommer att agera för att Sverige ska ta fram en lagstiftning som innebär att vi inte utvisar folk till sådana här länder.
(Applåder)

Anf. 31 MARTIN HALLANDER (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bassem Nasr, för frågan!

Frågan är naturligtvis väldigt angelägen, och det är naturligtvis viktigt att det finns rättssäkra sätt för myndigheter och domstolar att se till att människor får stanna i Sverige om det finns skyddsskäl.

Jag tycker inte att rätt sätt nödvändigtvis är att peka ut länder på olika sätt. Har man skyddsskäl utifrån de grunder som finns i lagstiftning och internationella konventioner har man också rätt att vara i Sverige.

Tonårsutvisningarna är en mycket angelägen fråga för hela kammaren. En ny lagstiftning började nyss gälla, och jag tycker att det är för tidigt att

säga vad de exakta konsekvenserna av den har blivit. Det får man se, och det får man utvärdera.

Det är klart att det är viktigt att det finns rättssäkra och bra sätt för människor som har genuina asylskäl att också få stanna i Sverige. Jag är själv en produkt av detta, och jag vet att också Bassem Nasr är det. Det är viktigt att det blir rättssäkra och bra processer.

Anf. 32 BASSEM NASR (MP) replik:

Fru talman! Jag märker ändå en kontrast mellan det som sades först och det som sades sedan. Det är klart att det hela ska ske rättssäkert. Men det är vi som sitter här som bestämmer hur lagstiftningen ska se ut, och det blir inte mindre rättssäkert för att det är mer humant.

Jag vill därför återigen ställa frågan till Hallander: Kommer ledamoten att agera för att Sverige ska få humanare migrationslagar så att vi inte utvisar människor till länder som Iran?

(Applåder)

Anf. 33 MARTIN HALLANDER (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Någonstans är det viktigt att vi har en lagstiftning som fungerar. Människor som har rätt till asyl ska få asyl, men människor som inte har rätt till asyl ska inte få asyl, och de ska lämna landet. Det är en viktig grundprincip.

Detta gäller människor från Iran, där det säkerligen kommer att kunna finnas ett ökat behov. Vi har också otroligt många människor från Iran som redan är i Sverige och som har fått internationellt skydd. Den frågan är fortfarande viktig att bejaka.

Jag tycker dock att Sverige har en human migrationspolitik, och det ska vi fortsätta med. Men det gäller också att ha rim och reson i debatten.

Anf. 34 GURGIN BAKIRCIOGLU (MP):

Fru talman! Turkiet har hittat ett ganska praktiskt sätt att hantera besvärlig politisk konkurrens. Man talar varmt om demokrati samtidigt som två av landets mest kända oppositionspolitiker får följa valrörelserna från fängelset – ett sätt att slippa jobbiga följdfrågor från meningsmotståndare i en tv-debatt.

Den 4 november – ganska snart – har Selahattin Demirtaş och Figen Yüksekdağ varit frihetsberövade i tio år. Det är tio år av födelsedagar, skolavslutningar och helt vanliga tisdagar med familjen som de aldrig kommer att få tillbaka.

Det här är en del av en längre historia. Den parlamentariska oppositionella rörelsen som har stått upp för kurder, assyrier/syrianer, armenier och många andra grupper som har drabbats av seyfo, folkmordet 1915, hbtq-personer och många andra minoritetsgrupper har företrätts av HEP, DEP, Hadep, DTP, HDP och dagens DEM – det är många bokstäver! Flera av de partier som jag just nämnde har förbjudits, medan andra har organiserats om. I Turkiet hinner man alltså knappt beställa kaffemuggar med partinamnet innan det är dags att trycka nya.

Europadomstolen har konstaterat att Demirtaş frihetsberövande haft ett otillåtet politiskt syfte och krävt frigivning. Turkiet har haft gott om tid att

läsa domen. Det verkar alltså inte vara läshastigheten som är problemet i Turkiet eller hos Erdoğan.

Så sent som i september krävde Europarådets ministerkommitté återigen att både Demirtaş och Yüksekdağ omedelbart skulle friges. Samtidigt talar Turkiet om fred – detta har varit väldigt stort internationellt – inför det kommande nationella valet, som ska äga rum 2028 men kan tidigareläggas till 2027.

Till och med Erdoğans ultranationalistiske allierade, Devlet Bahçeli, har sagt att Demirtaş borde få komma hem. Det är ganska anmärkningsvärt att till och med ett parti som har gjort sig känt för sin fascism har sagt att Demirtaş ska släppas fri. Men fred förutsätter också att oppositionen får organisera sig och delta i ett val.

Fru talman! År 2023 ville Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och vi i Miljöpartiet att riksdagen uttryckligen skulle uppmana regeringen att agera. Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna motsatte sig tillkännagivandet, men utrikesutskottets majoritet förutsatte ändå ett aktivt arbete för Demirtaş frigivning. Inom svensk politik har man alltså lyckats vara principiellt överens och samtidigt diskutera exakt hur överens man får vara på papper.

Under Natoansökan var den svenska kritiken mot Turkiet frånvarande, väldigt försiktig eller knappt existerande. Nu sitter vi vid samma bord, och det fina med att sitta vid samma Natobord borde väl ändå vara att faktiskt kunna säga någonting till varandra. En Natoallians är ingen prenumeration på okritisk uppskattning. Ansvaret gäller oavsett om regeringen leds av Ulf Kristersson eller Magdalena Andersson.

Efter snart tio år behöver Demirtaş och Yüksekdağ inte fler svenska vackra formuleringar om att de borde vara fria. De behöver bli fria. Sverige behöver fortsätta att arbeta för det i EU, i Europarådet och direkt med Turkiet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Mursal Isa (MP).

Anf. 35 PAUL SABO (KD):

Fru talman! Ingen människa ska behöva välja mellan sitt kors och sitt liv. Ändå är det verkligheten för många kristna i delar av världen i dag. Kyrkor attackeras, familjer fördrivs och i vissa delar av världen lämnas kristna med tre val: att konvertera, betala en straffskatt eller dö. Mitt budskap är väldigt enkelt. Sveriges röst för förföljda kristna ska vara så tydlig att ingen förövare någonsin kan räkna med vår tystnad.

Fru talman! År 1915 drabbades kristna i Osmanska riket av folkmord. Assyrier/syrianer/kaldéer, armenier och greker mördades och fördrevs på grund av en sak: deras kristna tro. Liv som hade byggts upp under generationer slogs sönder, och ungefär 80 procent av den assyriska/syrianska/kaldeiska gruppen mördades. Vi känner denna tragedi som seyfo, alltså svärdet på vårt uråldriga språk.

För mig, med rötter i både den assyriska/syrianska och den armeniska gemenskapen, är detta en historia som ligger mycket nära. Den lever vidare i våra familjer och i våra kyrkor, och den aktualiseras extra mycket när vi ser och hör om islamismens utbredning i Sverige.

Att erkänna och minnas folkmord handlar också om vilket ansvar vi tar i dag. När övergrepp förnekas och förövare slipper ansvar försvagas skyddet för nästa generation. Därför måste minnet följas av handling.

Fru talman! Mellanöstern är kristendomens vagga. Kristna har levt där som kristna i omkring 2 000 år. De har rätt till en framtid där, rätt att utöva sin tro och rätt att delta i samhället som jämlika medborgare. Ändå har krig, förföljelse och otrygghet tvingat många att lämna sina hem. Bara i juni förra året attackerades Mar Elias-kyrkan i Damaskus under en pågående gudstjänst. Människor som hade samlats för att be fick aldrig komma hem igen. För bara några veckor sedan skedde nya attacker mot civila i den kristna staden al-Suqaylabiyah, vilket verkligen understryker hur angeläget skyddet är än i dag.

Fru talman! För mig som kristdemokrat är utgångspunkten människans okränkbara värde. Religionsfriheten tillhör alla. Den måste gälla också den som är i minoritet, den som saknar inflytande och den vars bön väcker förövarens hat. Bakom varje rapport som vi läser om förföljelse finns en människa: en mamma som oroar sig för att skicka sina barn till kyrkan, en familj som ännu en gång överväger att lämna sitt hem eller en församling som undrar om den kommer att finnas kvar om tio år. Ingen ska behöva växa upp med den rädslan, och ingen ska behöva överge den plats där familjen levt i generationer för att kunna leva öppet med sin tro.

Kristna i Syrien och Mellanöstern hör hemma i sina länder. Deras kyrkor, språk och identitet är en levande del av regionens historia och framtid. Deras rätt att finnas där är självklar.

Fru talman! När jag talar om seyfo talar jag om en historia som fortfarande gör ont. Trots att det nu har gått 111 år sedan folkmordet lever sorgen kvar hos oss liksom besvikelsen över att en ordentlig upprättelse ännu inte har skett. Minnet av dem som dödades förpliktar oss att se dem som hotas i dag. Min absoluta övertygelse är att Sverige har ett stort ansvar att stå på den svages sida. Kristna i Mellanöstern ska ha en framtid i sina hemländer, och ingen människa ska någonsin behöva välja mellan sitt kors och sitt liv.
(Applåder)

Anf. 36 AZRA MURANOVIC (S) replik:

Fru talman! Ekumeniska följeslagarprogrammet skapades på initiativ av kyrkoledare i Jerusalem. Under mer än 20 år har det bidragit med internationell närvaro för att skydda civila, bland annat kristna palestinier. År 2025 upphörde Sidas finansiering, och verksamheten tvingades pausas. Därefter har den återupptagits i mindre skala.

Min fråga är: Hur ser ledamoten på konsekvenserna av att Sverige drog tillbaka finansieringen samtidigt som bosättarvåldet ökade och Kristdemokraterna faktiskt satt i Tidöregeringen?
(Applåder)

Anf. 37 PAUL SABO (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

När det gäller stödet till Sida och andra organisationer har vi, som ledamoten säkert vet, suttit i regering med tre partier. Kristdemokraternas politik är att biståndet ska ligga på 1 procent, just för att hjälpa svaga

grupper i omvärlden. Tyvärr har vi inte 51 procent, men detta är Kristdemokraternas politik.

När det gäller bosättarna på Västbanken har Kristdemokraterna ganska nyligen varit ute och kritiserat bosättningarna genom vår partiledare Ebba Busch. Vi har alltså kritiserat detta.

Jag skulle vilja höra vad ledamoten tycker om det pågående våldet mot kristna i Mellanöstern av till exempel islamister.

Anf. 38 AZRA MURANOVIC (S) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater står alltid upp för alla människors lika värde, oavsett religion.

Jag noterade att ledamoten inte svarade på frågan om vilka konsekvenser han bedömer att hans partis regeringsbeslut har fått. Därför vill jag fråga om den kristna byn Taybeh, där man vittnar om bosättarvåld, markintrång och familjer som riskerar att tvingas bort från sina hem. Vilka konkreta åtgärder anser ledamoten att Sverige och EU ska vidta för att skydda dessa palestinska kristna från bosättarvåldet och tvångsfördrivningen?
(Applåder)

Anf. 39 PAUL SABO (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag har besvarat ledamotens fråga.

Vi kan gå tillbaka till något som skedde för inte så länge sedan. År 2014 var Stefan Löfven i Södertälje och lovade befolkningen där att i regering driva seyfo som folkmord. Några år senare var han där igen med ett aktivt beslut från Socialdemokraternas kongress att inte driva seyfo som folkmord. Det är bara att kolla upp.

Frågan du kan ställa dig, Azra Muranovic, är vilken sida av historien man vill vara på.

Anf. 40 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag har haft förmånen att under väldigt lång tid, ända sedan runt 2000, kunna besöka Ukraina. Jag har varit där vid ett antal tillfällen och hållit föredrag för ungdomar som har drömt om demokrati och frihet och om att få bli en del av Europa. Jag var där inför den orangea revolutionen. Jag hade förmånen att befinna mig där en hel vecka under Euromajdan. Jag var också i Ukraina ett par dagar innan den stora ryska eskaleringen.

Under alla dessa resor och i alla dessa sammanhang har jag träffat framför allt unga människor i olika politiska partier, från vänster till alltför mycket höger. Jag har haft förmånen att få prata med dem om hur Sverige är byggt, om hur vi är organiserade och om vårt lokala demokratiska system. Det har funnits ett stort intresse. Det jag upplever i Ukraina är att man har en dröm. Man har till och med ett begrepp för den: the European man – och då inte man i bemärkelsen kön utan människa, den europeiska människan. Man drömmer om att få vara en del av något större som står för fred och frihet.

Jag har därför också haft förmånen, även om det är en obehaglig förmån, att vara med när vi i denna kammare i hundraprocentig enighet, med undantag för den första omröstningen, ställt upp på de olika försvarspaketen till Ukraina. Jag vill berömma oss själva för det, för det är inte alla länder i Europa som klarar av det. Framför allt klarar inte USA av det,

apropå tidigare inlägg om den internationella rätten. Den här kammaren har dock stått upp tillsammans när det gäller de fruktansvärda övergrepp som pågår.

Samtidigt, fru talman, är min upplevelse att Sverige, Europa och Nato generellt går in med för lite och för sent. Någonstans borde vi ha lärt oss, och inte bara av andra världskriget. Min mamma jobbade i Migrationsverket när vi hade den fruktansvärda situationen på Balkan. Jag har många vänner från Balkan varav många, framför allt kvinnor, har kunnat vittna om fruktansvärda sexuella övergrepp och hur nära och kära mördats av de serbiska förbanden. Vi ser nu exakt samma situation i Ukraina.

Jag har om och om igen, både här i kammaren, i form av motioner och i inlägg på sociala medier, försökt säga att vi borde göra mer. Jag var tidigt ute och pratade om att skicka Jas. Då fick jag höra att det var orimligt. I dag har vi äntligen ett sådant avtal.

Fru talman! Det finns sju åtgärder som jag menar att vi skulle behöva vidta, som vi behöver driva och som jag hoppas blir europeisk politik.

1. Stoppa alla ryska turist- och affärsvisum till Europa.
2. Stänga Östersjön och Svarta havet för all handel med Ryssland.
3. Upprätta en flygförbudszon över Ukraina. Det har vi tidigare gjort i andra konflikter, och det borde vi kunna göra även här.
4. Sätta in fredsbevarande trupp mellan Ukraina och Vitryssland – eller Belarus som man också kan säga, men jag väljer medvetet Vitryssland eftersom det just nu är en regim där som jag inte står bakom. Enligt internationell rätt har man rätt att begära stöd och hjälp. EU eller Nato skulle mycket väl kunna ställa förband på ukrainsk sida som skyddar mot Belarus. Det skulle sänka förmågan att hota.
5. Skydda ukrainsk sjöfart i Svarta havet så att vi klarar handeln.
6. Säkerställa ett långsiktigt militärt stöd.
7. Säkerställa ett långsiktigt civilt stöd.

Vi måste göra mer, och vi måste göra det nu.

Fru talman! För övrigt anser jag att Putins regim må förgöras.

(Applåder)

Försvarspolitik

Försvarspolitik

Anf. 41 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Försvarspolitik är en fråga som verkligen berör oss alla. Det har verkligen accentuerats på senare tid. Från att ha haft ett försvar som ställts om till en helt annan organisation på grund av den så kallade gyllene freden har vi nu ett läge där sådant som inträffat i vår omvärld gjort att vi fått satsa betydligt mer på försvaret än vi gjort historiskt.

Vi har en försvarsindustri i Sverige som i dag sysselsätter ungefär 22 000 medarbetare, dels direkt kopplat till företag, dels indirekt via underleverantörer och annat.

För ett år sedan, den 22 oktober, antog vi i bred enighet en försvarsindustristrategi här i kammaren. Det var en strategi som vi socialdemokrater

hade jobbat mycket med att få till. Vi tycker att staten också måste ta ett stort ansvar när det gäller de industriella satsningarna.

I dag är vi världsledande i mångt och mycket i dessa delar. Vi är duktiga när det gäller ubåtar, artilleri, stridsfordon, avancerade sensorer, robotar och stridsflygplan. Det är viktigt att vi utvecklar den svenska försvarsindustrin.

Vi ser också att detta är sådant som även gagnar den civila marknaden. Flera tekniska landvinningar inom försvarsmateriel kan också användas på den civila marknaden. Det är viktigt att vi snäppar upp detta.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att vi också får rådighet över produktionen i försvarsmaterielindustrin. Vi har pekat på att vi vill ha ett statligt ägarskap i strategiskt viktiga frågor när det gäller försvarsindustrin. Det är då framför allt Saab vi har pratat om.

Saab står inför en jättestor utmaning framöver när det gäller framtidens stridsflygplan. Alla känner till Viggen, Draken och Tunnan, och numera har vi också Gripen – väldigt goda och utvecklande leveranser som man har varit fantastiskt duktig på att ta fram och som också har vuxit och i dag exporteras till många länder, sedan en tid tillbaka också till Ukraina.

Det gäller verkligen att bygga vidare på detta. Jag kommer från Östergötland där flygets huvudstad Linköping ligger, och när det regnar på prästen skvätter det på klockaren – eller hur man nu säger. Vi har väldigt många småindustrier i Östergötland som är underleverantörer och också påverkas av detta. Här gäller det verkligen att stimulera så att det blir fler som kan leverera till försvaret och till försvarsindustrin.

Det finns alltså många delar. Vi socialdemokrater kommer att följa detta utifrån vår strategi och den inriktning som övergångsregeringen gav kopplat till den delen, där vi också var politiskt överens i riksdagen, för att se till att strategin verkligen förverkligas fullt ut.
(Applåder)

Anf. 42 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Fru talman! Telegram kom från Aftonbladet i natt vid tvåtiden om att två personer dödats och 20 skadats i ryska attacker mot Kyjiv. 16 personer vårdas på sjukhus efter att ett niovåningshus drabbats i ytterligare en rysk attack.

Det är en sak att läsa om kriget, som nu snart är inne på sitt femte år. Det är en annan sak att göra som många av kollegorna här i kammaren med mig har gjort, det vill säga vara på plats i Kyjiv för att stödja och se vad Sverige kan göra mer för att Ukraina ska vinna. Där kan man också se en stad som lever, där kaféerna håller öppet och där drömmen om Europa ändå består trots de massiva angrepp som har skett under så många år.

I januari intervjuade Military Times ukrainska soldater vid fronten om fredsförhandlingarna, som då hade initierats av USA. En av dem sa att han aldrig skulle stödja ett fredsavtal som innebär att hans barn kan tvingas strida mot samma fiende som hans far och han själv hade gjort. Det där är värt att ta in: tre generationer mot samma fiende. Ändå framhärdar Ukraina.

Fru talman! Säkerhet är ingen engångsinsats. Stödet för Ukraina är brett och stort, inte minst i denna kammare. Det är en styrka för Ukraina, och det är en styrka för Sverige. Men vi vet hur snabbt det kan svänga i

försvarspolitiken. Jag är glad för att Johan Andersson lyfte upp just försvarsindustrins ställning och betydelse, men så har det inte alltid låtit.

I försvarsbeslutet från 2004 avvecklade den socialdemokratiska regeringen massiva mängder av krigsförband. I Göteborg försvann helikopterarna från Säve flygplats. De lokala socialdemokraterna var givetvis emot det, men de hade inte mycket att säga till om när den socialdemokratiska nedläggningsivern fick fotfäste.

Vi vet att det kostar att rusta upp. Stödet för detta är kompakt i kammaren. Vi ska veta det, och vi ska ta det med oss. Men vi ska också bära med oss att det väsentliga i upprustningen av det militära och civila försvaret i Sverige just nu inte handlar bara om fregatter, flygmaskiner, drönare och tekniska system. Det börjar i grund och botten med den enskilda människans försvarsvilja, med den värnpliktiga som har ryckt in på Amf 4 hemma i Göteborg, med officerarna som utbildar nästa generations soldater och med hemvärnsmannen eller hemvärnskvinnan som alltid står redo.

Den 7 mars 2024, fru talman, blev Sverige fullvärdig medlem i Nato. Efter decennier av allianslöshet hittade vi hem med den största säkerhetspolitiska kursändringen sedan 1809. Ett medlemskap i Nato är en stor förpliktelse. Sverige har bidragit, ska bidra och kommer att bidra till att Nato blir säkrare och att därmed också vår del av världen blir säkrare.

Det är här det börjar tjorva till sig lite. Det pågår som bekant en regeringsbildningsprocess, och det ska röstas om en statsminister i denna kammare i morgon. Hur kommer socialdemokratisk säkerhetspolitik se ut, ifall olyckan är framme och man bildar regering?

Vi vet att Vänsterpartiet och Miljöpartiet är emot Sveriges Natomedlemskap. Socialdemokraterna har däremot på goda grunder och med gott resultat drivit på för det svenska medlemskapet. Detta skapar en säkerhetspolitisk klyfta, fru talman. Man kan inte både ha kakan, äta den och samtidigt fundera på någonting annat.

Sverige kan inte riskera att drabbas av den osäkerhet som en sådan säkerhetspolitisk linje skulle innebära om olyckan skulle vara framme. Våra allierade ska inte behöva undra vad som egentligen gäller.

I kontrast till detta finns en bred samsyn i försvarspolitiken. Det är värt att ta fasta på, inte minst för att det stärker Sverige, vårt försvar och vårt stöd till Ukraina.

Anf. 43 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Gustaf Göthberg, för ditt anförande! Det var några frågor i det som jag reflekterade över.

En handlade om när vi i mitten av 00-talet avvecklade tidigare försvarsbeslut. Jag var själv verksam som kommunpolitiker i Östergötland. Där drabbades vi också väldigt hårt. Linköping avvecklade tre stora regementen med allt vad det innebar.

Efteråt måste man ändå säga att det på de allra flesta platser sköttes på ett bra sätt. Ny verksamhet flyttade in. Man fyllde på med annat, allt från bostäder till administrativa lokaler och så vidare.

Nu står vi i stället inför en expansion. Vi socialdemokrater har föreslagit ett par områden. Kiruna är ett sådant. Gotland är ett annat. Och vi vill gärna ha ett regemente i Kvarn.

Gustaf Göthberg nämnde inte mycket om det, men i dag är det svårt att få med sig Försvarsmakten i detta. Det känns som att de vill ha fri rådighet. Hur ser Gustaf Göthberg på detta?

Anf. 44 GUSTAF GÖTHBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, min käre kollega Johan Andersson, som jag vill ta tillfället i akt att berömma! Vi har ett starkt och fint samarbete i försvarspolitiken i Sveriges riksdag. Det är väl värt att komma ihåg och påminna om att vi är åtta partier som gemensamt står upp för den svenska försvarspolitiken och försvarslinjen.

Jag höll på att säga att vi har det ganska mysigt tillsammans. I grund och botten håller vi med varandra och arbetar brett tillsammans för Sveriges intresse och Sveriges bästa. Det är viktigt att ha med sig det i den här diskussionen.

Sedan kommer vi till de berömda käpphästarna: nytt regemente i Kiruna och nytt regemente i Kvarn i Östergötland. Frågan har avhandlats. Försvarsberedningen har varit inne på den och sinsemellan diskuterat och resonerat om den. Man har kommit fram till att det inte är prioriterat med nya organisationsenheter i den uppbyggnad som det svenska försvaret befinner sig i. Det är viktigare att få lite mer pang för pengarna i den svenska försvarspolitiken.

Sedan kan saker ändras. Det vet inte minst Johan Andersson. Då får man kanske anledning att återkomma till det.

Anf. 45 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Gustaf Göthberg, för svaret!

Nu har en ny försvarsberedning installerats, och vi är naturligtvis förhoppningsfulla att frågorna om etableringsorter kommer upp ånyo. Javisst, det handlar väldigt mycket om pang för pengarna. Otroligt stora beställningar ligger i röret, dessvärre med långa leveranstider. Jag ser dock med tillförsikt fram emot ett nytt försvarsbeslut eller ett beslut i Försvarsberedningen.

Anf. 46 GUSTAF GÖTHBERG (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte annat än hålla med. Jag ser med stort intresse fram emot vad Försvarsberedningen kommer att landa i.

Johan Andersson tog upp att man inte ska ge Försvarsmakten full rådighet i frågan, utan det ska också finnas utrymme för politisk styrning. Jag kan i grund och botten hålla med om den inställningen. Men viktigast är att det är Försvarsmakten som ska sätta ramarna och ange standarden för vad som egentligen behövs. Det är så vi får pang för pengarna och en stark försvarsvilja. Fortsättning följer.

Anf. 47 DENICE WESTERBERG (SD):

Fru talman! I Jämtland har en amerikansk techmiljardär nyligen köpt 15 000 hektar svensk mark, ett område ungefär lika stort som hela Malmö kommuns landyta och med en prislapp på 240 miljoner kronor. Det handlar om fjäll, skogar och marker där människor levt, jagat och vandrat i generationer.

När affären blev känd fick flera lokala jaktlag besked om att deras jakträtter inte skulle förlängas. För människor som levt med skogen som en självklar del av tillvaron innebar ägarbytet en plötslig och stor osäkerhet.

Köparen har sedan dess meddelat lokala jägare att det kommer att erbjudas nya jakträtter. Det är såklart positivt, men det förändrar inte den principiella frågan om hur mycket av vårt lands mark- och naturresurser ska kunna samlas i händerna på utländska kapitalstarka intressen.

Fru talman! Jag har ingenting emot utländska investeringar. Sverige är ett land som har byggt mycket av sitt välstånd på handel, företagande och öppenhet mot omvärlden. Men det måste finnas en skillnad mellan att investera i svensk ekonomi och att förvärva betydande delar av det svenska territoriet.

Skogen är inte vilken tillgång som helst. Den är en del av vårt lands historia, vår ekonomi, vår framtid och, kanske främst, vår frihet som individuella personer. Äganderätten är grundläggande. Men det är också vårt ansvar som lagstiftare här att avgöra vilka villkor som ska gälla för framtida förvärv. För mig handlar det ytterst om ett förvaltarskap – om att det vi har ärvt av tidigare generationer också ska finnas kvar för dem som kommer efter oss.

Det finns också en säkerhetspolitisk dimension.

I Västerås har en rysk-ortodox kyrkas placering intill flygplatsen väckt allvarliga säkerhetsfrågor. Kommunen har begärt att få överta fastigheten, och ärendet ligger fortfarande hos regeringen. I ett läge där Ryssland bedriver ett fullskaligt invasionskrig i Ukraina, i vårt närområde, måste Sverige ha möjlighet att skydda strategiskt viktiga platser och samhällsviktig infrastruktur.

Det jag har lyft här nu är bara två exempel, men de aktualiserar samma övergripande fråga: Vilken kontroll ska Sverige ha över marken inom våra egna landgränser?

Jag anser därför att reglerna för utländska förvärv behöver skärpas, för vårt lands säkerhet och framtid i både freds- och krigstid. Sverige är mer än bara en plats på kartan. Vår mark är inte bara en ekonomisk tillgång. Den är ett arv att förvalta och ett ansvar att lämna vidare.
(Applåder)

I detta anförande instämde Kevin Sahlin och Leonid Yurkovskiy (båda SD).

Anf. 48 NILA VIKHE PATIL (MP):

Fru talman! I ett oroligt och osäkert världsläge är samarbete viktigare än någonsin. Det stämmer att Miljöpartiet inte ville gå med i Nato. Men nu är vi med, och vi gör det bästa av situationen.

De stora aktörerna, Ryssland, Kina och USA, visar gång på gång att de struntar i folkrätten och den internationella ordning som vi har byggt upp. Det är viktigt att både Sverige och EU står starkt i försvaret av vår och Ukrainas frihet och att vi tillsammans står upp för rättvisa och demokrati i Europa och världen.

I detta allvarliga säkerhetspolitiska läge behöver Sverige stärka sitt totalförsvar och sitt samarbete med andra demokratiska länder för att försvara demokratin och våra rättigheter. Miljöpartiet har stått bakom alla

viktiga försvarsbeslut sedan återuppbyggnaden tog fart 2015, och vi är beredda att fortsätta bidra konstruktivt i försvarsöverläggningarna.

För att öka Sveriges säkerhet måste vi bygga ett robust samhälle med motståndskraft. Vi behöver ett starkt totalförsvar, både ett militärt och ett civilt försvar, med starka institutioner och stärkt samhällsgemenskap. Kriser och krig kan i värsta fall drabba oss samtidigt. Vi behöver rusta samhället för stormar såväl som för pandemier och säkra en stark välfärd.

Efter kalla kriget rörde sig världen mot nedrustning och diplomatisk dialog. Stödet för FN och den internationella ordningen var starkt, och demokratin var på frammarsch. Att rusta ned var också att visa en tro på att en annan väg var möjlig.

Men Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och stormakternas återgång till en världsordning där den starke tar det den vill ha har ändrat den bilden. Den världsordning vi byggt upp, baserad på internationell rätt, är satt ur spel. Demokrati och frihet backar drastiskt i världen. Dessa faktorer gör att ett starkt militärt försvar är helt nödvändigt för att skydda demokratin och friheten i Europa. Ett trovärdigt totalförsvar är ett skydd för våra värderingar och vår befolkning.

Miljöpartiet har jobbat hårt för att Sverige även ska investera i det civila försvaret – ett starkt civilt försvar med en robust sjukvård, ett stabilt energisystem och en väl utbyggd räddningstjänst som kan skydda vår befolkning även mot andra kriser än krig, såsom skogsbränder, översvämningar eller pandemier.

Att enbart investera i militärt försvar är en återvändsgränd. För att öka vår säkerhet måste Sverige också investera stort i diplomati och konfliktförebyggande arbete. Vi måste stärka FN:s roll när stormakterna struntar i folkrätten. Att satsa på bistånd för att minska fattigdom och hindra klimatförändringar och konflikter i andra delar av världen är en säkerhetspolitisk investering också för Sverige.

Arbetsmarknad och ekonomi

Anf. 49 EVA LINDH (S):

Fru talman! Ett samhälle blir inte starkare av att några få får mer medan fler ställs utan jobb och välfärden pressas tillbaka. Ett samhälle blir starkare när fler får möjlighet att försörja sig själva, barn får en bra start i livet, den som blir sjuk får vård och äldre kan lita på omsorgen. Detta är den socialdemokratiska grundtanken: Vi bygger ett starkare samhälle när fler får frihet och möjligheter och när vi tar gemensamt ansvar för den trygghet vi alla behöver.

Ekonomisk politik handlar aldrig bara om siffror; den handlar om vilket samhälle vi vill vara. Efter fyra år med Tidöpartierna har Sverige fått högre arbetslöshet, underpresterat när det gäller tillväxten och fått större underskott i statens finanser. En halv miljon människor går nu arbetslösa. Det handlar inte bara om siffror. Det handlar om människor som vill arbeta, försörja sig och vara en del av samhället.

För oss handlar sysselsättning om frihet. Alla som kan arbeta ska ha möjlighet att göra det. Eget arbete ger självständighet och makt över det egna livet. När fler arbetar stärks också ekonomin och möjligheten att finansiera välfärden. Därför behövs utbildning som leder till jobb, investeringar som utvecklar Sverige och bättre förutsättningar för företag att växa.

Fru talman! Vi måste också använda våra gemensamma pengar rätt. Skattepengar ska gå till det de är avsedda för: en skola där barn får stöd, sjukvård när vi behöver den och äldreomsorg med tid för de äldre – inte övervinster i skolan, företag som fuskar sig till offentliga kontrakt eller kriminella som utnyttjar välfärden. Därför vill vi stoppa vinstjakten i skolan och förskolan, strypa den kriminella ekonomin, städa upp i offentlig upphandling och minska onödig administration.

Det handlar om respekt för skattebetalarna och om rättvisa. Det är inte rimligt att välfärdens personal ska spara och springa fortare medan miljarder går förlorade genom fusk, slöseri, övervinster och kriminellt utnyttjande. Den som värnar välfärden måste också stoppa slöseriet.

Fru talman! Vi vill ha ett samhälle där ingen lämnas ensam när man blir sjuk, där barn får en bra start och där äldre kan åldras med värdighet – där välfärden ger trygghet och möjligheter, oavsett inkomst eller bostadsort. Vi vill ha en starkare välfärd i hela landet. Det är bra för människorna, för sammanhållningen och också för svensk ekonomi. När fler får utbildning, arbete och möjlighet att bidra och när vi stärker välfärden tar vi bättre vara på hela landets kraft.

Sverige behöver en ny ekonomisk riktning: fler i arbete, ansvarsfull användning av skattepengarna och investeringar som bygger landet starkt.

Vi socialdemokrater tar ansvar för ekonomin. Men vi vet också vad ekonomin är till för. Den ska inte bara få siffrorna att gå ihop. Den ska också få samhället att hålla ihop. Det är så vi bygger ett mer jämlikt och jämställt Sverige, där fler kan stå på egna ben och man kan lita på att välfärden finns där när man behöver den.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides och Leif Nysmed (båda S).

Anf. 50 OLIVER ROSENGREN (M):

Fru talman! Sverige reser sig igen.

Jag har mött oräkneliga unga människor som har vuxit upp i ett Sverige där problemen hopat sig och hoppet bleknat. Det har varit en känsla av att ingen riktigt gör något åt problemen, att ingen tar tag i det som inte fungerar och att politiken inte klarar uppgiften. Det har handlat om att det skjuts en till döds varje vecka, att pengarna inte räcker både till att tanka epatraktorn och till att gå ut med vännerna på helgen, att man är otrygg på vägen hem från träningen eller klubben, att det är så stökigt i skolan att man inte kan lära sig och att det inte finns jobb.

De här ungdomarna har nu i tusental strömmat till Moderaterna som väljare och till Moderata Ungdomsförbundet som medlemmar. Varför? Jo, för att de senaste fyra åren har problem blivit lösta. Skjutningarna har minskat med 75 procent, och poliserna blir allt fler. Bränslet har gått från världens dyraste till Europas billigaste. Vårdköerna har krympt med 40 procent. Arbetslösheten sjunker. Integrationen blir bättre. Reformer gör skillnad. Ungdomarna har känt att politiken kanske visst klarar detta och att vi kanske klarar det här tillsammans.

Hopp är ingen vacker saga vid sidan av problemen. Hopp är lösningen på problemen. Hopp är en verklighet och en vardag som blir stegvis bättre. Det är känslan av en återupprättad övertygelse om att vi som land, som

folk, som förening, som arbetslag, som familj och som människor kommer att klara det.

Sverige reser sig, men vi har långt kvar att vandra. Vi behöver göra som vi alltid har gjort när vi ställts inför prövningar och problem. Vi behöver arbeta oss ur svårigheterna.

Det finns ingen mer solidarisk handling än att ställa klockan och gå till jobbet. Det finns inget mer rättvist sätt att fördela välstånd än genom arbete.

Arbetslinjen är att arbete alltid ska löna sig och löna sig mer än bidrag, att alla som kan arbeta ska arbeta och att alla som arbetar ska kunna leva på sin lön.

Nu behöver vi hålla arbetslinjen. Några kommer att försöka locka dig med att du inte behöver anstränga dig och med att det går även om vi inte hugger i – nog kan vi jobba lite mindre. De kommer att säga till dig att det arbete du utför ska löna sig mindre och att du inte behöver få riktigt så mycket lön för mödan. Lyssna inte på dem! De försöker lura dig. De försöker föra dig bakom ljuset.

Sanningen är att det kommer att bli tufft, svårt, jobbigt, kärvt. Det är priset vi kommer att behöva betala för en bättre framtid för oss själva och för våra barn. Men vi lovar att din ansträngning ska löna sig. Vi ska inte bara klara det. Vi ska vinna.

Arbetslinjen är inte bara lösningen på Sveriges problem. Arbetslinjen är också vägen till det bästa Sverige kan bli. Arbetslinjen är du och jag – när vi går till jobbet, använder våra färdigheter och våra förmågor till tjänst för andra och gör det bästa för oss själva och det bästa för Sverige. Det mycket enkla skälet är att Sverige är som bäst när Sverige jobbar.

Anf. 51 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra Oliver Rosengren. Vi har haft ett val. Väljarna har gett besked om att de vill se en annan riktning. Det vill också jag.

Det kändes som att Oliver Rosengren i sitt anförande var väldigt nöjd med resultaten trots att arbetslösheten har ökat med nästan 100 000, trots att statsskulden ökade med 200 000 kronor i minuten under hela mandatperioden och trots att vår svenska ekonomi har underpresterat.

Jag vill bara fråga Oliver Rosengren: Vad är det i resultaten som han menar att svenska folket ska vara nöjt med?

Anf. 52 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! När vi fick väljarnas förtroende att få ordning på Sverige 2022 hade Sverige en inflation på 10 procent. Vi hade en svag konjunktur och en låg tillväxt. Svensk tillväxt var i Europas bottenskrap. Nu är den i stället på toppnivåer. Det är 3 procents tillväxt under året, enligt de senaste prognoserna.

Arbetslösheten har minskat varje månad och är nu på de lägsta nivåerna sedan 2023. Vi har en strukturarbetslöshet, alltså en underliggande arbetslöshet bortom konjunkturens svängningar, som för första gången på 20 år minskar. Det är enligt expertmyndigheten Konjunkturinstitutet ett resultat av att vi har fått ordning på bidragsinvandringen, att vi har fått bättre etablering av nyanlända och att vi har stärkt drivkrafterna för arbete genom sänkt skatt på arbete och en reformerad a-kassa.

Inget av detta klarade Socialdemokraterna av under de åtta år man styrde Sverige. Vad gjorde man i stället? Det kan vi återkomma till i nästa replikskifte.

Anf. 53 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Det är tydligt att vi har helt olika verklighetsbilder. Det är kanske därför Oliver Rosengren är nöjd och jag inte är nöjd.

Inflationen har gått ned – absolut. Det har den gjort i hela området. Det skulle den ha gjort också med vår budget. Men det som Tidöregeringen faktiskt inte har klarat av är att lyfta svensk ekonomi ur lågkonjunkturen, och arbetslösheten har ökat. Inte ens under pandemin hade vi en lägre ökad sysselsättning än med Tidöregeringen. Det är väl ändå att underprestera.

Vad är Oliver Rosengren nöjd med?

Anf. 54 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Ja, det är möjligt att vi har lite olika bilder av verkligheten.

Ni övergav nyanlända kvinnor, som knappt kunde läsa på sitt eget språk, i utanförskapsområden. En app var den enda hjälpen från samhället – efter att ni hade nedmonterat Arbetsförmedlingen. Nu har vi återupprättat Arbetsförmedlingen. Nu har vi skärpt krav och kontroller. Nu ser vi till att alla som är arbetslösa får en personlig kontakt, att insatserna blir fler och att drivkraften att jobba stärks i ersättningssystemen.

För er är arbetsmarknadspolitik att gömma och glömma människor som är arbetslösa i utanförskap. Det kommer aldrig att vara vårt svar eftersom vi vet att alla behövs.

(Applåder)

Anf. 55 RASMUS ELFSTRÖM (C):

Fru talman! Att människor jobbar och bidrar är grunden till rika samhällen och till att Sverige kan leverera i allt. Det handlar om försvarssatsningar, om klimatomställningen och om en sjukvård som finns när du behöver den.

Men ett första jobb är mer än så. Det är att få erfarenhet, självständighet, arbetskamrater och framtidstro – inte minst för Sveriges unga. Men för många unga har vägen in på arbetsmarknaden blivit alltför svår. Arbetslösheten i Sverige är alltjämt hög, och alltför många som vill arbeta får aldrig chansen att komma in på arbetsmarknaden.

Ungdomsarbetslösheten har till synes fastnat på ett dystert Europarekord. Närmare var fjärde ung är arbetslös.

Fru talman! Det här är ingen naturlag. Det är följden av politiska val och prioriteringar. Trösklarna till ett första jobb är för höga. Kopplingen mellan studier och arbetsliv är för svag. Samtidigt möter mindre företag kostnader och regelkrångel som gör att de tvekar att anställa. Resultatet blir att människor som vill arbeta hålls tillbaka samtidigt som företag som vill växa inte får rätt förutsättningar. Det är dåligt både för unga och för svensk ekonomi.

Vi i Centerpartiet vill inte bara skönmåla och tala med stora ord. Vi vill också lösa problemen genom tre konkreta reformer.

För det första ska det bli billigare att anställa unga. Vi vill ta bort anställningsskatten för unga och för dem med låga löner. När en arbetsgivare funderar på att ge någon chansen att komma in på arbetsmarknaden för

första gången ska politiken underlätta och inte försvåra. Vi kan beskatta saker som är dåligt som miljöutsläpp och miljögifter, men vi ska inte beskatta företag som anställer.

För det andra ska vi göra det enklare för små företag att växa och anställa. Många första jobb skapas i små och medelstora företag som växer. Det är företagen på den lokala orten, butiken runt hörnet eller den hantverkare som expanderar, som ger unga deras första möjlighet. Där vill vi ta bort anställningsskatten för de tio första anställda i växande företag och minska regelkrånglet som håller tillbaka tillväxt och nyanställningar.

För det tredje måste vi bygga starkare broar mellan studier och arbetsliv. Det är ett område där Sverige alldeles för länge har underpresterat. Det finns föredömen om vi bara blickar över en bro till Danmark. Där har man infört ett system med studentmedarbetare. Ingen ung ska avsluta sin utbildning utan kontakt med arbetslivet. Vi vill därför införa studentmedarbetare som en ny anställningsform så att fler kan få relevant erfarenhet redan under studietiden.

Fru talman! Unga behöver inte fler pekpinnar. De behöver möjligheter. Företag behöver inte byråkrati. De behöver bättre förutsättningar att anställa. Det är dags för en politik som gör det lättare att få sitt första jobb, lättare för företag att växa och lättare att gå från studier till egenförsörjning.

Centerpartiet kommer alltid att välja fler vägar till jobb för unga. Det är inte bara bra för dem. Det är bra för företagen, och därför är det också bra för Sverige.

Anf. 56 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Tack, föregående talare, för ett anförande som går i linje med det som jag kommer att säga!

Jag bor i hjärtat av Gnosjöandan. Jag är stolt över de världsledande företag som vuxit fram där. Men jag är också stolt över de små och medelstora företag som skapar arbetstillfällen och som genererar skatteintäkter till välfärden.

I hjärtat av Gnosjöandan vet vi vad ett jobb kan betyda. Det är såklart lön och erfarenhet, men även gemenskap, framtidstro och en plats i samhället. Fler unga i arbete är färre unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk. Ungdomarna är viktiga för att företagen ska hitta framtidens medarbetare. Därför vill Kristdemokraterna permanent sänka arbetsgivaravgiften för unga i åldern 16–22 år.

För många företag handlar det om att våga anställa en ung människa, ge den människan den första chansen och investera i framtiden. Att permanent sänka arbetsgivaravgiften för unga ökar förutsättningarna för många att ge ungdomar deras första jobb. En permanent sänkning av arbetsgivaravgiften för unga ger också företagen mer långsiktiga och förutsägbara villkor, vilket inte alls är oviktigt när de ska planera sin verksamhet och fatta beslut om framtida rekryteringar.

Gnosjöandan handlar precis om detta, att se möjligheter, att våga satsa och att skapa jobb genom företagsamhet. Men vi kan inte bara tala om att vi ska skapa en möjlighet för unga att få en fot in på arbetsmarknaden. För Kristdemokraterna handlar det också om att göra det möjligt för företagen att öppna dörren. För varje ung människa som får sitt första jobb är det en

vinst. Det är det självklart för den som får anställningen men också för företaget och för hela samhället.

Fru talman! Det ska vara billigare att anställa en ung människa än att låta bli. När kostnaden för att anställa blir lägre får fler företag möjligheten att ta steget. Det handlar inte bara om att skapa arbetstillfällen utan också om att öka antalet arbetade timmar för varje ungdom som får sitt första jobb.

Själv hade jag mitt första sommarjobb inom serviceyrket. Det var på ett kafé på Stenfors Kvarn i Vimmerby kommun. Där fick jag möjligheten att möta människor och att praktisera min knackiga engelska och tyska med turister som valt att besöka Astrid Lindgrens hembygd. Första jobbet handlar om så mycket mer än bara lön in på kontot. Det ger erfarenhet. För mig gav det självförtroende och också en väg vidare in i arbetslivet.

Samtidigt innebär en anställning en kostnad och en risk för arbetsgivaren. Det gäller särskilt för mindre företag, som ofta har små marginaler och måste tänka sig för noga innan de anställer. Därför behövs reformer som gör det enklare att anställa och inte svårare. Att permanent sänka arbetsgivaravgiften för unga är ett sätt att skapa bättre förutsättningar för fler jobb och stärka företagens möjligheter att investera i nästa generation.

Fru talman! Våra unga är framtiden. Låt oss därför ge våra unga en större chans till sitt första jobb. Tro på våra unga!
(Applåder)

Anf. 57 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett väldigt fint anförande att ta del av!

Anförandet handlade om vikten av att få komma i arbete och vad det gör med unga människor. Det som gjorts av den regering som ledamoten som kristdemokrat har varit en del av har lett till att färre har kommit i arbete. Det är fler arbetslösa.

Frågan är varför regeringen med sina försämringar i a-kassan har fördjupat lågkonjunkturen. A-kassan har många viktiga roller. Men den har inte haft den viktiga rollen att stabilisera ekonomin i de dåliga tiderna. Arbetslösheten har resulterat i fattigdom. Det leder inte till fler jobb.

Min fråga till ledamoten är: Varför har Kristdemokraterna bedrivit en politik där människor blir fattigare och inte kommer i arbete?
(Applåder)

Anf. 58 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Amloh, för berömmet för anförandet och för en viktig fråga!

När vi reformerade a-kassan var anledningen att vi ville ge människor en motivering att gå tillbaka till ett arbete, att söka arbete och att inte hamna hemma i något vakuum där de ändå kan hämta ut pengar.

För mig är det ganska viktigt att människor försöker söka jobb. Vi stärkte a-kassan så att den människa som blir arbetslös nu har en högre ersättning initialt än vad den hade tidigare.

Det finns en trappa, och jag tror att den är viktig. Hundra dagar är det första steget. Det är drygt tre månader. För mig är önskan att ingen ska hamna i långtidsarbetslöshet utan få verktyg att hitta till arbete. Jag har talat om arbetsgivaravgiften för unga. Det är ett steg.

Anf. 59 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det finns tusentals och åter tusentals berättelser från enskilda människor därute som beskriver att de har sökt 50 jobb i månaden, 100 jobb i månaden. Det borde finnas jobb att kunna gå till.

När människor söker jobb och söker så många jobb måste det kunna leda till en anställning. Det har det inte gjort med Kristdemokraternas politik.

A-kassan har blivit så dålig och ersättningen så låg att människor inte kan äta ordentligt. Det är en av de många berättelser som vi har tagit del av.

Min fråga är: Varför har Kristdemokraternas politik lett till att människor har blivit fattiga?

(Applåder)

Anf. 60 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande är det viktigt för människor med ett arbete, inte bara för lön in på kontot utan också för gemenskap och för att få känna sig behövd och efterfrågad.

A-kassereformen med dess förändringar och nya regler gjorde att den som går ut i arbetslöshet initialt får en högre ersättning än tidigare. Det var viktigt för oss, men det var också viktigt att skapa verktyg för att man ska försöka hitta nya vägar till ett arbete och inte stanna hemma utan att få ett jobb.

(Applåder)

Anf. 61 AJDA ASGARI (MP):

Fru talman! Under 2025 hade vi över en halv miljon arbetslösa i Sverige. Samtidigt har vi arbetsgivare som inte hittar personal, välfärdsyrken som saknar kompetens och människor som sliter ut sig på jobbet. Det är en ekvation som inte går ihop.

Vi har människor som vill arbeta, som vill ställa klockan på morgonen men som inte får chansen. Vi har också människor som arbetar men som drabbas av en ohållbar arbetsmiljö. Detta är två sidor av samma misslyckade arbetsmarknadspolitik.

Fru talman! Det har talats mycket om arbetslinjen och om att ansträngning ska löna sig. Men arbetslinjen kan inte bara handla om att ställa högre krav på människor som saknar arbete. Det hjälper inte att höja kraven på den arbetslösa och misstänkliggöra individer om man samtidigt sänker ambitionerna för arbetsmarknadspolitiken.

Vi behöver investera i utbildning, stärka möjligheterna att ställa om mitt i livet och ge arbetsgivare bättre förutsättningar att anställa människor som står långt från arbetsmarknaden.

Vi måste också våga prata om de hinder som inte handlar om individens kompetens eller vilja. Vi måste prata om den strukturella rasism och diskriminering som finns på arbetsmarknaden och som gör att människor väljs bort på grund av sitt namn eller sin bakgrund.

Vi kan inte kräva att alla ska arbeta samtidigt som vi accepterar att alla inte får samma chans att få ett jobb.

Miljöpartiet vill skapa framtidens arbetstillfällen genom investeringar i klimatomställningen, förnybar energi, järnväg och grön industri. Men att

skapa fler jobb löser inte problemet om vi inte samtidigt bygger bättre vägar in på arbetsmarknaden.

I min tidigare roll som ansvarig för arbetsmarknadspolitiken i Tyresö kommun var det tydligt hur beroende kommunen är av att samarbeta nära myndigheter och andra aktörer för att människor ska komma ut i arbete. För den som exempelvis behöver stöd både från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan kan vägen till arbete bli krånglig och onödigt lång. Alltför många människor behöver vara sin egen projektledare för sin egen rehabilitering.

Det behövs bättre förutsättningar för att kunna samverka, och här kan landets alla samordningsförbund spela en avgörande roll. Deras möjligheter att samverka och hitta nya samarbetsformer måste dock stärkas. Lagstiftningen om finansiell samordning behöver ses över, eftersom den annars riskerar att hämma syftet med lagen: att få människor ut i arbete. Vi behöver ha lagstiftning som främjar samverkan, inte tvärtom.

Fru talman! Vi behöver också prata om *hur* vi arbetar, för samtidigt som fler behöver komma i arbete måste vi se till att de som redan arbetar orkar ett helt arbetsliv. Det är därför Miljöpartiet vill gå mot kortare normalarbetstid med bibehållen lön, med målet om en fyra dagars arbetsvecka. Det handlar om bättre möjligheter till återhämtning och att människor ska kunna arbeta utan att slitas ut.

Vi kan inte bara prata om hur fler ska komma in på arbetsmarknaden. Vi måste också prata om varför människor slits ut och hur vi ska få dem att hålla hela vägen till pensionen.

Sverige behöver en ny arbetsmarknadspolitik som skapar nya jobb, bekämpar diskriminering, investerar i människors kompetens och låter myndigheter samarbeta i stället för att bolla människor mellan sig.

Vi behöver en arbetsmarknadspolitik som tror på människan och ger människor förutsättningar att hålla ett helt yrkesliv. Målet kan inte bara vara att fler ska få ett jobb. Målet måste vara att fler ska få en plats i arbetslivet – och kunna behålla den.

Det är den vägen Miljöpartiet vill ta.

(Applåder)

Anf. 62 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! I arbetarrörelsen organiserade sig människor för att få mer makt över produktionsmedlen och förbättra sina egna liv. Trots kraftigt motstånd från de privilegierade ledde kampen för demokratiska fri- och rättigheter till framgång under början av 1900-talet.

Den följdes av en fortsatt strävan för ökad social och ekonomisk rättvisa, och den svenska modellen växte fram. Genom politiska reformer kunde det växande välståndet fördelas rättvist och solidariskt, en generell välfärd skapas och det svenska folkhemmet byggas. År 1972 hölls FN:s första miljökonferens här i Stockholm med inledningstal av Olof Palme.

Under 1980-talet började dock de ekonomiska klyftorna åter att vidgas. Globaliseringen förstärkte obalansen mellan kapital och arbete till kapitalets fördel. Klimatförändringarna orsakade av människans utsläpp var nu kända.

1990-talet präglades av stora samhällsförändringar i vårt land med en hög arbetslöshet, bankkris och betydande nedskärningar i välfärden för att sanera statsfinanserna. Kreditmarknaderna hade avreglerats, och Sverige

hade fått en självständig riksbank. Skolsystemet förändrades i grunden genom friskolereformen och det fria skolvalet. Sverige blev medlem i EU.

Sverige blev också det land inom OECD där ojämlikheten och klassklyftorna kanske växte allra mest. Ökade kapitalinkomster och minskad omfördelning i skatte-, transfererings- och välfärdssystemen bidrog starkt till detta. En högerorienterad majoritet här i riksdagen har sedan 2006 motverkat möjligheterna att driva en mer progressiv politik, vilket inte minst syns i att klimatomställningen, i orättvisornas spår, nu haltar betänkligt i vårt land.

Fru talman! En mer progressiv politik har stora möjligheter att vända utvecklingen – både att minska klyftorna och utsläppen och att skapa hopp och framtidstro. Vi socialdemokrater menar att målet för den ekonomiska politiken ska vara full sysselsättning och att den därför måste vara offensiv. När fler jobbar möjliggör vi en bättre välfärd. Välfärden är samtidigt en förutsättning för en god ekonomisk utveckling. Alla svenskar drar nytta av välfärden och bidrar tillsammans till att finansiera den.

Men för att säkra välfärdens finansiering behöver skatteintäkterna öka. Vi socialdemokrater vill genomföra en skattereform som vilar på breda skattebaser. Skevheten i hur arbete och kapital beskattas måste åtgärdas. De allra mest förmögna ska bidra mer.

Vi socialdemokrater vill inrätta en omfattande lånefinansierad totalförsvarsfond för kraftfulla investeringar i vår civila och militära beredskap. Genom lånefinansiering säkerställer vi att investeringarna inte går ut över välfärdens verksamhet. Som en effekt av denna ökade upplåning kan skuldankarets nivå behöva höjas. Vi är även öppna för att lånefinansiera vissa strategiska infrastrukturprojekt med stor klimatnytta. Vi vill också se en statlig investeringsbank efter internationell modell.

Fru talman! Sverige behöver en ny riktning för den ekonomiska politiken – en socialdemokratisk riktning!
(Applåder)

Anf. 63 AMANDA THONANDER (M):

Fru talman! Sverige behöver fler som arbetar och färre som lever på bidrag. Ändå har vi byggt system där människor kan bli kvar i försörjningsstöd år efter år trots att de har förmåga att arbeta. Det är dåligt för Sverige, men framför allt är det dåligt för de människor som fastnar i utanförskap. Den som är beroende av bidrag har mindre makt över sitt eget liv. Att försörja sig själv ger en självständighet och en frihet som inget bidragssystem någonsin kan ersätta. Det är därför vi moderater sätter arbetslinjen före bidragslinjen.

Sverige har ett arbetsmarknadspolitiskt problem som ibland kan verka motsägelsefullt: Samtidigt som människor går arbetslösa skriker företag efter arbetskraft. Detta är särskilt tydligt i mitt hemlän Skåne. Skåne har hög arbetslöshet, men samtidigt uppger omkring 70 procent av de skånska företagen att de har svårt att hitta rätt kompetens. För 30–40 procent är kompetensbristen så stor att den direkt hindrar företaget från att växa. Vi har människor som behöver jobb, och vi har företag som behöver arbetskraft. Det duger inte.

I min valkrets finns några av Sveriges starkaste miljöer för forskning, innovation och företagande. I min hemstad Lund utvecklas teknik som

används över hela världen, och bara en kort resa bort – över Öresund – finns ytterligare en stor arbetsmarknad med arbetsgivare som behöver personal.

Vi måste se till att fler svenskar tar de jobb som finns. Det kräver utbildning och bättre matchning, men det kräver också att vi ställer krav.

Under mina år som ordförande i arbetsmarknads- och socialnämnden i Lunds kommun mötte jag människor som stod långt ifrån arbetsmarknaden och behövde mycket stöd för att ta steget till egen försörjning. Jag blev alltmer övertygad om en sak: Det största sveket mot en människa är att sluta ha förväntningar på henne och att acceptera uppfattningen att just den personen inte behöver bidra. Samhället ska erbjuda stöd och möjligheter men också förvänta sig att människor gör vad de kan för att förändra sin situation. Det är att tro på människors förmåga.

Ett samhälle som nöjer sig med att betala ut bidrag till människor som skulle kunna arbeta har alldeles för låga ambitioner. Alla som kan ska bidra till vårt gemensamma utifrån sina egna förutsättningar.

Jag växte upp i ett Sverige som gav mig möjligheter. Detta är ett fantastiskt samhälle som ger människor makt att forma sitt eget liv, men det förutsätter också att människor tar ansvar för de möjligheter som de får. Detta är kärnan i den moderata arbetslinjen, och det behöver Sverige mer av.

(Applåder)

Anf. 64 KATARINA BERGGREN (S):

Fru talman! Vad är en rättvis arbetsmarknad? För mig som socialdemokrat är det en arbetsmarknad utan det orättvisa karensavdraget. Det är hög tid att efter fyra år med Tidöregeringen ge Sverige en ny riktning och slopa karensavdraget i socialförsäkringen.

Slopat karensavdrag är en fråga om ekonomisk rättvisa och arbetsmiljö, särskilt i yrken där hemarbete inte är möjligt. Vi var många som träffade anställda i förskola, butiker och äldreomsorg under valrörelsen. Något jag möttes av vid i princip varje arbetsplatsbesök var det återkommande kravet på oss politiker att slopa karensen.

I dag dras ett belopp som motsvarar 20 procent av din genomsnittliga veckoarbetstid när du blir sjuk. Med en heltidstjänst betyder det i princip en förlorad dagslön. Om du är undersköterska, arbetar på ett äldreboende och tjänar 30 000 kronor i månaden är din dagslön cirka 1 400 kronor. När du blir sjuk får du med nuvarande system 0 kronor den första sjukdagen och förlorar därmed 1 400 kronor. Med ett slopat karensavdrag skulle du i stället få cirka 1 100 kronor den första sjukdagen. Det skulle alltså finnas en självrisk på 300 kronor även med ett slopat karensavdrag.

Karensavdraget handlar om ekonomisk orättvisa. Alla förlorar ekonomiskt på att vara sjuka, men dagens system drabbar vissa grupper – arbetare och kvinnor – betydligt hårdare än andra. Möjligheterna att hantera en sjukdag ser väldigt olika ut. Den som kan arbeta hemifrån med en lättare förkylning kan ibland undvika både sjukfrånvaro och karensavdrag. Den som arbetar i butik, förskola, sjukvård eller kollektivtrafik har sällan denna möjlighet. Karensavdraget träffar dessutom arbetarkvinnor särskilt hårt. Beräkningar från LO visar att nästan var femte arbetarkvinna har minst fem karensavdrag under ett år. Det innebär att dessa kvinnor förlorar inkomst motsvarande minst en hel lönevecka.

Fru talman! Det handlar om arbetsmiljö. Karensen driver fram sjuknärvaro. Redan 2015 visade fackföreningen Kommunal i rapporten *Friskt liv i sikte?* hur vanligt det var att medlemmar arbetade trots sjukdom, av ekonomiska skäl och för att inte sätta kollegorna i en svår arbetssituation. Dagens sjuknärvaro riskerar dock att bli morgondagens sjukfrånvaro.

Dokumentärfilmen *Det omätbara – utan omsorg stannar allt* visades här i Sveriges riksdag hösten 2025 tack vare några kollegor från Socialdemokraterna. Över 600 texter om svensk omsorg överlämnades. En av texterna kom från den tidigare barnskötaren Matilda. Hennes budskap till riksdagspolitikerna var: Bort med karensavdraget! Vi utsätter oss dagligen för magsjuka, löss, förkylningar med mera. Skärp er!

Fru talman! Nu är det dags för den nya riksdagen och mig som nyvald ledamot att lyssna. Slopa det orättvisa karensavdraget!
(Applåder)

I detta anförande instämde Åsa Andersson, Markus Kallifatides, Adrian Magnusson och Andrine Winther (alla S).

Anf. 65 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Katarina Berggren, för detta socialdemokratiska brandtal för att vi ska arbeta mindre!

Alla poänger om att orättvisa situationer kan uppstå när jobb ser olika ut ska tas på mycket stort allvar och behandlas med all respekt. Vi vet dock, både av våra egna erfarenheter från Sverige och av internationella erfarenheter, att exempelvis försämrad försäkringsmässighet i sjukförsäkringssystem och slopande av karensavdrag leder till att fler personer blir sjukskrivna mer. Detta riskerar att leda till att det blir värre på många arbetsplatser och att trycket ökar på dem som är kvar på arbetsplatsen.

Därför är min fråga: Varför vill Socialdemokraterna att arbetsmiljön ska bli tuffare på arbetsplatser på grund av att färre är där och delar på arbetsuppgifterna?

Anf. 66 KATARINA BERGGREN (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Oliver Rosengren!

För mig som socialdemokrat är det självklart att vi ska ha en arbetsmarknad där människor – män och kvinnor, unga och gamla – orkar arbeta hela arbetslivet. I dag ser det inte ut så.

Som jag beskrev i mitt anförande finns det forskning som visar att sjuknärvaro riskerar att leda till högre frånvaro längre fram, eftersom man inte kan återhämta sig från kortare sjukdomstillstånd.

Det finns också en självrisk. Jag tror att du kanske hörde det i mitt anförande. Även med ett slopat karensavdrag är det 80 procent av lönen man erhåller. Det blir alltså en självrisk också med ett slopat karensavdrag.
(Applåder)

Anf. 67 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamöterna om att vi talar via talmannen och inte duar varandra i kammaren.

Anf. 68 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Sverige står inför svåra prövningar. Vi ska klara av att göra viktiga investeringar i försvar, kriminalvård, infrastruktur och forskning. Vi ska stärka välfärden och se till att få högre tillväxt och en mer konkurrenskraftig ekonomi.

I allt detta vill Socialdemokraterna att vi ska bli mindre solidariska med varandra och inte dela på arbetsbördorna. Man vill i stället att det ska vara färre som arbetar, att de som arbetar ska tjäna mindre på det och dessutom att vi ska ha färre regler och färre krav i de här sjukförsäkringssystemen.

Varför vill Socialdemokraterna nedmontera arbetslinjen?

(Applåder)

Anf. 69 KATARINA BERGGREN (S) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna står för full sysselsättning. I dag är det 100 000 fler som inte har ett jobb att gå till. Det är en väldigt viktig och prioriterad fråga för oss socialdemokrater.

Men därtill är karensavdraget väldigt orättvist. Det slår ekonomiskt hårt. Jag vill att människor inte ska riskera att smitta barn och sköra äldre utan att de ska ha råd att vara hemma för att behandla sin sjukdom.

(Applåder)

Anf. 70 ILAN DE BASSO (S):

Fru talman! Få saker har så stor inverkan på och betydelse för en människas vardag som när han eller hon får möjlighet att ha en egen försörjning. Arbetslöshet håller nämligen tillbaka människan och försvagar samtidigt samhällsekonomin.

Frågan om den aktiva arbetsmarknadspolitiken är därför central för vår tid och för den svenska ekonomin. Det handlar i grunden om individens möjligheter att förverkliga sina drömmar, att finnas i ett sammanhang tillsammans med andra, att helt enkelt få ett erkännande av att man som människa är med och bidrar.

Lika viktigt är det naturligtvis för vårt samhälle, där vi alltjämt har betydande kompetensbrist inom en hel del branscher. För en del är situationen också direkt akut och kritisk. Det gäller i såväl offentlig som privat sektor.

Varje regering som på allvar prioriterar samhällsekonomin och vår konkurrenskraft måste sätta arbetslöshetsbekämpningen högst upp på den politiska dagordningen. För det krävs engagemang, bortom paroller. Det handlar om politik som gör skillnad, där vi går från passivitet till aktivitet.

Fru talman! I dag står närmare en halv miljon människor utanför arbetsmarknaden. Det är inget annat än ett stort misslyckande. Det faktum att miljardbelopp skickats tillbaka till staten från Arbetsförmedlingen bekräftar just att det saknats idéer om hur arbetslösheten ska bekämpas. Långtidsarbetslösheten har tillåtits bita sig fast, och människor har lämnats åt sitt öde, med begränsade och i många fall inga som helst möjligheter att komma tillbaka.

Arbetslösheten slår nu också mot allt fler grupper i samhället. Många, framför allt unga människor som investerat i utbildning och sitter med stora CSN-lån, riskerar i dag att helt och hållet tappa kontakten med arbetsmarknaden.

Fru talman! En viktig fråga är därför om vi ens har råd med den massarbetslöshet som råder i vårt land. Har vi råd med dagens högerpolitik, som kastar ut människor i arbetslöshet? Socialdemokraternas svar på den frågan är ett entydigt nej. Vi har inte råd att fortsätta på den inslagna vägen.

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken innebär en ny riktning. Den betonar individens ansvar liksom det faktum att arbetslösheten också är samhällets fråga och ansvar. Den kanske mest effektiva insatsen i sammanhanget är inget annat än investeringar i utbildning och kompetensutveckling. För det krävs resurser och insikt om att ansvaret ligger också på samhället och inte enbart på individen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides, Adrian Magnusson och Andrine Winther (alla S).

Anf. 71 ÅSA ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi pratar om vilket Sverige vi vill bygga – ett starkare Sverige, ett tryggare Sverige, ett mer jämlikt Sverige. Men om vi ska bygga ett starkare och tryggare Sverige måste vi börja där människor tillbringar en stor del av sina liv. Vi måste börja på jobbet.

Det är där många människors vardag börjar. Det är också där många av samhällets problem blir väldigt konkreta. Det är där man känner av stressen när bemanningen inte räcker till. Det är där man känner otryggheten när anställningen bara är tillfällig. Det är där man märker när lönen inte räcker till. Och det är där man märker vad som händer när människan får stå tillbaka för jakten på effektivitet och kortsiktig vinst.

Fru talman! Socialdemokraternas kongress pekade ut en ny riktning för Sverige. För mig handlar den riktningen om något väldigt enkelt: Den som arbetar ska kunna leva ett tryggt liv. Det borde vara självklart, men det är det inte för alla. Därför behöver vi stärka den svenska modellen. Vi behöver starka fackförbund och starka kollektivavtal. Vi behöver fler fasta anställningar och en bättre arbetsmiljö.

Vi måste också fortsätta pressa tillbaka arbetslivskriminaliteten. Det är inte rimligt att företag som tar ansvar för sina anställda ska konkurreras ut av företag som dumpar löner och villkor. Det är inte fri konkurrens. Det är en kapplöpning mot botten och en försämring av människors livsvillkor.

Fru talman! För mig är detta också en fråga om social hållbarhet. Vi kan inte kalla ett samhälle hållbart om människor blir sjuka av att arbeta. Social hållbarhet handlar också om arbetsplatsen och om att kunna gå till jobbet och veta att man kommer hem med krafter kvar. Det handlar om att kunna försörja sig på sin lön och om att kunna vara förälder, vän och människa, inte bara arbetstagare. Och det handlar om att ha en röst när arbetslivet förändras.

Fru talman! Arbetslivet kommer att förändras. AI, digitaliseringar och nya arbetssätt kommer att påverka våra arbetsplatser. Då ska frågan inte vara: Hur kan vi få människor att springa ännu fortare? Den ska vara: Hur använder vi utvecklingen för att skapa ett mer hållbart arbetsliv?

Där har fackföreningsrörelsen en avgörande roll. De som varje dag finns på arbetsplatserna vet nämligen vad som fungerar och vad som inte fungerar. Därför ska arbetstagare vara med inte bara när förändringen redan är beslutad, utan de ska vara med och forma den.

Fru talman! Vi socialdemokrater vet vilken sida vi står på. Vi står på arbetstagarnas sida. Vi står för ett arbetsliv där arbete ska ge frihet och trygghet, inte stress och otrygghet. Vi står för en välfärd där personalen ska orka stanna kvar och där kvalitet inte byggs genom att springa snabbare. Och vi står för ett samhälle där den som arbetar ska kunna känna: Jag behövs. Jag har rättigheter. Jag har en röst. Och jag kan bygga mitt liv på mitt arbete.

Det är för mig social hållbarhet. Det är för mig facklig politik. Och det är en del av den socialdemokratiska riktningen framåt. Ett hållbart Sverige börjar inte någonstans långt borta. Det börjar på jobbet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides och Andrine Winther (båda S).

Anf. 72 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Låt mig börja med något som jag anser är en självklarhet: Alla människor som kan arbeta ska också arbeta. Anledningarna till det är många.

Att människor arbetar är en grundläggande förutsättning för finansieringen av vår välfärd, när våra skatteintäkter ökar tillsammans. Det är också en grundförutsättning för själva välfärdsmodellens funktionssätt. Vi behöver människor som arbetar som undersköterskor, lokalvårdare och lärare.

Att människor arbetar är däremot inte bara en fråga om skatteintäkter och organisering av nästa schemarad, utan det är också en fråga om frihet – friheten att ha en egen försörjning, fatta egna beslut och leva ett självständigt liv. Arbete är också en fråga om gemenskap – att få vara en del av ett sammanhang där man får möjlighet att bidra. Ett arbete är en fråga om att känna sig behövd – att ha en uppgift, bidra med något och veta att det man gör spelar roll.

Fru talman! I dag är det på tok för många människor i vårt land som inte har ett arbete att gå till. Den statliga myndigheten SCB säger att nästan 500 000 människor i det här landet saknar ett arbete att gå till varje dag. Det är 100 000 fler än för fyra år sedan.

Anledningarna kan vara många, men jag vill ändå säga härinne att den absoluta majoriteten av den halva miljonen människor inte är arbetslösa av egen fri vilja. Överlag handlar det om att man saknar förutsättningar att ta ett arbete. Det är en samhällsutmaning som vi gemensamt måste hantera.

I dag är hindren för att komma in på arbetsmarknaden alltför stora. Först och främst: Att det saknas arbetstillfällen i det här landet beror på den bristande tillväxtpolitiken, men detta överlåter jag till ett annat debattsjok. Det som vi rent arbetsmarknadspolitiskt kan göra för att ta folk närmare den frihet som ett arbete innebär stavas en aktiv arbetsmarknadspolitik.

En aktiv arbetsmarknadspolitik är en politik som inte är passiv och som inte sitter på händerna när man ser utmaningar på arbetsmarknaden och att människor saknar verktyg för att ta ett arbete. Det är en politik som ser till att människor rustas med de praktiska kunskaper som krävs för att få ett arbete. Det kan handla om praktiska hantverkskunskaper, språk och mycket annat. I grunden är det en politik som rustar människor.

Tyvärr har de senaste årens politik inte varit en politik som har rustat människor. Det som Sverige behöver är en aktiv arbetsmarknadspolitik som möter arbetslösheten med aktiva insatser – en politik som har det uttalade målet full sysselsättning. En helt grundläggande förutsättning för detta är att arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken får den finansiering som behövs för att kunna arbeta i den riktningen.

Det handlar om att de utbildningar som arbetslösa hänvisas till ska vara utformade utifrån behoven på svensk arbetsmarknad. Det handlar om att öka mängden arbetsmarknadsutbildningar och om att se till att alla människor med funktionsnedsättningar välkomnas på arbetsmarknaden och att ungdomar rustas med nya verktyg för den nya arbetsmarknad som växer fram. Det handlar också om en arbetsförmedling som har de muskler som krävs för att exempelvis kunna matcha människor mot de arbeten som finns, som kan erbjuda individuellt stöd och som kan arbeta närmare de människor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Fru talman! Som jag inledde med att säga borde det vara en självklarhet att alla människor som kan arbeta också arbetar. Det är en grundläggande förutsättning för vårt samhälles funktionssätt men också för människors försörjning, gemenskap och frihet. Tyvärr har vi under de senaste åren inte haft en politik som prioriterat detta. Det, fru talman, ska förhoppningsvis förändras nu.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides (S).

Anf. 73 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Edith Södergrans ord ”Det anstår mig icke att göra mig mindre än jag är” är ord som har följt mig sedan jag arbetade i industrin som ung kvinna, senare som fackligt förtroendevald och nu som riksdagsledamot. Edith Södergrans ord tänker jag ofta på när jag ser på Sverige och svensk jämställdhetspolitik. Det anstår icke Sverige att göra sig vare sig mindre eller sämre än vad vi kan vara.

Skillnaderna ökar mellan kvinnor och män på flera sätt. Kvinnors ohälsa har ökat mer än mäns, uttaget av föräldraledighet är fortfarande ojämställt och ensamstående mammor klarar inte månadens utgifter. Det står med all tydlighet klart att de mest grundläggande jämställdhetsfrågorna inte har prioriterats av Tidöregeringen.

Fru talman! De jobbskatteavdrag som genomfördes under den förra mandatperioden har kostat tiotals miljarder kronor årligen och har ökat den ekonomiska ojämställdheten. Tidöpartierna har fört en högst medveten politik riktad till dem som har högst inkomster, inte till kvinnor som jobbar inom välfärden. Nästan tre av fyra kvinnor arbetar i den svenska välfärden. Att inte prioritera den är ett svek mot alla kvinnor som varje dag bär upp den.

Rika män får mer i plånboken samtidigt som arbetarkvinnor går på knäna och tvingas arbeta deltid. Dessa kvinnor sliter ut sig och kan ofta inte jobba ett helt arbetsliv. Tusen och åter tusen kvinnor sjukskrivs för stressrelaterade sjukdomar, och siffran bara ökar. Dessutom är arbetarkvinnor överrepresenterade bland fattigpensionärer.

Det är en djupt orättvis fördelning som har bedrivits av den förra regeringen. Vi socialdemokrater har länge varit drivande i arbetet för att stärka

kvinnors självbestämmande, och vi tänker inte slå av på takten. Kvinnor ska ha samma frihet som män att forma sina egna liv och fatta sina egna beslut. Något mindre än full jämställdhet kan vi aldrig acceptera.

Ekonomisk ojämlikhet mellan könen är i grunden en fråga om samhällsekonomi. Vi socialdemokrater vill stärka resurserna till välfärden, för att skapa bättre arbetsvillkor, trycka tillbaka de ovärdiga sjukskrivningstalen och få en arbetsmiljö som man inte blir sjuk av. Vi vill stärka de svaga hushållens ekonomi och höja barnbidragen. Vi vill bekämpa fattigdomen, inte göda den.

Sverige behöver en medveten jämställdhetspolitik som prioriterar välfärden och en ekonomisk politik som sätter ensamstående mammor framför de mest välbärgade. Vi behöver minska den ekonomiska klyftan mellan fattiga och rika, inte öka den. Vi behöver minska hälsoklyftorna, för att arbetarkvinnor inte ska betala det absolut högsta priset genom förkortad livslängd.

Det är helt grundläggande för oss socialdemokrater att vi inte kan lämna den andra halvan av befolkningen efter oss. Jämställdhet är inget som kan väljas eller väljas bort. Det är ingen plusmeny i goda tider. Jämställdhet är grunden för det socialdemokratiska samhällsbygget och för den svenska välfärdsstaten.

(Applåder)

I detta anförande instämde Isak From, Markus Kallifatides, Adrian Magnusson och Andrine Winther (alla S).

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Innan vi går vidare tänkte jag passa på att påminna om tilltalet i riksdagen och att vi inleder våra anföranden med ”fru talman” eller ”herr talman” och att vi håller en god ton.)

Närings- och regionalpolitik

Anf. 74 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi närings- och regionalpolitik, och som vi kommer att se här finns det ett stort antal moderater som är intresserade av att vara med i den debatten. Moderaterna är ett parti för hela Sverige som ser hela Sverige och bryr sig om hela Sverige, och det var naturligtvis därför Moderaterna gick framåt väldigt kraftigt i valet. Det är vi tacksamma för, kära väljare – ni som ser den här debatten.

Fru talman! I går var Thomas Bodström, tidigare socialdemokratiskt statsråd, med i *Aktuellt*, och han var brutalt ärlig. Han talade om att om Socialdemokraterna hade gått till val med en gemensam politik med Vänsterpartiet och Miljöpartiet hade man skrämt bort väljarna.

Tänk att vara ett politiskt parti som inte kan gå till val med ärlighet. Tänk att vara ett politiskt parti som går till val på att försöka gömma sin politik. Det var det Thomas Bodström sa i *Aktuellt* i går, och nu står vi här i ett rödgrönt kaos med fyra partier som uppenbarligen inte kan bilda regering tillsammans.

Men nu tror jag, till skillnad från tidigare statsrådet Bodström, att väljarna hade upptäckt Socialdemokraternas politik: chockhöjda bränslepriser, sämre vägar, flygskatt och borttagen valfrihet i välfärden. Det kunde vi se här i förra veckan, när en nyutnämnd vänsterpartistisk ledamot sa att

vi inte ska kunna välja skola längre. Bor man i Gävle, Ljusdal, Bollnäs eller Hudiksvall ska man inte ha rätt att välja vare sig äldreomsorg eller skola. Det vore väldigt dåligt för dem som bor i Sverige.

Fru talman! Det finns ett Sverige bortom huvudstadens tunnelbana. Vi moderater ser detta Sverige, och det kommer vi att höra från många av mina moderata kollegor i den här debatten.

Vi moderater tycker att man ska kunna köra på väg i hela Sverige. Oavsett var man bor ska man kunna köra på vägarna. Det finns andra partier som inte vill ha vägunderhåll. Miljöpartiet vill skära ned kraftigt på vägunderhållet.

Vi moderater tycker att det ska vara rimliga drivmedelspriser. Är man en ensamstående tvåbarnsmamma i Ljusdal ska man faktiskt ha råd att både skjutsa barnen till träningarna och köra till jobbet. Vi kunde se senast i går, fru talman, hur man i finansutskottet stoppade Moderaternas försök att se till att vi inte chockhöjer priset på diesel. Vi kan snart ha ett dieselpris på 30 kronor per liter, på grund av Socialdemokraterna och det rödgröna kaoset.

Fru talman! Under valrörelsen var det en stor skogsmässa i Ljusdal. Då var det en stor skogsägare som kom fram och sa: Må ni moderater vinna valet, för om det andra gänget i politiken vinner kan jag lika gärna skänka bort min skog till Miljöpartiet!

Fru talman! Skogsindustrin är viktig för Sverige. Den skapar jobb, och den skapar tillväxt. Och vi ska värna basindustrin i hela Sverige.

Vi moderater ser hela Sverige. Vi bryr oss om hela Sverige, och vi ska driva en politik här i riksdagen för hela Sverige.
(Applåder)

Anf. 75 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Grattis till återvalet, Lars Beckman! Det är trevligt att se dig här igen.

Samtidigt kan vi se att Lars Beckman, precis som tidigare, är ganska oförsiktig med sanningen. Han beskriver något som Socialdemokraterna absolut inte står bakom.

Det som är sant är att under Tidöåren ökade varslen i basindustrin. Den skogsindustri som Lars Beckman säger sig stå bakom varslade över 1 500 personer i hela landet. Den fordonsindustri som är en av basnäringarna för Sverige tvingades se att de klimatambitioner som den tidigare S-ledda regeringen hade försvann och att de produkter som företagen tog fram inte gick att sälja i Sverige.
(Applåder)

Anf. 76 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag vill också passa på att gratulera till återvalet, Isak From.

Det är ju rätt många andra S-ledamöter, fru talman, som inte har blivit återvalda. Inte minst i norra Sverige har Socialdemokraterna gjort närmast ett katastrofval. Ledamoten From kanske inte tittar på *Aktuellt*, men det finns en serie på SVT Play nu som handlar om Socialdemokraternas kris.

Det blir naturligtvis så, fru talman, om man går till val tillsammans med Miljöpartiet, ett utpräglat urbant storstadsparti som har mer att säga till om vad gäller Stockholms tunnelbana än vad gäller att bry sig om väg-

arna i Västerbotten, dieselpriset för den som bor i Lycksele, jägaren som vill jaga och inte minst skogsindustrin.

Jag påminner om vad man sa på skogsmässan i Ljusdal: Må inte Miljöpartiet få något inflytande, för då kan jag lika gärna skänka bort min skog till Miljöpartiet! Det hoppas jag att Socialdemokraterna inte tillåter.
(Applåder)

Anf. 77 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Vi kan ju se tillbaka på en mandatperiod där Tidöpartierna i slutet lånade till stora skattesänkningar – skattesänkningar som gick helt och hållet till de mest välbeställda och som inte kom gles- och landsbygd till del, som inte kom vägarna till del, som inte kom skogsägarna till del och som inte kom jägarna till del.

På område efter område har Tidöpartierna svikit, särskilt Moderaterna. Det är ett faktum att på område efter område har staten dragit sig tillbaka från gles- och landsbygd.
(Applåder)

Anf. 78 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Tänk att tillhöra ett parti där man har en kollega eller partivän som står i *Aktuellt* och säger: Om vi socialdemokrater hade gått till val på ärlighet, om vi hade berättat tydligt för väljarna att vi går till val med Vänstern och Miljöpartiet, hade vi gjort ett katastrofval. Tänk att tillhöra ett sådant parti, ledamoten From. Berätta nu för västerbottningarna varför det är bra med ett dieselpris på 40 kronor per liter!
(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Den sista frågan får ses som retorisk eftersom det inte finns några fler repliker i den här debatten.)

Anf. 79 ANDREA KRONVALL (SD):

Fru talman! Jag kommer från Norrtälje kommun. Det är en kommun med både stad, tätorter, landsbygd och skärgård som faktiskt utgör en tredjedel av hela Stockholms läns landyta, med långa avstånd inom kommunen. Det säger en del om hur olika förutsättningar människor kan leva under även inom en och samma kommun.

Efter många år i kommunpolitiken har jag på nära håll sett hur beslut kan få enorma konsekvenser för den enskilde. Ett tydligt exempel på detta är frågan om vatten och avlopp.

Runt om i Sverige finns människor som har investerat i egna brunnar och enskilda avloppsanläggningar, lösningar som de själva ansvarar för och som i många fall fungerar alldeles utmärkt eller kan åtgärdas för att uppfylla nyare krav. Ändå kan fastighetsägare ställas inför krav på anslutning till kommunalt va med kostnader på hundratusentals kronor, ibland en halv miljon kronor. För en barnfamilj eller en pensionär, för vem som helst för den delen, är det en oerhörd ekonomisk belastning. Men vi ska komma ihåg att det inte bara handlar om ekonomi. Det handlar om hus där barn har växt upp och familjer har skapat minnen och om fastigheter som i många fall har gått i arv i generationer. Att då riskera att behöva lämna sitt hem för att man inte har råd med en va-anslutning är ett oerhört hårt slag.

Fru talman! Måste då lösningen alltid vara kommunal? Mitt svar på den frågan är nej, inte om det finns andra lösningar som fungerar och uppfyller miljökraven.

I dag finns bra teknik för enskilda avlopp och möjligheter till gemensamma anläggningar. Givetvis ska vi ha tillsyn, och anläggningar som inte uppfyller kraven ska åtgärdas. I vissa fall, där framför allt vattenfrågan inte kan åtgärdas, kan det givetvis ibland betyda att kommunen faktiskt behöver bygga ut. Ett dåligt avlopp betyder dock inte automatiskt att kommunalt va är den enda lösningen.

År 2023 ändrades lagen om allmänna vattentjänster så att särskild hänsyn ska tas till möjligheten till enskilda lösningar. Det var för oss på landsbygden ett mycket välkommet steg från riksdagens sida, men jag anser att vi behöver gå längre. Jag vill se en skärpning av 6 § lagen om allmänna vattentjänster.

Innan det beslutas om kommunalt va ska det tydligt kunna visas varför godtagbara enskilda eller gemensamma lösningar inte räcker. Alternativen ska utredas ordentligt, slutsatserna ska motiveras och kostnaderna för fastighetsägarna ska vägas in. Det ska inte vara självklart att gräva ned kommunala ledningar för hundratals miljoner kronor när det kan finnas andra fungerande lösningar.

Fru talman! Som sverigedemokrat vill jag också se ett tydligare landsbygdsperspektiv i svensk lagstiftning och myndighetsutövning. Vi kan inte alltid utgå från storstädernas förutsättningar när vi fattar beslut som påverkar människor på just landsbygden. Det handlar om vatten och avlopp samt om vägar, samhällsservice och möjligheten att bo och verka utanför våra större städer.

Vi ska självklart värna miljön och människors hälsa, men vi ska också värna tryggheten i det egna hemmet och människors möjligheter att påverka sina egna liv.

Efter mina år i kommunpolitiken vet jag hur mycket de här frågorna betyder för människors ekonomi och framtidstro, och det perspektivet tar jag nu med mig in i Sveriges riksdag. Landsbygden är nämligen inte bara en plats att besöka utan en plats att leva på, och politiken måste göra det möjligt att leva där.

(Applåder)

Anf. 80 AGNES HULTÉN (V):

Fru talman! Mängden åkermark minskar i Sverige. Det vanligaste skälet till att åkermark försvinner är att den slutar brukas och växer igen. Detta pågår samtidigt som vi ska kunna ha en rimlig och hållbar livsmedelsberedskap. Vi behöver ha en ökning av vår livsmedelsproduktion, inte en minskning av tillgänglig åkermark.

Forskare på SLU menar att ett alltför ensidigt fokus på ökad produktion gör att vi kan riskera att missa en massa andra sårbarheter i livsmedelssystemet. Det handlar om sådant som infrastruktur och om energi- och bränsleförsörjning, tillgång till olika sorters insatsvaror, lagerhållning och logistik. Dessa saker spelar avgörande roller i en krissituation.

För att bredda diskussionen lyfts begreppet robusta system fram. Det är system som i större utsträckning innehåller närproducerad, ekologisk och på sikt fossilfri produktion. Behovet av robusta och hållbara livs-

medels- och jordbrukssystem krockar samtidigt med en utveckling som går mot en alltmer intensiv stordriftsproduktion.

För att nå ett långsiktigt hållbart jordbruk krävs att förmågan att leverera livsmedel kombineras med värden som djurvälfärd, innovation, biologisk mångfald, kolinlagring, levande landsbygd och öppna landskap. För att uppnå denna balans behövs både små och stora lantbruksföretag som har olika inriktning på produktionen och olika metoder.

Den ekologiska produktionen har stor betydelse för en sådan inriktning. Den har i Sverige framgångsrikt kombinerat matproduktion med minskad negativ miljöpåverkan. Användningen av bekämpningsmedel är väldigt begränsad, och ingen konstgödsel nyttjas i ekologisk produktion. Detta gynnar biologisk mångfald och minskar utsläpp av växthusgaser och kväve.

Att det ekologiska lantbruket är mindre beroende av importerade insatsmedel och i högre grad består av cirkulär produktion gör produktionen mer robust och mindre sårbar, vilket bidrar till ökad självförsörjningsförmåga i hela livsmedelskedjan.

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som kan både bidra till den globala livsmedelsförsörjningen och stärka vår nationella självförsörjning av livsmedel.

För att uppnå ett ekologiskt och hållbart fossilfritt jordbruk måste stöd och styrmedel utformas så att de bidrar till att vi når våra miljö- och klimatmål och de globala hållbarhetsmålen. Därtill behöver det finnas goda möjligheter för generationsskifte och en levande landsbygd med fungerande service och infrastruktur. Det inbegriper även skola, vård och omsorg samt sådant som bostäder och kollektivtrafik.

Det måste gå att leva ett fungerande liv om vi ska ha en fungerande livsmedelsproduktion. Utan det kommer mängden åkermark att fortsätta minska i Sverige, och vi kommer att komma allt längre ifrån en robust och hållbar livsmedelsberedskap såväl som en levande landsbygd.
(Applåder)

I detta anförande instämde Andrea Andersson Tay, Daniel Bernmar och Birger Lahti (alla V).

Anf. 81 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Hultén för att hon tar upp ett väldigt viktigt ämne, nämligen hur vi ska öka den svenska livsmedelsproduktionen. Det är ju en fråga som den tidigare regeringen arbetade hårt med under förra mandatperioden.

Jag tror att vi är överens om problembilden: Vi måste öka den svenska livsmedelsproduktionen. Jag tror att det finns en stor skillnad mellan den moderata och den vänsterpartistiska synen på hur det ska gå till.

Jag tänkte ställa några frågor. När jag möter bönder säger de: Reglerna är för många, reglerna är för krångliga och staten och myndigheter vill bestämma för mycket över oss. Vi vet bäst själva hur man sköter jordbruket.

Det är en ganska elementär sak. En annan sak som väldigt många är oroliga för är ett avskaffat karensavdrag. Det skulle kosta det svenska näringslivet 40 miljarder. Det skulle öka kostnaderna dramatiskt för dem som producerar mjölk, till exempel.

Jag skulle därför gärna vilja veta en sak. De förslag ni har kommer att minska livsmedelsproduktionen i Sverige, men ledamoten sa att hon ville öka den. Hur får ni politiken att gå ihop?

Anf. 82 AGNES HULTÉN (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lars Beckman, för frågan!

När jag möter bönder pratar de om att de behöver få ta del av en större del av pengen som livsmedelsproduktionen skapar. De pratar om att de tillsammans med konsumenten får en väldigt liten del av varje krona som livsmedlet producerar.

De pratar också om skyddssystem – inte så mycket om karensdagen som om förmågan att ta del av socialförsäkringssystemet och kunna vara sjukskriven och tryggt föräldraledig samt om att ha ett samhälle som kan ta hand om ens barn och gamla.

Jag tror att vi nog har mer gemensamt än ledamoten tror, och karensdagen är inte något som jag hört bönder klaga på.

Anf. 83 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Ledamoten och jag har förmodligen träffat olika mjölkproducenter. Jag har aldrig hört en enda bonde säga till mig att de kommer att producera mer mjölk om det blir lättare att vara sjukskriven. Det är dock möjligt! Jag ska inte utesluta att ledamoten har träffat en sådan bonde, men jag har väldigt svårt att tänka mig det.

Jag skulle vilja repetera min fråga: Vad vill Vänsterpartiet göra för att konkret underlätta för bonden att producera mer livsmedel? Att höja dieselpriset till 40 kronor per liter vore ju till exempel dumt.

Anf. 84 AGNES HULTÉN (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag säger det igen: Det vi vill göra är bland annat att se till att bönderna får en större del av det värde som livsmedelsproduktionen frambringar.

Anf. 85 BIRTE SANDBERG (C):

Fru talman! Under den förutvarande mandatperioden lades 35 statliga servicekontor ned. Det är förödande för den statliga närvaron på den lokala nivån. Ett uttalat mål i många regioners utvecklingsstrategier är att man ska kunna bo och verka i hela Sverige. Statens närvaro kan inte endast bestå av Systembolagets försäljning av alkoholhaltiga dryckesvaror. Vi måste kunna mycket mer.

Fyra av fem jobb skapas i små företag, som inte sällan finns på landsbygden. Att företagare kan göra rätt – snabbt och enkelt – är viktigt för att de ska vilja och våga anställa ytterligare en person. Vi kan inte försvåra för företagarna att skapa jobb. Den lokala myndighetsservicen kan inte vara beroende av hur digitala människor är eller var man bor i Sverige.

Närheten till rådgivning, stöd och service bidrar till ett levande näringsliv och är en trygghet för enskilda individer. I ett samhälle där allt mer centraliseras till de större städerna blir avstånden större, både fysiskt och mentalt. Det blir ”vi och dom”, och det blir ett utanförskap där man skiljer på dem som har nära till service och dem som bor utanför.

Ett tråkigt och för mig närliggande exempel är Simrishamn, där service- och skattekontoret lades ned så sent som i april i år trots väldigt goda leveranser och goda resultat. Det fanns till och med specialkompetens på det kontoret. Det var 40 anställda som förlorade sina arbeten. Det slår hårt mot en mindre ort. Som jämförelse kan man säga att om det vore Malmö skulle 900 statliga arbeten försvinna där.

Fru talman! Centerpartiet vet att den lokala servicen måste finnas nära invånarna för att företagen, jobben och den enskilda individen ska ha möjlighet att få god service.
(Applåder)

Anf. 86 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Vad är det egentligen som bygger ett samhälle starkt? Är det politiska beslut i Stockholm? Är det bra regler? Är det nya statliga utredningar? Nej, jag menar att ett starkt samhälle byggs underifrån, av människor som tar ansvar för sin familj, för föreningar och för lokalsamhället men även av företagare som varje morgon går upp och gör sitt yttersta för sitt företag. Ett starkt samhälle byggs av hantverkaren som vågar anställa en person till och av familjeföretagaren som vågar lämna vidare från en generation till nästa. Det är människor som skapar inte bara egen försörjning utan också möjligheter för andra att försörja sig.

För oss kristdemokrater handlar företagande om mycket mer än ekonomi. Det handlar om frihet, ansvar, gemenskap och människors möjlighet att förverkliga sina idéer. Politikens uppgift är, menar jag, inte att styra varje steg en människa tar. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för människor att växa.

Att starta och driva företag är att som person våga ta ansvar. Ansvarstagande är att satsa sin tid och sina pengar – ibland hela sin trygghet – på en idé man tror på. Men i Sverige möter alltför många företagare kostnader och krav som inte alltid står i rimlig proportion till företagets storlek. Ett tydligt exempel är regelkrånglet.

Det är något märkligt med svensk företagarpolitik. Vi säger oss alla vilja ha företagare. Vi säger att vi alla vill att små företag ska växa. Samtidigt lägger vi på dem nya regler, nya krav och nya administrativa bördor. Det görs givetvis i all välmening, men det blir ett ok för den enskilde företagaren. Tid som borde användas till kunder, medarbetare och utveckling går i stället till blanketter och byråkrati. Det är inte rimligt.

Kristdemokraterna har föreslagit en princip: En regel in och två regler ut. När nya regler införs ska två gamla tas bort. Det handlar om att minska regelbördan och ge företagarna mer tid till det som faktiskt skapar värde. Vi vill ha ett samhälle som bygger på tillit och inte på misstro. För varje onödigt regelverk som försvinner ökar utrymmet för företagare att ägna sig åt sin kärnverksamhet.

Vi vill ge alla unga människor möjlighet att bli företagare. Företagaren börjar inte med ett organisationsnummer. Företagaren börjar med att våga tro på sin idé. Här möter vi en annan central kristdemokratisk tanke, nämligen den om förvaltarskapet. Vi måste se till att kunna förvalta unga människors idéer och ta dem vidare på ett eller annat sätt.

Vi människor har fått olika typer av gåvor, förmågor och möjligheter. Detta ser vi redan i skolan, som också borde inriktas på att utveckla unga entreprenörer. Ett gott samhälle hjälper människor att utveckla dessa för-

mågor och använda dem till nytta för både sig själva och andra. Det är så vi bygger ansvarstagande människor. Det är så vi bygger framtidstro. Och det är så vi lägger grunden för nästa generations svenska företagare, som vår välfärdsstat behöver.

Anf. 87 MARIANNE LITTKE (L):

Fru talman! Skåne är ett yndigt landskap. För ett tag sedan, i somras, besökte jag en av norra Skånes vingårdar. Vinrankorna sträcker sig dramatiskt över landskapet, och vinodlaren pratade engagerat om det arbete som ligger bakom varje flaska. Jag fick smaka på vinet. Det var gott. Jag hade också möjlighet att köpa med mig ett par flaskor hem, tack vare reformen om gårdsförsäljning.

Gårdsförsäljningen är en efterlängtad frihetsreform, särskilt för Skåne. Skåne har nämligen blivit Sveriges vinlandskap. Här produceras merparten av det svenska vinet. Bakom varje vingård finns människor som har haft en dröm, som har trott på den och vågat investera pengar, själ och hjärta i sin produktion och i någonting som kanske inte alla trodde var möjligt. Det är sådana människor som bygger vårt välstånd. De skapar arbetstillfällen, de lockar turister och de ger liv åt landsbygden.

När en vingård får besökare gynnas också restaurangen som ligger intill. Det lokala hotellet får fler gäster, och den lilla gårdsbutiken får fler besökare. Men jag vill ställa frågan varför vi politiker med ena handen uppmuntrar företagande och med den andra skapar begränsningar. Även om gårdsförsäljning nu är tillåten omgärdas den ju av en rad regler.

Om du vill köpa med dig en flaska vin måste du först delta i ett betalt besöksarrangemang på minst 30 minuter. Det är begränsat hur mycket du kan handla med dig, och det är också begränsat hur mycket vingården får lov att producera.

Det börjar komma erfarenheter av denna reform, och här är vinodlarna tydliga. De vill ha enklare besöksarrangemang. De vill ha mindre administration. De vill ha smidigare tillståndsprocesser. Och de vill ha produktionsgränser som inte bromsar tillväxt. Jag tycker att vi ska lyssna, för vad är rimligheten i att den vingård som lyckas, som får fler kunder och som kan anställa fler, ska riskera att förlora möjligheten till gårdsförsäljning för att produktionen blir för stor?

Fru talman! Jag vill skicka med några liberala uppmaningar till en framtida regering.

För det första: Lita mer på företagarna. Vi behöver begripliga och proportionerliga regler som underlättar företagande.

För det andra: Straffa inte tillväxt. Se över produktionsgränserna. Ett företag som lyckas ska kunna fortsätta att utvecklas.

För det tredje: Se hela värdet av gårdsförsäljning. Det handlar inte bara om vin eller öl, utan det handlar om jobb, besöksnäring och framtidstro på landsbygden.

Fru talman! Skåne är stolt över sina vinodlare. De har visat att det går att odla vin av hög kvalitet i ett nordiskt klimat. Skåne har länge varit Sveriges kornbod, men nu är Skåne på väg att bli Sveriges vingård.

Låt oss ge Sverige och skånska vinodlare något som varje företagare förtjänar, nämligen friheten att lyckas och friheten att växa.

Anf. 88 ISAK FROM (S):

Fru talman, grattis till omvalet! Mitt anförande bygger på devisen att det som är bra för industriarbetarna är bra för Sverige. Svenska industriarbetare har byggt det här landet och möjliggjort välfärdsinvesteringar. När industrins konkurrenskraft förbättras tjänar industriarbetarna mer. Då tjänar också Sverige på det. När investeringsviljan i industrin går ned förlorar alla.

Fru talman! Den gångna mandatperioden, den gångna Tidöperioden, har varit talande. Det har varit konkurser, varsel, uppsägningar, neddragningar, borttagna beviljade stöd, avslagna ansökningar, ökande markkonflikter och skyhöga elpriser, särskilt i elprisområde 4 men nu också i hela landet. Det här lockar inga investerare. Det möjliggör inte vår och EU:s självförsörjning eller att vi skulle öka konkurrenskraften.

Fru talman! Det är fortfarande krig i vår närhet. Kina tar över på område efter område. Vår beredskap och vår självförsörjning måste öka. Den gångna mandatperioden har inte varit bra för Sverige, för industrin eller för industriarbetarna.

Detta gäller också inom tidigare starka områden, till exempel fordons- och skogsindustrin. Tidigare starka svenska varumärken utmanas nu på ett sätt som vi inte har sett tidigare – i huvudsak från Kina. Det hade varit möjligt att öka efterfrågan på inhemskt sågade trädprodukter genom att öka bostadsbyggandet och bygga mer i trä. Då kunde vi ha fått byggarbetare i jobb. Vi hade kunnat öka utvinningen av biobränslen och kemikalier ur skogen. I stället stoppades eller pausades investeringar, eller så lades de i malpåse.

Fru talman! Scania och Volvos investeringar i fossilfria tunga lastbilar får inte gå förlorade. Just nu springer andra länder före. Andra länder springer om oss. Var det den tidigare regeringens mening att vi skulle ha kinesiska lastbilar på svenska vägar? Jag tror inte det, men effekterna av den politik som fördes av Tidöregeringen är talande.

Låt oss titta på gruv- och mineralindustrin. Vi behöver bryta mer strategiska metaller, och vi behöver öka återvinningen. Det sistnämnda är förenat med stora kostnader. Så fort ett företag satsar och vill utvinna en av de strategiska mineralerna dumpar Kina priset. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att EU ska garantera prisgolv. Vi menar att utvinning av strategiska mineral är helt centralt för en fungerande konkurrenskraftig industri. Vi har också drivit att mineralkontoret borde förläggas i Sverige tillsammans med SGU i Luleå eller vid SGU:s Malåkontor.

Med detta sagt vill jag göra tydligt att alla de investeringarna hade varit bra för Sverige, de hade gett industriarbetarna jobb och de hade gett välfärdsintäkter.

(Applåder)

Anf. 89 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! I ett tidigare replikskifte ställde jag en fråga till ledamoten From. Jag undrade hur ett dieselpris på 40 kronor per liter – eller mer, vi vet inte vad Miljöpartiets gräns är – kan vara bra för oss som bor norr om Dalälven. Hur kan det vara bra för skogsbonden, och hur kan det vara bra för småföretagaren i Lycksele eller i Ljusdal eller för elektrikern som tankar sin bil? Varför är chockhöjda drivmedelspriser bra för oss som bor i Norrland?

Jag har ännu en fråga. Vi delar helt ambitionen om att Sverige ska vara en gruvnation. Men Socialdemokraterna har gått till val med Miljöpartiet, som inte vill lyfta på en enda sten. Jag är lite nyfiken på hur ni ska få Miljöpartiet att gå med på att Sverige ska vara en viktig gruvnation.

Anf. 90 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Lars Beckman för att jag kan få svara.

Under den socialdemokratiskt ledda regeringen före 2020 hade vi bensin- och dieselpriser på 14–15 kronor. Vi hade också krav på inblandning av biodrivmedel. Vi gjorde investeringar i ny biodrivmedelsproduktion, till exempel e-metanol eller HVO100, som vi skulle kunna utvinna från vår skogsindustri.

Hela Sverige och hela världen, förutom Lars Beckman, vet att de som har drivit upp dieselpriset är Putin, Trump och mullorna i Iran. Allt annat är ren lögn och trams från Lars Beckman.

Anf. 91 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag förstår att Isak From inte har tid att sätta sig in i allt riksdagsarbete. I går i finansutskottet försökte de blågula partierna se till att dieseln inte ska chockhöjas om ett par veckor, men det röstade ni tillsammans med andra partier nej till. Det innebär alltså att från den 1 november och framåt kan dieseln kosta 28–29 kronor per liter på grund av politiska beslut fattade här i kammaren. Varför är det bra för Norrland?

Anf. 92 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Krig i vår närhet, Trump och Putin samt mullorna i Iran är inte bra för norra Sverige, Sverige i sin helhet eller för den delen hela världen.

Att vi skulle få igång industriproduktionen och öka investeringarna i fler alternativ är bra för Sverige. Vi behöver en långsiktig politik på flera områden. En socialdemokratiskt ledd regering kommer att säkerställa en politik för transporter, för industrin och för vanliga människor i hela landet. Man ska självklart kunna ta sig till jobbet.

(Applåder)

Anf. 93 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten From för anförandet. Vi är helt eniga i en del, nämligen att det som är bra för svensk industri är bra för Sverige och svenskt välstånd. Den svenska industrin och den svenska företagsamheten behöver de bästa förutsättningarna.

Vilka är dessa? Vi har ett antal förslag och idéer, men vi noterar också de förslag och idéer från Socialdemokraterna som kanske var det som väckte enskilt störst oro under valrörelsen. Det gällde det socialdemokratiska förslaget om slopat karensavdrag och om lagstiftad arbetstidsförkortning.

Kommer Socialdemokraterna att göra verklighet av de två hoten om man lyckas bilda regering?

Anf. 94 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack för att åtminstone någon moderat tror på industrin, Anna af Sillén! Vi ser det som väldigt betydelsefullt. Våra partier har gjort stora överenskommelser som har varit bra för Sverige, och jag tror att vi kan göra det också framgent.

Mitt anförande byggde på devisen ”det som är bra för industriarbetarna är bra för Sverige”, och det är inte bra för Sverige att industriarbetarna inte orkar jobba hela vägen till pensionen.

Anna af Sillén glömde ett förslag: Vi vill införa knegarpension, det vill säga att man ska kunna trappa ned så att man orkar hela vägen, kan jobba lite längre och vara med och bidra med sina kunskaper.

Vi socialdemokrater tycker att det är dåligt att det är arbetstagarna som betalar för sin sjukdom. Vi tycker att detta måste ske på ett annat, mer rättvist, sätt.

Fru talman! Vi har dock inget förslag om lagstiftad arbetstidsförkortning, för det tycker vi ska ligga på parterna.

Anf. 95 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten From för svaret.

Att slopa karensavdraget skulle rycka undan mattan fullständigt för svensk industri och framför allt svenska småföretag, som inte sällan är underleverantörer till storbolagen. Här gör Socialdemokraterna en allvarlig felräkning av en kostnad som kommer att landa massivt och tungt, också på de arbetare som behöver de jobb industrin skapar.

Anf. 96 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Vi tycker att det är orimligt att de som behöver göra jobbet på jobbet ska straffas och själva ta kostnaden. Det gäller oavsett om man är industriarbetare, jobbar i vården eller kör buss.

Vi tycker också att det är lite konstigt att våra nordiska grannländer har mycket generösare villkor vid sjukdom. Så skulle det vara även om Sverige tog bort första karensdagen, för vi skulle fortfarande ha två karenser kvar.

Fru talman! Vi tror på Sverige och Sveriges arbetare.
(Applåder)

Anf. 97 CRISTER CARLSSON (M):

Fru talman! Jag kommer från Dalarna, vilket hörs på min dialekt. Vi i Dalarna har Sveriges fjärde största turistnäring, med bland annat Sälenområdet, som är norra Europas största skidsportort. Vår arbetslöshet ligger klart under rikssnittet, vi har en stark kulturhistoria och vi är ett stort exportlän, bland annat vad gäller trävaror.

Är allt frid och fröjd då? Nej, fru talman, det är det tyvärr inte. Apropå trävaror läser jag i Mora Tidning hur Naturskyddsföreningen och Älvdalens Besparingsskog än en gång är i konflikt med varandra när det gäller bevarandet av arter och avverkning av skog. Skogsägarna upplever att Naturskyddsföreningen systematiskt inriktar sig på att hindra deras verksamhet och menar att om detta får fortsätta kommer det att leda till färre arbetstillfällen såväl i besparingsskogarna som i företag som levererar varor och tjänster till besparingsskogarna.

Älvdalens Besparingsskog och Särna-Idre Besparingsskog ger bidrag på 40–50 miljoner kronor årligen till delägare och samhälle. Bidragen går bland annat till delägarnas skogsvård, till små och stora jordbruk, till bystugor och föreningar och till väghållning och landskapsvård. Dessa bidrag kommer att minska kraftigt om besparingsskogarna fortsatt hindras i sin verksamhet. Detta är tyvärr inget sällan förekommande ärende utan en konflikt som finns på många fler ställen än i Älvdalen.

Naturskyddsföreningen menar att allt som krävs är att följa gällande lagstiftning, och det ska man givetvis göra. Men vi borde kanske ha en lagstiftning som tar hänsyn till både biologisk mångfald och skogsägarnas intressen. Jag menar att skogsägarna är de som skapar en god skogsskötsel, för de vill ju lämna över en skog i gott skick till nästa generation. Och den biologiska mångfalden har ju skogsägarna själva skapat genom en god skogsförvaltning.

Det är märkligt att det kan räcka att en tretåig hackspett har landat i skogen, hackat på sitt karaktäristiska sätt och sedan flugit all världens väg för att det ska bli ett avverkningsstopp. Kan vi ha det så? Nej, det vill jag påstå att vi inte kan.

Något som berör inte bara mitt län utan alla län är de förestående dammutrivningarna. Miljöåtgärder är viktiga, och miljövillkoren för vattenkraftverk och regleringsdammar omprövas nu i hela Sverige. Det kan leda till stora förändringar där dammar kan behöva rivas ut. De EU-direktiv som finns angående fiskars vandring och dammutrivningar som konsekvens gör många som bor och verkar runt de omkring 9 000 dammarna i Sverige verkligt bekymrade. Med dessa direktiv riskerar också ett stort antal 200–300 år gamla dammar rivas ut.

Konsekvenserna av detta skulle vara förödande för kulturvärden, enskilda fastighetsägare, näringsidkare och ekosystem. Inte minst producerar många av dessa dammar stabil el, och med tanke på omvärldsläget är robust elproduktion viktig. Dammarna är också till hjälp vid stora vattenflöden, och de hindrar översvämningar. Dessutom kan räddningstjänsten hämta vatten i dem vid stora skogsbränder.

Här behöver vi alltså också tänka om.

Anf. 98 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag delar det mesta av det Crister Carlsson sa i talarstolen och hade nog kunnat säga det själv.

Före Tidöperioden tog Moderaterna och flera av Tidöpartierna upp just de frågor Crister Carlsson tar upp, som rätten att bruka och avverka sin skog och att kulturarvet ska råda när det gäller vattenkraftsdammar och småskalig vattenkraft. Men nu har vi faktiskt ännu starkare lagstiftning när det gäller artskydd och genom fågeldirektivet, och vad gäller vattendirektivet har det gått åt helt fel håll.

Frågan blir därför: Varför gjorde Moderaterna inget åt detta i regeringsställning?

Anf. 99 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Vi väntar på en regering där de så kallade rödgröna partierna ska komma överens. De utropade sig till segrare och åt till och med tårta tillsammans innan regeringsförhandlingarna påbörjats. Men sedan kom verkligheten i kapp.

Isak From verkar värna både miljöaspekterna av skogsvård och artskyddet, men hur ska Socialdemokraterna få ihop detta med Miljöpartiet utifrån den teori Isak From har?

Anf. 100 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Något av det första Tidöpartierna gjorde var att ta bort ersättningen till markägare. På vissa områden finns det skyddsvärda skogar med arter som behöver skydd, men vi har också skogsägare som har sparat långa stubbar och äldre träd där tretåig hackspett tycker att det är fantastiskt fint att vara.

Jag menar att vi måste stifta en lag som möjliggör flyttstöd för hackspettarna. Är Crister Carlsson och Moderaterna villiga att vara behjälpliga med att stifta en sådan lag?

Anf. 101 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Äganderätten måste ju vara det som går först. Vi kan inte ha det så att vissa arter gör att det helt och hållet blir avverkningsstopp i skogen. Jag tog upp exemplet med Älvdalens Besparingsskog, som mister en hel del av sina intäkter. Man kan ge bidrag till landskapet i Älvdalen. Det här måste vi naturligtvis se över framöver.
(Applåder)

Anf. 102 EMMA ALTENHAMMAR (SD):

Fru talman! Jag är uppvuxen i Onslunda, en liten by i centrala Skåne. När laga skifte genomfördes 1832 var Onslunda en av Skånes största byar med 53 gårdar. Genom tiderna har där funnits kyrka, järnvägsstation, medborgarhus och lanthandel. När jag var liten var lanthandeln fortfarande igång. I dag är den borta, liksom sedan länge järnvägsstationen. Posten kommer alltmer sällan till Onslunda. Kollektivtrafiken är begränsad, speciellt under kvällar och helger. Det här är alltså inte en liten by i Norrlands inland utan en by i Skåne. Bilen är för de flesta en förutsättning för att vardagen ska gå ihop.

Detta kan verka som en liten historia, men det som har hänt i Onslunda har hänt på hundratals platser runt om i landet. Det är just därför den är så värd att berätta. Människor vill bo på landsbygden. De vill uppfostra sina barn där. De vill driva företag där. De vill också bli gamla där. Frågan är inte om det finns en framtid för landsbygden. Frågan är om politiken vill att den ska ha en.

Landsbygden har inte hamnat i skymundan av en slump. Under decennier har beslut fattats långt ifrån de platser som de gäller. Polisstationer, vårdcentraler, bankkontor och postkontor har försvunnit. Dessa inrättningar har lagts ned en i taget, så att ingen enskild nedläggning känts som en politisk inriktning. Men alla de här nedläggningarna har bidragit till en politik som innebär att det som är avlägset är dyrt och att det som är dyrt ska få vänta.

Under åtta år, mellan 2014 och 2022, styrdes Sverige av socialdemokratiskt ledda regeringar som lät den här utvecklingen fortsätta. Drivmedel blev dyrare. Rovdjurspolitiken styrdes av dem som sällan mötte rovdjuren. Företagare mötte ständigt motstånd om de ville bygga, odla och investera. Många som bor på landsbygden minns hur det kändes att bli lyssnad på men inte hörd.

Men för fyra år sedan vände det. Jag ska inte säga att allting har blivit bra, för det har det inte. Men inriktningen från politiken har förändrats. Vi har sänkt drivmedelsskatterna och reduktionsplikten. Vi har förändrat jakt- och rovdjurspolitiken. Vi har förbättrat villkoren för jordbruket. Men det återstår väldigt mycket att göra. Det vore oärligt av mig att säga något annat. Vi har precis börjat, och arbetet är långtifrån klart.

Fru talman! Det är därför jag ser med viss oro på vad som komma skall. Jag vet inte hur regeringsfrågan kommer att spela ut sig, men om det presumtiva är att Centerpartiet ska hålla ihop ett samarbete med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet tror jag att det finns många på landsbygden som ställer sig frågande.

Centerpartiet är för att minska regelbördan för företagare och värna äganderätten. Hur ska det gå ihop med tre partier som vill begränsa markägarnas rätt att bruka sin egen mark och vill ha fler regleringar? Centerpartiet säger att hela Sverige ska leva. Hur ska det gå ihop med Miljöpartiets vilja att skärpa reduktionsplikten och göra det dyrare att köra bil? Mitt parti kommer inte överens med Centerpartiet om allt. Men för att vara helt uppriktig tror jag inte att de rödgröna är den naturliga samarbetspartnern för den som vill värna om landsbygdens villkor.

För Sverigedemokraterna är landsbygden inte en särfråga. Den är vår utgångspunkt. När besluten krockar – vad är bekvämt i centrum och vad behövs i Onslunda – behöver ingen gissa var vi står.

Anf. 103 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag och ledamoten delar verklighetsbeskrivningen – det finns stora utmaningar, inte minst för våra landsbygds- och glesbygdskommuner runt om i landet. Men under Tidöregeringen har stödet till kommuner med landsbygd och glesbygd minskat. Det finns mindre pengar att lägga på skolor för landsbygds- och glesbygdskommuner. Man har dragit bort servicekontoren, som är viktiga för att ge kommuner, regioner och medborgare runt om i landet den statliga service de förtjänar.

Tidöpartierna har sänkt statsbidragen till landsbygds- och glesbygdskommunerna. Varför slår man då sig för bröstet för att man vill värna landsbygds- och glesbygdskommunerna?

Anf. 104 EMMA ALTENHAMMAR (SD) replik:

Fru talman! Tack så mycket för din replik, Samuel Pettersson! Det är trevligt att träffas. Jag har aldrig sett dig tidigare.

Jag har ställt en öppen fråga till Centerpartiet. Framför mig har jag nu en ledamot från Socialdemokraterna. Jag vet att det kan komma många frågor. Jag tror inte att ledamoten vill gå händelserna i förväg i regeringsfrågan när det handlar om vad man kan lova och inte lova. Men om ledamoten skulle vilja göra det och säga att man absolut kommer att lägga mer pengar än vad som gjorts tidigare skulle jag välkomna det, eftersom detta är något som ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Sanningen är ju dock att ni förhandlar med partier som ni inte kommer överens med i landsbygdsfrågorna. Jag kommer med stort intresse att följa hur detta spelar ut sig.

På vår sida har vi i alla fall kommit överens. Vi har gjort väldigt mycket gott arbete som jag hoppas att ni inte kommer att förstöra.

Anf. 105 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Stödet till kommuner och regioner har inte höjts under Tidöregeringen, och därmed har samhällsservicen för landsbygds- och glesbygdskommuner försämrats. Varför har inte Tidöregeringen, när den haft chansen, ökat bidragen och sett till att värna den lokala servicen för medborgarna runtom i våra landsbygds- och glesbygdskommuner?

Anf. 106 EMMA ALTENHAMMAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att vi om några åtnjuter förtroende när det gäller att driva landsbygdspolitik i det här landet. Vi har sett till att sänka drivmedelspriserna och har med nya initiativ satt fart vad gäller självförsörjningsgraden.

Ska vi se det här som ett löfte från ledamoten inför den kommande regeringsförhandlingen med Miljöpartiet, eller kommer vi att se en svängning? Jag tror inte att ledamoten kommer att svara på det i dag. Vi får väl se hur händelserna utvecklas, men det vore väldigt klädsamt om man kunde fortsätta att satsa på det här området.

Anf. 107 TREDJE VICE TALMANNEN:

Detta får ses som en retorisk fråga, eftersom det inte finns rätt till fler repliker.

Jag påminner i all vänlighet om att vi använder tilltalet via talmannen och därmed inte ”dig” och ”du” i exempelvis replikskiften. Jag vet att det är många nya ledamöter i riksdagen nu. Vi kommer att vara ganska repetitiva från talmanssidan för att säkra att vi framöver klarar tilltalsfrågan.

Anf. 108 ANDRINE WINTHER (S):

Fru talman! Bara 48 kilometer fågelvägen härifrån Riksdagshuset ligger ön Möja i Stockholms skärgård. Möja är en av fem kärnöar i min hemkommun Värmdö. Fem mil är ingen lång distans, men det är i mångt och mycket en helt annan värld. Det är säkert många som har tagit en båt ut i skärgården en vacker sommardag. Men för permanent bosatta i skärgården ska livet fungera varje dag, även i höststormar och när isen ligger tjock.

Vi socialdemokrater ser livet i skärgården som en kedja där alla länkar – bostäder, skola, kommunikationer, omsorg och service – måste fungera för att skärgården ska vara livskraftig. Man ska kunna bo och leva i skärgården året om.

För det första behövs fler bostäder och hyresrätter för permanentboende som inte kan köpas och göras om till dyra sommarnöjen. Det behövs bostäder för vanligt folk med vanliga löner även i skärgården. Här kan investeringsstöd för glesbygd vara en idé.

För det andra handlar det om skola och förskola, som är avgörande områden för livet på skärgårdsöarna. Utan fungerande öskolor och bra skolskjuts riskerar hela samhällen att försvagas.

För det tredje är båttrafiken för den som bor på en ö lika självklar som vägar är på fastlandet. Långa restider är en utmaning, och då är samordning mellan buss och båt samt bättre turtäthet året runt viktiga aspekter för att få vardagen att gå ihop.

Fru talman! Jag vill nämna ytterligare en utmaning, och det är hemtjänsten. Enligt Socialstyrelsen är Värmdö den kommun i Sverige som tar emot allra flest sommargäster med hemtjänstbehov. Jag är glad att många

vill tillbringa sina somrar hos oss, men ersättningssystemet för hemtjänsten är felkonstruerat. Andra skärgårdskommuner runt om i landet, till exempel på västkusten, har samma problem.

Låt mig exemplifiera: Vistelsekommunen – i det här fallet Värmdö – får bara betalt för vad hemtjänsten kostar i bosättningskommunen, säg Danderyd. Men det är stor skillnad mellan dessa två kommuner när det gäller att bedriva hemtjänst.

Avstånden i skärgården är mycket längre, och oftast finns inte ens broförbindelse. Även boendeformer kan skilja sig åt så pass mycket att det kanske inte ens finns dusch eller inomhustoalett i sommarhuset. Det går helt enkelt inte att jämföra, och därför behöver detta förändras.

Slutligen vill jag nämna civil beredskap i skärgården. I maj i år invigdes Sveriges första service- och beredskapspunkt på just Möja. Det är en unik lösning som säkrar el, mat och drivmedel även vid långvariga strömavbrott genom att kombinera en kommersiell livsmedelsbutik med krisstöd. Det är en helt ny modell inom svensk krisberedskap.

Det behövs helt enkelt en politik som tar livet i skärgården på allvar. (Applåder)

I detta anförande instämde Åsa Andersson och Samuel Pettersson (båda S).

Anf. 109 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Winther, för ett engagerat anförande om Stockholms skärgård! Man hade kunnat tro att det var min tidigare riksdagskollega Kjell Jansson som stod i talarstolen. Han har ju alltid lyft fram Stockholms skärgård och talat om hur viktig den är.

Jag har två korta frågor till ledamoten Andrine Winther. Den ena handlar om att Socialdemokraternas partiledare har gått till val på att kraftigt bygga ut vindkraften i Sverige. Jag skulle vilja veta hur ledamoten ser på det. Väldigt många människor runt om i Sverige har fått sin livsmiljö förstörd av buller och ljus från vindkraft. Det blåser väldigt mycket i Stockholms skärgård. Vill ledamoten Andrine Winther liksom Socialdemokraternas partiledare kraftigt bygga ut vindkraften i Stockholms skärgård? Det skulle jag gärna vilja veta.

Den andra frågan gäller det vi hörde här om att skärgården är en annan miljö, fem mil från det här huset. Hur gynnar ett dieselpris på 40 kronor per liter dem som bor utanför tätorten i Stockholm?

Anf. 110 ANDRINE WINTHER (S) replik:

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för frågorna!

Jag blir glad för att det finns fler som vill värna skärgården och att man ska kunna bo, leva och verka i skärgården. Alla energislag behövs, så också havsbaserad vindkraft.

När det gäller förutsättningarna för att bo i skärgården kan jag bara konstatera att Tidöregeringen under den mandatperiod som den har styrt har lånat till skattesänkningar för dem som redan har mest. Men det har inte blivit några pengar till välfärden i skärgården. Vi har inte fått fler skolor eller fler lärare. Vi har inte fått en bättre hemtjänst. Detta kommer inte att gynna vår skärgård.

Anf. 111 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Som alla hörde ställde jag två enkla frågor och fick inte svar på någon.

Vi hörde Socialdemokraternas talepunkter. Det verkar som att alla ledamöter från S har fått samma talepunkter: ”Ni lånade till …” och så vidare. Men vad ingen socialdemokrat säger är att man lånade dubbelt så mycket under den regering som styrde före Tidöregeringen, eller den blågula regeringen.

Är det bra med vindkraft i Stockholms skärgård? På vilket sätt gynnar ett dieselpris på 40 kronor per liter Stockholms skärgård?

Anf. 112 ANDRINE WINTHER (S) replik:

Fru talman! Jag svarade på frågan: Alla energislag behövs, så också havsbaserad vindkraft.

Dieselpriset spelar inte så stor roll ute i skärgården eftersom där finns andra typer av verksamheter som är mycket viktigare, bland annat att man får en välfärd som fungerar. Det handlar om lärare i skolan så att skolan kan hålla öppet. Det handlar om att ha en livskraftig skärgård i stället för att låna till skattesänkningar.

Anf. 113 ANNA AF SILLÉN (M):

Fru talman! Jag kommer från Sörmland – Sveriges allra vackraste län, där människor arbetar hårt för att bidra till Sveriges välstånd och den bästa möjliga framtiden. Det är ett företagsamt län.

Sörmlänningarna är också ett tålmodigt folk. Många har väntat i 30 år på en järnväg och vissa i över 10 år på en elledning. Ett flertal vårdar skog och producerar livsmedel på mark de äger men inte har full rådighet över. Flera driver viktig teknikutveckling inom områden som staten under decennier motarbetade. Alltför många lägger alltför mycket tid och pengar på onödig administration – detta samtidigt som hotet från kriminella under en period ökade kraftigt.

Precis som människor i övriga landet har sörmlänningarna över tid mött alldeles för mycket krångel. Men under den förra mandatperioden, fru talman, hände något som var hoppfullt. Vi fick en regering som, så att säga, bytte riktning.

Under statsminister Ulf Kristerssons ledning kom strukturella grepp på plats för att rensa i den svenska regeldjungeln och stoppa den gold-plating av EU-direktiv som vi har sett. Svenska myndigheter fick skarpa uppdrag att banta byråkrati och stärka service. Man tvingade upp konkurrenskraftsfrågan på EU:s agenda och såg till att också småföretagen fick plats i den svenska export- och investeringsstrategin.

Såväl företagare som privatpersoner kunde se hotet från kriminella gradvis minska i takt med att straffen skärptes och polisen fick skarpare verktyg – detta samtidigt som landets gränser fick ett betydligt starkare försvar.

Under dessa fyra år gjordes också en historiskt stor satsning på att stärka infrastrukturen, och arbetet med att återskapa ett stabilt energisystem tog fart. Samtidigt genomfördes ett antal frihetsreformer som både skapar jobb och befriar oss svenskar från ett ovärdigt statligt förmynderi. Numera kan vi besöka en av Sörmlands växande vingårdar och köpa med oss en flaska vin hem, precis som vilken vuxen europé som helst.

Fru talman! Jag gick till val på löftet att fortsätta det här arbetet: att göra Sörmland och Sverige rimligare, rättvisare och roligare. Moderaterna fortsätter framåt med en tydlig förenklingsagenda: Vi ska minska regelbördan med en tredjedel, införa principen ”en regel in, två regler ut”, effektivisera tillståndsprocesserna och reformera den miljöbalk som har blivit en stopplag också för miljöinsatser.

Rimliga förutsättningar handlar också om rättvisa. Ansträngning ska löna sig. Rättvisa är även att inte vältra över orimliga kostnader på dem som skapar våra jobb. Just nu hänger ett sådant hot tungt över landets företag och skattebetalare. S-förslagen om slopat karensavdrag och idén om lagstadgad arbetstidsförkortning riskerar att lägga massiva kostnader på hela samhället. Detta är två orimliga förslag som Moderaterna säger nej till.

Fru talman! Efter fyra år med en moderatledd regering är Sverige på rätt väg, och det vore klokt att hålla kursen. Sverige blir inte starkare av högre skatter eller mer politisk klåfingrighet. Sverige blir starkare när människor får frihet att förverkliga sina idéer, när företag får växa och när det lönar sig att arbeta, investera och ta ansvar. Det är så vi bygger välstånd och framtidstro. Det är den riktning jag vill se för Sörmland och för hela landet: ett Sverige som blir rimligare, rättvisare och faktiskt också roligare!

(Applåder)

Anf. 114 SARKIS KHATCHADOURIAN (S):

Fru talman! Sverige är ett litet land men har en stor och respekterad exportindustri. Vårt välstånd har byggts av människor som utvecklar, tillverkar och säljer avancerade produkter till hela världen. Industrin har skapat jobb, ekonomisk tillväxt och resurser till vår gemensamma välfärd. Industrin skapar inte bara jobb i fabrikerna. Beräkningar visar att ett nytt jobb inom industrin kan ge ytterligare arbetstillfällen i andra delar av den svenska ekonomin.

Om vi på allvar vill bekämpa arbetslösheten måste vi också våga satsa på svensk exportindustri. Men konkurrensen om framtidens investeringar är stenhård, och den avgående Tidöregeringen har inte tagit uppgiften på allvar. Teknikföretagen har varnat för att politisk kortsiktighet bromsar investeringar. Klimatpolitiska rådet har kritiserat den förra mandatperiodens klimatpolitik och efterlyst långsiktiga förutsättningar för industrins omställning.

Fru talman! Vi behöver en offensiv politik som inte bara stimulerar investeringar utan också skapar efterfrågan på svenska produkter och tjänster. Socialdemokraterna gick därför till val på en tillväxtpakt mellan staten, näringslivet och facken. Det handlar om att stärka Industriklivet, återinföra gröna kreditgarantier, bygga ut den fossilfria elen och laddinfrastrukturen och använda offentlig upphandling för att skapa efterfrågan på nya produkter.

Exportindustrin behöver en stark hemmamarknad, både i Sverige och inom EU. När USA:s tullpolitik och kinesiska statssubventioner utmanar den europeiska industrin måste Sverige driva på för rättvisa konkurrensvillkor och en europeisk marknad för klimatsmart teknik.

Fru talman! Framtidens industri behöver också framtidens kompetens. Låt mig ta min hemkommun, Södertälje, som exempel. I Södertälje finns

Scania och Astra Zeneca, två världsledande exportföretag som gör miljardinvesteringar i Sverige. Samtidigt har KTH beslutat att avveckla sitt campus och flytta ingenjörsutbildningarna från staden. Det är en beklaglig utveckling. Svensk exportindustri behöver en stark akademisk miljö med utbildning och forskning på plats nära industrin.

Frågan man bör ställa sig är: Hur kan en av Sveriges viktigaste exportstäder sakna akademisk närvaro? Jag vill att staten, lärosätena och industrin tillsammans tar ansvar för att stärka den högre utbildningen och forskningen på plats i Södertälje och andra exportstäder.

Fru talman! Sverige ska aldrig konkurrera med världens lägsta löner. Vi ska konkurrera med världens bästa teknik, kompetens och den starkaste innovationskraften. Vi ska investera i exportindustrin för att skapa fler jobb, minska arbetslösheten och stärka vår gemensamma välfärd. Sverige ska gå framåt och sitta i förarsätet, inte bli omkört.
(Applåder)

Anf. 115 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Ledamoten pratade om en offensiv, och jag måste hålla med. Jag har inte sett en sådan offensiv från det svenska näringslivet i en valrörelse sedan löntagarfondsstriden. Varför mobiliserade näringslivet så mycket – tyvärr lite för sent, tycker jag – de sista veckorna före valet?

Det var fullkomligt unikt, fru talman, att så många företrädare för det svenska näringslivet gick ut och talade om riskerna med en rödgrön regering. Orsaken är sannolikt att Socialdemokraterna med sina samarbetspartier vill höja kostnaderna för det svenska näringslivet med över 100 miljarder. Precis som en kollega talade om vill man i vissa partier både ha en arbetstidsförkortning och ett borttaget karensavdrag.

Frågan måste ställas: Hur blir jobben fler i Sverige, och hur stärker vi konkurrenskraften för det svenska näringslivet, om man höjer kostnaderna för svenska företag med över 100 miljarder?

Anf. 116 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Ledamoten väljer ut saker och ting i sina repliker. De industriföretag som jag har pratat med är väldigt bekymrade över de nedskärningar i exempelvis Industriklivet som Tidöregeringen har ägnat sig åt och det kulturkrig som man för mot svenska exportföretag och svensk industri, som har satsat så otroligt många miljarder kronor på att skapa jobb och tillväxt i Sverige. Åt dessa företag väljer Tidöregeringen att vända ryggen.

Min fråga tillbaka till ledamoten är: Varför vill Tidöregeringen sätta käppar i hjulet för den gröna omställningen och de svenska industriföretagens möjligheter att ha arbetstillfällen i vårt land?
(Applåder)

Anf. 117 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Ledamoten har rätt. Jag valde bara två frågor som kostade över 100 miljarder. Jag hade kunnat stå och rabbla hur många som helst, men tiden räcker tyvärr inte till.

Jag lägger dock till elförsörjningen. Hur ska vi kunna ha en industri i Sverige om vi inte har en planerbar fossilfri energiproduktion? Socialdemokraterna vill ge makten över energipolitiken till Miljöpartiet. Driv-

medel kommer att kosta 40 kronor per liter. Hur gynnar det svenskt näringsliv att göra transporterna dyrare?

Anf. 118 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik:

Fru talman! En lögn blir inte sanning bara för att man upprepar den flera gånger. Vem pratar om 40 kronor per liter för diesel?

Ledamoten tog upp att vi röstade nej till ett förslag i finansutskottet. Det var ett förslag som inte ens gick att genomföra. Det var orealistiskt, datumet var fel och man behövde fråga EU. Det är magstarkt att stå här och prata om dieselpris när man själv lägger fram ett förslag som inte ens går att genomföra i praktiken.
(Applåder)

Anf. 119 MAGDALENA HERMELIN (M):

Fru talman! Varför serverar vi i skolor, på sjukhus och på äldreboenden mat som har producerats med metoder som svenska bönder är förbjudna att använda? Det är helt orimligt. Att leva som man lär är en av de första saker som vi försöker lära våra barn. Det är väl rimligt att vi också försöker göra det själva, som politiker och som samhälle?

Det här är mitt första anförande i Sveriges riksdag, och jag kommer nästan direkt från åkern hemma i Östergötland. Där går vi och funderar – och inte bara vi på vår gård; väldigt många lantbrukare gör detsamma: Hur har det blivit så här?

Eller många förresten – de som fortfarande är kvar. Bönderna blir nämligen bara färre och färre.

Vi har höga krav på djurskydd, växtskydd och arbetsvillkor. Många av dessa krav är riktigt bra. Men Sverige är ofta, och vill visa vägen genom att vara det, bäst i klassen.

För mig börjar det skava där. Vi lever nämligen inte som vi lär. Det hjälper inte att vara bäst i klassen om de med lägre krav tar hem alla affärer. Redan då har vi gjort både Sverige och miljön en riktig otjänst.

Ta kycklingnuggets i skolmatsalen, till exempel. Kycklingen kan vara importerad från länder som Thailand eller Polen, med andra regler för antibiotika och djurvälfärd. Eller ta kåldolmarna som serveras på min mammas äldreboende. Hur mår de grisarna? Har de fått behålla sin knorr? Troligen inte.

Det här är mat vi köper för gemensamma skattepengar.

Missförstå mig inte. Jag tror på frihandel. Men det är stor skillnad på vad vi människor väljer i matbutiken och vad vi väljer att köpa för skattebetalarnas pengar.

Vi är alla överens om att vi ska producera mer mat i Sverige, inte mindre. Men om vi ska kunna göra det måste kraven vara rimliga. Det är alldeles tydligt. Titta bara på hur det ser ut! 50 procent av maten kommer från import, och det har ökat stadigt de senaste decennierna.

Vi ska skydda den biologiska mångfalden, men en enskild fågelart får inte sätta käppar i hjulet för en hel näring.

Vi ska minska utsläppen och elektrifiera jordbruket. Men innan vi lägger nya kostnader på bonden måste vi fråga: Finns maskinerna? Finns tekniken? Finns elen? Och framför allt: Har bonden råd? Vi kan inte beskatta fram en teknik som ännu ingen har råd med. Då fortsätter vi att flytta produktionen utomlands, tillsammans med jobben och kontrollen över miljön.

Fru talman! Nu måste vi gå från strategi till handling, men inte med fler regler, bidrag och entusiastiska projekt. Det är inte så företag växer. Företag växer när vi ger entreprenörskapet möjligheter och skapar konkurrenskraft.

Mitt budskap är enkelt: För att miljön i världen och i Sverige ska bli bättre via matproduktion behöver reglerna lättas upp här i Sverige.
(Applåder)

Anf. 120 RASMUS GIERTZ (SD):

Fru talman! När människor tänker på Sverige ser många framför sig en röd stuga, en dalahäst eller en midsommarstång. Det är ingen tillfällighet att mycket av det som blivit symboler för vårt land har sina rötter i Dalarna.

För mig är Dalarna inte bara en bild av Sverige. Det är mitt hem och den valkrets jag har förmånen att representera här i Sveriges riksdag.

Dalarna har en historia som sträcker sig långt bortom länets gränser. Det var bland dalkarlarna som Gustav Vasa vann stöd för sin befrielsekamp. Det var i Falu gruva den koppar bröts som under århundraden bidrog till att lägga grunden för Sveriges välstånd. Än i dag skapar Dalarnas företag, bruk och industrier arbetstillfällen och exportinkomster.

Men vi bär också på en annan rikedom: vårt kulturarv. Det lever i spelmansmusiken, folkdräkterna, hantverket och midsommarfirandet. Det förs vidare av människor som engagerar sig i hembygdsföreningar och i lokala traditioner, ofta helt ideellt. Det är ett kulturarv som inte bara berättar om vår historia utan som än i dag är en levande del av vår identitet och som vi har ett ansvar att föra vidare till kommande generationer.

Fru talman! Att värna Dalarnas historia och traditioner är viktigt. Men minst lika viktigt är att skapa förutsättningar för att människor ska kunna fortsätta leva och verka i vårt län. Det ska vara möjligt att bo, arbeta och driva företag i Dalarna också i framtiden. Då måste vardagen fungera.

Ta Dalabanan. Den förbinder Dalarna med Mälardalen och är en viktig del för både resenärer och företag. Under 2025 gav Tidöregeringen klartecken till nya åtgärder för ökad turtäthet och kortare restider. Trafikverket planerar nu investeringar på närmare 2 miljarder kronor fram till 2030. Det är ett positivt besked. Det avgörande är dock vad människor faktiskt märker i sin vardag: kortare restider, bättre punktlighet och en järnväg som går att lita på.

Eller ta riksväg 70, som fungerar som en livsnerv genom Dalarna. Det är positivt att den fortsatta utbyggnaden mellan Borlänge och Djurås finns med i regeringens nationella infrastrukturplan och att arbetet med den tredje etappen nu går vidare. Samtidigt återstår dock frågan om den andra etappen, som har pausats på grund av kostnadsökningar. En väg fungerar som en helhet, och därför behövs också en hållbar lösning för hela sträckan, inte bara delar av den.

Vi får inte heller glömma det mindre vägnätet. I stora delar av Dalarna är bilen ingen lyx utan en nödvändighet för att ta sig till jobbet, hämta barnen och få vardagen att gå ihop.

Fru talman! Det finns ingen motsättning mellan att värna det som gjort Dalarna till Dalarna och att utveckla det som behövs för morgondagen. Tvärtom: Vi kan inte bevara levande bygder om människor inte kan leva och verka i dem.

Vi brukar kalla Dalarna för Sveriges hjärta. Då måste vi också se till att det hjärtat får fortsätta att slå. Dalarna är nämligen inte bara en del av Sveriges historia. Dalarna är en del av Sveriges framtid.

Anf. 121 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna pratar ofta om den svenska kulturen och det svenska kulturarvet. Vad kan bli mer svenskt än svensk exportindustri, som bidrar till arbetstillfällen, ger jobb åt folk och dessutom ser till att vi kan minska utsläppen på vår planet?

Jag har två frågor till Sverigedemokraterna. Varför bedriver Sverigedemokraterna kulturkrig mot svensk exportindustri? Och vad vill Sverigedemokraterna göra för att förbättra förutsättningarna för den svenska exportindustri som satsat miljardbelopp på grön omställning?

Anf. 122 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Det hade varit glädjande om ledamotens kollegor från Dalarna hade varit här och deltagit i debatten när nu mitt anförande handlade om Dalarna, men jag tackar ändå för frågorna.

Socialdemokraterna är ju ett av de partier som under decennier har förringat och förlöjligat svensk kultur, så det är glädjande att Sverigedemokraterna nu under den gångna mandatperioden tillsammans med regeringen har återupprättat, bland annat med en kulturkanon, mycket av det som finns att vara stolt över när det gäller svensk kultur.

Det ledamoten tar upp i sin replik om att vi skulle ha bedrivit kulturkrig mot exportindustrin stämmer över huvud taget inte. Jag vet inte var ledamoten får det ifrån.

Anf. 123 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik:

Fru talman! Det jag menar är att när svenska exportföretag går i konkurs firar Sverigedemokraterna. När Northvolt behöver stänga ned och svensk exportindustri inte kan exportera sina nya gröna tjänster och produkter eftersom Sverigedemokraterna har drivit på för att vi ska vara kvar i någon form av fossilberoende hurrar Sverigedemokraterna. Varför sätter ni käppar i hjulet för svensk exportindustri?

Anf. 124 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Det gröna luftslottet Northvolt, som den tidigare socialdemokratiska regeringen pumpade in miljarder och åter miljarder i, var över huvud taget ingenting som Sverigedemokraterna firade. Där är tvärtom Socialdemokraterna svaret skyldiga. Varför fortsatte man att pumpa in pensionsspararnas pengar i det gröna luftslott som Northvolt de facto visade sig vara?

Anf. 125 SAMUEL PETTERSSON (S):

Fru talman! Runt om i landet känner många människor att samhället har svikit dem. De ser hur värden skapas på deras hemorter, hur industrier producerar och exporterar för miljardbelopp och hur deras arbete bidrar till hela Sveriges välstånd. De betalar skatt och bidrar till vår gemensamma välfärd.

Trots detta upplever många människor att samhället runt omkring dem successivt dragit sig tillbaka när skolor lagts ned, butiker slagit igen och fotbollslag fått det allt svårare att få verksamheten att gå runt. För den som vill utbilda sig, hitta ett jobb och bygga sin framtid i sin hemort är möjligheterna alldeles för få.

Det här är en skillnad som blivit tydlig runt om i hela Sverige, inte minst i stora delar av norra Sverige. Det skapas en känsla hos många av att man är viktig när välståndet ska produceras men bortglömd när investeringarna ska komma människor till del.

I norra Sverige finns en stor del av våra naturresurser och energin som produceras. Det är i norra Sverige som mycket av framtidens jobb, exportintäkter och ekonomiska värden skapas. Det är värden som hela Sverige är beroende av.

Om man bor i norra Sverige upplever man också vad som händer när samhället får växtvärk, när kommunerna inte har råd att bygga nya bostäder, när infrastrukturen inte räcker till för både gods- och persontrafik, när det saknas utbildningsplatser lokalt och när kompetensförsörjningen inte håller jämna steg med industrins och välfärdens behov.

Det är då unga tvingas tävla mot industrin för att få tag på sin första bostad. Människor riskerar att behöva flytta för att kunna studera och vidareutbilda sig. Det blir svårare för familjer att etablera sig, och kommunerna förväntas lösa uppgifter som är långt mycket större än deras ekonomiska förutsättningar är.

Samtidigt ger den gröna industriomställningen oss möjligheten att vända utvecklingen. Vi ser redan nu hur nya jobb har skapats och att arbetslösheten är rekordlåg i de delar av landet där det sker stora etableringar. Vi har möjlighet att skapa nya värden, stärka välfärden och bygga samhällen där människor vill bo, inte bara för att arbeta utan också för att leva, bilda familj och ha närhet till storslagen natur som fjäll, skogar och älvar innebär. Samtidigt bidrar vi till att fasa ut fossila produktionsmetoder med fossilfria.

Det här är dock ingenting som kommer att ske av sig självt. I dag förväntas många av kommunerna med stora industrietableringar ta ett enormt ansvar. Kommunerna ska planera för nya bostäder, bygga ut samhällsservicen, möta behovet av nya förskolor och skolor och hantera trycket på infrastrukturen. Och allt detta krävs för att industrin ska kunna växa, men investeringar måste göras innan alla nya jobb och skatteintäkter finns på plats.

Kommunerna tvingas därför ta stora ekonomiska risker – ofta stora lån – för att kunna möjliggöra att etableringarna går i lås. I förlängningen får kommuninvånarna leva med konsekvenserna om kalkylerna inte håller. Staten behöver kliva fram och ta ett större ansvar för att möjliggöra omställningen, som ju kommer hela Sverige till del.

Fru talman! Det behövs en aktiv industripolitik som inte bara handlar om att få fabrikerna på plats utan också är med och stöttar byggandet av det hållbara samhälle som ska bära etableringarna. Det handlar om att bygga fler bostäder, om statsbidrag som gör kommunerna bättre rustade, om att kunna bygga ut skolan och omsorgen i den takt som befolkningsökningen kräver och om fler utbildningsplatser som gör att människor kan utbilda sig lokalt till de jobb som växer fram lokalt.

Om omställningen ska lyckas räcker det inte med att bara bygga fabriker. Vi måste också bygga samhällen där människor vill stanna och leva och där framtidstro kan växa. Först när människor ges möjlighet att leva, bo och verka i attraktiva samhällen kan omställningen bli verkligt hållbar. (Applåder)

Anf. 126 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Pettersson, för inlägget!

Jag är född och uppvuxen i Norrbotten. Jag har mycket släkt i Boden, Luleå, Överkalix och Kalix. Jag har stor förkärlek för mitt gamla hemlän. Men den rödgröna politik som ni har gått till val på är ett dråpslag mot Norrbotten. Chockhöjda drivmedelspriser är direkt skadligt för hushållens köpkraft och näringslivets konkurrenskraft.

Fru talman! En annan viktig fråga när man bor i Norrbotten är flyget. När jag bodde i Boden hade jag årskort på SAS. Vart jag än skulle i Sverige kunde jag flyga iväg på morgonen och komma hem samma dag och umgås med mina underbara barn, trots att jag bodde i Boden.

Nu har vi sett hur ett samarbetsparti till Socialdemokraterna gått till val på att återinföra flygskatt och förstöra möjligheterna för det svenska inrikesflyget. Jag skulle därför vilja veta hur ledamoten Pettersson ser på flygets möjligheter att utvecklas.

Anf. 127 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för en viktig fråga!

Lars Beckman har låtit som en väldigt bra auktionsutropare under den här debatten. Vi har hört både 30 och 40 kronor och sedan ”Sålt!” om drivmedelspriserna.

När det handlar om frågor som är viktiga för Norrbotten måste jag också fråga var Tidöregeringen var i fråga om elpriserna och de elstöd som Tidöregeringen delade ut i två omgångar. Vid den första omgången var Norrbotten och norrbottningarna inte ens med i kalkylen. Vid den andra omgången, när norrbottningarna mötte ungefär samma elpriser som man gjorde i södra Sverige, fick de hälften av det elstöd som gick till övriga landet.

När det handlar om att visa sin förkärlek för Norrbotten och att sätta norrbottningarnas intressen främst här i Sveriges riksdag är jag inte säker på att det är något som Tidöpartierna alltid gör.

Anf. 128 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Vi hörde i Aktuellt i går Thomas Bodström säga: ”Om vi socialdemokrater är ärliga så förlorar vi väljare.” Det här var ett lysande exempel.

Jag förstår att en riksdagsledamot för Socialdemokraterna i Norrbotten skäms över ett dieselpris som kan bli mellan 30 och 40 kronor per liter. Det är direkt skadligt.

Men vi noterade också att det inte kom en bokstav om flyget. Det beror på att ledamoten sannolikt vet vilken förskräcklig politik för inrikesflyget som en kommande rödgrön regering kommer att föra, om olyckan är framme.

Anf. 129 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Lars Beckman har under debatten surrat väldigt mycket om framför allt bränslepriserna. Jag måste därför få ställa en retorisk fråga: Om det nu var så viktigt för Moderaterna och Tidöpartierna, varför var sänkningen av drivmedelspriserna temporär fram till efter valet? Om ni hade menat allvar och varit oroliga för svenskarnas drivmedelskostnader hade ni inte gjort bara en temporär sänkning utan kanske till och med en permanent sänkning.

Det är väldigt viktigt att Lars Beckman och Moderaterna kan svara på den här frågan.

Anf. 130 DANIEL LYCKESTAM (M) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Pettersson! Jag tyckte att det var intressant.

En annan sak som jag tyckte var intressant gällde något som kom från talarstolen tidigare under debatten. Statsbidragen påstods ha minskat. Det är en sanning med modifikation. Riktade statsbidrag har minskat till viss del, men generella statsbidrag har ökat med en ramförstärkning på 10 miljarder 2024. Som nyss kommen från kommunpolitiken tycker jag att det är bra. Det stärker det kommunala självstyret när statsbidrag är generella i stället för riktade.

Samtidigt belyser dessa statsbidrag ett problem. Det är en symtombehandling som görs för att för många kommuner inte bär sig själva och står på egna ben. Det tror jag vi skulle behöva få bukt med. Jag tror att det bland annat beror på byråkrati, regler och en storstadsanpassad lagstiftning.

Vad tänker ledamoten om detta, fru talman?

Anf. 131 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för den viktiga frågan när det gäller att finansiera kommunerna. Det är extra viktigt när en kommun står inför exempelvis stora industrietableringar, något som vi i Norrbotten möter väldigt mycket.

När det gäller statsbidragen kan man inte bara räkna dem i rena pengar, utan man måste också ta med de kostnader som kommuner och regioner har mött under de fyra åren med Tidöregeringen. Om man räknar med inflationen har de reella bidragen till kommuner och regioner faktiskt minskat under den gångna mandatperioden.

Bara för Norrbottens del rör det sig, om vi slår ihop kommunerna och regionen, om 1,6 miljarder kronor mindre att lägga på sjukvården, skolan och äldreomsorgen. Det märks av i norrbottningarnas vardag att det är färre i äldreomsorgen som kan sköta om de äldre och att det är färre lärare i skolan. Man märker av att sjukvården, omsorgen och skolan inte hänger med i den takt man förväntar sig.

När det gäller att satsa på kommunerna vill vi socialdemokrater höja och indexera de generella statsbidragen för att säkra välfärdens kvalitet under överskådlig tid.

Anf. 132 DANIEL LYCKESTAM (M) replik:

Fru ordförande! Jag anar den lilla tendensen till en skillnad i synen på problemen och hur man ska lösa dem. Är det en bidragslinje, eller är det

en tillväxtlinje? Man brukar prata om bidrags- eller arbetslinje, men i detta fall pratade jag och ställde frågor om hur vi ska stärka möjligheterna till tillväxt, som gör att kommuner blir mindre beroende av statsbidragen, oavsett om de är riktade eller generella. Där tror jag att vi behöver ha regelförenklingar och en lagstiftning som är anpassad för mindre kommuner.

Anf. 133 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Om vi vill stärka kommunerna och inte minst se till så att människor kommer i arbete tror jag att det viktigaste är att vi kommer åt den stora arbetslösheten, som har ökat med 100 000 under Tidöregeringens styre. Än mer märks den av i vissa kommuner i Skåne, där man har en arbetslöshet på uppemot 12–13 procent, medan den i stora delar av Norrbotten är nere på 2–3 procent. Här bör staten kliva in och se till att människor som är arbetslösa har möjlighet att flytta dit där jobben faktiskt finns. Det är på det sättet vi motverkar arbetslösheten och ser till att människor kommer i arbete på de platser där arbetena växer fram.
(Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag vill, eftersom detta är den första riktiga debatten, påminna om att vi i riksdagen inte har en ordförande utan en talman. Jag vet att det är lätt att ta fel när man är van vid kommunpolitiken, och jag brukar inte påtala detta. Men det är bra att minnas.

En skillnad är också att samtliga här talar via talmannen och inte direkt till varandra, vilket vi också är vana att göra i kommunpolitiken. Detta är riksdagens praxis. Om detta har ni säkert fått en massa information, så det här var kanske en onödig påminnelse.)

Anf. 134 ELISE RYDER WIKÉN (M):

Fru talman! Naturresurserna är grunden för allt välstånd, och i Norrland har vi stora tillgångar i form av malm, skogsråvara, vindkraft och vattenkraft, som bygger Sverige starkare. Samtidigt ses Norrland som någon sorts råvarukoloni, där den lokala nyttan av de värden som skapas är väldigt liten. Vi som bor i dessa trakter vill självklart dela med oss och bidra till Sverige AB. Men vi måste också få samma förutsättningar som övriga Sverige att leva, arbeta och utvecklas.

Därför behöver elprisområdena vara kvar. Det är vår enda konkurrensfördel i ett kallt klimat med långa avstånd och väldigt gles befolkning.

Jag vill också lyfta effektproblematiken. Norra Sverige har också effektbrist. Nya företag och ny industri har svårt att få nya anslutningar. Nu byggs nya transmissionsledningar för att leda överskottsenergin till övriga landet, men dessa ledningar kommer att fungera som stora motorvägar utan möjlighet till vare sig avfart eller påfart. Det är ledningar som bland annat kommer att påverka rennäringen och närmiljön för de boende och ta stora markområden i anspråk. Men den lokala nyttan uteblir.

Jag ska ge ett exempel. I Härjedalen finns en by som heter Åsan. Genom Åsan går en 400-kilovoltsledning, men de som bor där har inte möjlighet att nyttja den el som passerar. Invånare och företag använder dieselverk i dag. Nu byggs ytterligare en 400-kilovoltsledning rakt genom byn, men invånarna har fortfarande ingen möjlighet att ansluta. Detta säger en hel del om vår energipolitik. Ledningarna behöver byggas, men på vägen glöms människorna bort.

En annan fråga som är viktig och där en förändring behövs är fördelningen av infrastrukturmedel. I Jämtland Härjedalen har vi ungefär 600 mil statlig väg. Dagens fördelning innebär att vi har ungefär 60 miljoner att fördela varje år. Det räcker till två kilometer gång- och cykelväg i hela länet. Vi behöver alltså ha en fördelningsmodell som inte bara tar hänsyn till antalet invånare utan också till besöksnäring, skogsnäring och tunga transporter – men framför allt antalet mil väg.

Det går inte att prata om regional utveckling utan att nämna EU:s sammanhållningspolitik. Den särskilda gleshetsallokeringen, som har funnits ända sedan Sveriges och Finlands inträde i EU, har genererat cirka 200 miljarder kronor under innevarande programperiod. Den var också ett villkor i anslutningsfördraget. Detta är medel som ska kompensera de mest glesbefolkade regionerna för de permanenta utmaningar som följer av långa avstånd, gles befolkning och små lokala marknader. Det är alltså av högsta vikt att gleshetsmedlen finns med i långtidsbudgeten.

Jämtland Härjedalen begär inte några särlösningar eller några förmåner, utan vi begär rimlig ersättning för det intrång som sker.

Och vad händer om vi skulle hamna i en kris eller ett krig, om halva Sverige är avfolkat? Vi behöver ha samhällen där det finns verksamma människor så att vi kan stå rustade i det fall vi hamnar i en kris.

Hela Sverige ska inte bara bidra. Hela Sverige måste få växa, och då behövs Sveriges landsbygd.
(Applåder)

Anf. 135 FILIP REINHAG (S):

Fru talman! Jag bor på en ö, och här i Sveriges riksdag representerar jag 61 000 gotlänningar som gör detsamma.

Att bo på en ö är i många avseenden speciellt. Vår landsväg är öppen två gånger om dagen. Visby lasarett ska klara att erbjuda fullskalig akutsjukvård och förlossning trots det begränsade befolkningsunderlaget. Infrastruktur och vägar ska inte bara klara den bofasta befolkningen utan 1 miljon besökare, företrädesvis under sommarmånaderna. Gotlands vanät skulle, om man rätade ut det, sträcka sig hela vägen till Aten. Gotland har inga grannkommuner eller regioner att på allvar samverka med. Vi måste vara beredda på att bli avskurna från omvärlden på grund av väder, kris eller, i värsta fall, krig.

Gotland har i ljuset av det kraftfullt försämrade omvärldsläget fått en central plats i debatten, inte minst när det gäller den säkerhetspolitiska diskussionen. Förutom att det är en rättvisefråga att invånare varhelst de bor i landet ska ha någorlunda likvärdiga förutsättningar krävs också att Gotland fungerar i fredstid då det i dagens läge är en förutsättning för att Sverige ska fungera också i kris eller krig.

Därför, fru talman, borde det också vara dags att Gotland får rättvisa förutsättningar och en utjämnad spelplan. Ingen annanstans i landet betalar företag lika höga transaktionskostnader för att kunna sälja sina varor och tjänster. Ingen annanstans betalar privatpersoner lika mycket för att transportera sig över kommungränsen; var tionde gotlänning har inte råd att göra det alls. Ingen annanstans i landet tvingas barnen i skolan och de äldre i behov av omsorg att betala merkostnaderna för en strukturellt underfinansierad sjukvård, som en följd av att Region Gotland bär både det primärkommunala och det regionala ansvaret i samma organisation.

Detta riskerar, fru talman, att få till följd att Gotlands attraktivitet som plats att bo på, flytta till och driva företag på minskar när riktningen borde vara den motsatta, i synnerhet som behovet av ett starkt totalförsvar ökar.

Gotland är inte ensamt om att som ö möta dessa utmaningar. Faktum är att Sverige har flest öar av alla nationer i hela världen. EU har förutom skrivningen i funktionsfördragets artikel 174 också nyligen antagit en särskild strategi för att motverka de strukturella utmaningar som kommer av att vara en ö.

OECD har studerat öfrågor. Också där ser man genomgående teman och utmaningar som just öar möter. Många länder i EU har gått före och på olika sätt försökt överbrygga dessa. Grekland och Skottland framstår som kanske de främsta exemplen. Men också Danmark med sin vägprisprincip för exempelvis Bornholmstrafiken visar vägen för hur öar kan ges likvärdiga förutsättningar och villkor.

Gotlandsutredningen firar 70 år i år. År 1956 presenterades den i riksdagen. När jag för några år sedan läste den kunde jag ganska snabbt konstatera att det inte är mycket som har förändrats och att utmaningarna kvarstår. Därför behöver öars förutsättningar tas om hand och adresseras genom en ändamålsenlig öpolitik som sammanhållet tar sig an öars särskilda villkor i syfte att överbrygga dessa. Det är ett viktigt steg för att ge skärgårdar och öar och alla som bor, lever och driver företag där rättvisa förutsättningar och en känsla av att de inte driver längre bort från fastlandet. (Applåder)

Anf. 136 MATS SANDER (M):

Fru talman! Skånes möjligheter är Sveriges styrka. Skåne är början på Sverige. Skåne är Sveriges port till Europa, och Skåne är avgörande för livsmedelsförsörjningen i hela Sverige.

I Helsingborg gör företag miljardsatsningar på livsmedelslogistik för hela landet. Den statliga infrastrukturen hänger inte riktigt med. Den fungerar lite sisådär emellanåt. Det räcker inte att man kan producera och lagra maten. Den måste också kunna komma fram till bordet.

Fru talman! När Fehmarn Bält-förbindelsen öppnar förändras transporterna mellan Sverige och kontinenten. Danmark förbereder sig med ny infrastruktur.

Vi behöver bygga bort svenska flaskhalsar när Europa bygger nya transportvägar till vår gräns. Redan 1992 beslutade den visa riksdagen att Västkustbanan skulle byggas ut till dubbelspår. Fortfarande återstår 4 500 meter från centrala Helsingborg och norrut. Det begränsar hela Västkustbanan, hela effekten av den. Det påverkar också sträckan Oslo–Hamburg negativt. Den flaskhalsen måste vi få bort.

Den överbelastade E6:an, mellan Helsingborg och Malmö, behöver byggas ut till tre körfält i vardera riktningen. Köerna orsakar kostnader i Skåne men drabbar hela landet.

Flygplatsen i Ängelholm knyter samman Stockholms näringsliv med nordvästra Skånes näringsliv. Den måste säkras.

Fru talman! Öresundsbron är en framgång för både Sverige och Danmark. Men den är vår enda fasta förbindelse över Öresund, och det gör oss sårbara. Det handlar om Sveriges beredskap och våra förbindelser med Europa. Vi behöver arbeta för en andra fast förbindelse.

Men det räcker inte med broar och tunnlar om gränshinder finns kvar. Skatter, socialförsäkringar och administration försvårar för människor som bor på ena sidan av Öresund och jobbar på den andra. Tempot för att undanröja gränshindren måste öka.

Fru talman! Skånes möjligheter att bidra ännu mer till Sveriges utveckling är stora, men de tas inte fullt ut tillvara. Satsningar i Skåne är inte bara till för Skåne och skåningarna. Satsningarna i Skåne gör hela Sverige starkare.
(Applåder)

Anf. 137 DANIEL LYCKESTAM (M):

Fru talman! Jag tror att Sverige kan bli världens bästa land att leva i. Vi är inte där riktigt än, men vi kan aspirera på en sådan pallplats. Men då måste vi först inse att Sverige på många vis är ett delat land. Många av de svenska framgångarna är i dag koncentrerade till ett fåtal delar av landet. Stockholm, som exempel, står ensamt för 30 procent av Sveriges bnp.

Jag har en RUT-utredning på gång om detta. Men eftersom jag är lite hialös, det vill säga otålig, tänker jag föregripa den något.

Tillväxten i Sverige är i huvudsak koncentrerad till fem områden. Det är Mälardalen, med Stockholm i täten. Det är Göteborg och Borås. Det är den skånska västkusten. Det är ett par gruvkommuner i norr. Det är kommuner längs med E4:an i Småland.

Utanför dessa områden ligger en stor majoritet av kommunerna under rikssnittet i fråga om bruttoregionprodukt. Tittar man på en karta över detta blir det väldigt tydligt att Sverige är ett delat tillväxtland – i huvudsak mellan stad och land.

Fru talman! Det finns alltså en kraftigt outnyttjad tillväxtpotential i Landsbygdssverige. Om vi kan frigöra den potentialen blir hela Sverige rikare. Annars kommer vår uppgift här i denna kammare i allt högre grad att snarare handla om att omfördela resurser mellan grupper än att kunna investera och satsa.

Vi har en lagstiftning som på många vis är stiftad här i Stockholm *för* Stockholm. Det behöver vi ändra på. Strandskyddet är ett exempel. Här i denna stad kan jag gå ut och se höghus efter höghus intill vattnet. Men i min hemkommun Östra Göinge får några lokala eldsjälar i en av byarna inte bygga ett par marklägenheter 90 meter från en bäck. Strandskyddet är ju 100 meter.

Jag tror att vi gemensamt, över partigränser, behöver ta fram en nationell landsbygdsstrategi. Med landsbygd menar jag inte betesmark, röda stugor och vita knutar. Jag menar hela områden, inklusive mindre städer. Jag tänker på Kristianstad, Tingsryd, Arvika och många andra orter utanför de traditionella tillväxtområdena. I en sådan strategi bör man identifiera problemområden för landsbygden och föreslå reformer och förändrad lagstiftning. Det kan handla om en förändrad plan- och bygglagstiftning där kommuner ges större möjlighet att hantera skamfläckar, nedgångna fastigheter och oseriösa fastighetsägare. Det handlar alltså om att låta kommunerna kunna bygga attraktiva samhällen där människor vill bo och investera.

En av de allra viktigaste åtgärderna för landsbygden handlar om skolan. Mindre kommuner och mindre städer underpresterar vad gäller skolresultat jämfört med större städer. Det skapar kompetensbrist, arbetslöshet

och minskad attraktivitet. Men även skoldebatten har ett storstadsfokus. Vi diskuterar friskolornas vara eller icke vara men betydligt mindre varför landsbygdens barn, oavsett skolhuvudman, ges sämre förutsättningar än storstadens barn.

Strandskydd, plan- och bygglagstiftning och skola är bara några exempel på problemområden som man med en sådan här strategi borde gå på djupet med. Det handlar om tillväxt. Tillväxt ger jobb, skatteintäkter, skolor, service, handel och levande samhällen. Detta tror jag, fru talman, blir ännu viktigare när befolkningen minskar på många orter på grund av utflyttning och lågt barnafödande. Jag tror att det här på sikt är en överlevnadsfråga för hundratals svenska kommuner.

Jag tror att Sverige kan bli världens bästa land att leva i. För att vi ska nå dit måste vi säkerställa att det går att leva och leva väl i hela Sverige. (Applåder)

Bostadspolitik

Anf. 138 ARWIN SOHRABI (S):

Fru talman! Vad kul att vi är framme vid detta viktiga och angelägna ämne!

Bostaden är en mänsklig rättighet. Det må låta som en enkel princip. Men det är en av grundförutsättningarna för det jämlika samhället och en väldigt viktig del i vårt samhällsbygge.

För snart 70 år sedan sattes bostadspolitiken i centrum för folkhemsbygget. Ambitionen då var mycket tydlig. Alla människor skulle ha möjlighet att leva i en god boendemiljö med trygghet, värdighet och framtidstro. Bostaden sågs inte som vilken vara som helst.

Sedan dess är det väldigt mycket som har hänt, och vi kan konstatera att utvecklingen har gått åt ett annat håll. Köerna växer, och kravet på det egna kapitalet ökar. Oron för nästa hyreshöjning är ständigt närvarande.

Ungdomar tvingas bo kvar hemma mycket längre än de önskar eller tvingas flytta mellan tillfälliga boenden utan den trygghet som ett eget hem innebär. Vi kan konstatera att vägen till en egen bostad för alltför många blivit alltför lång.

Tyvärr är detta en verklighet som förenar mångas vardag inte bara i vårt avlånga land utan i även i stora delar av Europa. Från Tyskland till Spanien, i land efter land, är vi vittnen till att människor tröttnar på att deras bostäder reduceras till enkla handelsvaror.

Det är en situation som vi inte ska acceptera. Ty varje generation förtjänar möjligheten att vrida om nyckeln till sin egen dörr. Det är en dörr bakom vilken frihet, självständighet och möjligheten till att bygga ett eget unikt liv väntar.

Sverige har tidigare visat att politiken kan göra skillnad inom just detta område. För snart hundra år sedan skapades den så kallade egnahemslånefonden för att ge vanliga arbetare möjlighet till ett eget hem. I min hemstad Malmö blev det startskottet för vanligt folks ägande av sitt boende.

Nu är det dags för en ny och modern egnahemsrörelse, där vanliga löntagare som går till jobbet varje morgon får en möjlighet att förverkliga drömmen om ett eget hem och det som följer med den drömmen. Det är kanske det klassiska Volvo, villa, vovve, eller så är det kanske bilpool, BRF och bondkatt.

Det är dags för en bostadspolitik som åter sätter människan före marknaden. Det är en politik där stat och kommun hand i hand öppnar dörren för flertalet, där fler kan ta steget till sitt första boende och där fler byggkranar reser sig över våra städer och samhällen.

Fru talman! Den egna bostaden ska inte vara toppen av ett berg som nås efter årtionden av kamp och hårt slit. Den egna bostaden ska vara stigen som gör resan möjlig. Den är inte slutmålet i livets slutskede. Den egna bostaden är en början.
(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Markus Kallifatides och Samuel Pettersson (alla S).

Anf. 139 TONY RAHM (M):

Fru talman! Moderaterna gick 2022 till val på att få ordning på Sverige. Vi är många som nu kan konstatera att vi fick ordning på Sverige. Vi gav polisen fler verktyg och de kriminella hårdare straff, vi antog en ny socialtjänstlag, och nu ser vi rekordfå skjutningar i Sverige. Vi tog också tag i energifrågan med nya investeringar i kärnkraft, och vi fick till en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Vi fick helt enkelt ordning på Sverige.

Den förra regeringen lyckades dock inte lösa alla samhällsproblem. Ett av de mest djupgående och strukturella problemen är den svenska bostadsmarknaden. Den moderatledda regeringen tog absolut viktiga steg för att komma till rätta med en del av problemen genom exempelvis regelförenklingar, kortare ledtider och mer byggbar mark. Men den svenska bostadsmarknaden har under alltför länge varit helt dysfunktionell.

Jag är till vardags fritidspolitiker i Malmö och kan där se alla de problem som finns med boendesegregation, inlåsningseffekter och områden som aldrig rustas upp. Men dagens bostadspolitik är inte optimal för någon del av vårt land, varken för de regioner som växer eller för de orter där befolkningen minskar.

Det har gjorts åtskilliga undersökningar och skrivits mängder av rapporter om problemen på den svenska bostadsmarknaden. Jag som moderat är väldigt säker på att de problemen har uppstått därför att marknadens mekanismer i princip helt har satts ur spel. Det gäller allt från hyresregleringen och kommunernas planmonopol till stelbenta planprocesser, skattesystem och detaljerade byggregler.

Jag menar inte att var och en av dessa saker skapar dagens problem utan att de tillsammans skapar en trögrörlig sörja av faktorer som varken låter människor bo så som de vill eller skapar förutsättningar för tillväxt i hela vårt land.

Vad jag därför mest av allt skulle önska av en kommande regering är att den förutsättningslöst utreder och utvecklar den svenska bostadspolitiken. För det är Sveriges framtida välstånd som vi pratar om. Det är när stora grupper inte kommer in på bostadsmarknaden som jobbmöjligheter och flyttplaner krossas. Kompetensförsörjningen hotas, och företagens tillväxt stannar upp.

Men lika allvarligt är den ofrihet som breder ut sig när människor inte har möjlighet att bo på det sätt som allra bäst passar deras livsval. Vi vet att omkring 70 procent av svenskarna drömmer om att få bo i småhus men

att långtifrån alla dessa kommer uppnå denna dröm. Men det finns lösningar.

Det finns mycket att lära av andra länder som på olika sätt har försökt att få bostadsmarknaden att fungera bättre. Finland har erfarenheter av friare hyressättning, Tyskland har arbetat med att förenkla och harmonisera byggregler, och Nederländerna har utvecklat modeller för en mer samordnad mark- och samhällsplanering.

Inget land har hittat den perfekta lösningen. Men exemplen visar att det finns fler vägar för Sverige att gå än vad vi hittills har prövat. Moderaterna är ett parti som ser samhällsproblemen och är berett att göra sitt jobb för att hitta de bästa lösningarna. Vi måste våga se bortom tidigare politiska låsningar och genomföra de övergripande förändringar som krävs för att få bostadsmarknaden att fungera.

För talman! Vi ska samtidigt veta att ”ingen handling” eller ”ingen omläggning” av nuvarande bostadspolitik kostar staten och samhället många miljarder i minskade skatteintäkter och ineffektivt använda resurser. När människor inte kan flytta dit där jobben finns skadas tillväxten. När människor inte kan bo som de vill inskränks friheten. När regler och regleringar blir för omfattande blir alla förlorare.

Även på det bostadspolitiska området gäller: Om vi gör som vi alltid har gjort får vi det vi det resultat som vi alltid har fått.
(Applåder)

Anf. 140 ARWIN SOHRABI (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka dig, Tony, för din sedvanliga tydlighet om att friare hyressättning behövs. Du är en varm förespråkare för marknadshyror, och det var du också den här gången.

Min fråga till dig gäller något annat. Den lyssnare som var uppmärksam noterade kanske att jag och Tony refererade till samma kommun. Det är för att vi bägge två sitter i samma fullmäktige, jag och ledamoten Tony Rahm.

Vi har bägge kunnat följa den nationella bostadspolitikens effekt på det lokala byggandet under de senaste fyra åren. Därför är jag nyfiken på att höra vad ledamoten, som följt detta på mycket nära håll inte minst i sin roll i stadsbyggnadsnämnden, anser.

Vad är din dom över den förda bostadspolitiken de senaste fyra åren, och hur den har påverkat inte minst vår gemensamma hemkommun Malmö?

Anf. 141 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att det här inte är kommunfullmäktige, utan det är riksdagen.

Jag vill även påminna om tilltalet, att inte använda ”du” och ”dig” utan i alla inlägg, även i repliker, tala indirekt via talmannen. Det kan verka konstigt, men det är en praxis sedan länge och en del i att hålla nere konfliktnivån i kammaren.

Anf. 142 TONY RAHM (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att rätta ledamoten Arwin Sohrabi: Jag har inte pratat om marknadshyror. Jag har pratat om en friare hyressättning, och då finns det olika modeller i olika länder – några av de länderna

lyfte jag i mitt anförande – som är värda att titta på och ta inspiration från. Men att gå från dagens hyresreglering till en helt fri hyressättning är inget som jag eller Moderaterna förespråkar. Vi kan alltså avskriva det från den politiska agendan.

Domen som jag vill avge över den förda bostadspolitiken är lite temat i mitt anförande, nämligen att jag och Moderaterna är självkritiska till en bostadspolitik som kanske inte har varit den absolut optimala. När vi tillträdde 2022 fanns det nämligen så många problem att ta tag i att andra problem fick stå lite åt sidan. Därför var min önskan i mitt anförande just att kommande regering ska se till att den svenska bostadspolitiken läggs om.

Anf. 143 ARWIN SOHRABI (S) replik:

Fru talman! Tack för råd och tips till en ny ledamot – det uppskattas!

Mitt korta svar till ledamoten Tony Rahm blir: Tack än en gång för din tydlighet gällande att bostadspolitiken nedprioriterades under de tidigare fyra åren! Men eftersom det inte skedde så mycket politik hade man kanske önskat att det inte heller hade varit nödvändigt att avveckla politik. Då tänker jag främst på de investeringsstöd som avvecklades väldigt snabbt med följden att byggandet näst intill kollapsade helt och hållet.

Anf. 144 TONY RAHM (M) replik:

Fru talman! Jag håller inte med om att vi nedprioriterade vissa områden, till exempel bostadspolitiken. Det jag sa i anförandet och det jag upprepade tidigare var att andra akuta problem, till exempel kriminaliteten, energifrågan och migrationen, tog väldigt mycket kraft och resurser att lägga om.

Det här öppnar ju upp för att en tillträdande regering, kanske under Arwin Sohrabis partiledare, kommer att ha stor potential att ändra förutsättningarna för bostadspolitiken. Jag ser därför fram emot vad styret kommer att leverera.

Anf. 145 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Tony Rahm för hans anförande och hälsa honom välkommen till Sveriges riksdag.

Jag tycker att anförandet i stora drag var ganska intressant. Man kan inte beskylla Tony Rahm för allt som Tidöregeringen har genomfört, men vi kan konstatera att bostadsmarknaden helt och hållet bortprioriterades av Tidömajoriteten. Nu kan vi också konstatera att Tony Rahm har en insikt om att det här behöver reformeras.

Tony Rahm nämner ett antal frågeställningar som den tidigare regeringen har prioriterat, och det är ju helt korrekt. En annan del som Tidöregeringen *inte* prioriterade var arbetslösheten och byggandet. I en tidigare debatt lyfte jag att man om man hade velat hade kunnat föra en offensivare bostadspolitik och kanske samtidigt jobba lite mer för träbyggande för att fokusera på skogsindustrin och jobben.

Anf. 146 TONY RAHM (M) replik:

Fru talman! Jag vill återigen påpeka att vi inte har nedprioriterat arbetet med bostadspolitiken, men det var andra områden som var mycket viktigare.

De problem som jag redogjorde för i mitt anförande är inga nya problem för Sverige och bostadsmarknaden. De har funnits i decennier, och faktum är att under åren innan Tidöregeringen satt Socialdemokraterna i regering och hade all möjlighet att påverka de problem som fanns på bostadsmarknaden. Det gäller att inte låsa sig vid tidigare lösningar utan att se över helheten och gå igenom vilka problem vi faktiskt har och vad forskningen och aktörerna på bostadsmarknaden säger liksom hur vi kan få till breda politiska överenskommelser på detta område.

Nu när vi har löst de mest akuta problemen i Sverige kan vi ta tag i de här problemen på allvar. Min uppmaning till den kommande regeringen, oavsett färg, är att verkligen ta tag i det här.

Anf. 147 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tony Rahm har ändå en viss självinsikt. I sitt sista inlägg kanske Tony Rahm kan komma tillbaka till arbetslösheten, bostadsbyggandet och bostadsbristen, kanske i Malmfälten i Norrbotten, där vi behöver bygga väldigt många bostäder som skulle kunna förse väldigt många arbetslösa med jobb. Har Tony Rahm någon idé hur det skulle kunna genomföras?

Anf. 148 TONY RAHM (M) replik:

Fru talman! Det finns absolut idéer, och det är det jag menar med att man ska göra en förutsättningslös översyn av bostadsmarknadsområdet.

Jag kan bara konstatera att det i ledamotens underton säkert finns resonemang om att byggsubventioner och liknande skulle vara lösningen på de problem som nämnts. Men det har vi faktiskt testat i Sverige under väldigt många olika perioder, och det har inte löst problemen. Vi måste gå djupare och se bredare.

Anf. 149 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Tony Rahm, för att du lyfter den viktiga frågan om bostadspolitiken!

Tidöpartierna har haft ansvar för bostadspolitiken under de gångna fyra åren, och resultatet är ganska tydligt: Vi har i dag 200 000 unga som bor hemma ofrivilligt, utan möjlighet att flytta hemifrån. Vi ser en ökad arbetslöshet inte minst bland byggnadsarbetare, och vi ser många konkurser bland byggföretagen.

När vi var i en lågkonjunktur 2022 med ett världsläge som såg ut som det gjorde och bostadsbyggandet ändå inte var rekordhögt, varför tog man då bort en så pass viktig reform som investeringsstödet? Detta har gjort att unga inte har kunnat flytta hemifrån under de fyra år som Tidöpartierna haft ansvar för bostadspolitiken.

Anf. 150 TONY RAHM (M) replik:

Fru talman! Jag skriver helt under på de problem som ledamoten nämner, men som jag sa tidigare är det här inte några nya problem. Det här är problem som har funnits i många år, flera decennier, i det här landet.

Under de åtta år som Socialdemokraterna senast satt i regering gjorde man ingenting åt dessa problem, och som jag var inne på tidigare finns det en underliggande idé om subventioner och olika stöd till sektorn för att få igång bostadsbyggandet. Men forskningen är väldigt tydlig: Det här ger inte den effekt man vill åt.

Därför krävs det, återigen, en bredare och djupare analys av bostadsmarknaden och de lösningar som faktiskt finns i andra länder. Vi ska inte kopiera något annat land, utan vi ska ta det som förmodligen kommer att fungera i Sverige. Subventioner riktade till bostadsbyggare är dock inte lösningen.

Anf. 151 SAMUEL PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Tony Rahm och Tidöpartierna är inte ensamt ansvariga för bostadspolitikens utveckling, men det Tidöpartierna har gjort är att ta bort investeringsstödet mitt i en lågkonjunktur med resultatet att unga inte har kunnat flytta hemifrån.

Vi hade en positiv utveckling under de rödgröna åren 2014–2022 när bostadsbyggandet successivt ökade fram till pandemin.

Anf. 152 TONY RAHM (M) replik:

Fru talman! Det är absolut så att Tidöpartierna och regeringen tog bort de riktade subventionerna. Men då är frågan: Ska vi inte lita på forskningen som konstaterar att dessa subventioner inte ger de effekter man vill åt?

Vi ska dessutom vara ärliga med att stöden togs bort under 2023. Det tar väldigt lång tid att bygga bostäder, så även om stöden inte hade tagits bort och det hade byggts bostäder på grund av detta så hade de inte varit klara i dag. Problemet med att ungdomar inte får bostad i dag uppstod när ni hade regeringsmakten, Samuel Pettersson.

Anf. 153 ILYAS HASSAN (V):

Fru talman! Vi som är bostadspolitiskt intresserade kan säga att vi befinner oss i en mycket spännande tid. Detta är en tid då människor över hela världen mobiliserar sig för rätten att få tillgång till något så basalt som en bostad och kunna bo under värdiga förhållanden.

Det som borde vara en självklarhet är många gånger tyvärr inte det. I Spanien ser vi just nu hur människor organiserar sig och att bostadspolitiska frågor står högst upp på agendan. Det är så allvarligt att Spanien kommer att gå till extraval just på grund av detta.

I Mexiko ser vi en annan utveckling. Vänsterregeringen där, under ledning av president Claudia, tar fram ambitiösa program för bostadsbyggande. Inom sex år ska man genom statliga investeringar bygga en miljon bostäder. Parallellt med detta bygger man spaanläggningar, simhallar och skateparker för att även människor som inte har det gott ställt ekonomiskt ska kunna ta del av det. Det är så man skapar fler jobb, inger hopp och bygger samhällen som håller ihop.

Hur ser då den bostadspolitiska situationen ut här hemma i Sverige? Det är så illa att jag knappt törs säga det. Enligt Socialstyrelsen lever drygt

27 000 människor i någon form av hemlöshet, och cirka 9 400 barn har en förälder som lever i hemlöshet.

Den bostadspolitiska situationen är en realitet för många människor i Sverige i dag. Den påverkar unga som vill kunna forma sin framtid. Den påverkar personer som lever med våld i nära relationer och som på grund av dagens bostadssituation får det ännu tuffare att ta sig ur relationen.

Mina vänner! Jag tror att det är många som lyssnar på den här kammarens debatt och frågar sig varför det inte görs någonting. Till dem vill jag säga: Jag delar er frustration.

För inte så länge sedan träffade jag en hyresgäst i Järva. Han beskrev för mig hur hans hyresvärd, slumvärden Victoriahem, år efter år kan misssköta sig och inte åtgärda de felanmälningar som kommer in men ändå fortsätta att stapla vinsterna på hög. Detta sker samtidigt som hyresgästerna kämpar och sliter och gör allt i sin makt för att få ekonomin att räcka till.

En annan hyresgäst beskrev för mig hur hon ser till att hennes familj inte spolar toaletten alltför ofta. Anledningen till det är att även vattnet numera är avgiftsbelagt i vissa bostäder.

Vi har alltså en förfärlig bostadssituation samtidigt som antalet arbetslösa har ökat markant under Tidöstyret. Till alla er som röstat på oss i Vänsterpartiet och som längtar efter att vi snart ska kunna ta itu med de utmaningar som finns på bostadsmarknaden vill jag säga: Stort tack för era röster! Det är för er vi kämpar, och vi kommer att göra allt i vår makt för att vända på den här utvecklingen.
(Applåder)

Anf. 154 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Låt oss föreställa oss två ungdomar som är 22 år gamla, som har gått samma utbildning och som har fått sina första jobb. De har samma drömmar, samma ambitioner och samma vilja att stå på egna ben. Den ena har föräldrar som kan hjälpa till med kontantinsatsen till en bostad. Den andra har föräldrar som knappt klarar sin egen hyra. Dessa två ungdomar har samma arbetsvilja och samma framtidsdrömmar men helt olika möjligheter att förverkliga dem.

Är det så frihet ska fungera i Sverige? För mig är svaret enkelt: Nej. När möjligheten till ett eget hem avgörs av föräldrarnas plånbok riskerar också frihet och ofrihet att gå i arv. Det är en utveckling som vi socialdemokrater aldrig kan acceptera.

Fru talman! Bostadsbristen handlar inte bara om hur många bostäder som finns utan också om vilka bostäder människor faktiskt har råd att bo i. I Boverkets senaste bostadsmarknadsenkät uppger 114 kommuner att det råder underskott på bostäder för unga. I omkring sju av tio av dessa kommuner är förklaringen att de lediga bostäderna helt enkelt är för dyra.

Tänk på vad detta innebär. En bostad kan stå ledig samtidigt som den är utom räckhåll för den som behöver den. När en ung undersköterska inte har råd att flytta till ett arbete, en student tvingas tacka nej till en utbildningsplats eller två människor skjuter på drömmen om att bilda familj är det inte bara deras eget problem utan också ett samhällsproblem. Ett samhälle som inte förmår erbjuda människor bostäder som de har råd med begränsar också människors möjligheter att arbeta, utbilda sig och forma sitt liv.

Bostadspolitik

Fru talman! Marknaden har en viktig roll. Företag ska bygga och investera, och människor ska kunna köpa och äga sina hem. Men marknaden bygger där kalkylen går ihop och inte nödvändigtvis där människors behov är som störst. Det är just därför vi behöver en aktiv bostadspolitik.

Socialdemokraterna vill införa statliga byggkrediter som underlättar finansieringen av nya bostäder. Vi vill ha ett modernt investeringsstöd som gör det möjligt att bygga hyresrätter med rimliga hyror, inte minst studentbostäder och bostäder på orter där jobb växer fram. Vi vill att staten och kommunerna tar ett tydligare gemensamt ansvar för bostadsförsörjningen. Vi vill stärka hyresgästernas trygghet och ge fler unga möjlighet att flytta hemifrån.

Vi vill även göra det lättare för människor att köpa sin första bostad, inte bara för den som har välbeställda föräldrar i ryggen. Socialdemokratisk bostadspolitik handlar inte om att alla ska bo likadant. Den handlar om att alla ska ha verkliga möjligheter att välja hur de vill leva.
(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides (S).

Klimat, miljö och energipolitik

Klimat, miljö och energipolitik

Anf. 155 KATARINA BOSETTI-KRISTOFFERSSON (S):

Fru talman! Låt oss tänka oss en person som har arbetat på samma industri i 20 år. Personen kan sitt jobb, känner sina arbetskamrater och vet vad som krävs för att få produktionen att fungera. Så kommer beskedet att industrin ska ställa om. Ny teknik ska införas, och personen kanske behöver utbilda sig på nytt.

Då kommer frågorna. Vad händer med mitt jobb? Hur ska jag klara ekonomin under den tid då jag utbildar mig? Detta är frågor som politiken måste kunna svara på.

Jag kommer från fackföreningsrörelsen. För mig är det självklart att klimatomställningen ska vara rättvis och att löntagarna ska vara en del av den. Vi behöver investera i svensk industri, bygga ut den förnybara energin och se till att det finns tillräckligt med el och fungerande transporter. Med långsiktiga förutsättningar kan vi skapa nya jobb, stärka vår konkurrenskraft och minska utsläppen.

Men klimatomställningen måste också fördelas rättvist. Människor med små ekonomiska marginaler ska inte behöva bära en orimligt stor del av kostnaden. Omställningen handlar nämligen inte bara om att minska utsläppen. Den handlar också om människors trygghet, om framtidens jobb och om vilket samhälle vi vill bygga. Den som behöver utbilda sig mitt i arbetslivet måste kunna betala hyran under tiden. Därför behöver vi stärka möjligheterna till omställningsutbildning och se till att människor hela tiden har ekonomisk trygghet.

Trygghet handlar också om mer än ekonomi. Det handlar även om att känna tillit till att man får stöd när arbetslivet förändras och att man inte lämnas ensam att bära ansvaret för sin omställning. Det ansvaret måste vi ta tillsammans. Politiken måste skapa förutsättningar för en trygg och rättvis omställning. Arbetsgivarna måste ta ansvar för kompetensutvecklingen samtidigt som de anställda ska ha inflytande när arbetsplatserna förändras.

Fru talman! Vi har ett ansvar för den värld vi lämnar efter oss, för våra barn och barnbarn och för alla generationer som kommer efter oss. Men vi har också ett ansvar för att se till att de som lever mitt i omställningen kan göra det i trygg förvissning om att vi bär den tillsammans, att man inte blir lämnad ensam. Det är vi som måste fatta besluten och göra investeringarna i dag.

Jag tror på framtiden, på människors förmåga att ställa om och på svensk industris möjligheter. Vi kan minska utsläppen, skapa trygga jobb och bygga ett samhälle där människor känner framtidstro. Klimatomställningen är en möjlighet att bygga ett samhälle. Den möjligheten ska vi ta vara på, för oss som lever i dag och för generationerna som kommer efter oss.

(Applåder)

Anf. 156 NICLAS NILSSON (M):

Fru talman! I Halland möts man av två berättelser som båda handlar om vad som händer när miljölagstiftningen tillåts sakna en bortre gräns.

Låt mig börja i norr med den numera ökända Onsalavägen. Det är ett vägprojekt som har diskuterats i 77 år och som fortfarande inte är färdigbyggt. Vägen berör upp till 12 800 fordonspassager per dygn och är olycksdrabbad. Barnfamiljer, pendlare och räddningstjänst använder den varje dag.

Behovet av den nya vägen har länge varit känt, men projektet har försenats på grund av olika utredningar, överklaganden och juridiska processer. Regeringen gav klartecken 2018, men därefter följde nya prövningar kring artskydd. Först 2025 var den sista artskyddsdispensen godkänd, inklusive mindre hackspett och gröngöling, och byggstart blev möjlig. Nu, 2026, möter projektet nya överklaganden. Denna gång är de kopplade till biotopskyddade stenmurar.

Fru talman! Jag vågar inte ens gissa vad detta hittills har kostat svenska skattebetalare i form av planering, utredningar och juridiska processer. Men jag vågar påstå att problemet inte är att människor har rätt att överklaga ett myndighetsbeslut. Den rätten är en viktig del av vår rättsstat. Problemet är att en och samma sakfråga kan prövas om och om igen, i instans efter instans och i decennier, utan att det någonsin finns en bortre gräns. Det är inte rättssäkerhet. Det är rättsotrygghet för alla dem som väntar på sin väg.

Därför undrar jag: Är det rimligt att en och samma sakfråga ska kunna överklagas i flera instanser, om och om igen, utan att det finns en tidsmässig bortre gräns för prövningen?

Fru talman! Mitt andra exempel finns lite längre söderut, vid stranden i Skummeslöv och södra Mellbystrand. Där har bilar använts på stranden i över hundra år, och stranden har länge fungerat som både besöksmål och väg.

Kommunen har uppgett att man inte har sett någon tydlig miljöpåverkan av trafiken. Frågan prövades flera gånger under 2010-talet, men det var först 2019 som Mark- och miljööverdomstolen slog fast att verksamheten var miljöfarlig enligt miljöbalken.

Enligt uppgift har antalet gästnätter i Laholm minskat med mer än 30 procent jämfört med 2025. Beslutet påverkar både lokala företag och kommunen i stort. Och enligt SVT kostade Laholms kommuns kamp för

bilstranden minst 200 000 kronor för bara vandaliserade bommar plus ytterligare miljonbelopp för juridiska processer.

Är det rimligt att miljölagstiftningen får så stora lokala konsekvenser utan att alternativa lösningar eller konsekvensanalyser väger tyngre i beslutsprocessen?

Fru talman! Slutligen: Både Onsalavägen och stranden vid Skummeslöv och södra Mellbystrand visar samma mönster; det finns goda intentioner i lagstiftningen, som i praktiken saknar en bortre gräns, en tidsram eller ett krav på att väga den lokala verkligheten mot naturvårdens intressen. Problemet är inte miljöskyddet i sig utan avsaknaden av balans och förutsägbarhet i hur det tillämpas.

Jag hoppas att dessa exempel tas på allvar i det fortsatta arbetet med att reformera tillståndsprocesserna och att hallänningar i både norr och söder kan lita på att beslut som rör deras vardag fattas inom rimlig tid och med rimlig hänsyn till dem som faktiskt bor och verkar där.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 157 TOMAS BRANDBERG (SD):

Fru talman! Miljöåtgärder ska stå i proportion till de problem de är avsedda att utgöra lösningen på, och man ska vara vaksam vad gäller konsekvenserna.

Under den förrförra mandatperioden ledde den rödgröna politiken till att vi hade dieselpriser i Europas absoluta toppskikt. Periodvis lär vi ha haft Europas allra högsta dieselpriser. I tunnelbaneland kan man inbilla sig att det inte spelar någon roll, men utanför storstäderna får detta konsekvenser.

Höga dieselpriser är ett problem för dem som inte bor i stadskärnorna. Pendlare och många företag, exempelvis jordbrukare, får direkta kostnadshöjningar. Det får alltså betydelse för vår konkurrenskraft. I stort sett hela handeln, inklusive livsmedelsbutiker, drabbas också av högre kostnader, vilket indirekt läggs på konsumenterna.

Fru talman! Dessbättre fick vi för ganska exakt fyra år sedan en Tidöregering på plats, och vi fick en bränslepolitik som tog hänsyn till vanliga familjer som inte kan åka kollektivt i sin vardag och som av olika skäl inte kan köpa en elbil. Det var en politik som dessutom tog hänsyn till näringslivet, som behöver tunga transporter på riktigt.

Skatten spelar viss roll här. I stället för att höja och höja skatten på bensin och diesel, vilket var de rödgrönas politik, fick vi en regering som höll nere skatterna.

Reduktionsplikten på diesel, alltså kravet på inblandning av biokomponenter, spelade dock en stor roll här. Vid nyårsnatten 2023/24 sjönk priset på diesel med 4,60. Om man isolerar effekten av den då sänkta reduktionsplikten lär det ha blivit uppemot 5 kronor per liter.

Fru talman! Detta är anmärkningsvärt. Här fördes under flera år en politik som drev upp priserna på diesel med flera kronor per liter. Vad fick vi för pengarna? Parallellt pågick nämligen en process i EU som begränsade användningen av jordbruksprodukter för bränsleändamål. Resultatet blev en ganska omfattande import av animaliska fetter. Och den fortgår, men i mindre skala.

Här blir det lite konstigt. Vi stimulerar då storskalig djurhållning över hela världen. Det leder till indirekta utsläpp av växthusgaser och andra miljöeffekter. Det borde vara en konsumentupplysning för veganer att bussen eller bilen går på animalisk energi. Om man inte vill ha skor från djurkomponenter vill man kanske inte heller åka buss som drivs med uppeldade djur.

Fru talman! Jag har vridit och vänt på detta under många år. Miljöeffekterna av att gå över från fossila bränslen till biobränslen brukar hamna någonstans mitt emellan marginellt positiva och direkt negativa på skalan. I förekommande fall har så kallade miljöåtgärder lett till väldigt negativa konsekvenser, såsom avverkning av regnskog och ökade utsläpp av växthusgaser.

Det blir intressant att se vilken politik en tillträdande regering kommer att föra här. Miljöpartiet har utlovat högre bränslepriser. Övriga rödgröna partier har hållit lite låg profil under de senaste åren.

Jag förstår att det blir en förhandling, oavsett hur nästa regering är sammansatt, men vi har kanske ledamöter ibland oss som vill förklara hur de och deras partier ser på denna fråga.
(Applåder)

Anf. 158 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag hälsar Tomas Brandberg välkommen till Sveriges riksdag och tackar för anförandet.

Vi hade en debatt här tidigare som handlade om näringspolitik, industripolitik och regional utveckling. I mitt anförande lyfte jag fram alla de neddragningar som Tidömajoriteten genomförde. De stoppade projekt och bromsade investeringar, mycket kopplat till biodrivmedel och kemiprodukter från skogsindustrin.

Från talarstolen lyfte Tomas Brandberg fram att vi hade kunnat ha ett dieselpris på si och så mycket. År 2021 hade vi ett dieselpris på ungefär 14 kronor, under en S-ledd regering. Efter Putins invasion av Ukraina steg dieselpriset till ungefär 22 kronor, och vi ser nu vad som händer med dieselpriset när Trump bombar Iran och mullorna stänger sjöfartsvägarna. Det måste stå ganska klart för alla vad det är som påverkar dieselpriserna.

Anf. 159 TOMAS BRANDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack för repliken, herr ledamot Isak From!

Jag är elit när det gäller att räkna på dieselpriser, så prata gärna med mig om det! Det finns fyra faktorer: oljepriser, kronkurser, reduktionsplikten och skatten. Uppenbarligen påverkar vi inte geopolitiken direkt här i denna kammare, men däremot påverkar vi skatt och reduktionsplikt. Precis som jag sa i mitt anförande leder sänkt skatt och sänkt reduktionsplikt till lägre bränslepriser.

Jag känner mig mycket trygg i den här diskussionen, fru talman. Vi i Sverigedemokraterna lovade att dieseln skulle bli 10 kronor billigare per liter. Man kan räkna på olika sätt. Säg gärna att det blev 7,50 – det är okej. Billigare diesel fick vi.

Anf. 160 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! År 2021 hade vi högre inblandning av biodrivmedel, med ett lägre pris, och vi hade en annan politik för omställning. Vi hade kunnat

gå vidare med elektrifieringen och genomföra fler investeringar i HVO eller E-metanol för att kunna köra på fler förnybara bränslen, för vi behöver göra både och, fru talman.

Anf. 161 TOMAS BRANDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack för slutrepliken, herr ledamot!

Ni hade decennier på er att åstadkomma produktion av biodrivmedel i Sverige, men det blev en tummetott efter dessa decennier av investeringar och olika stimulanser. Ni levererade väldigt lite under hela den tiden.

Det ni fick var precis det som jag redogjorde för i mitt anförande, nämligen en storskalig import av animaliska fetter från världens alla hörn – mycket från Europa men även från Australien, Kina, Sydamerika och så vidare. Det var ingen lyckad politik.

(Applåder)

Anf. 162 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Naturvårdsverket publicerade häromveckan den fördjupade utvärdering av de svenska miljömålen som genomförs vart fjärde år. Det är dyster läsning.

Utvärderingen visar att bara 1 av de 16 målen kommer att nås till 2030. De största problemen gäller klimat, biologisk mångfald och föroreningar. Inget av de tre målen Begränsad klimatpåverkan, Ett rikt växt- och djurliv och Giftfri miljö kommer att kunna nås, och för klimatet och den biologiska mångfalden är trenden dessutom negativ. Samma tre områden lyfts också fram på global nivå av FN, som pekar på att vi befinner oss i en planetär trippelkris: klimatkris, naturkris och föroreningskris.

Det här är den verklighet som pågår omkring oss, men den verkligheten gjorde inget avtryck i Tidöregeringens arbete. Under deras tid vid makten drev de en politik som drastiskt ökade Sveriges utsläpp. De gjorde också brutala nedskärningar i naturvården. Resurser till skydd och skötsel av värdefull natur kapades, och pengar till miljöövervakning drogs in.

Fru talman! Nu står det klart att världens mål att begränsa den globala upphettningen till 1,5 grader inte kommer att nås. Det är ett stort misslyckande som kommer att innebära mer extremt väder och allvarliga skador på människors hälsa, livsmedelsförsörjning och tillgång till vatten. Nu krävs att utsläppen minskar drastiskt de närmaste åren samtidigt som naturens förmåga att fånga upp och lagra kol stärks.

Klimatkrisen är en av de frågor som oroar svenska folket mest. När politiker abdikerar från ledarskap lägger de samtidigt hela tyngden av klimatkrisen på enskilda medborgares axlar. Människor vill kunna leva utan klimatpåverkan, men för att det ska bli verklighet behöver vi en regering som klarar av att styra oss dit och som vågar göra de investeringar och införa de regleringar som krävs.

Fru talman! Forskare har konstaterat att förlusten av arter och ekosystem är ett lika stort hot som klimatkrisen. Av jordens cirka åtta miljoner växt- och djurarter riskerar nästan en miljon att utrotas. Vi är nu inne i det sjätte massutdöendet.

Att inget av de nationella miljömålen med direkt koppling till den biologiska mångfalden nås är ett underbetyg för ett rikt välfärdsland som Sverige. Det är tyvärr också ett kvitto på att miljöhänsyn fortsatt underställs kortsiktiga vinstintressen. För att bryta trenden krävs nya styrmedel och

ett förbättrat regelverk så att jord- och skogsbruk, fiske och andra verksamheter kan bedrivas hållbart inom naturens gränser. Det krävs också att vi skyddar områden med höga naturvärden.

Att skydda och återställa natur handlar inte bara om att rädda gulliga djur och storslagna vildmarkslandskap. Det handlar i allra högsta grad om att skydda människors liv och hälsa. Den brittiska underrättelsetjänsten har slagit larm om att flera viktiga ekosystem riskerar att kollapsa redan under 2030-talet, alltså om bara några få år. Eftersom vi är beroende av dessa ekosystem för vår tillgång till mat och vatten är det ett akut säkerhetshot.

Ju mer mångfalden i naturen minskar, desto mer ökar sårbarheten inom jordbruk och skogsbruk för torka, översvämningar och stormar. Ju fler arter som dör ut, desto mer minskar möjligheten att i naturen hitta botemedel mot sjukdomar och tekniska lösningar på framtidens utmaningar.

De länder som kommer att klara sig bäst är, enligt den brittiska larmrapporten, de som investerar i skydd och restaurering av ekosystem. Allting talar alltså för att göra kraftfulla insatser här och nu för att undvika katastrofala konsekvenser.

Artutrotningen tillsammans med den globala upphettningen och de föroreningar mänskligheten släpper ut samverkar i en planetär trippelkris. Ingen kommer att lämnas oberörd av dess konsekvenser. För att ta oss ur den här situationen krävs politiskt ledarskap. Vi ska fortsätta att bruka jord, skog och hav, men vi måste göra det på ett hållbart sätt. Ytterst är det naturens bärkraft som måste sätta gränserna för vad vi kan göra.
(Applåder)

Anf. 163 STINA LARSSON (C):

Fru talman! Jag vill tala om något som är avgörande för allt liv – något som vi ofta tar för givet men som ingen människa, inget djur och ingen växt kan klara sig utan, nämligen vatten.

Vatten är vårt viktigaste livsmedel. Alla levande organismer är beroende av tillgången till rent vatten, men förutsättningarna förändras snabbt. Klimatförändringarna leder till högre temperaturer, regnet har förändrats och på många ställen är det längre perioder av torka. Flera stora europeiska floder har rekordlåga vattennivåer, vilket påverkar växt- och djurliv och begränsar sjöfarten och energiproduktionen.

Under sommaren drabbades Europa också av omfattande och förödande skogsbränder. Bristen på nederbörd och den extrema hettan gjorde att elden fick fäste och spred sig över stora områden. Människor tvingades lämna sina hem, och naturvärden gick förlorade.

Även i Sverige märks vattenbristen. Under våren var grundvattennivåerna på flera håll ovanligt låga tidigt på säsongen. I markerna syns konsekvenserna tydligt, särskilt i södra Sverige, på Gotland och hemma i Skåne. Diken och vattendrag har torkat ut. Åar har förvandlats till små stillastående pölar, där fisk och annat vattenlevande liv får allt svårare att överleva. Och det är fortfarande torrt, trots att höstens lågtryck nu har börjat dra in.

Skogen påverkas också. Plantor som sattes under hösten har på många håll haft svårt att etablera sig. Torka försvagar träden och gör dem mer sårbara för insektsangrepp. När tillgången på växtlighet minskar påverkas också viltet. Brist på föda kan bidra till att älgstammen minskar och att kalvar inte överlever.

För lantbruket är situationen särskilt allvarlig. Det krävs stora mängder vatten för att producera livsmedel och för att hålla djur. Vi kan inte längre utgå från att regnet kommer vid rätt tidpunkt och i rätt mängd. Bevattningsdammar, vattenmagasin och bättre hushållning med vatten blir därför allt viktigare. Nyheterna i morse handlade om att Kiviks musteri på Österlen funderar på att avsalta havsvatten för att säkra sin produktion.

Vattenbristen påverkar också hushållen. Kommunerna får arbeta hårt för att säkerställa att det finns vatten i kranarna. Invånarna på flera håll i landet har uppmanats att spara och minska förbrukningen. Det har gjort skillnad exempelvis hemma i Skåne, där människor verkligen tog sitt ansvar och lyckades begränsa konsumtionen av vatten.

För att komma till rätta med problemen måste vi också se över infrastrukturen. En betydande andel av det vatten som pumpas ut i ledningsnäten läcker ut innan det når kranen. Uppskattningar pekar på att omkring 19 procent, alltså en femtedel, kan försvinna genom läckage. Det är både ett slöseri med en värdefull resurs och ett tecken på att många kommuner behöver investera mer i sina va-nät.

Fru talman! Vad kan vi då göra? Centerpartiet har många förslag och bra politik på området.

För det första måste vi minska utsläppen. Klimatförändringarna är den grundläggande orsaken till att torka, skyfall, värmeböljor och andra extrema väderhändelser blir vanligare och allt allvarligare. Sverige måste fortsätta ställa om från fossila bränslen och samtidigt driva på för högre ambitioner inom EU och globalt.

För det andra måste vi klimatanpassa samhället. Vi behöver hålla kvar mer vatten i landskapet genom våtmarker och återvätning av torvmarker. Vi behöver också fler bevattningsdammar och bättre möjligheter att lagra vatten under perioder med mycket nederbörd så att det kan användas när torkan kommer.

För det tredje måste vi stärka lantbrukets förmåga att hantera ett förändrat klimat. Centerpartiet vill förbättra möjligheterna att investera i bevattning, dränering och tekniker som använder vatten mer effektivt. Vi behöver också främja grödor och odlingsmetoder som är bättre anpassade till ett varmare och torrare klimat. Det handlar om Sveriges livsmedelsförsörjning och beredskap.

Vi behöver också modernisera den svenska va-infrastrukturen. Kommunerna måste få bättre långsiktiga ekonomiska förutsättningar att underhålla och bygga ut ledningsnäten. Vi behöver minska vattenförbrukningen hos hushållen och stoppa läckaget.

Avslutningsvis, fru talman: Vi kan inte behandla vattenpolitiken i stuprör. Vi måste ha en helhetssyn.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Heie (C).

Anf. 164 CARL WIKTOR SVENSSON (KD):

Fru talman! När jag i valrörelsen 2018 blev tillfrågad om vilken som var min viktigaste valfråga svarade jag äganderätten. År 2022 gav jag precis samma svar. När jag nu i valrörelsen 2026 fick frågan igen svarade jag äganderätten.

Varför denna envishet, och varför nämner jag detta i en debatt om miljö och klimat, undrar kanske talmannen. Jo, jag är övertygad om att skillnaden mellan mitt, ditt och vårt har tjänat det här landet väldigt väl – inte bara ekonomiskt i termer av välstånd och välfärd utan också i fråga om privat mångfald, i kontrast till överstatlig enfald.

Fastän många socialister inte sällan gör anspråk på att själva vara upphovsmakarna till skattemedel är det enligt min mening i stället lönsamhet och konkurrenskraft som gjort Sverige till en välfärdsstat.

Men åter till mångfalden, fru talman. Man kan nämligen inte bortse från det väl belagda faktumet att staten inte är någon garant för höga naturvärden. Tvärtom! Miljömålsberedningen slår fast att tusentals naturreservat i decennier saknat aktuella skötselplaner. Biotopskydd efter biotopskydd saknar skötsel, och grannar till dessa tvingas att uthärda barkborreangrepp efter barkborreangrepp på grund av statens vanskötsel. Statliga friluftsområden och parker har mer död ved än levande ved och är på grund av brist på skötsel inte tillgängliga, fastän syftet är just tillgänglighet och rekreation.

Man kan inte bortse från den kortsiktighet som överstatligheten genom Naturvårdsverkets, länsstyrelsernas och Skogsstyrelsens försorg innebär genom att man inte verkar längre än en mandatperiod, fyra år, i motsats till det generationsövergripande perspektiv som Sveriges 320 000 skogsägare representerar och verkar för varje dag.

I stället för att lita på dem som skapat naturvärdena kräver Vänstern och Miljöpartiet ännu mer tvång och kontroll. Man vill förstatliga 30 procent av den produktiva skogsmarksarealen – en areal motsvarande hela Danmark. Man vill införa avverkningsskatt och avverkningsfinansiering av anmälningar och tyngre myndighetskontroller. Man vill återgå till kommandoskogsbruk, hyggesfritt och förlängda omloppstider. Man vill ha starkare artskydd, trots att en enskild talltita i dag kan stoppa avverkning. Avverkningarna har burit Sveriges välfärd.

Miljöpartiet vill kort sagt ha lägre avverkning, mindre lönsamhet, sämre tillväxt och i stället mer missväxt. I stället för att vara stolt över det skogsbruk som har lagt grunden för Sveriges välstånd, som betyder så mycket för vår välfärd och som därtill burit Sverige in i koldioxidneutralitet smutskastar man det aktiva skogsbruket som något negativt.

Jag hade kunnat fråga Centerpartiet om deras framtida kompromisser med Miljöpartiet, men jag gör inte det. I stället vänder jag mig till deras nya samarbetspartner. Var går egentligen Miljöpartiets röda linje mot Centerpartiet i fråga om huruvida äganderätten ska stärkas och det privata skogsbruket är hållbart, och vilka inskränkningar kan små markägare förvänta sig med er i regering?

Fru talman! Jag brukar säga att delat ansvar är ingens ansvar. På samma sätt är miljöpartistiskt miljöansvar ingens ansvar.

Kristdemokraterna står i stället upp för skillnaden mellan mitt, ditt och vårt. Vi litar på Sveriges naturbrukare.

Jag skulle ha kunnat sträcka mig så långt att jag hade ropat ut: Ho ho! Var är Miljöpartiet i den här salen i dag? Men jag gör inte det, för det finns risk att det blir en våt filt även över den här kammaren.

(Applåder)

Anf. 165 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Fru talman! Jag bor i Koppom i västra Värmland, en liten ort som inte särskilt många känner till men som jag önskar att fler fick uppleva. Där lever vi omgivna av djupa skogar och glittrande sjöar. Det är platsen där jag växte upp och som jag senare valde att flytta tillbaka till för att själv bilda familj.

Kanske är det just alla barndomsminnen som gör att min hemort betyder så mycket för mig. När jag tänker tillbaka på somrarna som barn är det framför allt fisketurerna som jag minns. Jag minns de där varma sommarkvällarna när man satt och väntade på att flötet skulle åka under vattenytan, glädjen när det äntligen nappade och spänningen över att se vad som fanns på kroken, för att inte tala om hur gott det var med nystekt abborre till lördagsfrukosten. Det här är minnen för livet som säkert många andra känner igen sig i.

Men, fru talman, tyvärr är det inte självklart att kommande generationer kommer att få uppleva det här, för under ytan i våra vatten finns det ett hot som de flesta av oss aldrig ser: försurningen. Det är en av de allvarligaste miljöskadorna som har drabbat Sverige i modern tid, och Värmland är ett av de län som har drabbats allra hårdast.

Under årtionden föll stora mängder surt regn över våra skogar och sjöar. Fiskbestånd slogs ut, kräftor försvann och vatten som tidigare varit fulla av liv blev nästintill döda. Men genom ett omfattande kalkningsarbete har vi lyckats vända utvecklingen. Sedan 1980-talet har staten, kommunerna och länsstyrelserna tillsammans arbetat för att återställa våra vatten. Resultaten har varit fantastiska. Öring, harr och flodkräfta har kunnat återvända. Den hotade flodpärlmusslan har fått bättre förutsättningar att överleva. Det är ett klockrent exempel på långsiktig miljöpolitik som faktiskt fungerar.

Fru talman! Förra veckan följde jag och min riksdagskollega Peter Söderström med Värmlands läns kalkningsförbund ut på ett kalkningsuppdrag i Filipstad. Det vi fick höra då var minst sagt oroväckande.

I år skulle man behöva sprida ungefär 23 000 ton kalk i Värmland för att möta behoven, men pengarna räckte till omkring 13 000 ton. Anledningen är att statsbidraget till kalkningen inte har räknats upp sedan 2019, och samtidigt har kostnaderna för kalk ökat med omkring 50 procent.

Vi ser konsekvenserna redan nu: Vattenprover visar sjunkande pH-värden. Våra sjöar och vattendrag börjar helt enkelt bli surare igen. Fortsätter den här utvecklingen riskerar vi att förlora mycket av det som vi har lyckats åstadkomma med kalkningen.

Fru talman! Det här handlar naturligtvis om biologisk mångfald och om vårt ansvar för naturen, men det handlar också om sportfisket, besöksnäringen och de arbetstillfällen som naturen skapar på den svenska landsbygden.

Försurningen är en nationell miljöskuld som staten måste ta ansvar för. Vi kan inte tillåta att kostnaderna för kalkningen vältras över på kommuner som redan har en väldigt hårt pressad ekonomisk situation. Därför måste vi säkerställa en långsiktig finansiering av kalkningsverksamheten.

Fru talman! Jag vill att min dotter och hennes vänner precis som jag ska få växa upp med levande sjöar och vattendrag, men det kommer inte att ske av sig självt. Det kräver att vi fortsätter att kalka och inte låter det

som har byggts upp under många år gå förlorat. Det är vi skyldiga både naturen och kommande generationer.
(Applåder)

Anf. 166 JENNIE BERGIUS ERIKSSON (M):

Fru talman! Marknadsekonomin är en fantastisk sak. Den har tagit miljoner människor ur fattigdom, svält och sjukdom, men det har blivit dags att uppdatera den.

Människan har funnits i snart 300 000 år, och för 10 000 år sedan blev vi bofasta. Vi var samlare som blev bönder, och för ungefär 250 år sedan kom industrialiseringen. Då var vi omkring 800 miljoner människor, och i dag är vi 8 miljarder.

I Sverige producerar och konsumerar vi varje år som om vi hade fyra jordklot, och i april varje år är vår budget för resursuttag spräckt.

I veckan släppte Världsnaturfonden sin årliga *Living planet report*. Den fastslår att världens bestånd av ryggradsdjur har minskat med 70 procent sedan 70-talet. Även om vi i Sverige kanske inte har de allra största utmaningarna med sinande artrikedom, och trots att vårt klimatavtryck bara utgör 0,1 procent av det globala, är jorden som bekant rund.

Tänk om vi hade en marknadsekonomi som var helt lagom och som fortsatte att skapa välstånd utan att äventyra de planetära gränserna eller företagarnas årliga resultat och finansiella säkerhet. Tänk om det helt enkelt bara gick att uppdatera marknadens spelregler så att de bättre styrde mot målet att hushålla med naturresurser snarare än att hushålla med antalet arbetade timmar i en värdekedja. Tänk om marknadsekonomin viktades om så att skatten på arbete minskades och skatten på jordens resursuttag ökades.

Stefan Krook, grundare av och vd för Kivra, Glocalnet och God el, har utvecklat dessa tankar i en modell och en bok som heter *The laghum economy.* Han föreslår – likt ett byte av en dators operativsystem – en uppdatering för den globala marknadsekonomin.

I Sverige består i dag 40 procent av bnp av skattemedel, och mer än 50 procent av dessa medel är knutna till skatt på arbete. I dag avgörs alltså en varas pris i stor utsträckning av just antalet arbetade timmar.

Tänk om varje vara i stället hade en informationsbärare – en EAN-kod – som kunde tala om exempelvis möbelns material, dess produktionsmetod, hur långt möbeln fraktats samt eventuella miljögifter i den och att detta i stället utgjorde grunden för priset. Tack vare en sådan EAN-kod skulle man successivt kunna flytta skattebasen från arbete till resursuttag.

Det skulle på så sätt också bli lätt att göra rätt för både kund och företag – och vilken växtkraft som skulle frigöras! Fler arbetstillfällen skulle bli möjliga, och fler innovativa materialflöden skulle uppstå.

Frågan är stor, men mänskligheten har tagit sig till månen, och förra veckan delades Nobelpris ut för något som gjort det möjligt för oss att läsa hjärnans signaler med hjälp av ljus.

Bransch för bransch och bit för bit är detta fullt möjligt. Det är dock ingen quickfix, och det sker inte över en natt. Det sker inte heller utan ytterligare problematisering och följdfrågor, men det är fullt möjligt att gå från tanke till verklighet och från nationell nivå vidare till Norden och Europa och till sist – eftersom det skapar en konkurrensfördel – till en helt ny marknadsekonomi på global nivå.

Fru talman! Som en liten människa och som ett litet första steg föreslår jag här i dag ett stort första steg för mänskligheten: en statlig offentlig utredning med syfte att reda i begreppen och arbeta vidare med Stefan Krooks ekonomiska modell the laghum economy. Vi är nämligen skyldiga nästa generation det, vi är skyldiga varandra det och vi är skyldiga företagen det. De behöver sjysta förutsättningar att göra kloka val utifrån.

En lagom ekonomi – eller laghum ekonomi – är viktigt på riktigt.

(Applåder)

Anf. 167 VICTORIA TIBLOM (SD):

Fru talman! Sverige har världens bästa djurskydd, brukar vi säga. Men stämmer det verkligen, när vi ser vad som händer med de djur som ingen annan vill ta ansvar för?

Runt om i landet finns ideella djurskyddsföreningar och katthem som rycker in när samhället sviker. Länsstyrelsen kan besluta om att djur ska omhändertas, men när besluten väl är fattade hamnar ansvaret ofta hos ideella föreningar. Om ingen förening har plats eller råd blir resultatet ofta att djuret avlivas.

Samtidigt finns det tusentals hemlösa katter som aldrig kommer i kontakt med någon myndighet. De fryser, svälter, blir sjuka och skadas – och vem tar ansvar? Jo, människor som arbetar ideellt på kvällar och helger, öppnar sina hem som jourhem och betalar veterinärvård, kastrering och rehabilitering med pengar som samlats in genom gåvor och loppmarknader.

Det offentliga har i praktiken gjort sig beroende av deras godhet, men deras godhet har ett pris. Veterinärkostnaderna är höga, och föreningar lägger hundratusentals kronor – ibland miljonbelopp – på att rädda djur. Ändå förväntas de fortsätta utan någon självklar finansiering.

Fru talman! Samtidigt förvaltar Allmänna arvsfonden mycket stora tillgångar på över 17 miljarder och delar årligen ut mer än 1 miljard kronor till projekt inom civilsamhället. Vi måste våga fråga: Vilka verksamheter väljer vi att stödja, och vilka lämnar vi utanför?

Dagens lagstiftning innebär att djurskydd inte är ett självständigt stödberättigat ändamål för Arvsfonden. Följden är att organisationer som räddar djur och förebygger lidande stängs ute från möjligheten att söka stöd enbart för sitt djurskyddsarbete. Detta är ett regelverk som behöver förändras.

Fru talman! Jag menar inte att staten ska ta över det ideella djurskyddet, men om samhället förlitar sig på dessa organisationer måste vi också ge dem rimliga förutsättningar att utföra sitt arbete. Därför vill jag att vi ändrar lagen om Allmänna arvsfonden.

Mitt konkreta förslag är att djurskydd förs in som ett uttryckligt stödberättigat ändamål i lagens första kapitel så att ideella djurskyddsorganisationer kan söka projektstöd för att utveckla sin verksamhet, rädda utsatta djur och förebygga lidande. Det handlar inte om att finansiera alla föreningars löpande kostnader utan om att öppna möjligheten till stöd för konkreta utvecklingsprojekt inom djurskyddet.

Vi måste sluta förutsätta att ideella krafter ska lösa samhällets problem helt på egen hand. Om vi menar allvar med djurvälfärden måste vi också ge dem som räddar djuren bättre förutsättningar att lyckas. Det handlar ytterst om vilket samhälle vi vill vara – ett samhälle där vi blundar och

hoppas att någon annan tar hand om problemen eller ett samhälle där vi står bakom dem som varje dag gör jobbet. Jag vet vilket samhälle jag vill ha.
(Applåder)

Anf. 168 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag delar bilden av att det är positivt att Sverige har ett starkt djurskydd och att det är någonting som vi ska värna.

Ledamoten nämnde att det är ett problem att många katter lever utan ägare ute i det fria och inte blir chippade och registrerade i Jordbruksverkets kattregister. Jag är väldigt stolt över att vi i tidigare regeringsställning såg till att den registreringen blev ett krav. Tidigare fanns det bara för hund, men nu gäller det även för katt. Min fråga, om ledamoten anser att det här är ett problem, är vad Tidöregeringen har gjort för att fler katter ska registreras.

Anf. 169 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Som sverigedemokrat är jag extra stolt över att berätta att förslaget att katter ska chippas och registreras bygger på en motion som min partikollega Markus Wiechel lade fram för över tio år sedan. Även enskilda motioner kan alltså göra skillnad i slutändan.

Hemlösa katter är ett problem, och det är ofta just finansieringen som behöver förstärkas så att arbetet med dem kan fortsätta. Ett förslag är att använda en del av de medel som finns i Allmänna arvsfonden.

Anf. 170 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! En stor anledning till att det finns många hemlösa katter i Sverige är att katters status inte är lika hög som till exempel hundars. Man värderar dem helt enkelt inte lika högt. Kravet på att katter ska chipmärkas och registreras var ett väldigt viktigt steg.

Min fråga kvarstår: Vad har Tidöregeringen och ledamotens eget parti, Sverigedemokraterna, gjort för att fler kattägare faktiskt ska följa lagstiftningen?

Anf. 171 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Fru talman! Vi inom partiet har haft kontakt med flera kattorganisationer och försökt hjälpa dem att nå ut med information till kattägare. De ideella kattföreningarna kommer, genom att de tar hand om hemlösa katter, i kontakt med många av de bönder som har okastrerade katter.

Anf. 172 JULIA ALGOTSSON (C):

Fru talman! Jag står här på Centerpartiets mandat från Västerbotten. Jag vill ta tillfället i akt att berätta vad jag ser hemma i mitt län. I Västerbotten och i norra Sverige skapas enorma ekonomiska värden från skogen, gruvorna och vattenkraften. Här finns människor som har en enorm drivkraft och som skapar värde för Sverige varje dag. Men jag ser också någonting annat.

Jag ser hur samhällsservice, infrastruktur och välfärd halkar efter i jämförelse med övriga landet. Det blir allt längre till vården, inte minst till akut förlossningsvård. Tillgången till livsviktig samhällsservice, skola och äldreomsorg är helt annorlunda jämfört med i andra delar av landet. Det är en utveckling som måste vända. Mer av pengarna som skapas lokalt måste stanna kvar, så att människor kan fortsätta att verka och leva i hela landet.

Fru talman! Jag vill tala mer om något som skaver alldeles särskilt och som det talas om vid köksborden. Det är att samtidigt som samhällsservicen inte är vad den borde vara hotas en viktig basnäring för landsbygden och norra Sverige. Frågan om skogsbrukets roll i framtiden polariserar och skapar osäkerhet.

Vi har brukat skogen i hundratals år i Sverige. Skogsbruket har byggt vår välfärd, och vår unika struktur med över 300 000 privata skogsägare gör att vi skiljer oss från andra. Här produceras skogsråvara på ett mycket föredömligt vis.

Förutom att skogsbruket genererar skattepengar, står för 10 procent av svensk export och ger tiotusentals arbetstillfällen är det ekonomiska värdet av stående skog viktigt. Det gör skogen belåningsbar, och därmed skapas möjlighet till alla möjliga slags investeringar på landsbygden som annars aldrig hade blivit av. Det är avgörande inte minst för norrländskt lantbruk eftersom skogen och livsmedelsproduktionen går hand i hand. Här finns inga möjligheter att belåna jordbruksmark eller stora marginaler att investera utan avverkning.

Möjligheten att bruka skogen är avgörande för att stärka svensk livsmedelsberedskap i hela landet. När artskydd, fågeldirektiv eller annan illa anpassad politik inskränker äganderätten blir konsekvenserna stora. Det lägger en våt filt över framtida investeringar när det i stället hade kunnat skapa tillväxt och framtidstro.

Fru talman! Jag vill också belysa skogens viktiga roll i klimatomställningen vi har framför oss. Det tål att upprepas att skogen kan och måste kunna användas och inte bara ska stå orörd.

För att ersätta den svarta kolatomen krävs alternativ. Skogsråvaran erbjuder det – utan att vi för den skull ökar vårt uttag. Genom skogen kan vi stärka vår beredskap och vårt klimatarbete, och potentialen ska inte förringas.

Fru talman! Sveriges gröna näringar måste värnas och vårdas. De är nycklar till ett levande Sverige och en hållbar framtid där vi klarar klimatmålen och får tillväxt i hela landet. Det är också avgörande att vi hittar former för att värdena från dessa näringar ska få stanna lokalt i större utsträckning.
(Applåder)

I detta anförande instämde Stina Larsson (C).

Anf. 173 HANNA NETTERBERG (M):

Fru talman! Ett lands välstånd har direkt samband med tillgången till energi, och Sverige befinner sig i ett politiskt avgörande läge. I en orolig omvärld är oberoende och robusthet i hög grad en säkerhetsfråga. Det handlar också om fossilfri produktion för att klara våra klimatmål. Det handlar om vad hushållen och företagen kan förvänta sig av ett energisystem och vad det får kosta. Det handlar om jobben och tryggheten.

Halland och min hemkommun Varberg står inför nästa kapitel med möjligheter till helt nya reaktorer på Väröhalvön.

Sverige behöver investeringar, innovationer och nya arbetstillfällen. Vi behöver inte fler företag som avstår från att expandera eller rent av flyttar sin verksamhet på grund av brist på kapacitet i elnätet eller höga elpriser.

Industrin, transportsektorn och samhället behöver elektrifieras. De fossilfria energislag som går att bygga ut i stor skala är kärnkraft, solenergi och vindkraft. Sverige hade ett energisystem som i praktiken var fossilfritt och stabilt, tack vare vattenkraften i norr och kärnkraften i söder.

Produktion, överföringskapacitet och förbrukning måste vara i balans. Vi behöver mer av allt. Vi behöver en energimix. Men viktigast är ett stabilt och planerbart kraftsystem.

När den moderatledda regeringen tillträdde var ny kärnkraft i praktiken en omöjlighet, men tack vare samsynen inom de fyra samarbetspartierna på problembeskrivningen och lösningarna försvann de politiska hindren. Det blågula laget har öppnat för kärnkraft på fler platser och gjort tillståndsprocesser enklare, och det finns också en finansierings- och riskdelningsmodell.

Fru talman! Nu äventyras utvecklingen, för med en eventuellt ny vänsterregering vet jag faktiskt inte vad det är för energipolitik vi får. Kärnkraft är en investering som sträcker sig över många decennier. Och vem bygger om spelreglerna hela tiden ändras?

För Halland handlar det om jobb nu och i generationer framåt, och för Sverige handlar det om el till konkurrenskraftiga priser för hushållen och för företagen.

En trygg och stabil energiförsörjning är en del av samhällskontraktet, och det är vårt ansvar att se till att kontraktet håller.
(Applåder)

Anf. 174 TERJE SKAARNES (SD):

Fru talman! Det finns en bild som politiker i Sverige och i resten av Europa i många år har byggt sina regler runt, nämligen att det enda som spelar roll är vilket bränsle bilen drivs med. Det handlar om bonus för elbilar, förbud mot nya bensin- och dieselbilar från 2035 och miljözoner där bara drivmedlet räknas. Vidare handlar det om att el är bra och att bränsle som bensin och diesel är dåligt. Men verkligheten är inte så enkel.

Här i Stockholm har man velat stänga ute alla bensin- och dieselbilar från delar av city. En tung elsuv på två och ett halvt ton hade fått köra in, men en liten bensinbil, hälften så tung som elsuven, hade inte fått det. Länsstyrelsen har tack och lov stoppat förslaget, men tanken finns kvar.

Utsläppen kommer inte enbart från avgasröret. Däcken slits. Vägarna slits. Bromsarna slits. Och ju tyngre bilen är, desto mer partiklar blir det. Det spelar då ingen roll vad bilen drivs med.

Mycket av vägdammet i Stockholm kommer från dubbdäck vintertid. Därför har många städer förbjudit dubbdäck på flera gator, och fler är på väg. Men där dubbdäcken är borta är vikten kvar. Och den finns där året runt.

Hemma hos mig i Munkedal, och i stora delar av landet, ser det annorlunda ut än på Kungsgatan. Där är bilen inte ett val. Det är så man tar sig till jobbet och till affären, och det är så man tar sig iväg för att hämta barnen. Det är långa avstånd, och många kör en begagnad bil som de har råd

med. De får höra år ut och år in att de är en del av problemet. Det är inte rättvist, och det är inte heller sant.

En ny elbil kostar flera hundra tusen kronor. Även med en premie, som betalas av andra skattebetalare, är det inte många som har de beloppen liggande. Den som kör en tio år gammal dieselbil gör det sällan för att man vill förstöra miljön, utan man gör det därför att det är den bil som passar eller den bil man har råd med. En bil som sköts och körs länge kan vara ett bättre val än en tung elbil som köps bara för att den har rätt etikett. Det är den samlade bilden som räknas: vikt, slitage, återbruk, hur bilen tillverkas, hur länge den används och vad som händer sedan.

Även EU har börjat förstå detta. Med Euro 7-förordningen ska partiklar från bromsar och däck för första gången regleras för alla bilar – även elbilar. Och det slutar inte där. EU-kommissionen har föreslagit att man ska backa från att bara elbilar ska få säljas från 2035. De stora biltillverkarna har gjort samma resa. Till och med Volvo har släppt målet att bara sälja elbilar. Det är inte för att de har slutat bry sig om miljön, utan det är för att verkligheten är mer komplicerad.

Detta handlar inte om att vara emot elbilar. Den som vill ha en elbil ska få skaffa en, men den som bor i stan eller på landet och kör en dieselbil ska inte behöva skämmas för det.
(Applåder)

Anf. 175 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag växte upp på ett litet skogslantbruk i Södra Unnaryd, på gränsen mellan Småland och Halland. Förutom att hjälpa till på gården ägnade jag somrarna åt att fiska och bada i sjön Bolmen som låg några kilometer bort. Redan då bedrevs det yrkesfiske i Bolmen av familjen Ekwall på Tiraholms fisk. Den verksamheten har sedan kompletterats med fiskförädling, gårdsbutik, fiskbil, restaurang, konferensverksamhet och hotell. Platsen är även centrum för en forskningsstation som drivs av Sydvatten.

Varför pratar jag då om Tiraholms fisk? Jo, därför att det är ett utmärkt exempel på ett modernt och hyllat landsbygdsföretag som bidrar till den svenska livsmedelsförsörjningen och samtidigt kompletterar sin kärnverksamhet med ytterligare ben att stå på. Man har skapat ett besöksmål för hela södra Sverige.

Precis på samma sätt har många lantbruksföretag runt om i Halland valt att komplettera sina verksamheter med förädling, gårdsbutiker eller kaféverksamhet. Totalt finns faktiskt 2 500 lantbruksföretag som brukar 100 000 hektar mark och håller 85 000 nötkreatur i Halland. Detta är bra både för Halland och för Sverige, men det räcker inte.

Sveriges självförsörjningsgrad på livsmedel är i dag bara 50 procent räknat på värde. När det gäller konsumtionen importerar vi 20 procent av grisköttet, 25 procent av kycklingen, 50 procent av nötköttet och 75 procent av fårköttet. På fisksidan kommer bara 25 procent från det svenska fisket. Detta är naturligtvis inte rimligt – särskilt inte i dessa tider av oro i omvärlden. Därför behöver vi skarpa åtgärder för att stärka den svenska primärproduktionen.

För det första behövs det tydliga och siffersatta produktionsmål, vilket den avgångna regeringen valde att inte ta med i den nya livsmedelsstrategin. Centerpartiet vill se både ett övergripande mål om 80 procent och

siffersatta mål inom respektive segment. Bland annat har vi lyft behovet av en halv miljon fler betande djur. Halland är redan ett av våra djurtätaste län, men trots det har vi plats för fler kor och får som kan bidra till att hålla landskapet öppet.

För det andra behövs det också tydliga förutsättningar för lönsamheten inom svenskt lantbruk. Därför vill Centerpartiet halvera byråkratin och införa ett jordbruksavdrag som sänker skatten och minskar krånglet. Till skillnad från den avgångna regeringen vill vi slå vakt om att svenskt lantbruk hålls skadeslöst när EU antar sin nya långtidsbudget.

För det tredje behöver vi investera i en stärkt motståndskraft genom beredskapslager av foder, utsäde, drivmedel och gödsel. Men vi behöver även se till att bygga ut den svenska produktionen av biodrivmedel för att minska vårt beroende av omvärlden. Det handlar också om fungerande grundförutsättningar. När den avgångna regeringen lät lägga ned Distriktsveterinärerna i södra Halland för ett år sedan slog det direkt mot förutsättningarna för djurhållningen.

Det som såväl Hallands lantbrukare som yrkesfiskare behöver känna är att Sveriges nytillträdda riksdag ser värdet i deras verksamheter. Verksamheterna bidrar till vår livsmedelsförsörjning, till att hålla landskapet öppet och till att utveckla nya besöksmål. Därför behövs det också en politik som stärker både ekonomi och produktion, så att vi i slutändan även kan stärka vår självförsörjningsgrad.
(Applåder)

I detta anförande instämde Julia Algotsson och Stina Larsson (båda C).

Anf. 176 ANNELIE HASTIG OLSSON (M):

Fru talman! I Sverige finns cirka 300 000 enskilda skogsägare. I många fall har de vårdat och brukat skogen i generationer. Skogsbruk är ett långsiktigt ansvarstagande. De investeringar och åtgärder som görs i dag kommer kommande generation att se konsekvenserna av. Pålitliga, stabila och långsiktiga förutsättningar är nödvändiga för skogsnäringen.

I dag är möjligheterna med råvaran som skogsbruket förser oss med större än någonsin. Det är också en strategisk tillgång för Sverige. Det är inte längre bara en ekonomiskt viktig näring. Det är också en viktig förnybar resurs som förser oss med en råvara som gör oss mindre fossilberoende och mindre beroende av import. I en orolig tid kan man inte överskatta vikten av tillgång till en råvara som produceras inom landets gränser. Därför är skogsbrukspolitiken också en beredskapsfråga.

Den växande skogen tar upp och binder koldioxid. Därför är skoglig tillväxt och effektivt skogsbruk en viktig klimatåtgärd. Bioekonomi kräver kunskaper för att få ett så produktivt skogsbruk som möjligt. Men i dag är det lika viktigt att forskningen ger vägledning i de klimatutmaningar som skogsbruket står inför. Hur möter vi det allt varmare klimatet så att vi i bland annat plantval och skötsel tar hänsyn till ökade risker för bland annat stormar, torka, väta och skadeinsekter?

Klimatet är dock inte det enda hotet mot den svenska skogsnäringen. Det finns politiska krafter som vill se kraftiga begränsningar och regleringar av det svenska skogsbruket. Det skulle omkullkasta skogsnäringens förutsättningar och också dess möjligheter. Men även om det finns allvarliga politiska hot vet jag att det här i kammaren finns många som delar min

oro för skogsbruket. Därför sträcker jag ut en hand: Låt oss se till att värna det viktiga svenska skogsbruket.

Fru talman! Gång på gång målas svenska markägare ut som ett hot mot miljö och klimat. Men sanningen är att det är de som varje dag vårdar, brukar och tar hand om våra skogar och marker – och deras arbete gör skillnad. Genom aktivt och ansvarfullt skogsbruk är skogarna i dag större och mer välmående. Svenskt skogsbruk är ett föredöme och visar att det går att kombinera effektivitet och naturhänsyn.

Om skogsägare ska motiveras till fortsatt ansvar genom arbete och investeringar måste de vara trygga med förutsättningarna. Framför allt måste de kunna lita på att det som är deras i dag också är det imorgon. Äganderätten är en grundbult i en rättsstat och i samhällskontraktet, och en stark äganderätt är en investering i företagsamhet och tillväxt i hela landet.

Fru talman! En ansvarsfull skogspolitik är i dag mer strategiskt viktig än någonsin. Den har inte bara påverkan på Sveriges ekonomi, enskilda skogsägare, arbetstagare och företag. Det handlar också om beredskap, självförsörjning och klimat. Därför får ogenomtänkta politiska nycker inte få genomslag i svensk skogspolitik. Besluten vi fattar i dag är inte bara viktiga här och nu utan kommer också att påverka framtiden.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 177 PETER ERIKSSON (SD):

Fru talman! Sverige har omkring 300 000 jägare. De bidrar till viltförvaltningen, trafiksäkerheten, naturvården och livsmedelsförsörjningen. De tar ansvar för våra viltstammar och för landsbygden. Men alltför många upplever i dag att politiken och myndigheterna försvårar deras arbete i stället för att underlätta det. Därför behövs en ny modern, rättssäker och kunskapsbaserad jaktpolitik.

Fru talman! Jag vill lyfta fram sex områden.

För det första måste vi få en fungerande rovdjursförvaltning. Riksdagens beslut om rovdjurspolitiken måste få genomslag i praktiken. Beslut om licensjakt ska kunna överklagas, men processerna måste vara skyndsamma så att lagliga beslut också kan verkställas. Dessutom behöver 28 § tydliggöras. Den som behöver skydda sin jakthund eller sina tamdjur vid ett rovdjursangrepp ska veta vilka regler som gäller.

För det andra måste älgförvaltningen göras om. På många håll minskar älgstammen samtidigt som skogsskador, fodertillgång och rovdjurstryck påverkar utvecklingen. Förvaltningen måste bygga på lokala förutsättningar och lokalt ansvar. Markägare och jägare ska tillsammans ha ett starkt inflytande över besluten, och staten ska ta ansvar för finansieringen. Jägarnas fällavgifter ska inte gå till myndighetsadministration utan till viltvård och skjutbanor.

För det tredje måste vi låta biologin styra jakttiderna. Jakttider ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. När en art har en stark och livskraftig stam ska utgångspunkten vara att jakten kan bedrivas under generösa och ändamålsenliga tider. Fakta ska väga tyngre än ideologi och känslor.

För det fjärde ska tillgången till jakt på statens mark säkras. Statens mark är hela folkets mark. Jakten på statlig mark, inte minst fjälljakten,

ska vara tillgänglig på rättvisa och långsiktigt hållbara villkor. Givetvis ska hänsyn till rennäringen tas, men allmänhetens tillgång till jakt får inte successivt begränsas.

För det femte ser fiskare runt våra kuster och sjöar varje dag konsekvenserna av växande bestånd av säl och skarv, så skyddsjakten måste bli enklare. Detta är nödvändigt för både yrkesfisket och fritidsfisket. Förvaltningen måste bli mer effektiv, och vi måste kunna avyttra sälprodukter.

För det sjätte ska lagarna träffa brottslingarna. Laglydiga jägare och sportskyttar ska mötas av tydliga regler och rättssäkra beslut. Polisens resurser ska riktas mot kriminella och mot illegal vapenhantering, inte mot människor som följer lagen och använder sina vapen på ett ansvarsfullt sätt.

Fru talman! Sveriges jägare är en tillgång för vårt land. De förvaltar viltet, bidrar till naturvården och stärker landsbygden. De förtjänar en politik som bygger på kunskap, förtroende och respekt.

Vi vill se en fungerande rovdjursförvaltning, en lokalt förankrad älgförvaltning, biologiskt motiverade jakttider, rättvis tillgång till jakt på statens mark, en effektiv förvaltning av säl och skarv samt lagstiftning som riktas mot brottslingar i stället för laglydiga medborgare.

Det är dags för en ny svensk jaktpolitik.

(Applåder)

Anf. 178 EMMA BRIHALL (C):

Fru talman! När jag i mitt yrke som växtodlingsrådgivare pratar med lantbrukare återkommer ett problem gång på gång: vildsvinen. När jag pratar med lantbrukare är frågan aldrig om det har skett några skador utan hur omfattande skadorna är. Vildsvinsfrågan handlar inte bara om enskilda förstörda åkrar. Den handlar om lantbrukets lönsamhet, trafiksäkerheten och Sveriges livsmedelsberedskap. När vilttrycket blir så stort att lantbrukare avstår från att odla vissa grödor påverkas hela livsmedelskedjan.

I mitt eget hemlän Jönköping ser vi hur lantbrukare väljer att avstå från vissa grödor, till exempel ärter och åkerbönor – grödor som bidrar till det svenska växtbaserade proteinet och minskar importen av foder. När sådan odling försvåras eller görs omöjlig ökar vår sårbarhet.

Sverige behöver stärka sin livsmedelsproduktion. Vi i Centerpartiet vill att minst 80 procent av den mat som vi konsumerar och som vi har goda förutsättningar att odla här i Sverige också ska odlas här. Då måste lantbrukarna kunna bruka sin mark utan att återkommande skador gör produktionen olönsam.

Fru talman! Dagens situation kräver mer än att vi konstaterar att problemet finns. År 1987 beslutade riksdagen att vildsvin skulle finnas i den svenska faunan. Då var populationen några hundra individer. I dag närmar vi oss 600 000 individer. Enligt prognosen kommer vi till 2030 att nå över 1 miljon. Vi ser hur vildsvinen tar sig längre norrut, till habitat som de är helt främmande i, vilket påverkar det befintliga djur- och växtlivet negativt.

Förvaltningen av vildsvinen måste utgå från de skador och olyckor dessa djur orsakar. Beslut behöver fattas närmare de människor som berörs, och verktygen måste fungera i praktiken. Centerpartiet vill se en modern och mer handlingskraftig viltförvaltning, där jägare, markägare och lokalsamhällen får större inflytande.

Därför vill vi i Centerpartiet för det första minska vildsvinsstammen till hållbara nivåer och sätta tydliga mål för att minska skadorna på jordbruksmark och viltolyckorna. Jag kommer personligen att driva frågan om ett mål för populationsstorleken. För det andra vill vi modernisera jaktlagen och göra minskade viltskador och färre viltolyckor till ett tydligt mål. För det tredje vill vi införa ett nationellt system med skottpengar som kan användas under begränsad tid och inom begränsade områden, exempelvis där skadorna är särskilt stora eller där akuta situationer uppstår.

Om lantbrukare inte kan odla den mat och det foder Sverige behöver försvagas både landsbygden och vår beredskap. Sverige behöver en livsmedelsproduktion som står stark.

Fru talman! Vi kan inte låta vildsvinen äta upp vår beredskap.
(Applåder)

I detta anförande instämde Julia Algotsson och Stina Larsson (båda C).

Infrastruktur

Infrastruktur

Anf. 179 AYLIN NOURI (S):

Fru talman! Det finns något som förenar allt vi vill åstadkomma i vårt land. Fler människor i arbete, företag som växer, en fungerande välfärd, klimatomställningen, ett starkare totalförsvar – allt detta förutsätter att vi har en sak på plats, nämligen en fungerande infrastruktur.

Vägarna som tar oss till jobbet, järnvägen som fraktar industrins varor, bussen som tar barnen till skolan, transporterna som ser till att maten kommer till butikerna och att ambulansen kommer fram i tid – vi tänker kanske inte på infrastrukturen så mycket när den fungerar, men vi märker direkt när den inte gör det. När infrastrukturen brister begränsas människors frihet, företagens möjligheter och ytterst hela samhällets förmåga att fungera.

Fru talman! Sverige har en alldeles för hög arbetslöshet. I ett sådant läge borde det vara självklart att investera i det som stärker vår konkurrenskraft och skapar fler arbetstillfällen. Samtidigt kräver klimatomställningen ett modernt och effektivt transportsystem där både människor och gods kan ta sig fram på ett hållbart sätt.

I dag vill jag lyfta fram framför allt två perspektiv som måste få betydligt större plats i svensk infrastrukturpolitik.

Det första handlar om motståndskraften. Vi lever i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Sverige rustar sin militära förmåga. Det är nödvändigt och välkommet. Men vad hjälper det att vi stärker vår militära förmåga om järnvägen inte klarar transporterna, om broarna inte bär och om viktiga vägar slås ut och alternativa rutter inte finns? Det handlar förstås om att man ska kunna förflytta militär materiel men också om att man ska kunna transportera livsmedel, läkemedel och människor och om att sjukvården ska fungera och industrin fortsätta producera även när samhället utsätts för stora påfrestningar. Poängen är att vi inte kan bygga ett starkt totalförsvar på en sönderfallen infrastruktur.

Det andra perspektivet handlar om demokratisk kontroll. Under lång tid har vi i Sverige haft en övertro på att marknaden ska lösa allt, även sådant som i grunden är samhällets gemensamma ansvar. Men när tågen inte går, vägarna inte håller och underhållet brister spelar det faktiskt ingen roll för människor hur många företag och konsulter som har fått betalt för

att sköta jobbet. Det som spelar roll är att det fungerar. Vi har byggt ett system där ansvaret delats upp mellan allt fler, samtidigt som kontrollen över helheten försvagats. Det håller inte – inte för människors vardag, inte för svensk konkurrenskraft och definitivt inte för ett land som måste stärka sitt totalförsvar.

Därför vill vi socialdemokrater återta kontrollen över järnvägsunderhållet för att se till att vi underhåller det vi har med större effektivitet och mer respekt för varje skattekrona och att staten har den kunskap och den förmåga som krävs för att ta ansvar. Samhällets viktigaste funktioner måste styras av människors behov, inte av marknadens logik.

Fru talman! Avslutningsvis: Infrastruktur är människors möjlighet att leva sina liv. Det är Sveriges möjlighet att växa. Det är vår förmåga att möta klimatomställningen och att stå starka när omvärlden skakar. Ytterst handlar det om vilket samhälle vi vill vara.
(Applåder)

Anf. 180 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! Den förra mandatperioden var historisk när det gällde att få på plats reformer och satsningar som bygger en starkare framtid för Gotland. Det handlar om nya elkablar till fastlandet som säkrar vår elförsörjning bortom 2030, en ny reservhamn på norra Gotland som stärker vår beredskap och miljardinvesteringar på Tofta skjutfält som bidrar till hela Östersjöns säkerhet. Sammantaget innebar den förra mandatperioden att omkring 20 miljarder kronor investerades på Gotland i försvaret, beredskapen, elförsörjningen och infrastrukturen. Men nu riskerar allt det här att ställas på ända.

Fru talman! I somras fick Moderaterna med samarbetspartier på plats ett tillfälligt stöd som gör det billigare för gotlänningar att korsa kommungränsen med båt och flyg. Det är första gången sedan 1994 som det blir märkbart billigare att korsa kommungränsen. Men ju längre vänsterpartierna stökar med regeringsbildningen, desto större är risken att det stödet inte finns kvar efter den 1 januari. Trots att vänsterpartierna har lovat lägre båtpriser, inte bara för gotlänningar utan för alla, verkar Gotlandsstödet nu gå om intet när de i stället fokuserar på att bråka med varandra.

Fru talman! I början av 2027 börjar ett nytt trafikavtal gälla för båttrafiken till Gotland. I detta avtal sänks överfartshastigheten på många avgångar, till följd av de beslut som Socialdemokraterna medverkade till under våren 2022. Det minskar förvisso utsläppen, men man ska vara ärlig med att det också flyttar Gotland längre bort från fastlandet.

Fru talman! Efter svåra år har Gotland äntligen fått tillbaka flygtrafik på två linjer: Arlanda och Bromma. Det är välkommet, för när det finns konkurrens om passagerarna pressas priserna på biljetterna, och fler kan få vardagen att gå ihop. Därför är det på sätt och vis sorgligt att alla fyra partier till vänster, inklusive Centerpartiet, på sina respektive partistämmor har fattat beslut om att snabbstänga Bromma flygplats. Mycket tyder på att detta skulle bli ett av de första beslut man fattar om de här fyra partierna bildar regering.

Fru talman! Trots löften om vägpriser för alla, olika typer av Gotlandspaket och prat om att staten ska ta ett större ansvar för Gotlands tillgänglighet ser det nu mörkt ut för alla gotlänningar som ibland behöver korsa kommungränsen med båt eller flyg. Dyrare båtbiljetter, långsammare

överfarter och färre möjligheter att ta flyget kommer såklart att gå ut över människors vardag och företags förutsättningar.

Fru talman! Kanske är ett extra val inte så farligt ändå, för det var väl få eller inga gotlänningar som hade det här på näthinnan när de gick till röstbåsen i september.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 181 FRIDA TÅNGHAG (V):

Fru talman! Arbetarklassen runt om i landet är helt beroende av att kunna resa kollektivt. När jag varje morgon klockan 04.32 klev på elvans spårvagn i Kortedala var alla sittplatser upptagna. Där finns undersköterskor, vårdbiträden, lokalvårdare, lagerarbetare och en och annan kock. Arbetarklassen möts på en spårvagn i Göteborg klockan 04.32 alla veckans dagar. Detta är människor vars vardag är helt beroende av att de kan resa kollektivt.

Fru talman! Det är lite fint när en högerregering väljer att bedriva vänsterpolitik med en halvering av priserna i kollektivtrafiken, om ens bara för en stund. Men låt mig vara tydlig och understryka att detta är just vänsterpolitik.

Vänsterpartiet har länge drivit frågan om lägre biljettpriser genom den så kallade Sverigebiljetten. I Göteborgs kommun har vi länge drivit och arbetat för en subvention av månadskortet, något som också blev verklighet under 2026. Detta är en subvention som kommer att ligga kvar, för satsningar på kollektivtrafiken behöver vara långsiktiga.

Fru talman! I Stockholm såldes 117 600 månadskort under en dag. Det visar tydligt på behovet av rimliga priser i kollektivtrafiken. Det här är något som är positivt både för hushållens ekonomi och, inte minst, för klimatet om vi kan få ned resandet med bil.

Det är tydligt att en tillgänglig kollektivtrafik med rimliga priser behövs. Dock räcker det inte med tillfälliga satsningar, och här är Sverigebiljetten ett konkret förslag där regionalt resande i hela Sverige skulle kosta 450 kronor.

Fru talman! Vi behöver göra permanenta satsningar på kollektivtrafiken, inte minst för att det är helt orimligt att finansiera insatser med lånade pengar.

(Applåder)

I detta anförande instämde Andrea Andersson Tay (V).

Anf. 182 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag är här för att tala om Sveriges längsta flaskhals – den 27 mil långa järnvägssträckan mellan Gävle och Härnösand, Ostkustbanan.

Den är en viktig pulsåder i det svenska järnvägsnätet längs med Norrlandskusten som förbinder norra och södra Sverige. Den förbinder arbetsmarknadsregioner från Stockholm och upp längs med Norrlands kuststäder. Den är otroligt viktig för näringslivet och industrin i norra Sverige.

Den är en del av Botniska korridoren och ingår i det europeiska stomnätet. Ostkustbanan är därmed utpekad som en strategiskt viktig del i att binda ihop den europeiska infrastrukturen.

I och med Rysslands fullskaliga invasion och Sveriges inträde i Nato tillkom ytterligare en viktig dimension: Vår järnvägsinfrastruktur är en viktig del av Sveriges robusthet och beredskap i händelse av kris och ytterst krig.

Fru talman! Vad finns det för likhet mellan en epatraktor och SJ:s snabbtåg som trafikerar denna sträcka? Mellan Härnösand och Sundsvall är det 53 kilometer. Med SJ:s snabbtåg – ett tåg som kan gå i 200 kilometer i timmen – tar det numera uppemot en och en halv timme att färdas denna sträcka. Det ger en snitthastighet på 35 kilometer i timmen. Det skulle alltså gå lika snabbt för mig att färdas i en epatraktor mellan Härnösand och Sundsvall som att färdas i snabbtåget.

Detta är inte SJ:s fel, utan det handlar om ett slitet, 100 år gammalt enkelspår i katastrofalt skick med nedsatt hastighet, underhållsarbete, mötande tåg och en överbelastning som gör att alla tåg väntar på varandra – och detta på en järnvägssträcka som alltså är utpekad som en del av Europas stomnät och som är en strategiskt viktig pulsåder för att binda ihop norra och södra Sverige. Det är fullständigt oacceptabelt.

Fru talman! För drygt ett år sedan ledde extrema skyfall i Ångermanland till att två tåg spårade ur, och såväl Norra stambanan som Ostkustbanan stängdes av. För tre år sedan spårade ett snabbtåg fullastat med passagerare ur på grund av ett skyfall vid Hudiksvall.

Det är alldeles uppenbart att vi behöver investera i Nya Ostkustbanan och ett dubbelspår mellan Gävle och Härnösand. Det är järnvägsinvesteringar som måste ses som en del av en större helhet och inte bedömas isolerat.

Nu byggs Norrbotniabanan, vilket är efterlängtat och viktigt och något vi i Miljöpartiet har kämpat för i decennier. Men utan Nya Ostkustbanan går stora delar av potentialen förlorad. Den ökade kapaciteten för godstransporter och persontrafik genom Norrbotniabanan, som är nödvändig för norra Sverige, kommer att fastna i denna flaskhals, som blir än mer belastad – Ostkustbanan.

Norrbotniabanan och Nya Ostkustbanan – dessa två hänger ihop. Genom att bygga Nya Ostkustbanan kan vi fyrdubbla godskapaciteten. Vi binder ihop arbetsmarknadsregioner. Vi minskar restiden från Stockholm till Sundsvall till två timmar och från Stockholm till Umeå till fyra timmar. Vi säkrar infrastrukturen och gör den mer robust. Vi bidrar till att flytta över tunga transporter från väg till järnväg.

Mitt budskap till er alla i dag är tydligt: Nya Ostkustbanan måste byggas fullt ut, och vi i Miljöpartiet är redo att sätta spaden i backen.
(Applåder)

Anf. 183 ERIK NYGÅRDS (L):

Fru talman! I politiken talar vi ofta om vikten av medborgarengagemang, men det sätts alltför sällan på prov. Därför vill jag i dag lyfta ett exempel från mitt hemlän Jönköpings län.

Under många år planerades en ny järnvägssträckning mellan Byarum och Tenhult, två orter strax söder om Jönköping. Projektet drevs av goda ambitioner – restider skulle kortas och infrastrukturen utvecklas. Men nå-

got hände. Ett antal engagerade människor började granska underlagen. De satte sig in i tekniska rapporter, trafikprognoser och samhällsekonomiska bedömningar. De organiserade sig, förde fram sina argument och visade att det kunde finnas andra vägar framåt.

Det är lätt att tala varmt om civilsamhället när människor tycker som en själv. Det verkliga testet kommer när människor utmanar etablerade planer och myndigheters bedömningar, och i det här fallet gjordes just det. Jag tycker att vi ska känna viss stolthet över att politiken faktiskt lyssnade. Att ompröva ett stort infrastrukturprojekt är inte ett tecken på svaghet utan ett tecken på styrka. Det visar att beslut kan grundas på nya fakta och nya perspektiv.

Fru talman! Omprövningen har dessutom öppnat nya möjligheter. I stället för att lägga alla resurser på en ny järnvägssträckning finns nu förutsättningar att utveckla den infrastruktur som redan finns. För oss i Jönköpings län handlar det bland annat om den befintliga järnvägen genom Tabergsdalen. Det är lätt att se den som en lokal bana, men jag menar att det är att underskatta dess betydelse.

Stråket mellan Värnamo och Jönköping binder samman några av länets mest dynamiska arbetsmarknader. Här finns industri, handel, tjänsteföretag och en snabbt växande logistiksektor. Inte alla dessa jobb kräver en akademisk examen, men de kräver att människor kan ta sig till arbetet. De kräver att arbetsgivare kan rekrytera från ett större område än den egna kommunen, och de kräver att unga människor kan se en framtid i hela regionen. Just därför är kompetensförsörjning och transportpolitik i grunden samma fråga.

Den befintliga järnvägen genom Tabergsdalen har potential att bli en viktig del av lösningen. Enligt de analyser som har presenterats kan en upprustning ge kortare restider samtidigt som stationer nära där människor faktiskt bor kan behållas. Men här finns också en risk: Vi får inte nöja oss med att stoppa ett projekt, utan vi måste också ha modet att genomföra det bättre alternativet.

Om staten nu ser möjligheten att både utveckla järnvägsförbindelsen mellan Värnamo och Jönköping och skapa en säkrare och mer framkomlig väg mellan Ulricehamn och Jönköping måste ambitionerna vara tillräckligt höga. Ingen tjänar på halvdana lösningar – inte företagen, inte pendlarna och inte skattebetalarna.

Fru talman! Lärdomen från Byarum och Tenhult är större än själva järnvägsfrågan. Den visar vad som kan hända när kunniga och engagerade medborgare tar ansvar för sin bygd. Den visar att politiken ibland ska våga ompröva, och den visar att vi måste vara beredda att fullfölja när vi väl har omprövat. Låt därför inte detta stanna vid ett stoppat projekt! Låt det bli början på en långsiktig satsning som stärker både kompetensförsörjningen och tillväxten i Jönköpings län.

Fru talman! Detta är mitt livs första anförande i denna kammare. Jag är alldeles strax klar, men jag vill avsluta med en uppmaning till oppositionspartierna. Infrastrukturinvesteringar måste överleva både val och regeringsskiften. Därför hoppas jag att någon från oppositionen väljer att begära replik på mitt anförande och ger invånarna i Jönköpings län beskedet att inte heller oppositionen tänker svika de satsningar på väg och järnväg som nu kan stärka länets utveckling och kompetensförsörjning. Det är Jönköpings län värt.

Anf. 184 DENNIS ALVDÉN (M):

Fru talman! Varje morgon ställer miljontals människor klockan för att ta sig till jobb och studier. Samtidigt transporteras varor genom landet på väg till kunder i Sverige och resten av världen. För att allt detta ska fungera krävs något som vi ofta tar för givet, nämligen en fungerande infrastruktur.

För ett avlångt land som Sverige är infrastrukturen avgörande. När pendlingsmöjligheterna förbättras blir det lättare att ta sig till jobb och studier, och då växer arbetsmarknaden samtidigt som företagen får bättre möjligheter att hitta rätt kompetens. Därför är infrastrukturen också en viktig del av arbetslinjen. Den stärker förutsättningarna för tillväxt, företagande och konkurrenskraft.

Infrastrukturen handlar dock inte enbart om ekonomi och arbetsmarknad utan är även en viktig del av vår beredskap, fru talman. Sedan Sveriges inträde i Nato har det blivit ännu tydligare att de transportstråk som används av pendlare och företag i vardagen är samma stråk som samhället är beroende av när det utsätts för påfrestningar. I ett allvarligt läge måste människor, materiel och förnödenheter kunna transporteras genom landet.

Betydelsen av fungerande infrastruktur blir särskilt tydlig i Västsverige. Här finns en stor del av den svenska industrin, flera av landets viktigaste transportstråk, Landvetter flygplats och Göteborgs hamn. När transporterna fungerar stärks förutsättningarna för företag och sysselsättning i hela landet, och när de inte fungerar påverkas verksamheter även utanför regionen.

Under den förra mandatperioden fattades flera viktiga beslut för att stärka svensk infrastruktur. Den ekonomiska ramen för den nationella planen utökades från 799 till 1 171 miljarder kronor. Samtidigt låg fokus på att ta hand om den infrastruktur vi redan har, minska underhållsskulden och åtgärda de största flaskhalsarna.

Fru talman! För mig som kommer från Alingsås är detta väldigt tydligt. Staden delas nämligen av Västra stambanan och E20, två transportleder som har stor betydelse för både Västsverige och resten av landet.

Den 30 april 1855 togs det första spadtaget för Västra stambanan. Mer än 170 år senare fylls perrongerna på Alingsås station varje morgon av människor på väg till arbete och studier. Samtidigt är sträckan en av landets mest belastade järnvägar, där pendeltåg, regionaltåg, fjärrtåg och godståg samsas om samma utrymme. Kapaciteten räcker inte till, och det märks varje dag för dem som är beroende av järnvägen.

Därför var beskedet under den förra mandatperioden så viktigt. När Trafikverket presenterade den nationella planen omfattade planeringen nya dubbelspår mellan Olskroken och Partille. Men den moderatledda regeringen valde att gå längre och utökade planeringen hela vägen till Alingsås.

Bara några hundra meter från Alingsås station finns dock nästa stora flaskhals: E20. Den som någon gång har kört genom Alingsås behöver ingen avancerad trafikanalys för att förstå utmaningen. Här går en europaväg rakt genom staden. Tung trafik och långväga transporter samsas med lokal trafik, rondeller, trafikljus och till och med ett obevakat övergångsställe. Det är svårt att försvara på en väg med så stor betydelse för både Västsverige och resten av landet.

Fru talman! Nu är det dags att ta nästa steg. Planeringen av Västra stambanan måste följas av handling, och samtidigt behöver en långsiktig lösning för E20 komma på plats. Problemen märks tydligt i Alingsås, men det som står på spel är mycket större än så. Det handlar om hur väl Västsverige kan fortsätta vara en motor för jobb, företagande och tillväxt i Sverige.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg och Johanna Rantsi (båda M).

Kultur och idrott

Kultur och idrott

Anf. 185 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Kungliga biblioteket är hela Sveriges nationalbibliotek. Man skulle också kunna säga att Kungliga biblioteket är hela Sveriges minne. Samlingarna sträcker sig mer än tusen år tillbaka i tiden, och de växer för varje dag.

Här finns allt från handskrifter till böcker, reklam, tidningar, musik, spel, dataspel och en väldig massa andra saker. Här finns allt från Djävulsbibeln, som togs som krigsbyte efter trettioåriga kriget, till varenda en av Jan Mårtensons deckare, låtar av Abba och även en och annan bortglömd vinylskiva som bara såldes i några exemplar. Här finns vartenda lokalt annonsblad från Ica och Coop, alla program som har visats i SVT och alla populära dataspel.

Det är alltså en väldig bredd på det som samlas in varje dag, året runt på KB. Under biblioteket i Humlegårdsparken, 40 meter ned i marken, finns stora bergrum som rymmer två femvåningshus. Här bevaras det mesta av det tryckta materialet.

Kungliga biblioteket har också tre världsminnen utsedda av Unesco. De två första är Astrid Lindgrens arkiv och Dag Hammarskjölds samling, som innehåller brev, pressklipp, fotografier och manuskript som berör både privatliv och arbete och anses ha ett värde för mänskligheten. Tryckfrihetsförordningen från 1766 är det tredje världsminnet.

En av de mest centrala uppgifterna för Kungliga biblioteket är att bevara samlingarna för framtida forskare, men naturligtvis också för studier redan i dag. Att hantera samlingar för framtiden kräver ett noggrant arbete. Klimatet där man bevarar samlingarna har olika behov av bland annat klimatanpassningar.

Ett annat sätt att bevara samlingarna är att digitalisera. KB har i dag en av världens största samlingar av digitaliserade samlingar av dagstidningar. KB ansvarar också för att främja samverkan i biblioteksväsendet i landet, ansvarar för statistik som gäller bibliotek och följer upp biblioteksplaner.

Jag har också lite kuriosa. År 1878 öppnade Kungliga biblioteket i Humlegårdsparken. Då hette en av amanuenserna August Strindberg.

En förutsättning för att samhällets kollektiva minne ska fungera är att vi har en pliktlagstiftning som gör att allt svenskt utgivet material finns kvar för framtida forskning och för att dokumentera landets kulturarv.

Men, fru talman, det finns ett ”men” med i bilden. Den nuvarande pliktlagstiftningen är från 1993 respektive 2012 och är i många avseenden omodern och inte anpassad till den digitala utveckling som vi har sett. År

2019 fattade den dåvarande regeringen beslut om direktiv för att få fram en ny och mer ändamålsenlig lagstiftning. Utredningen om pliktlagstiftning för ett tryggat källmaterial kom 2021 och innehöll förslag på hur pliktinsamlingen av material kan utformas så att den blir medie-, teknik- och formatoberoende och därmed långsiktigt oberoende. År 2026 finns fortfarande ingen ny pliktlagstiftning på plats.

Tre liberala utbildnings- och forskningsministrar har besvarat mina interpellationer om detta under de senaste tre åren, men ingenting har hänt. Detta innebär att Kungliga biblioteket har stora onödiga kostnader för exempelvis löpande digitalisering av dagstidningar som tekniskt sett skulle kunna samlas in i digital form direkt från leverantören. Det allvarligaste är dock att framtida forskning kommer att bli lidande av att vi inte har kunnat samla in relevanta medieformer. Det är mycket allvarligt. Jag hoppas att en ny regering kommer att agera i frågan.
(Applåder)

Anf. 186 ANDERS ÅDAHL (C):

Nya fru talman! Jag skrev en dikt en gång, en kärleksdikt. Den var inte lång men i gengäld mycket kort:

Kärleken är röd som en trumpet.
Det är sånt man bara vet.

Jag kom att tänka på dessa rader när jag genom tv-programmet *Babel* lärde känna årets Nobelpristagare i litteratur, Anne Carson. Carsons genombrott kom 1998 med boken *Röd självbiografi*. En färg, röd, fungerar som röd tråd när grekiska myter vävs samman i samtid och fantasivärldar. Anne Carson är kanadensiska och bor sedan 2022 på Island, sagornas, vulkanernas och de heta källornas ö.

I samband med att Nobelpriset tillkännagavs frågade den isländska tv-kanalen Rúv Anne Carson hur umgänget med isländska poeter påverkat hennes skapande. ”De är alla fantastiska människor”, svarade Carson. ”Nästan alla vi träffar är poeter eller säger att de är det. Det är en väldigt levande scen.”

Fru talman! Varför flyttade inte Anne Carson till Sverige? Jag vet inte. Har vi för få vulkaner och heta källor? Har vi för få poeter? Ett vet jag, och det är att ett samhälle som monterar ned kulturlivet och som producerar kulturkanoner i stället för att anordna kurser hos studieförbund eller erbjuda unga replokaler är ett fattigare samhälle. Det är det inte bara för att sammanhållningen och bildningen minskar utan också för att det är ett samhälle som blir sämre på att ställa vår tids viktigaste fråga: Vad innebär det att vara människa? Ja, jag tror faktiskt att det är vår tids viktigaste fråga.

Den artificiella intelligensen sköljer över oss med en exponentiell utveckling. Det betyder översatt till vardagssvenska att det går rasande fort. Det vi i dag trodde att vi visste om AI är något nytt i morgon.

Fru talman! Vad innebär det att vara människa när vi inte längre är de mest intelligenta på jorden eller när det artificiella utmanar våra kognitiva förmågor och på timmar löser matematikproblem som människan har försökt lösa i ett halvsekel? En del av svaret står säkert att finna i vårt sätt att uttrycka oss, vårt sätt att förnimma världen, vårt sätt att i ord, musik och rörelse existera på sätt som det artificiella har svårare för.

Inom utbildning pratar man ofta om behovet av STEM – science, technology, engineering and mathematics. Allt fler röster höjs nu för att inkludera ett A, arts, och därmed gå från STEM till STEAM. Det bedömer jag är en riktig utveckling. Vi behöver addera ett vidare och friare synsätt till de klassiska logiska synsätten. Att vara människa i ett nytt tidevarv kommer att innebära något annorlunda. Politikens uppgift kommer att bli magnifik, men vi vet inte hur.

En tidig slutsats är att kultur och sammanhållning inte är områden för nedskärningar. Är det någon del av vår samhällskropp som behöver stärkas är det de kulturella näringarna. Återställ studieförbunden, återställ folkhögskolorna, ta tillbaka replokalerna och stärk möjligheterna att vara fåmansföretagare! Bredda synen på innehållet i våra högre utbildningar!

Fru talman!

Framtiden är grön som en symfoni.
Det är sånt man inte kan strunta i.

(Applåder)

Anf. 187 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Samhället är så mycket större än staten. Ett samhälle byggs av människor som ser varandra. Det byggs av volontären som besöker den som är ensam och av tränaren som stannar kvar efter träningen för att prata med en ungdom som verkar ha det svårt. Det byggs av församlingen som delar ut matkassar, ordnar språkkafé och öppnar sina dörrar för människor som behöver gemenskap.

I civilsamhället möts människor som annars kanske aldrig hade mötts. De får hjälpas åt, lösa problem, lyssna till varandra och ta ansvar för någonting som är större än de själva. På det sättet har civilsamhället länge varit en bärare av den svenska demokratin.

Fru talman! För frikyrkorna går det här tillbaka till Vallersvik 1848. Där steg människor ned i det kalla vattnet för att låta döpa sig och sedan bilda Sveriges första baptistförsamling. Där fick människor rösträtt, oavsett börd och oavsett om de var män eller kvinnor. Där föddes den moderna svenska demokratin, mer än 70 år innan rösträtten fick sitt genombrott i det svenska riksdagsvalet.

Det arvet lever vidare. Runt om i Sveriges församlingar fostras människor i demokratiskt tänkande och i ansvar för samhället. I de gemenskaperna föds inte hat eller polarisering. Där föds i stället gemenskap, framtidstro, hopp och kärlek, och det är det som vi behöver mer av i samhället.

Vi behöver inse att det offentliga på egen hand inte kan klara av alla utmaningar som vi som samhälle står inför. Det är ju inte utanför Skatteverket som människor samlas när de är i kris eller behöver någonstans att vända sig med det som är allra svårast i livet. Därför är det centralt för Kristdemokraterna att ge trossamfund och civilsamhälle goda förutsättningar att bedriva sitt viktiga arbete. Man ska kunna bedriva ett aktivt arbete med gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg. Ett samhälle där sådan verksamhet finns är ett bättre och rikare samhälle.

Det offentliga behöver ta vara på, inte konkurrera med, kyrkans kraft. Ta bara det brottsförebyggande arbetet som exempel. Barn och unga behöver trygga vuxna, meningsfulla sammanhang och gemenskaper där de blir sedda. När samhällets goda gemenskaper lämnar ett tomrum finns det

kriminella nätverk som är beredda att fylla det, men till ett fruktansvärt pris. Därför är varje ungdomsledare som bygger förtroende en del av det brottsförebyggande arbetet. Varje församling som ger unga en trygg mötesplats är en del av det brottsförebyggande arbetet. Kyrkornas betydelse är stor då men upphör inte heller när en människa har hamnat i kriminalitet.

Andlig vård inom kriminalvården där präster, pastorer och diakoner kan verka är viktigt. Den verksamheten behöver ges större utrymme när kriminalvården nu byggs ut. Samma möjligheter till existentiellt stöd behöver finnas för barn och unga inom Sis-hemmen.

Tyvärr, fru talman, uppstår dock ofta en olycklig osäkerhet när det offentliga ska samarbeta med kyrkor. Det syns inte minst i skolans värld.

I Vårgårda, för att ta ett exempel, fanns under 40 år ett samarbete mellan skolan och en lokal kyrka. Kyrkans ungdomsledare fungerade som kamratstödjare och rastvakter i korridoren. Men samarbetet sades upp.

Samma osäkerhet uppstår ofta kring skolavslutningar i kyrkan. Rektorer blir osäkra på vad som får sägas och göras. Präster förväntas tona ned kyrkans egen identitet i det rum som generationer av människor har samlats i.

Offentliga verksamheter måste kunna samarbeta med civilsamhället, med respekt för civilsamhällets identitet. Kyrkan är värdefull just därför att den är kyrka. Den har en tro, en tradition och en människosyn som motiverar människor att tjäna andra. Det behöver vi mer av.

Anf. 188 MURSAL ISA (MP):

Fru talman! Ärade ledamöter! Detta är mitt första anförande i riksdagen. Jag är lyckligt lottad som kan lyfta frågor som jag anser är väldigt viktiga för vårt Sverige.

Detta anförande handlar om folkbildningen. Det gläder mig att tidigare ledamöter också har lyft vikten av folkbildningen och att kulturen är en bärande kraft när det gäller demokrati och sammanhållning.

Folkbildningen är en grundpelare i ett rättvist och demokratiskt Sverige. Genom folkhögskolorna och studieförbunden får människor möjlighet att lära, växa och delta i samhällslivet, oavsett bakgrund och tidigare utbildning.

Bildning handlar om mer än betyg och examen. Det handlar om att utveckla kritiskt tänkande, förstå sin omvärld och känna delaktighet i samhället. I en tid av polarisering och utanförskap är folkbildningen viktigare än någonsin för att stärka sammanhållningen.

Fru talman! Folkhögskolorna ger människor en andra chans. Många som inte hittat sin plats i det traditionella utbildningssystemet får där möjlighet att studera vidare, komma närmare arbetsmarknaden och bygga framtidstro.

Det livslånga lärandet är avgörande i ett samhälle där arbetsmarknaden ständigt förändras. Därför vill Miljöpartiet stärka folkhögskolornas förutsättningar genom att fler utbildningsplatser och bättre långsiktig finansiering säkras.

Fru talman! Studieförbunden är en viktig del av Sveriges demokratiska och kulturella infrastruktur. De erbjuder mötesplatser, kulturverksamheter och stöd till föreningslivet i hela landet. På många mindre orter är studieförbundens lokaler avgörande för att människor ska kunna mötas, organisera sig och skapa kultur tillsammans.

Tyvärr har regeringens nedskärningar lett till att verksamheter lagts ned, replokaler försvunnit och möjligheterna till kultur och folkbildning minskat, särskilt på landsbygden. Där mötesplatser försvinner försvagas också gemenskapen, och demokratins möjligheter att växa försämras.

Fru talman! Folkbildningen är inte en kostnad. Den är en investering i människor, i demokrati och i ett mer jämlikt Sverige. Därför vill Miljöpartiet värna om folkbildningens frihet, stärka dess resurser och ge fler människor möjlighet att lära, utvecklas och delta i samhällslivet.

Tråkigt nog, fru talman, har Tidöregeringen tagit bort mer än 500 miljoner från kulturen och folkbildningen. Ändå pratar man väl om folkbildningens och kulturens betydelse i ett demokratiskt, sammanhållet och inkluderande Sverige.

Anf. 189 MARCUS WILLERSHAUSEN (L):

Fru talman! Jag vill prata om en av de största kulturrörelserna i Sverige, en som inte utspelar sig i de finaste rummen, inte avnjuts till de godaste vinerna och inte alltid möts av stående ovationer utan som ibland rent av är utskälld men ändå är levande och stark. Jag pratar förstås om den svenska supporterkulturen.

Varje vecka förgyller kreativiteten och kraften från tifogrupper och engagerade supporterkollektiv upplevelsen för hundratusentals svenskar som följer fotbollen på plats eller via tv-sändningar – banderollerna, flaggorna, ståplatserna, konfettin, pyrotekniken.

Den inramning som finns kopplat till den svenska fotbollen är ingen naturlag utan ett resultat av ett genuint och brinnande engagemang. Utan stora erkännanden och ekonomisk ersättning och på bekostnad av allt annat som ska hinnas med i livet sliter människor vecka ut och vecka in för att göra svensk fotboll levande.

Supporterkulturen är i många hänseenden en liberals dröm. Utan att vara beroende av en krona av skattebetalarnas pengar engagerar den brett och är inkluderande för alla som önskar delta i den. Det minsta som kan begäras är att den inte motarbetas av politiken eller ordningsmakten.

När jag själv står på nationalarenan i Solna för att följa mitt lag och det tänds bengaler i klacken för att höja stämningen på arenan följs det alltid av ett meddelande på jumbotronen: Användning av pyroteknik är olagligt enligt ordningslagen. Så är det förstås. Därför är det bra att jag nu kan stå i vår lagstiftande församling och säga något för mig väldigt självklart: Ordningslagen måste ändras och pyroteknik på våra läktare tillåtas.

För mig handlar det om en viktig princip: Vuxna människor ska vara fria att göra nästan vad som helst så länge det inte skadar någon annan. Engagerade supportrar som bidrar till att höja stämningen på de svenska läktarna och skapar en livlig atmosfär är inte ett problem. De är en tillgång.

Är det värt att fortsätta lägga skattebetalarnas resurser på att motarbeta och lagföra individer som, om de sköter detta korrekt, inte skadar någon annan? För mig är svaret på den frågan självklart. Det är även självklart att vi ska värna den svenska supporterkulturen.

Den levande och medlemskontrollerade svenska fotbollsrörelse som 51-procentsregeln möjliggör står i skarp kontrast mot den utveckling vi har sett runt om i världen, där fotbollen alltmer har kommit att handla om vilka som äger den och hur den utnyttjas i ett spel som är större än det som sker på gräsplanen. Samma diktaturer som arrangerat de stora mästerska-

pen de senaste åren har också köpt europeiska storklubbar. Det är rimligen uppenbart för alla att ägandet av fotbollsklubbar nu för tiden är ett geopolitiskt maktverktyg.

Det finns av naturliga skäl en ökad medvetenhet om de hot icke-demokratierna utgör mot våra fria och öppna samhällen. I takt med tiden får vi också skarpare verktyg för att möta detta, till exempel lagstiftning för att skydda vår kritiska infrastruktur som hamnar, flygplatser och tågspår. Vår kulturellt kritiska infrastruktur står dock mer oskyddad.

Det är i det perspektivet 51-procentsregeln är så viktig. Alternativet till den är nämligen att vi går samma utveckling till mötes som resten av världen. Det vill inte jag.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag rikta ett innerligt tack till alla som gör de svenska idrottsläktarna levande och kanske inte alltid fått mest uppskattning från politiskt håll. Tack till supportrarna som målar, organiserar och förverkligar de tifon vi alla får ta del av! Tack till supportrarna som sluter upp på läktarna i ur och skur för att stötta sitt lag och föra engagemanget vidare till nästa generation! Tack till supportrarna som gör sina röster hörda och kräver mer av politiken! Er tid och ert slit gör den svenska fotbollen till allt annat än tyst och själlös.
(Applåder)

Anf. 190 CILLA DAHL ANDERSSON (S):

Fru talman! Orolig, skakig, nervös – vad ska de tycka? Vem är jag att vara här? Klarar jag det? Är det mig själv jag talar om? Eller är det en deltagare som är på upprop första dagen på en av våra 150 folkhögskolor runt om i landet?

Inför den allmänpolitiska debatten fick jag rådet: Tala om det ditt hjärta är fullt av!

Mitt hjärta är fullt av Julia, som under hela skolgången aldrig fick den hjälp hon behövde och som i dag går allmän linje på folkhögskola, börjar hitta sig själv, har träffat kompisar och trivs.

Mitt hjärta är fullt av Gabriella. Hon var en sökande själ och gick tre år på folkhögskola. Nu går hon på Sveriges största konsthögskola.

Mitt hjärta är fullt av Hassan – han som inte hade de perfekta förutsättningarna men som upptäckte att han kan studera. Han är grym på det han gör. Till sommaren är han klar socialpedagog.

Det här är tre människor, tre olika livsresor och tre exempel på vad som kan hända när en människa får rätt förutsättningar.

Fru talman! Det är just detta som är det fantastiska med folkhögskola. Det handlar inte bara om att klara en utbildning, utan det handlar också om att hitta sin plats, upptäcka sin förmåga och få syn på nya möjligheter. När människor växer växer samhället. Då skapar folkbildningen värden som sträcker sig långt utanför skolans väggar.

I en rapport från Sveriges folkhögskolor lyfts två viktiga nyttoeffekter.

Den första är social nytta, som bland annat handlar om att stärka deltagarnas sociala kapital. Det är något som behövs för att få och behålla ett jobb. Det ger en känslan av inkludering och egenmakt.

Den andra är samhällsekonomisk nytta. Förutom allt det kostar samhället om en person lever i utanförskap ökar graden av dem som får ytterligare lust att läsa vidare och dem som gör konkreta förflyttningar mot arbete. Många som läser på yrkesutbildningar går direkt ut i arbete. Människor i

alla åldrar med olika bakgrund och med eller utan funktionsvariation får en annan chans på ett annat sätt att ta sig någon annanstans.

Fru talman! Vi står inför stora utmaningar. Vi behöver fler människor i arbete, fler som vill och kan studera vidare och ett samhälle där fler känner delaktighet och framtidstro. Folkhögskolan kan inte lösa allt, men den kan vara en viktig del av lösningen.

Vi socialdemokrater vill stärka folkbildningens finansiering och ge folkhögskolorna förutsättningar att bli en betydande del av lösningen – för Julia, för Gabriella, för Hassan och för alla dem som ännu inte har fått sin chans.

(Applåder)

Anf. 191 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Kulturen bygger Sverige starkt. Kulturen förenar. Kultur är samspelet mellan människor – och det i ständig förändring. Kulturen bidrar till samhörighet och gemenskap.

Den kultur som vi skapar tillsammans och som en enskild kulturskapare ger uttryck för visar vad vi kristdemokrater menar när vi talar om familjer, föreningar, kören, dansen, idrotten, knyppelkursen och teatergruppen som vi är medlemmar av eller en trosgemenskap som vi tillhör.

Kulturen har en förmåga att ge mening i nuet men också att visa på våra historiska rötter genom konsten, historien och kulturarvet, vilka föder visioner för framtiden. Som kristdemokrater vill vi förvalta det vi ärvt av tidigare generationer till gagn för de kommande. Detta arv vårdas av personer, civilsamhälle och statliga institutioner.

Fru talman! Jag kan med all säkerhet säga att alla som sitter här i kammaren och alla som lyssnar på debatten är bärare av kultur i sin vardag på något sätt. Trots det möts jag av en uppfattning att kulturpolitik enbart handlar om statsfinansierade museer, teatrar, opera och arkitektur. Dessa kulturella och historiska spår ska tillåtas finnas. Det skapande uttrycker och formar en gemensam bild av vår identitet och ger samhörighet med andra människor.

Vi gläds också åt kommersiella och professionella framgångar för våra kulturutövare. Här ska vi än mer stärka upphovsrätten så att de som skapar får en skälig ersättning för sina verk och även skydda dem i den AI-explosiva utveckling som nu sker.

Vi vill dessutom se över SIG-systemet så att det bättre speglar kulturutövarnas ofta oregelbundna inkomster för att ge dem en tryggare socialförsäkring.

Det mesta av den kulturella verksamheten sker dock på ideell basis. Därför är vi alla kulturbärare. Vi är samhällsbyggare som bygger Sverige starkt.

Kultur är allt som förenar människor genom värderingar, traditioner, språk och levnadssätt. Det händer något när vi exponeras för kultur, fru talman. Den skapar tillhörighet och gemenskap. Den ger bildning och förmedlar värderingar. Därför är kulturen bärare av samhällsbygge.

Ett dynamiskt kulturliv bidrar till att skapa goda och attraktiva livsmiljöer och arbetstillfällen. Det ökar livskvaliteten och främjar turism och näringsliv.

Kultur är också avgörande vid utformning av ett samhälle i stadsplaneringen och i möjligheten till en meningsfull fritid. Byggnader, statyer, konstverk och minnesmärken berättar om tider, trender och händelser som har lett fram till vår nutid.

Kultur ger friskvård och psykisk hälsa och motverkar ensamhet. Det succéartade fritidskortet har gett över 500 000 barn och unga ytterligare chans att vara med i en fritidssysselsättning.

Friskvård och psykisk hälsa kommer av att vi känner en tillhörighet när vi är med i en förening, som låter oss delta i den demokratiska debatten. Jag blir respekterad för de åsikter som jag har och när jag respekterar andras åsikter. Med det kan jag få tänka om, tänka nytt, utöka perspektiven och utvecklas som människa.

Fru talman! Jag ser fram emot att under den kommande mandatperioden tydliggöra hur Kristdemokraterna ser på kulturpolitikens plats i samhällsutvecklingen. Kulturen är en kraft för framtiden likaväl som bärare av samhällsbygget.

(Applåder)

Rättsväsendet

Anf. 192 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Sverige har en brottsparadox. Det senaste decenniet har mycket av brottsligheten i vårt land legat still eller till och med minskat, samtidigt som den maffialiknande brottsligheten vuxit till att bli ett av vår tids allvarligaste samhällshot.

Nu har också skjutningarna minskat – det är bra. Men samtidigt har sprängningarna nått nya, skrämmande nivåer. Förra mandatperioden ökade antalet barn under 15 år som var involverade i mordärenden med över 700 procent. Och bakom våldet finns en organiserad brottslighet som äter sig in i näringslivet, välfärden och våra samhällsinstitutioner.

Fru talman! Sverige har nu fått en ny politisk majoritet i riksdagen. Men oavsett hur kommande regering formas behöver en tuff kriminalpolitisk linje ligga fast, samtidigt som vi växlar upp arbetet mot den brottslighet som orsakar störst skada. Det är vad vi socialdemokrater menar med ökad repression med precision.

Brottsoffrens ställning måste också stärkas. Brottsoffrens rätt till skydd, stöd och upprättelse ska väga tyngre. Det är därför vi vill vi införa en brottsofferlag – ett löfte som Tidöregeringen dessvärre svek.

Fyra områden är särskilt prioriterade.

För det första: kampen mot den maffialiknande organiserade brottsligheten. Vi behöver en svensk maffialag som gör det möjligt att angripa kriminella organisationer som sådana och deras mönster av kriminella samarbeten – inte bara springpojkarna längst ned utan också gängtopparna, som organiserar, finansierar och tjänar pengar på brottsligheten. De utövar inte bara våld utan ägnar sig också åt grov ekonomisk brottslighet.

För det andra måste vi stoppa nyrekryteringen – Tidöregeringens stora blinda fläck och misslyckande. Man har ägnat enorm politisk kraft åt hur unga lagöverträdare ska straffas, och där var vi förvisso i stora stycken överens många gånger, men alldeles för lite kraft åt hur vi ska förhindra att barn rekryteras från första början. Det duger inte att bara skärpa straffen för dagens fjortonåringar om vi samtidigt låter gängen rekrytera morgon-

dagens. Detta förutsätter tre p:n – pengar, punktmarkering och program för riskfamiljer.

För det tredje måste vi gå hårdare åt mäns våld mot kvinnor. Våld i hemmet får aldrig bli en privat angelägenhet. Detta är en grov form av brottslighet som kräver samma beslutsamhet som kampen mot gängen. Farliga män ska stoppas. Våldsutsatta kvinnor och barn ska skyddas. Det är därför vi vill skärpa straffen för grov kvinnofridskränkning, stoppa nedläggningen av skyddade boenden och införa områdesarrest för våldsamma män när hotbilden är stor även efter avtjänat fängelsestraff.

För det fjärde, fru talman, måste vi kraftsamla mot de sexuella övergreppen mot barn. Barns utsatthet måste väga tyngre än förövarnas intressen.

När Tidöregeringen skärpte 50 straff, vilket vi socialdemokrater röstade för, utelämnade de barnpornografi, och det vill vi ändra på. Vi vill även att sexuella övergrepp ska leda till förlorad vårdnad och att polisen ska larma när misstänkta förövare arbetar med barn.

Fru talman! Den grova brottsligheten har fått växa sig stark under lång tid, men utvecklingen är inte ödesbestämd. Sverige har haft svåra samhällsproblem förut och vänt dem, och det ska vi göra igen. Det måste vara uppgiften på detta område under den kommande mandatperioden: att steg för steg fortsätta återupprätta den trygghet som har gått förlorad i vårt land. (Applåder)

Anf. 193 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! År 2022, när ni fortfarande styrde, skedde 391 skottlossningar. I år har det skett 83 och i Stockholm den senaste månaden noll.

Fru talman! Teresa Carvalho tar upp sprängningar. Antalet detonationer i hela landet den senaste månaden var en. Det är en för mycket, men detta är en framgång som få ens trodde var möjlig för fyra år sedan. Den moderatledda regeringen har löst allvarliga problem med brottslighet som uppstod under Socialdemokraternas vakt.

Sedan pratar Teresa Carvalho om upprättelse, och då undrar jag en sak. Socialdemokraterna röstade ju nej till att avskaffa mängdrabatten. Har man omprövat sin uppfattning, eller vill man fortfarande bara avskaffa mängdrabatten för vissa brott?

Anf. 194 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Hade Tidöregeringen lagt ett skarpt förslag om att avskaffa mängdrabatten på riksdagens bord hade vi givetvis röstat ja till det. Men det var inte mängdrabatten vi röstade om, Fredrik Kärrholm. Vi röstade om regeringens lagförslag om ett helt nytt straffrättsligt påföljdssystem, där mängdrabatten bara var en del inbakad i en helhet som var så omfattande att det saknades tiotusentals fängelseplatser, som det enligt Kriminalvården skulle dröja till åtminstone 2040 att få på plats. Det vi röstade nej till var en låtsaslag som inte ens har trätt i kraft trots att riksdagen ställde sig bakom den och som inte har gett en enda serievåldtäktsman ett längre straff eller upprättelse åt ett enda brottsoffer.

Det vi vill göra är att avskaffa mängdrabatten för grova brott på riktigt, inte bara på papperet. När det kommer en regering på plats som lägger ett sådant förslag på riksdagens bord vill jag veta: Kommer Fredrik Kärrholm att rösta ja eller nej till det?

Anf. 195 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det stämmer. Vi lade fram ett förslag om att avskaffa presumtionen mot fängelsestraff, att använda hela straffskalorna och att avskaffa mängdrabatten helt. Det stämmer att det kommer att krävas många fler anstalter. Vårt svar till väljarna är att vi kommer att lösa det. Socialdemokraternas svar till väljarna är: Nej, vi ger upp – vi kommer att göra som våra socialdemokratiska vänner i Storbritannien och släppa ut brottslingar i stället.

Anf. 196 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Det här är ju uppochnedvända världen. Fredrik Kärrholm har fått detta helt om bakfoten. Det var i den brittiska riktningen som Tidöregeringen styrde. Det är så det blir när reformerna och kapaciteten hos Kriminalvården inte hänger ihop. Det är därför britterna nu på löpande band släpper ut grova förbrytare. Det är precis detta vi vill undvika. Det är därför vi säger: Låt oss låsa in våldtäktsmännen och pedofilerna riktigt länge. Men vi kanske inte just nu kan göra detsamma med källarförrådsinbrottstjuvarna.

(Applåder)

Anf. 197 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Som jag precis nämnde i replikskiftet skedde 391 skottlossningar 2022. I år har det skett 83 och i Stockholm den senaste månaden noll. Det är en siffra som tål att upprepas: noll. Detta är alltså en framgång som få över huvud taget trodde var möjlig för fyra år sedan.

Betydelsen av detta är enorm. Låt oss minnas tolvåriga Adriana som sköts ihjäl i en gänguppgörelse, den nyblivna grundskolläraren Soha som sprängdes till döds i sitt eget hem och familjefadern Mikael som kallblodigt mördades inför sin tolvåriga son. Listan kan sorgligt nog göras mycket längre. Förutom de oskyldiga människor som har dött har människor skadats, blivit blinda av glassplitter och fått hörseln förstörd vid sprängdåd. Alldeles för många har utpressats, rånats och bedragits. Hela områden har levt i skräck för livsfarliga gängkriminella.

Att vi vänt utvecklingen räddar liv och ger människor tryggheten åter. Jämfört med 2022 sitter i dag 3 000 fler brottslingar i fängelse. Det gör skillnad. Skjutningarna har minskat med 80 procent, och nyrekryteringen till gängen minskar när förebilder blir till avskräckande exempel.

Men den organiserade brottsligheten är inte besegrad. Kapabla och farliga nätverk finns kvar: förortsgäng, kriminella klaner och internationella brottssyndikat. Polisens kartläggning visar att det handlar om tiotusentals individer. Den kriminella ekonomin omsätter hundratals miljarder.

På allt detta har vi en annan allvarlig brottslighet. Förra året blev 1 av 30 unga män rånade, och 1 av 20 unga kvinnor blev utsatta för ett sexuellt övergrepp. Att intensiva gängkrig inte längre skapar dagliga rubriker betyder inte att staten fullgjort sin skyldighet att skydda medborgarna.

Vi kan och får inte nöja oss med att Sverige har blivit mindre farligt. Vi behöver göra mer för att bekämpa brottsligheten. Polisen behöver samma befogenheter för att förhindra våld mot kvinnor som för att stoppa gängen. Polisen behöver lagstöd för att sätta dit pedofiler online. Och vi behöver fler poliser som patrullerar på våra gator. Fängelsestraff ska ut-

dömas oftare. Hela straffskalorna ska användas, och vi behöver avskaffa mängdrabatten.

Tyvärr är detta något som vänstersidan i denna kammare motsätter sig. Tyvärr innebär det att väldigt många brottsoffer lämnas utan upprättelse. Likaså saknar vänstersidan förståelse för att invandringen behöver förbli kraftigt begränsad. Föräldraansvar är också något som tycks vara helt frånvarande i socialdemokratins vokabulär. Och när det kommer till skolan pratas det sällan om att uppdraget behöver inbegripa att man förmedlar både kunskaper och värderingar.

Ett tryggt Sverige förutsätter att barn under sin uppväxt utvecklar en egen inneboende vilja att göra rätt. Det förutsätter i sin tur ett ordnat samhälle präglat av gemenskap. Ambitionen måste vara större än att människor ska avstå från brott. Ambitionen måste vara ett samhälle där människor tar ansvar, följer gemensamma regler och normer och uppträder med vänlighet – inte av rädsla för straff eller konsekvenser utan av respekt för sina medmänniskor. Målet måste vara ett Sverige som är både tryggt och civiliserat.

Anf. 198 EMIL ENEBLAD (SD):

Fru talman! När Sverigedemokraterna och Tidöpartierna ärvde makten 2022 var läget mycket allvarligt för Sverige. Det året sköts det 391 gånger i vårt land, som min kollega Kärrholm precis sa. Det var 62 personer som miste livet i gängens skottlossningar.

Bakom varje skottlossning gömmer sig oerhörda sorger och trauman. Otryggheten lägger sig som en våt filt över tillvaron för personer som bor i närområdet. För anhöriga till dem som drabbas innebär varje mord, mordförsök, rättsprocess, sjukhusvistelse och begravning en oerhörd sorg.

Varje gång någon har mördats i gängvåldet har den mördades mor, far, släkt och vänner behövt vakna till den hemska nyheten: Just deras son, bror eller kamrat ligger avliden i en källare på ett bårhus. År 2022 var det alltså 124 föräldrar och oräkneligt många syskon, vänner och andra anhöriga som fick uppleva precis detta.

Fru talman! Jag och mitt parti har under den senaste mandatperioden ägnat hela vår kraft åt att åtgärda precis detta. Dödsskjutningarna är nere på rekordlåga nivåer jämfört med tiden då Morgan Johansson var justitieminister. Även sprängningarna är på tydlig reträtt – blott *en* den senaste månaden. För första gången på länge är utvecklingen på väg åt rätt håll.

Det har gått mer än ett år sedan vi hade en dödsskjutning i Göteborg. För första gången på ett år har alltså inte en enda mor eller far behövt vakna upp till nyheten att deras son har skjutits till döds i Göteborg. Flera hela månader det här året har varit helt utan dödsskjutningar, och en hel månad har precis gått utan att det har skjutits eller sprängts en enda gång i Stockholm.

Samtidigt som det dödliga gängvåldet minskar kraftigt beskriver gängtopparna själva hur de är trötta och att det inte längre är värt att bedriva affärer i Sverige. Gängen har blivit trötta just därför att polisen har fått de verktyg de behöver och just därför att gängtopparna och de gängkriminella får sitta inlåsta under längre tider. Priset för att begå gängrelaterad brottslighet är alltså mycket, mycket högre. Sedan augusti i år får alla gängkriminella som begår brott kopplade till sin gängkriminalitet automatiskt dubbla straff.

Det här, fru talman, är en utveckling som måste hållas i. Därför oroar det mig att det ser ut som att Sverige nu kan få tillbaka den gamla kriminalpolitiken, den som 2022 ledde till just att 124 föräldrar det året fick vakna till nyheten att deras son blivit mördad.

Utvecklingen mot en mer rättvis kriminalpolitik måste fortsätta. Straffskärpningarna och de nya verktyg som polisen har fått måste ligga fast. Men vi måste också blicka framåt. Mängdrabatten måste avskaffas under den här mandatperioden. Andra straffrabatter måste tas bort. De värsta brotten ska som regel leda till det högsta straffet, till skillnad från i dag då man landar någonstans i mitten eller strax däröver.

Fru talman! Jag är orolig för att nästa regering ska leverera en kriminalpolitik som innebär lösare tag mot gängen och fortsatta straffrabatter för äldrebedragare och att Sverige ska hamna tillbaka i den kris som vi var i för bara några år sedan. Men jag håller tummarna för att det inte blir så. Jag håller tummarna för alla Sveriges brottsoffers skull.

I detta anförande instämde Mattias Karlsson Bergman och Kevin Sahlin (båda SD).

Anf. 199 TOBIAS SMEDBERG (V):

Fru talman! I Sverige har kriminalpolitiken under de senaste fyra åren haft ett alldeles för ensidigt fokus på åtgärder som har marginell, ingen eller rent av en destruktiv betydelse när det gäller samhällets möjligheter att upptäcka, förebygga och bekämpa brottslighet. Jag tänker på Tidöregeringens närmast besatta intresse av att sätta fler barn i fängelse, i allt lägre åldrar och under allt längre tid – trots att vi vet att det inte är en politik som fungerar och trots att forskning, ett otal remissinstanser och beprövad erfarenhet från andra delar av världen visar att det inte är effektivt att sätta fler barn i fängelse, i lägre åldrar och under längre tid.

Vi måste ändra riktning för kriminalpolitiken i Sverige. Vi behöver en politik som faktiskt fungerar. Grunden i den politiken måste vara det brottsförebyggande arbetet. Där vet vi i samhället vad som behöver göras. Vi måste satsa på skolan. Varenda elev, vartenda barn och varenda ungdom ska klara av sin skolgång så att de når målet om egen försörjning eller vidare studier. Vi måste bekämpa arbetslösheten. Vi måste ha en politik för full sysselsättning.

Tidöregeringens största misslyckande är den arbetslöshet som har bitit sig fast. Barn och unga måste få växa upp i hem där föräldrar har ett jobb att gå till, så att de klarar egen försörjning och så att de inte av fattigdomsskäl drivs in i de gängkriminellas käftar. Vi behöver en brottspolitik som faktiskt fungerar.

Vi måste också skydda vår välfärd. Den organiserade brottsligheten och gängen attackerar vår välfärd och använder de intäkter som skulle ha gått till välfärd till att i stället finansiera annan kriminell verksamhet. Tidöregeringen har sett mellan fingrarna på det faktum att vi lever i ett land där gängkriminella tillåtits driva HVB-hem och vårdcentraler.

Vi måste byta riktning. Vi måste också ha en politik som står på brottsoffrens sida. Jag blev kontaktad av en kvinna som berättade om sin dotter. Hon hade levt i en oerhört destruktiv relation, som hon lyckats lämna. Hon hade utsatts för fruktansvärda brott i den relationen. Hon klarar inte av att gå ut på arbetsmarknaden på grund av det hon blivit utsatt för utan tvingas

leva på ekonomiskt försörjningsstöd. Förövaren, hennes exman, dömdes, och hon fick rätt till skadeståndsersättning. Det var äntligen någon form av upprättelse från samhället.

Vad händer då? Jo, då säger kommunen: Din skadeståndsersättning räknar vi som en inkomst. Därför skär vi ned på ditt ekonomiska försörjningsstöd i motsvarande takt som du får tillgång till skadeståndsersättningen.

Det här är skamligt. Brottsoffret utsätts alltså två gånger – först för gärningsmannens fruktansvärda agerande och därefter för samhällets svek. Man attackerar människor i fattigdom och säger: Du ska inte ha tillgång till den skadeståndsersättning som alla andra skulle få tillgång till om de var i samma situation som du.

Fru talman! Under den här mandatperioden vill jag att den här församlingen ska fatta beslut om att kommuner inte ska tillåtas att dra ned på det ekonomiska försörjningsstödet när människor som befinner sig i samhällets mest utsatta situationer och lever i fattigdom äntligen får rätt till skadeståndsersättning.

Vi behöver en politik som fungerar. Då måste vi satsa på det brottsförebyggande arbetet. Det handlar om skolan, full sysselsättning och bostadsområden som är trygga att växa upp i. Vi ska ha bostäder som familjer har råd att bo i och bostadsområden där 13-åringar kan växa upp i trygghet i stället för att de ska behöva växa upp i de fängelser som Tidöregeringen ville bygga.

Vi ska punktmarkera den gängkriminella miljön, vi ska skydda vår välfärd och vi ska ha en politik som står på brottsoffrens sida.

Anf. 200 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Från talarstolen hör vi Tobias Smedberg från Vänsterpartiet säga att vi behöver ändra riktning. År 2022 skedde 391 skottlossningar och i år 83. I Stockholm har det den senaste månaden varit noll. I vilken riktning vill ledamoten?

Anf. 201 TOBIAS SMEDBERG (V) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Kärrholm, för en bra fråga!

Jag vill byta riktning från en politik som syftar till att skapa effektiva rubriker i tidningar till en politik som skapar en effektiv brottsbekämpning. Jag må vara ny som ledamot i den här församlingen, men jag är tillräckligt erfaren för att se att det är skillnad på detta.

Att sätta fler barn i fängelse ger effektiva rubriker. Men det är inte ett effektivt sätt att bekämpa brottslighet. Då måste man punktmarkera grova brott och de gängkriminella som skor sig på till exempel samhällets bekostnad genom att attackera vår välfärd.

Jag har sett hur polisen och Åklagarmyndigheten under Tidöregeringens styre har saknat resurser för att bekämpa välfärdsbrottsligheten som finansierar gängens kriminella aktiviteter.

Det är bra att mycket går åt rätt håll. Men det finns väldigt mycket mer som behöver gå åt rätt håll.

Anf. 202 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon som lyssnar på debatten på något sätt blir klokare över huvud taget.

Ledamoten säger att vi inte ska ha en politik som bara syftar till att skapa rubriker. Men bakom rubrikerna finns en verklighet där vi inte bara minskar antalet skjutningar och trycker tillbaka den organiserade brottsligheten, utan annan brottslighet minskar också. Antalet stölder och inbrott minskar.

Det är en enorm framgång. Jag kan konstatera att Vänsterpartiet har röstat emot alla förslag som vi har lagt fram som har lett till den utvecklingen.

Anf. 203 TOBIAS SMEDBERG (V) replik:

Fru talman! Fredrik Kärrholm har visat ett närmast besatt intresse av att sätta 13-åringar i fängelse trots att vi vet att det inte fungerar. Kärrholm hade kunnat visa här i församlingen vilka remissinstanser som anser, och vilken forskning och vilken beprövad erfarenhet som visar, att det är effektiv brottsbekämpning.

Det gjorde han inte, för det finns ingen sådan beprövad erfarenhet. Det finns ingen sådan forskning, och det finns nästan inga remissinstanser som stöder den politiken.

Anf. 204 MAGNUS HAARA (C):

Fru talman! Vi ska ha ett tryggt Sverige – ett Sverige med frihet, ansvar och medmänsklighet. Jag vill bo i ett Sverige där människor känner sig trygga i sin vardag. Det är ett Sverige där du kan gå hem på kvällen utan att vara rädd, där företagarna kan driva sina företag utan hot och där människor vet att samhället finns där när de behöver hjälp.

Det ska inte spela någon roll om du bor mitt i Helsingborg, i Höör eller i en liten by uppe i Tornedalen. För mig är en av de finaste sakerna med Sverige det engagemang som finns både i våra städer och på vår landsbygd.

Det är känslan när man kommer till en plats där människor hälsar på varandra, där idrottsföreningen samlar barn och ungdomar och där lokala företagare kämpar för att bygden ska utvecklas. Det är gemenskap. Det är sammanhållning. Det är Sverige när det är som bäst.

Men den gemenskapen måste få förutsättningar att leva vidare. En av de viktigaste förutsättningarna är just trygghet. För frihet utan trygghet är ingen verklig frihet. Du ska inte behöva fundera på om polisen kan komma när du behöver hjälp. Du ska inte behöva känna att din bostadsort avgör hur mycket skydd du får av samhället.

Ändå går utvecklingen åt fel håll på just den punkten. Sedan 2022 har antalet platser där allmänheten kan besöka polisen minskat kraftigt. Sedan 2021 har 58 kommuner förlorat sitt sista besökskontor. I dag saknar 110 kommuner poliskontor. Det är en utveckling som vi måste vända.

Jag och Centerpartiet vill att polisen ska finnas nära människor i alla Sveriges 290 kommuner. Vi vill återöppna poliskontor, stärka den lokala polisnärvaron och bygga ut mobila polisenheter och lokala polisnav. Vi vill sätta en tydlig nationell ambitionsnivå för polisens tillgänglighet, så att ingen kommun lämnas efter.

Vi vill prova nya lösningar, som drönare vid akuta larm, för att korta responstiderna där avstånden är långa. Vi vill också att polisen prioriterar de brott som påverkar människors vardag: inbrott, stölder och skadegörelse.

Även om ett inbrott kanske bara blir en rad i statistiken kan det för den som drabbas innebära en förlorad känsla av trygghet i sitt hem. Trygghet handlar inte bara om att bekämpa brott. Det handlar också om att människor ska kunna leva sina liv utan rädsla.

Men trygghet kräver också något mer. Den kräver en stark rättsstat. Vi ska bekämpa kriminaliteten med kraft. Den som begår grova brott ska möta samhällets fulla styrka. Men samtidigt ska staten följa lagen och respektera människors rättigheter. Det är vad som skiljer ett rättssamhälle från ett samhälle där makten går före rätten.

Jag tror på ett Sverige där vi inte ställer människor mot varandra utan där vi bygger ett samhälle där fler får möjlighet att lyckas. Det är ett Sverige där polisen finns nära, där rättsstaten står stark och där människor känner att de har både ansvar och rättigheter. Det är ett Sverige där du kan välja att bo i en storstad eller på landsbygden utan att välja bort tryggheten.

För mig är det politikens uppgift att skapa förutsättningar för människor att leva fria, trygga och meningsfulla liv oavsett var i landet de bor. Det är det Sverige jag vill vara med och bygga. Det är därför jag säger: Poliser ska finnas i hela Sverige. Tryggheten ska gälla alla. Framtidstron ska finnas i varenda kommun från Kärrbäck till Svalöv och från norr till söder. Sverige kan bättre, och tillsammans kan vi göra det bättre.
(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Brihall (C).

Anf. 205 EMIL ENEBLAD (SD) replik:

Fru talman! Magnus Haara talar sig varm för trygghet på landsbygden och vad som behövs för att uppnå det. Ett ganska uppenbart faktum är att med det nuvarande straffsystemet läggs på tok för många anmälningar ned.

Min familj är från landet i Sörmland och har drabbats av inbrottsvågor gång efter annan. När man polisanmäler de inbrotten ligger ofta tio andra inbrottsanmälningar på hög. Konsekvensen av det, när mängdrabatten finns, blir att det inte blir något straff för de senare inbrott som har begåtts. En grundläggande förutsättning för att komma åt det problemet är att man avskaffar mängdrabatten. Centerpartiet röstade som bekant nej till detta i augusti i år.

Jag ställer därför frågan till Magnus Haara: Hur kommer det sig att ni röstade nej till mängdrabatten? Kommer Centerpartiet att avskaffa mängdrabatten? Kommer Centerpartiet att verka för att avskaffa den under den här mandatperioden för till exempel inbrottsstölder?

Anf. 206 MAGNUS HAARA (C) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är överens om ganska mycket, Emil. Det gläder mig också att du värnar om landsbygden.

Vi måste få fler poliser. När människor på landsbygden ringer till polisen måste polisen komma dit. Så är det inte riktigt i dag. Det gäller likaså en närvarande polis. I dag saknar 110 kommuner en närvarande polis. Det måste vi ändra, och det hoppas jag att vi är överens om.

Vi ska avskaffa mängdrabatten. Det som lades till handlade mer om ett politiskt spel från Tidösidan. Man måste vara seriös när det gäller lagstiftning, och det är Centerpartiet. Mängdrabatten ska avskaffas, men det ska göras ordentligt och med riktig lagstiftning.

Anf. 207 EMIL ENEBLAD (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle säga att det är väldigt seriöst att när man presenterar en stor reform ge regeringen och rättsvårdande myndigheter möjlighet att planera och lägga grunden för att reformen ska kunna träda i kraft, vilket uppenbarligen är en bit in i framtiden.

Fru talman! Om vi inte avskaffar mängdrabatten, vilket Centerpartiet röstade för att vi inte skulle göra, kommer de här brotten att läggas på hög. Vi har gett beskedet att det ska ske under den här mandatperioden. Jag saknar ett besked från Centerpartiet.

Anf. 208 MAGNUS HAARA (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet kommer att verka för att vi ska avskaffa mängdrabatten, och vi kommer att verka för att vi driver en seriös lagstiftning.

Det du glömde bort att säga när det gäller experter och Lagrådet är att de har varnat för otroligt mycket av den lagstiftning som har lagts fram under den gångna mandatperioden och sagt att det har gått för fort och inte är tillräckligt genomarbetat.

Mängdrabatten ska avskaffas, men den måste avskaffas på rätt sätt och genom rätt lagstiftning.

Anf. 209 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om att inte rikta sina anföranden direkt till meddebattören utan tala genom talmannen.

Anf. 210 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Under den gångna mandatperioden har vi socialdemokrater röstat ja till de flesta av regeringens förslag på det rättspolitiska området, dels för att många av förslagen påbörjades redan av den socialdemokratiska regeringen, dels för att även Tidöregeringen har lagt fram bra förslag.

Det finns dock områden där regeringen inte har gjort tillräckligt, och ett sådant är den ekonomiska brottsligheten.

Vi har länge talat om gängens skjutningar, sprängningar och narkotikahandel. Den brottsligheten ska självklart bekämpas med full kraft. Men vi måste också gå ännu hårdare efter pengarna. Bakom våldet finns nämligen en ekonomi. Bakom narkotikahandeln finns företag, penningtvätt och avancerade ekonomiska upplägg. Bakom de unga killarna som utför våldsdåden finns äldre och betydligt rikare personer. Det är de som tjänar de stora pengarna, och det är dem vi måste komma åt.

Fru talman! Det räcker inte att jaga dem som utför brotten. Vi måste också slå hårt mot dem som organiserar och finansierar brottsligheten. Därför vill vi socialdemokrater bland annat införa ett strängare straff för synnerligen grov ekonomisk brottslighet, återinföra revisionsplikten för fler aktiebolag och höja aktiekapitalet, stärka och utveckla Ekobrottsmyn-

digheten till en myndighet mot organiserad brottslighet och införa en svensk maffialag för att komma åt dem som styr de kriminella nätverken. Den organiserade brottsligheten äter sig in i samhällskroppen, i våra företag, i välfärden, i den offentliga ekonomin och tyvärr även i vår idrott.

Fru talman! Under det senaste året har jag träffat många fotbollsklubbar, supportrar, förbund och polisen. En sak har blivit väldigt tydlig: Vi måste rikta mer kraft mot den ekonomiska brottsligheten inom fotbollen – mot oseriösa agenter, mot matchfixning, mot penningtvätt och mot kriminella som försöker skaffa sig makt över våra föreningar. Vi socialdemokrater har därför föreslagit reglering av agentverksamheten och hårdare tag mot matchfixning.

Här måste jag avslutningsvis faktiskt berömma regeringen, fru talman. Ett av de sista besluten under mandatperioden var nämligen att tillsätta en nationell samordnare mot brottslighet kopplad till idrotten, ett förslag som vi socialdemokrater har drivit på för. Det var ett bra beslut, och det var prestigelöst av regeringen.

Fotbollssäsongen 2026 ser ut att fortsätta den positiva trenden med stor publiktillströmning och minskade ordningsstörningar. I stället för att ständigt låta diskussionen handla om läktarna och pyroteknik hoppas jag nu att vi kan flytta debatten och resurserna mot det som verkligen hotar svensk fotboll – mot de kriminella pengarna, mot matchfixningen och mot dem som försöker ta makten över våra föreningar.
(Applåder)

Anf. 211 SOPHIA GRANSWED BAAT (M):

Fru talman! Det finns många viktiga frågor som den här kammaren har att behandla. Men få frågor är så grundläggande som vårt ansvar att skydda barn.

Barn är de mest utsatta i vårt samhälle. De är beroende av att vuxenvärlden ser dem, hör dem, skyddar dem och agerar när de själva inte kan. Därför måste kampen mot sexualbrott mot barn vara en av rättsstatens allra högsta prioriteringar.

Brottsligheten förändras. Pedofilerna anpassar sig snabbt till nya miljöer och nya tekniska möjligheter. I dag sker en stor del av de sexuella övergreppen mot barn bakom skärmar. Vuxna män söker kontakt med barn på sociala medier, på spelplattformar och i slutna chattforum. Där gromas barn. Där utpressas barn, och där sprids övergreppsmaterial. Förövarna gömmer sig bakom anonyma profiler, krypterade tjänster och slutna nätverk.

Därför är regeringens lagrådsremiss om särskilda provokativa åtgärder ett viktigt steg framåt. Den innebär att polisen ska kunna utge sig för att vara barn på nätet för att avslöja personer som söker kontakt med barn för att begå övergrepp. Förslaget innebär också att polisen får möjlighet att ta sig in i slutna chattforum där sexuella övergrepp mot barn planeras och övergreppsmaterial sprids.

Fru talman! För mig är det här i grunden en enkel fråga. Om en vuxen person söker upp barn för att begå övergrepp är det inte den vuxne som ska försvaras. Då är det barnet som ska skyddas från att bli utsatt. När förövarna gömmer sig bakom skärmarna måste rättsstatens verktyg fungera. Vi kan inte bekämpa morgondagens brottslighet med gårdagens metoder.

Nu infriar Moderaterna sitt vallöfte och stärker skyddet för barn. Nu ger vi polisen bättre verktyg mot pedofiler. Många svenskar har genom åren tagit del av berättelser som offentliggjorts av exempelvis Dumpen. Oavsett vad man tycker om deras metoder har de bidragit till att synliggöra en verklighet som många helst inte vill se. Bakom varje avslöjad konversation finns ju också en vuxen person som haft kontakt med ett barn med ett enda syfte: att begå ett sexuellt övergrepp mot barnet.

Det här borde få oss alla att stanna upp. För varje person som avslöjas finns ett barn som faktiskt utsätts. Samtidigt vet vi att mörkertalet är stort. Många barn vågar aldrig berätta. Barn manipuleras, och barn hotas. Barn bär med sig trauman långt upp i vuxen ålder. Det är de barnen vi måste tänka på när vi diskuterar de här frågorna.

Fru talman! Vi får aldrig acceptera att internet blir en fristad för pedofiler och våldtäktsmän. Samhället har ett ansvar, och det är att stå på barnens sida. När vi skyddar barnen skyddar vi också deras framtid, deras tillit och det samhälle som vi vill lämna vidare till nästa generation. Barnens trygghet måste alltid komma först.

Anf. 212 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! Jag vill i detta anförande diskutera svensk sexualbrottslagstiftning, samtyckeslagen och vad jag och många med mig menar är brister i rättspraxis.

För att undvika eventuella missförstånd vill jag säga att sexualbrott är vedervärdigt och att våldtäktsmän ska dömas hårt. Här råder inga tveksamheter. Problemet i dag är dock att inte minst unga pojkar, ofta med liten eller obefintlig sexuell erfarenhet, döms till långa fängelsestraff och stora skadestånd för våldtäkt på mycket svag bevisning eller, för den delen, för incidenter som i det allmänna rättsmedvetandet – är åtminstone jag övertygad om – över huvud taget inte hör hemma i en rättssal.

Våldtäktsbegreppet har genom åren breddats i omgångar, och i och med den så kallade samtyckeslagen som infördes 2018 har våldtäktsbegreppet breddats ytterligare till att inom juridiken omfatta allt fler gärningar. Antalet våldtäktsdomar, förutom grov våldtäkt som ligger stabilt, har i och med detta fördubblats. Till detta har även tillkommit domar i den nya brottskategorin, så kallad oaktsam våldtäkt.

Jag är fullt medveten om svårigheterna att döma när det gäller sexualbrott, särskilt som det sällan finns vittnen eller för den delen teknisk bevisning. Men på grund av det goda att vilja freda kvinnor från sexualbrott har beviskraven sänkts till nivåer som inte tillämpas i några andra typer av rättsfall. Principen om oskyldighetspresumtion, som ibland uttrycks som att det är bättre att tio skyldiga går fria än att en oskyldig lider, har i praktiken lyfts bort från våldtäktsmål.

Detta har lett till att vi otvetydigt dömer inte minst unga oskyldiga pojkar till minst tre års fängelse, hundratusentals kronor i skadestånd och ett livslångt stigma. I det enskilda fallet är det naturligtvis svårt att uttala sig säkert om skuld, men på det stora hela är det uppenbart att oskyldiga döms. De är inte få.

Det finns bland annat ett fall där en dömd kille lyckades bevisa sin oskuld efter att en expert lyckats få ut data ur en trasig telefon. Journalisten Jenny Strindlöv har skrivit om bland annat detta fall.

Jag har engagerat mig i frågan genom att anordna ett seminarium i riksdagen. Jag har också läst en stor mängd domar och förundersökningsprotokoll. Jag har intervjuat såväl advokater och journalister som dömda och deras anhöriga. Sammantaget är jag övertygad om att svensk lagstiftning såväl som rättspraxis behöver reformeras. Det här är en tryckkokare som tids nog kommer att brisera.

Jag menar att vi behöver en översyn av huruvida det allmänna rättsmedvetandet och juridikens omfattning av begreppet våldtäkt verkligen ligger i fas. Kanske behövs fler brottskategorier vad gäller sexualbrott, så att det finns rimliga påföljder för mindre allvarliga händelser som inte uppfattas som våldtäkt i det allmänna rättsmedvetandet.

Det här är en svår och komplex fråga, och jag hoppas att vi tar tag i den.

Anf. 213 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Det var ett anmärkningsvärt anförande av Sverigedemokraterna.

Du svingar dig med begrepp som att oskyldiga sitter i fängelse, att beviskraven ska sänkas eller höjas. Du ska ha läst en mängd förundersökningar och domar. Därmed ska rätt efter rätt överprövas, och i kammaren kan man i instans efter instans kväsa dom. Det är mycket anmärkningsvärt.

Sanningen är att det i dag finns helt andra förutsättningar att få fram bra bevis för vad som har hänt vid ett sexualbrott, bland annat med hjälp av dessa kit som vi i samtyckesutredningen pekade på. På lasaretten finns färdiga kit där det går att dokumentera dna, hår och annat direkt på plats. Målsägandebiträde finns för de drabbade. Där finns orsaken till att många döms.

Anf. 214 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om tilltalet i kammaren. Vi talar inte direkt till varandra utan genom talmannen.

Anf. 215 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja uppmana Petter Löberg att ta del av rapporteringen, bland annat en lång reportageserie i Expressen av Jenny Strindlöv. Det finns också en bra text av Louise Lennartsson i en tidskrift, som jag just nu inte kommer på namnet på. De visar problemen på ett tydligt sätt.

Jag vet inte vad ett sådant kit som Petter Löberg refererar till skulle ha för betydelse när det gäller bevisning om huruvida samtycke fanns eller inte. Saker kan gå fel på olika sätt i en interaktion. Folk kan ångra sig efteråt. Det kanske inte blev så bra, och så vidare. Men det behöver inte betyda att ett brott har begåtts.

Det finns, som sagt, en otrolig mängd fall att ta del av där dömda gärningsmän i efterhand har blivit friade på teknisk bevisning som inte kunde användas i första fallet. Att oskyldiga döms är tveklöst.

Anf. 216 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Det vore oerhört anmärkningsvärt om det sitter människor som är oskyldigt dömda i svenska fängelser. Det finns system för det,

nämligen resning i Högsta domstolen. Det är då man ska få återupprättelse om man är oskyldigt dömd. Punkt slut!

Det finns ett antal sådana fall i svensk rättstillämpning. Men i det här fallet pratar vi om något annat. Du vill helt enkelt att gärningspersoner och våldtäktsmän ska gå fria.

Jag hann inte i min tidigare uppräkning komma till det faktum som gör att många döms, nämligen sociala medier och dokumentation från mobiler. Där har du nyckeln.

Anf. 217 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tänker att det borde vara otvetydigt att det är svårt att döma, och ibland blir det fel. Ibland döms oskyldiga.

Bevisbördan för domstolen är så pass låg i dessa fall att jag menar att fler oskyldiga döms. Resning i Högsta domstolen får man i princip aldrig. Högsta domstolen tar upp ett, två eller tre fall per år. Det kan man glömma.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag får be ledamöterna att respektera talartiden. Jag förstår att den är kort i jämförelse med vad den brukar vara, men man måste ändå anpassa sig till den givna talartiden.)

Anf. 218 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Den farligaste platsen för en kvinna är hemmet. Där kontrolleras, plågas, våldtas och mördas kvinnor och barn året om.

Ofta är mannen som farligast just när kvinnan har samlat kraft och stöd för att lämna relationen. Att stoppa mäns våld mot kvinnor och barn, eftervåldet inkluderat, är en fråga om trygghet, frihet, respekt och rättvisa.

Under de senaste tre mandatperioderna har viktiga steg tagits. Barnfridsbrott har införts, och hedersbrott har fått en egen brottsrubricering. Samtyckeslagen har införts. Straff har skärpts, och psykiskt våld har kriminaliserats. Men arbetet måste fortsätta. Ingen kvinna är fri förrän alla är fria.

Ett av samhällets allra viktigaste uppgifter är också att skydda barn från våld. Att utsättas för eller bevittna våld i hemmet är djupt skadligt och ger livslånga konsekvenser. Arbetet måste fortsätta.

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck har ingen plats i vårt samhälle. Ändå begränsas, kontrolleras, misshandlas och bortförs främst kvinnor och flickor i hederns namn.

Till dig som tittar på debatten, som själv är utsatt eller som känner oro för någon annan vill jag säga följande.

Din kropp är bara din. Din sexualitet är bara din. Beslutet om du vill gifta dig eller inte vill gifta dig är bara ditt. Du har rätt att leva ditt liv i trygghet och i frihet och att följa dina drömmar. Den som försöker kontrollera dig till något annat begår ett brott.

Fru talman! Socialstyrelsens utredningar visar gång på gång att flera mord och grova våldsbrott hade kunnat undvikas. Oftast har våldet varit känt innan de grövsta brotten har begåtts. Jag vill särskilt i den här debatten lyfta fram kvinnojourerna. De har över 50 års erfarenhet av att erbjuda stöd, skydd och hopp till våldsutsatta kvinnor och barn. De bedriver också ett helt ovärderligt folkbildningsarbete och opinionsarbete. Kvinnojourernas verksamhet ska värnas, ges långsiktiga och trygga förutsättningar och inte motarbetas.

I mitt hemlän Gävleborg har nu alla kvinnojoursdrivna skyddade boenden lagts ned eller lagts vilande. Det är på grund av regeringens misslyckande med implementeringen av den nya tillståndsplikten, och det är allvarligt.

Fru talman! Jag vill ändå avsluta med två positiva exempel hemifrån Gävleborg, exempel på att det går att jobba annorlunda. I Trygghetens hus i Bollnäs samlas polis, socialtjänst och kvinnojour under samma tak för att tillsammans med skolor, hälso- och sjukvård och föreningsliv arbeta för att förebygga, upptäcka och stoppa våldet, lagföra förövarna och ge utsatta rätt stöd och skydd. Det är samverkan när den är som bäst.

Jag vill också lyfta Shanazi Hjältar och Hjältinnor i Gävle. Genom utbildning, folkbildningsarbete och samtal med unga människor i kontexter där heder är framträdande utmanar verksamheten hedersnormer och patriarkala strukturer.

Forskningen visar att det går att förändra attityder och stärka jämställdheten.

Fru talman! Kampen mot mäns våld mot kvinnor, våld mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck måste inte bara fortsätta. Den måste växlas upp – förebyggande, normförändrande, samverkande och repressivt.
(Applåder)

Anf. 219 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Vad fint att få vara med och stänga kammaren för i kväll!

Fru talman! Vi pratar ofta om hur många fler poliser Sverige behöver, och det är förstås viktigt. Socialdemokraterna har själva varit med och genomfört en historisk utbyggnad av Polismyndigheten. Men det räcker inte att räkna hur många poliser vi har. Var finns de, och vad jobbar de med? Riksrevisionens granskning av polisreformen ger oss anledning att ställa just de frågorna.

När den stora polisreformen genomfördes 2015 var en av intentionerna att polisen skulle komma närmare lokalsamhället. Men drygt tio år senare konstaterar Riksrevisionen att denna intention fortfarande inte har uppnåtts. Polismyndigheten har vuxit kraftigt, men en alltför liten del av tillväxten har kommit lokalsamhället till del. Samtidigt har erfaren personal lämnat lokalområdena för andra uppgifter inom organisationen.

Fru talman! Den polis som känner ungdomarna i sitt område och har kontakt med skolorna, socialtjänsten, föreningslivet och företagarna har helt andra möjligheter att upptäcka problem innan de växer sig stora, inte minst när det gäller att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet. Då behöver vi poliser som känner sina lokalsamhällen, som finns där och bygger förtroende och relationer över tid.

Det handlar också om tillgänglighet för den kvinna som ska anmäla en våldtäkt eller våld i hemmet, för den äldre person som ska anmäla ett bedrägeri och för de företagare som upprepade gånger drabbats av stölder och skadegörelse. Här behövs öppna polisstationer och närvarande poliser i lokalsamhället.

Fru talman! Vi socialdemokrater har därför lagt fram tre konkreta förslag för att stärka den lokala polisnärvaron. För det första vill vi se fler lokalt närvarande poliser i yttre tjänst. När Polismyndigheten växer kraftigt måste detta också märkas lokalt. För det andra vill vi ha ett akutstopp för ytterligare nedläggningar av polisstationer. För det tredje vill vi utreda

reglerade inställelsetider för polisen liknande dem som finns för räddningstjänsten.

Behöver man hjälp av polisen ska man kunna känna sig trygg med att hjälpen kommer inom rimlig tid oavsett var i landet man bor, alltså oavsett om man bor i Stockholm, Sölvesborg, Leksand eller Vetlanda.

Fru talman! Jag har i denna kammare flera gånger tagit upp nedläggningar av polisstationer och hur det påverkar våra samhällen och samhällskontraktet med medborgarna. Något händer nämligen i oss när skylten på polisstationen skruvas ned. Hemma i Blekinge har två av fem kommuner, Sölvesborg och Olofström, blivit av med sina polisstationer. Dessa två kommuner fick alltså se ännu mer statlig närvaro försvinna under förra mandatperioden.

Fru talman! Vi vill ha en stark och närvarande polis i hela Sverige, en polis som kan bekämpa den grova organiserade brottsligheten, utreda brott och komma snabbt när det händer något allvarligt. Men vi vill också ha en polis som är närvarande mellan utryckningarna och som känner människorna, bygger relationer och kan förebygga brott innan de begås. Då behöver vi också fler öppna polisstationer.
(Applåder)

Anf. 220 EMIL ENEBLAD (SD) replik:

Fru talman! Jag delar givetvis visionen om fler poliser. Sverigedemokraterna och Tidöpartierna gjorde under förra mandatperioden rekordstora satsningar för att öka antalet poliser och utöka rättsväsendet. Över 100 miljarder per år budgeterades för detta.

Men för de personer Heléne Björklund nämnde spelar det mindre roll om det finns tillgängliga poliser för att ta hand om inbrottet, om inbrottet bara läggs på hög och ger en mängdrabatt så att straffet blir i princip noll. Lika lite spelar det roll för den gamla dam som blivit utsatt för ett äldrebedrägeri när bedragaren har begått 15 bedrägerier innan och ärendet därför läggs på hög och sedan läggs ned.

Socialdemokraterna röstade som bekant nej till att avskaffa mängdrabatten för denna typ av brott, och jag har inte hört att de vill något annat. Hur tänker ledamoten här?

Anf. 221 HELÉNE BJÖRKLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten som ger mig möjlighet att svara på detta, men jag är helt säker på att ledamoten visst har hört hur Socialdemokraterna ställer sig till detta. Men i det fall det inte är så ska jag ge ett mycket tydligt besked: Socialdemokraterna vill absolut avskaffa mängdrabatten. Det har vi sagt hela tiden, även i debatten här i riksdagen.

Vi vill dock se ett ikraftträdandedatum. Ledamoten känner ju till hur propositionen togs fram, så låt mig ställa en fråga tillbaka: Vilket datum stod nu igen i propositionen? När skulle detta börja gälla?

Vårt besked var att vi kommer att prioritera detta i den nya regeringen. Vi kommer att prioritera de grova brotten och sexualbrotten när vi tar bort straffrabatten.

Anf. 222 EMIL ENEBLAD (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraternas besked var att det skulle ske under denna mandatperiod medan Moderaternas besked var den 1 januari 2029

– och de har tillgång till bättre siffror än vad vi har i och med att de äger flera departement.

Fru talman! Socialdemokraterna har under valrörelsen, i följdmotioner och i andra sammanhang varit tydliga med att de vill avskaffa mängdrabatten för sexualbrott och våldsbrott – trots att man inte har något eget förslag.

Detta innebär följaktligen att äldrebedrägerier och inbrott ska fortsätta omfattas av mängdrabatten. Hur ställer sig ledamoten till det?

Anf. 223 HELÉNE BJÖRKLUND (S) replik:

Fru talman! Ledamoten svarade inte på min fråga om vilket datum som står i propositionen utan tog upp vad som har sagts muntligt av Sverigedemokraterna och Moderaterna. Men det kammaren debatterar är de propositioner som behandlas, och vi efterfrågade ett ikraftträdandedatum och sa att det inte var seriöst att stifta lag utan ett ikraftträdandedatum. Det sa vi i debatten och har också sagt under hela valrörelsen.

Vi är väldigt förvånade över att ni vill fortsätta diskutera detta, men i kväll har ledamoten fått tydliga svar.

(Applåder)

(forts. prot. 8)

§ 9 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:287 Ny politisk inriktning för ett starkare filmland

2026/27:25 av Sandra Sönnergren m.fl. (V)
2026/27:35 av Leila Ali Elmi m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2025/26:140 2026 års redogörelse för företag med statligt ägande

2026/27:28 av Birger Lahti m.fl. (V)

med anledning av skr. 2025/26:288 Riksrevisionens rapport om statens styrning av kommunernas myndighetsutövning som avser LSS

2026/27:26 av Linnea Bengtsson m.fl. (V)
2026/27:33 av Christofer Bergenblock m.fl. (C)

§ 10 Anmälan om uteblivet svar på skriftlig fråga

Förste vice talmannen anmälde att följande skriftliga fråga inte skulle besvaras:

2026/27:1 Situationen för hbtqi-personer i Turkiet
av *Ulrika Westerlund* (MP)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 18.09.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 40 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 85 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 155 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 185 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

DAVID DAGER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Förnyad bordläggning av talmannens förslag till statsminister **1**
§ 2 Anmälan om ersättare **1**
§ 3 Avsägelser **1**
§ 4 Anmälan om efterträdare **1**
§ 5 Anmälan om ersättare för gruppledare för partigrupp **2**
§ 6 Anmälan om granskningsrapport **2**
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott **3**
§ 8 Allmänpolitisk debatt **3**
Demokrati och mänskliga rättigheter *3*
Anf. 1 PER-ARNE HÅKANSSON (S) 3
Anf. 2 DAVID JOSEFSSON (M) 4
Anf. 3 ROGER HEDLUND (SD) 5
Anf. 4 LINNEA BENGTSSON (V) 6
Anf. 5 HANS EKLIND (KD) 7
Anf. 6 BASSEM NASR (MP) 8
Anf. 7 MARKUS SELIN (S) 9
Anf. 8 KATARINA STENSTRÖM ROS (M) 9
Anf. 9 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) 10
Anf. 10 BANESA MARTINEZ ROLDÁN (V) 11
Anf. 11 ULRIKA WESTERLUND (MP) 12
Anf. 12 KARIN SUNDIN (S) 13
Anf. 13 LEONID YURKOVSKIY (SD) 14
Anf. 14 HANNA LINDQVIST (MP) 15
Anf. 15 DANIEL VENCU ÖHRLUND CASTRO (S) 16
Anf. 16 PETER SÖDERSTRÖM (S) 17
Anf. 17 THERESE KRISTIANSSON (S) 18
Internationella frågor och utrikespolitik *19*
Anf. 18 AZRA MURANOVIC (S) 19
Anf. 19 ANN-SOFIE ALM (M) 20
Anf. 20 AZRA MURANOVIC (S) replik 21
Anf. 21 ANN-SOFIE ALM (M) replik 22
Anf. 22 AZRA MURANOVIC (S) replik 22
Anf. 23 ANN-SOFIE ALM (M) replik 22
Anf. 24 MALIN BJÖRK (V) replik 22
Anf. 25 ANN-SOFIE ALM (M) replik 23
Anf. 26 MALIN BJÖRK (V) replik 23
Anf. 27 ANN-SOFIE ALM (M) replik 23
Anf. 28 MALIN BJÖRK (V) 23
Anf. 29 MARTIN HALLANDER (KD) 24
Anf. 30 BASSEM NASR (MP) replik 25
Anf. 31 MARTIN HALLANDER (KD) replik 25
Anf. 32 BASSEM NASR (MP) replik 26
Anf. 33 MARTIN HALLANDER (KD) replik 26
Anf. 34 GURGIN BAKIRCIOGLU (MP) 26
Anf. 35 PAUL SABO (KD) 27
Anf. 36 AZRA MURANOVIC (S) replik 28

Anf. 37 PAUL SABO (KD) replik ... 28
Anf. 38 AZRA MURANOVIC (S) replik ... 29
Anf. 39 PAUL SABO (KD) replik ... 29
Anf. 40 MAGNUS JACOBSSON (KD) ... 29
Försvarspolitik ... *30*
Anf. 41 JOHAN ANDERSSON (S) ... 30
Anf. 42 GUSTAF GÖTHBERG (M) ... 31
Anf. 43 JOHAN ANDERSSON (S) replik ... 32
Anf. 44 GUSTAF GÖTHBERG (M) replik ... 33
Anf. 45 JOHAN ANDERSSON (S) replik ... 33
Anf. 46 GUSTAF GÖTHBERG (M) replik ... 33
Anf. 47 DENICE WESTERBERG (SD) ... 33
Anf. 48 NILA VIKHE PATIL (MP) ... 34
Arbetsmarknad och ekonomi ... *35*
Anf. 49 EVA LINDH (S) ... 35
Anf. 50 OLIVER ROSENGREN (M) ... 36
Anf. 51 EVA LINDH (S) replik ... 37
Anf. 52 OLIVER ROSENGREN (M) replik ... 37
Anf. 53 EVA LINDH (S) replik ... 38
Anf. 54 OLIVER ROSENGREN (M) replik ... 38
Anf. 55 RASMUS ELFSTRÖM (C) ... 38
Anf. 56 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) ... 39
Anf. 57 SOFIA AMLOH (S) replik ... 40
Anf. 58 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik ... 40
Anf. 59 SOFIA AMLOH (S) replik ... 41
Anf. 60 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik ... 41
Anf. 61 AJDA ASGARI (MP) ... 41
Anf. 62 MARKUS KALLIFATIDES (S) ... 42
Anf. 63 AMANDA THONANDER (M) ... 43
Anf. 64 KATARINA BERGGREN (S) ... 44
Anf. 65 OLIVER ROSENGREN (M) replik ... 45
Anf. 66 KATARINA BERGGREN (S) replik ... 45
Anf. 67 FÖRSTE VICE TALMANNEN ... 45
Anf. 68 OLIVER ROSENGREN (M) replik ... 46
Anf. 69 KATARINA BERGGREN (S) replik ... 46
Anf. 70 ILAN DE BASSO (S) ... 46
Anf. 71 ÅSA ANDERSSON (S) ... 47
Anf. 72 JONATHAN SVENSSON (S) ... 48
Anf. 73 SOFIA AMLOH (S) ... 49
Närings- och regionalpolitik ... *50*
Anf. 74 LARS BECKMAN (M) ... 50
Anf. 75 ISAK FROM (S) replik ... 51
Anf. 76 LARS BECKMAN (M) replik ... 51
Anf. 77 ISAK FROM (S) replik ... 52
Anf. 78 LARS BECKMAN (M) replik ... 52
Anf. 79 ANDREA KRONVALL (SD) ... 52
Anf. 80 AGNES HULTÉN (V) ... 53
Anf. 81 LARS BECKMAN (M) replik ... 54
Anf. 82 AGNES HULTÉN (V) replik ... 55
Anf. 83 LARS BECKMAN (M) replik ... 55
Anf. 84 AGNES HULTÉN (V) replik ... 55

Anf. 85 BIRTE SANDBERG (C) ... 55
Anf. 86 LARRY SÖDER (KD) ... 56
Anf. 87 MARIANNE LITTKE (L) ... 57
Anf. 88 ISAK FROM (S) ... 58
Anf. 89 LARS BECKMAN (M) replik ... 58
Anf. 90 ISAK FROM (S) replik ... 59
Anf. 91 LARS BECKMAN (M) replik ... 59
Anf. 92 ISAK FROM (S) replik ... 59
Anf. 93 ANNA AF SILLÉN (M) replik ... 59
Anf. 94 ISAK FROM (S) replik ... 60
Anf. 95 ANNA AF SILLÉN (M) replik ... 60
Anf. 96 ISAK FROM (S) replik ... 60
Anf. 97 CRISTER CARLSSON (M) ... 60
Anf. 98 ISAK FROM (S) replik ... 61
Anf. 99 CRISTER CARLSSON (M) replik ... 61
Anf. 100 ISAK FROM (S) replik ... 62
Anf. 101 CRISTER CARLSSON (M) replik ... 62
Anf. 102 EMMA ALTENHAMMAR (SD) ... 62
Anf. 103 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 63
Anf. 104 EMMA ALTENHAMMAR (SD) replik ... 63
Anf. 105 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 64
Anf. 106 EMMA ALTENHAMMAR (SD) replik ... 64
Anf. 107 TREDJE VICE TALMANNEN ... 64
Anf. 108 ANDRINE WINTHER (S) ... 64
Anf. 109 LARS BECKMAN (M) replik ... 65
Anf. 110 ANDRINE WINTHER (S) replik ... 65
Anf. 111 LARS BECKMAN (M) replik ... 66
Anf. 112 ANDRINE WINTHER (S) replik ... 66
Anf. 113 ANNA AF SILLÉN (M) ... 66
Anf. 114 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) ... 67
Anf. 115 LARS BECKMAN (M) replik ... 68
Anf. 116 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik ... 68
Anf. 117 LARS BECKMAN (M) replik ... 68
Anf. 118 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik ... 69
Anf. 119 MAGDALENA HERMELIN (M) ... 69
Anf. 120 RASMUS GIERTZ (SD) ... 70
Anf. 121 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik ... 71
Anf. 122 RASMUS GIERTZ (SD) replik ... 71
Anf. 123 SARKIS KHATCHADOURIAN (S) replik ... 71
Anf. 124 RASMUS GIERTZ (SD) replik ... 71
Anf. 125 SAMUEL PETTERSSON (S) ... 71
Anf. 126 LARS BECKMAN (M) replik ... 73
Anf. 127 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 73
Anf. 128 LARS BECKMAN (M) replik ... 73
Anf. 129 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 74
Anf. 130 DANIEL LYCKESTAM (M) replik ... 74
Anf. 131 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 74
Anf. 132 DANIEL LYCKESTAM (M) replik ... 74
Anf. 133 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 75
Anf. 134 ELISE RYDER WIKÉN (M) ... 75
Anf. 135 FILIP REINHAG (S) ... 76

Anf. 136 MATS SANDER (M) ... 77
Anf. 137 DANIEL LYCKESTAM (M) ... 78
Bostadspolitik ... *79*
Anf. 138 ARWIN SOHRABI (S) ... 79
Anf. 139 TONY RAHM (M) ... 80
Anf. 140 ARWIN SOHRABI (S) replik ... 81
Anf. 141 TREDJE VICE TALMANNEN ... 81
Anf. 142 TONY RAHM (M) replik ... 81
Anf. 143 ARWIN SOHRABI (S) replik ... 82
Anf. 144 TONY RAHM (M) replik ... 82
Anf. 145 ISAK FROM (S) replik ... 82
Anf. 146 TONY RAHM (M) replik ... 83
Anf. 147 ISAK FROM (S) replik ... 83
Anf. 148 TONY RAHM (M) replik ... 83
Anf. 149 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 83
Anf. 150 TONY RAHM (M) replik ... 84
Anf. 151 SAMUEL PETTERSSON (S) replik ... 84
Anf. 152 TONY RAHM (M) replik ... 84
Anf. 153 ILYAS HASSAN (V) ... 84
Anf. 154 JOAKIM JÄRREBRING (S) ... 85
Klimat, miljö och energipolitik ... *86*
Anf. 155 KATARINA BOSETTI-KRISTOFFERSSON (S) ... 86
Anf. 156 NICLAS NILSSON (M) ... 87
Anf. 157 TOMAS BRANDBERG (SD) ... 88
Anf. 158 ISAK FROM (S) replik ... 89
Anf. 159 TOMAS BRANDBERG (SD) replik ... 89
Anf. 160 ISAK FROM (S) replik ... 89
Anf. 161 TOMAS BRANDBERG (SD) replik ... 90
Anf. 162 ANDREA ANDERSSON TAY (V) ... 90
Anf. 163 STINA LARSSON (C) ... 91
Anf. 164 CARL WIKTOR SVENSSON (KD) ... 92
Anf. 165 SOFIA SKÖNNBRINK (S) ... 94
Anf. 166 JENNIE BERGIUS ERIKSSON (M) ... 95
Anf. 167 VICTORIA TIBLOM (SD) ... 96
Anf. 168 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik ... 97
Anf. 169 VICTORIA TIBLOM (SD) replik ... 97
Anf. 170 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik ... 97
Anf. 171 VICTORIA TIBLOM (SD) replik ... 97
Anf. 172 JULIA ALGOTSSON (C) ... 97
Anf. 173 HANNA NETTERBERG (M) ... 98
Anf. 174 TERJE SKAARNES (SD) ... 99
Anf. 175 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) ... 100
Anf. 176 ANNELIE HASTIG OLSSON (M) ... 101
Anf. 177 PETER ERIKSSON (SD) ... 102
Anf. 178 EMMA BRIHALL (C) ... 103
Infrastruktur ... *104*
Anf. 179 AYLIN NOURI (S) ... 104
Anf. 180 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) ... 105
Anf. 181 FRIDA TÅNGHAG (V) ... 106
Anf. 182 NILS SEYE LARSEN (MP) ... 106

Anf. 183 ERIK NYGÅRDS (L) ... 107
Anf. 184 DENNIS ALVDÉN (M) ... 109
Kultur och idrott ... *110*
Anf. 185 EWA PIHL KRABBE (S) ... 110
Anf. 186 ANDERS ÅDAHL (C) ... 111
Anf. 187 MATHIAS BENGTSSON (KD) ... 112
Anf. 188 MURSAL ISA (MP) ... 113
Anf. 189 MARCUS WILLERSHAUSEN (L) ... 114
Anf. 190 CILLA DAHL ANDERSSON (S) ... 115
Anf. 191 LILI ANDRÉ (KD) ... 116
Rättsväsendet ... *117*
Anf. 192 TERESA CARVALHO (S) ... 117
Anf. 193 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 118
Anf. 194 TERESA CARVALHO (S) replik ... 118
Anf. 195 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 119
Anf. 196 TERESA CARVALHO (S) replik ... 119
Anf. 197 FREDRIK KÄRRHOLM (M) ... 119
Anf. 198 EMIL ENEBLAD (SD) ... 120
Anf. 199 TOBIAS SMEDBERG (V) ... 121
Anf. 200 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 122
Anf. 201 TOBIAS SMEDBERG (V) replik ... 122
Anf. 202 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 123
Anf. 203 TOBIAS SMEDBERG (V) replik ... 123
Anf. 204 MAGNUS HAARA (C) ... 123
Anf. 205 EMIL ENEBLAD (SD) replik ... 124
Anf. 206 MAGNUS HAARA (C) replik ... 124
Anf. 207 EMIL ENEBLAD (SD) replik ... 125
Anf. 208 MAGNUS HAARA (C) replik ... 125
Anf. 209 FÖRSTE VICE TALMANNEN ... 125
Anf. 210 LARS ISACSSON (S) ... 125
Anf. 211 SOPHIA GRANSWED BAAT (M) ... 126
Anf. 212 JOSEF FRANSSON (SD) ... 127
Anf. 213 PETTER LÖBERG (S) replik ... 128
Anf. 214 FÖRSTE VICE TALMANNEN ... 128
Anf. 215 JOSEF FRANSSON (SD) replik ... 128
Anf. 216 PETTER LÖBERG (S) replik ... 128
Anf. 217 JOSEF FRANSSON (SD) replik ... 129
Anf. 218 SANNA BACKESKOG (S) ... 129
Anf. 219 HELÉNE BJÖRKLUND (S) ... 130
Anf. 220 EMIL ENEBLAD (SD) replik ... 131
Anf. 221 HELÉNE BJÖRKLUND (S) replik ... 131
Anf. 222 EMIL ENEBLAD (SD) replik ... 131
Anf. 223 HELÉNE BJÖRKLUND (S) replik ... 132
(forts. prot. 8) ... 132
§ 9 Bordläggning ... 132
§ 10 Anmälan om uteblivet svar på skriftlig fråga ... 132
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 18.09. **... 133**

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026